

N&V

Rigsombudsmanden på Færøerne

Beretning

1995

1

Rigsombudsmanden på Færøerne

Beretning 1995

*Publikationen kan købes hos
boghandleren eller hos*

STATENS INFORMATION
Postboks 1103
1009 København K

Tlf. 33 37 92 28 (9-16)
Fax 33 37 92 99

ISBN 87-601-4931-0
Notex - Tryk og Design as
Sm 02-3
Pris kr. 85,- inkl. moms

INDHOLDSFORTEGNELSE

F O R O R D	11
1. GEOGRAFI OG HISTORIE	12
1.1. Geografi	12
Areal (12); Undergrund (12); Klima (12); Plantevækst (13);	
Dyreliv (13); Fisk og hvaler m.v. (13)	
1.2. Historie	13
2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD	15
2.1. Statsretlige forhold	15
Særanliggender (15); Fællesanliggender (17); Fællesanliggender	
administreret af hjemmestyret (hjemmestyrelovens § 9) (18); For-	
holdet til udlandet (18); Deltagelse i internationale organisationer	
(19)	
2.2. Færøernes Lagting	20
Lagtingets sammensætning (21); Lagtingssekretariat (22)	
2.3. De politiske partier	23
Folkeflokken (23); Sambandspartiet (24); Socialdemokratiet (25);	
Selvstyrepertiet (26); Det republikanske parti (27); Centerpartiet	
(28); Kristeligt Folkeparti, Færøernes Fremskridts- og Fiskeriparti	
(28); Arbejdersammenslutningen (29)	
2.4. Folketingsvalg	30
Folketingsmænd (30)	
2.5. Færøernes landsstyre	30
2.6. Administration	32
Landsstyrets administration (32); Lovafdelingen (32); Kultur-, kirke-	
og undervisningsafdelingen (32); Økonomisk afdeling (32); Trafik-	
og miljøafdelingen (32); Fiskeri- og erhvervsafdelingen (32); Social-	
og sundhedsafdelingen (33); Løn- og personaleafdelingen (33);	
Institutioner under landsstyret (33); Økonomi - Statistik - Skat-	
ter/Afgifter (33); Social - Sundhed - Veterinær (33); Undervisning -	
Kultur - Radio/TV (33); Trafik - Kommunikation - Byggeri/bolig	
(34); Arbejdsmarkedet (34); Landbrug - Industri (34); Øvrige (35);	
Institutioner under staten (35); Rigsombudet (35); Færøernes Kom-	

mando (35); Flyvestation Tórshavn (36); Farvandsvæsenet på Færøerne (36); Øvrige statslige institutioner (36); Præster (37)	
2.7. Kommunale forhold	38
Antal kommuner (38); Valg til kommunestyret (38); Den kommunale styrelsesordning (39); Kommunale opgaver (40)	
3. BEFOLKNINGS- OG BOLIGFORHOLD	43
3.1. Indledning	43
3.2. Befolkningens størrelse og geografiske fordeling	43
3.3. Befolkningens bevægelse	45
3.4. Befolkningen fordeling på alder, køn og ægteskabelig stilling	47
3.5. Vielser og skilsmisser	48
3.6. Boligforhold	48
4. ERHVERVS- OG ARBEJDSMARKEDSFORHOLD	50
4.1. Befolkningens Erhvervsforhold	50
4.2. Ejerformer og Erhvervslivets Geografiske Fordeling	52
Ejerformer (52); Erhvervslivets geografiske fordeling (53)	
4.3. Fiskeri, Fiskeindustri og Fiskeopdræt, m.v.	54
Indledning (54); Internationale reguleringer og fiskeriaftaler (55); Fiskeriinspektion og redningstjeneste (57); S sammensætningen af fiskerflåden (58); Finansiering af fiskefartøjer (60); Færøske skibes fangster (62); Fangster ved Færøerne (64); Fangsttryk og fangstregulering (66); Fiskeristøtte (69); Fiskernes aflønning (71); Fiskerflådens driftsresultater (73); Fiskeindustri (74); Fiskeopdræt (75); Offentligt tilsyn (77); Fangst i øvrigt (77)	
4.4. Landbrug	78
Produktionen af landbrugsvarer (78); Offentlig tilsyn m.v. (79)	
4.5. Håndværk, Industri, Bygge- og Anlægsvirksomhed	80
De industrielle forudsætninger (80); Virksomheder og lønudbetalinger (81); Bygge- og anlægsaktiviteten (81); Finansiering af industri, håndværk m.v. (82); Landets Udviklingskontor (84)	
4.6. Handel, Service og Transport	84
Handel og service (84); Transport m.v. (85); Virksomheder og lønudbetalinger (86)	

4.7. Finansieringsvirksomhed	86
Penge- og valutaforhold (86); Penge- og kapitalmarkedet (87);	
Danmarks Nationalbank (88); Pengeinstitutter m.v. (88); Obliga-	
tionsudstedende institutter (90); Kapitalforvaltende institutioner (90);	
Offentlige institutioner (91); Færøernes Landsbank (92)	
4.8. Forsikringsvirksomhed	93
4.9. Arbejdsmarkedsforhold	95
Indledning (95); Det private arbejdsmarked (95); Det offentlige	
arbejdsmarked (97); Generelle arbejdsmarkedsordninger (98)	
4.10. Lønninger og Priser	101
Lønninger (101); Priser (101)	
.....	
5. ØKONOMI	103
5.1. Den økonomiske udvikling i hovedtræk	103
5.2. Nationalregnskabet for Færøerne	104
Produktionen (105); Bruttonationalindkomst (106)	
5.3. Udenrigsøkonomi	108
Færøernes handels- og valutapolitiske stilling (108); Handelsaftalen	
mellem EF (nu EU) og Danmark/Færøerne (111); Handelsbalancen	
(113); Import (115); Betalingsbalancen (118); Udlandsgælden (119)	
6. OFFENTLIGE FINANSER	121
6.1 Indledning	121
6.2. Statens Udgifter m.v. på Færøerne	121
Tilskudsreformen pr. 1. januar 1988 (121); Statens drifts- og an-	
lægsudgifter (122); Statens og andre offentlige institutioners udlån	
og garantier (123)	
6.3. Landskassens Økonomi	125
Indledning (125); Det samlede landskassebudget (Drifts- og anlægs-	
budget) (126); Landskassens indtægter (126); Landskassens drifts-	
og anlægsudgifter (127); Landskassens udlån og garantier (129)	
6.4. De Færøske Udlånsfonde	130
6.5. Kommunernes Økonomi	131
6.6. Den Samlede Offentlige Økonomi	134
Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret (134)	

7. SKATTER OG AFGIFTER	135
7.1. Indledning	135
7.2. Direkte Skatter	135
Personbeskatning (135); Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster (138); Selskabsbeskatningen (139); Rente- og udbyttebeskatning (141); Dobbeltbeskatning (141); Udskrevne skatter (142)	
7.3. Indirekte Skatter	143
Oprævede afgifter (143); Merværdiafgift (MVG) (144); Fremstillingsafgifter (145); Afgifter på finansielle aktiver, renteaftgift og lønsumsaftgift (145); Vejskat (vægtaftgift) (146); Registreringsaftgift (motorkøretøjer) (146); Arveaftgift (146); Olieaftgift og rejsaftgift (146)	
7.4. Skatte- og Afgiftstrykket	147
8. SAMFÆRDSEL OG KOMMUNIKATION M.V.	148
8.1. Indledning	148
8.2. Veje og vejtransport	148
Vejnettet (148); Antallet af motorkøretøjer (149)	
8.3. Havne og skibsfart	150
Havneudbygningen (150); Skibsflåden (152); Søtransport (152)	
8.4. Luftfart	153
8.5. El-forsyning	154
8.6. Telekommunikation	155
Teleforhold (155); Indenlandsk telekommunikation (155); Telekommunikation med udlandet (156); Kystradio-tjenesten (157)	
8.7. Postvæsen	158
9. SOCIALE FORHOLD	159
9.1. Indledning	159
9.2. De enkelte ydelser	161
Dagpenge ved sygdom, fødsel og ulykkestilfælde (161); Hjælp efter forsorgsloven (162); Børnetilskud (163); Isoleringstilskudslån m.v. til pensionister (163); Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet (164); Adoptionstilskud (164); Sygekasser (164)	
9.3. Institutioner	165

10. SUNDHEDSVÆSEN	167
10.1. Indledning	167
10.2. Den Primære Sundhedstjeneste	167
Kommunelægeordningen (167); Skolelægeordningen (168); Tandlægeordningen (168); Apotekervæsenet (169)	
10.3. Sygehusvæsenet	170
Indledning (170); Sygehusenes administration (172); Færøske patienters behandling på Rigshospitalet (172); Jordmodervæsenet (173)	
10.4. Landslægen	173
11. UNDERVISNINGSVÆSEN	174
11.1 Indledning	174
Hvad undervisningsvæsenet omfatter (174); Særanliggende og fællesanliggende (174); Administrationen af undervisningsvæsenet (174)	
11.2. Grunduddannelser m.v.	175
Folkeskolen (175); Privat skole og forskole (176); Specialundervisning (176); Skúlin á Trøðni (Færøernes specialskole) (177)	
11.3. Ungdomsuddannelser	178
Almene gymnasie- og HF-uddannelser (178); Erhvervsskoler og erhvervsuddannelser (179); Grunduddannelser (179); Assistentuddannelser (180); Lærlingeuddannelser (181); Andre uddannelser (181); Erhvervsgymnasiale uddannelser (182)	
11.4. Videregående uddannelser	182
Navigationsskoler(Sjómansskúlar) (182); Maskinmesterskole (183); Færøernes sygeplejeskole (184); Færøernes seminarium (184); Efteruddannelse af folkeskolelærere (185)	
11.5. Højere uddannelser	185
Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet) (185)	
11.6. Anden undervisning	188
11.7. Uddannelsesstøtte	188
12. RETS- OG POLITIVÆSEN SAMT OVERØVRIGHEDEN	189
12.1. Færøernes retsvæsen	189

12.2.	Færøernes politivæsen	190
	Politiets opgaver (190); Personaleforhold (191); Den frie kriminalforsorg (192); Kriminalitet (192); Narkotika (193); Færdsel (193); Anden særlovgivning (193); Politiets regelgrundlag (193)	
12.3.	Færøernes overøvrighed (Rigsombudet)	194
	Indledning (194); Indgåelse og opløsning af ægteskab (195); Børnebidrag (195); Adoption (195); Umyndiges retshandler (197); Ægtepagter (197); Navnesager (197); Fri proces (198); Indfødsret (Statsborgerskab) (198)	
13.	KIRKELIV	199
13.1.	Folkekirken	199
13.2.	Organisationer og foreninger tilsluttet folkekirken	201
	K.F.U.K. og K.F.U.M. (201); Indre Mission (202); Det kirkelige missionsforbund (202)	
13.3.	Kristne trossamfund uden for folkekirken	203
	Brødremenigheden (203); Den katolske kirke (203); Frelsens hær (204); Pinsemenigheden (Hvitusunnusamkoman) (204); Syvendedags adventisterne (204); Jehovas Vidner (205); Filidelfia-menigheden (205)	
13.4.	Andre trossamfund	206
	Bahá'í troen (206)	
14.	KULTURELLE FORHOLD	207
	Radio (207); Fjernsyn (207); Aviser (208); Bogudgivelser (208); Biblioteksvæsen (209); Landsarkivet (210); Museum (211); Nordens Hus (212); Teatervirksomhed (213); Musikliv (214); Kunst (214); Idræt (216); Ítróttarsamband Føroyar (ÍSF) (216); Dansk-færøsk Kulturfond (216)	
Bilag		
Bilag 0.	Kronologisk oversigt over rapporter m.v. om færøske forhold afgivet fra 1993 til maj 1995	218
Bilag 2.1.	Oversigt over formænd/borgmestre for de færøske kommuner	220
Bilag 4.1.	Aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre af 6. oktober 1992 med senere ændringer	222

Bilag 4.2.	Tillægsaftale af 1. februar 1993 til aftale af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre med senere ændringer .	224
Bilag 4.3.	Rammeaftale af 28. maj 1993 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om refinansiering af landskasens gæld m.v.	228
Bilag 4.4.	Aftale af 12. oktober 1993 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om refinansiering i 1994 og kapitaltilførsel til færøske banker m.v.	231
Bilag 4.5.	Fælleserklæring fra møde den 17. november 1994 mellem regeringen og Færøernes landsstyre	234
Bilag 4.6.	Antallet af fuldtidsarbejdsledige i perioden 15. okt. 1992 - 30. dec. 1994	241
Bilag 4.7.	Færøernes fiskekvoter i fremmed søterritorium og fremmede landes fiskekvoter ved Færøerne, 1993 - 1995	242
Bilag 5.1.	IMF's rapport af 1993 om færøsk økonomi.	
Bilag 5.1.	Bestemmelserne i handelsaftalen mellem EF og Danmark/Færøerne om toldfri adgang til EF for færøske fiskeprodukter	261
Bilag 5.2.	Værdien af Færøernes eksport 1991 - 1994 i mill. kr.	262
Bilag 6.1.	Specifikation af statens udgifter (netto) på Færøerne 1991-1994 og budgettal/skøn for 1995 (mill. kr.)	263
Bilag 9.1.	Antal modtagere af sociale ydelser i årene 1991-1994	265
Bilag 9.2.	Samlede sociale udgifter i hovedposter i årene 1984/85 og 1992-1994	266
Bilag 10.1.	Sygehusenes kapacitet og belægning i årene 1989-1994	267
Bilag 10.2.	Sygehusenes samlede udgifter (i 1.000 kr.) i årene 1989-1994	268
Bilag 10.3.	Sygehusenes bruttoudgifter pr. sygedag i årene 1989-1994	268
Bilag 10.4.	Sygehusenes normerede personale pr. 1. januar 1995	269
Bilag 11.1.	Undervisningsvæsenets driftsudgifter i 1994, samt 1990-1993	270
Bilag 11.2.	Antal elever udskrevet fra folkeskolen, højere uddannelser og erhvervsuddannelserne 1990-1994	271
Bilag 12.1.	Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 1990-1994	272
Bilag 12.2.	Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed i øvrigt i årene 1990-1994	273
Bilag 12.3.	Behandlingsmåden for straffesager o.a. lovovertrædelser 1990-1994 . .	274

FORORD

I en årrække udgav Færøernes landsstyre og Rigsombudsmanden på Færøerne i fællesskab en årbog om Færøerne, der i tekst og tal indeholdt en beskrivelse af de færøske samfundsforhold i det forløbne år. Da landsstyrets statistiske afdeling (Hagstova Føroya) i 1990 begyndte udgivelsen af en omfattende, færøsk sproget statistisk årbog ophørte den nævnte fællesudgivelse.

Det er imidlertid opfattelsen, at der - ikke mindst i Danmark og de øvrige nordiske lande - er brug for en mindre omfattende ajourført samfundsbeskrivelse af Færøerne, og Rigsombudet har derfor siden 1989 udgivet årsberetninger, med et indhold, svarende til den nærværende for 1995.

Det er Rigsombudets håb, at disse årsberetninger vil kunne fungere som et nyttigt opslagsværk og samtidig give læseren en rimeligt dækkende beskrivelse af hovedtrækkene i de færøske samfundsforhold.

Rigsombudsmanden på Færøerne
Bent Klinte

1. GEOGRAFI OG HISTORIE

1.1. Geografi

Færøernes beliggenhed i det nordlige Atlanterhav er isoleret, idet der er godt 300 km til det nærmeste beboede område, Shetlandsøerne. Til Island er afstanden ca. 450 km og til Norge ca. 675 km, mens sejlafstanden til København er ca. 1500 km.

Færøernes befolkning udgjorde pr. 1. januar 1995 ialt ca. 43.694 personer. Heraf boede godt 15.000 i Tórshavn (incl. Argir) og knapt 4.600 i Klaksvík, som er den næststørste by.

Areal

Færøerne består af 18 øer adskilt af smalle sunde. 16 af øerne er beboede. Det samlede areal er på 1399 km². Den største af øerne er Streymoy (373,5 km²) med hovedstaden Tórshavn.

Fra Færøernes nordligste punkt til det sydligste punkt er der en afstand på 113 km, og afstanden øst-vest er 75 km. Øernes højeste punkt er 882 m. Landet ligger gennemsnitlig mere end 300 m over havoverfladen. Den samlede kystlinie er 1117 km.

Undergrund

Færøerne er en del af det nordatlantiske basaltområde, der iøvrigt omfatter Nordøstirland, Vestskotland, Island, Jan Mayen samt dele af Øst- og Vestgrønland.

De mange stejle klippesider ud mod havet, viser ofte, hvordan bjergarterne er opbygget. De horisontale lag består af grå basalt, dannet af lava fra tertiærtidens vulkaner, og af den blødere, rødbrune tuf, som stammer fra de sammenpressede rester af den mægtige askeregn, som er gået forud for vulkanudbrudene. Tynde kullag er rester af sumpskove fra tiden mellem de vulkanske udbrudsperioder. Senere har istidens gletchere omskabt landet, der engang var et plateau, til det ørige med høje fjelde, dybe dale og snævre fjorde.

Klima

Klimaet er udpræget oceanisk, idet det er fugtigt, ustadigt og stormfuldt. Golfstrømmen medfører, at der ikke er stor temperaturforskel mellem vinter og sommer. I Tórshavn er

gennemsnitstemperaturen således i koldeste og varmeste måned henholdsvis 3 C og 10 C.

Den korteste dag er 5 timer og den længste dag 19½ time.

Plantevækst

Plantevæksten er sparsom, præget af øernes beliggenhed og klima. På de lavereliggende skrænter vokser græs, mens lyng er fremherskende på hederne og bakkerne. Der er ingen naturlig træ- eller buskvækst. Vandet langs kysten er næringsrigt, og der gror tætte, brune tangskove. Kun 6% af landet er opdyrket, resten tjener til græsning af får.

Dyreliv

På grund af øernes isolerede beliggenhed er dyrelivet ret sparsomt. Der findes en bestand på ca. 70.000 får, som tidligere var grundlaget for beboernes eksistens. Derudover findes en del kvæg og heste. Bortset fra mus og rotter er haren det eneste fritlevende landpattedyr (indført fra Norge omkring 1855). Der er et rigt fugleliv, især af søfugle.

Fisk og hvaler m.v.

I elve og søer kan der fanges havørred og enkelte steder fjeldørred og laks.

Blandt de kendteste fiskearter i havet omkring Færøerne kan nævnes torsk, kuller, sej, rødfisk, brosme, lange og blåhvilling samt fladfisken helleflynder, rødtunge og rødspætte.

Foruden fisk er der sæler og hvaler i farvandene omkring Færøerne. Grindehvalerne, der kommer i flokke på op til flere hundrede dyr, er genstand for en traditionsrig jagt.

1.2. Historie

Irske munke var de første, der - formentlig i det 8. århundrede - opdagede og bosatte sig på Færøerne, og sandsynligvis var det dem, der medbragte de første får. Man regner med, at Færøerne betyder "fåreøerne". Vor tids færingere er efterkommere af nordboerne, som begyndte at slå sig ned på øerne omkring år 800.

Kristendommen blev indført omkring år 1000. Omkring år 1035 ophørte øernes uafhængighed, og Færøerne blev norsk skatland. Fra 1380 var Færøerne sammen med Norge forenet med Danmark i mere end 400 år. I 1814, da den dansk-norske union blev

ophævet, forblev Færøerne forenet med Danmark, ligesom Island og Grønland. Færøerne fik i 1816 status som et amt i det danske kongerige.

Allerede omkring år 900 etablerede nordboerne en lovgivende og dømmende forsamling, Lagtinget, der anses for at være Europas ældste fortsat fungerende parlament. Lagtinget blev ophævet i 1816 og genoprettet i 1852, dog stort set kun med rådgivende funktion.

Handelen mellem Færøerne og omverdenen var i flere hundrede år et kongeligt monopol. Ved den kongelige enehandels ophør i 1856 åbnedes døren til omverdenen. Denne liberalisering af handelen havde stor betydning for overgangen fra naturalie- til pengeøkonomi, og til fremvæksten af et færøsk erhvervsliv.

Senere i det 19. århundrede voksede en færøsk nationalbevægelse frem, der primært sigtede imod at bevare færøsk sprog og kultur.

Den nationale vækkelse resulterede i stiftelsen af de første politiske partier på Færøerne i 1906. Det ene parti, Selvstyrepartiet, ønskede, at det færøske folk skulle have større indflydelse på egne anliggender. Det andet parti, Sambandspartiet, ønskede at bevare de bestående forhold indenfor rigsfællesskabet.

Landbruget, som i århundreder havde været hovederhvervet, måtte før århundredeskiftet vige pladsen til fordel for fiskeriet, som i dag indtager den helt dominerende rolle.

Under anden verdenskrig blev Danmark besat af tyskerne og Færøerne af briterne, og Færøerne blev derved afskåret fra dansk myndighedsudøvelse. Man etablerede derfor en midlertidig styrelsesordning, hvorefter Lagtinget sammen med amtmanden overtog den fulde lovgivende magt. Da krigen sluttede, stod det klart, at en tilbagevenden til den tidligere status som dansk amt var udelukket. I erkendelsen heraf blev der optaget forhandlinger med den danske regering og med den danske rigsdag, og disse forhandlinger resulterede i 1948 i etableringen af en hjemmestyreordning for Færøerne.

2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD

2.1. Statsretlige forhold

Ifølge lov om Færøernes hjemmestyre er Færøerne inden for lovens rammer et selvstyrende folkesamfund i det danske rige. Hjemmestyrets organer er Lagtinget (den lovgivende forsamling) og landsstyret, som er den udøvende myndighed (regering). Hjemmestyreloven anerkender det færøske sprog og det færøske flag. Færøerne er en del af det danske valutaområde, og møntenheden er således den samme som i Danmark. Loven opdeler sagsområderne vedrørende Færøerne i særanliggender, hvor Færøernes Lagting har den lovgivende og Færøernes landsstyre den udøvende myndighed, og fællesanliggender, der administreres af rigsmyndighederne efter dansk lovgivning.

I henhold til hjemmestyrelovens § 9 er administrationen af fællesanliggender dog i vidt omfang overgået til det færøske hjemmestyre.

Særanliggender

Efter hjemmestyrelovens § 2 betragtes en række sager og sagsområder, der er opført på lovens bilag A, principielt som særanliggender med den virkning, at hjemmestyret eller rigsmyndighederne kan bestemme, at de overgår til hjemmestyret. Heraf følger, at de udgifter, der er forbundet med overtagelsen af området, afholdes af de færøske myndigheder.

Indtil nu har hjemmestyret overtaget følgende sagsområder med hjemmel i hjemmestyrelovens § 2:

1. Færøernes egen styrelsesordning.
Hele området er overtaget som særanliggende.
2. Kommunale forhold.
Hele området er overtaget som særanliggende.
3. Bygnings- bolig- og lejespørgsmål. Folkeregister.
Hele området er overtaget som særanliggende.
4. Sundhedsvæsen.
Apotekervæsenet og sundhedsvedtægterne (miljøsager) er overtaget som særanliggende.
(Resten af sundhedsvæsenet er fortsat et fællesanliggende).

5. Den offentlige forsorg. Arbejdsforhold.
Lovpligtig ulykkesforsikring, arbejdere, arbejdsforhold, lærlinge, medhjælpere og ferie er overtaget som særanliggende.
(Den offentlige forsorg er fortsat et fællesanliggende).
6. Direkte og indirekte skatter.
Hele området er overtaget som særanliggende.
7. Finansvæsen.
Hele området er overtaget som særanliggende.
8. Godkendelse af havneafgifter.
Området er overtaget som særanliggende.
9. Skolevæsen.
Folkehøjskolen og navigationsskolerne er overtaget som særanliggende.
Endvidere er gymnasiet, HF-kurset og Det færøske Akademi (Akademia Færoensis) særanliggende. Resten af skolevæsenet er fortsat et fællesanliggende.
10. Arkiver, biblioteker, museer.
Hele området er overtaget som særanliggende.
11. Bygnings- og naturfredning.
Hele området er overtaget som særanliggende.
12. Havne, trafikvæsen m.v.
Hele området bortset fra kystradiotjenesten, herunder den maritime nød- og sikkerhedstjeneste, er overtaget som særanliggende.
13. Landbrug, fiskeri m.v.
Hele området er overtaget som særanliggende.
14. Forlystelser m.v.
Hele området er overtaget som særanliggende.
15. Produktion, handel m.v.
Hele området er overtaget som særanliggende.
16. Tinglysning, ekspropriation m.v.
Hele området er overtaget som særanliggende.

Navnelovgivningen blev i 1992 overtaget som et særanliggende.

Efter hjemmesstyrelovens § 3 afgøres det ved nærmere forhandling om og i hvilket omfang de sagsområder, der er opført på liste B (folkekirken, politiet, råstoffer i undergrunden, radio, luftfart, jordfonden og import- og eksportkontrol) kan blive færøske særanliggender. Heraf er radio (med undtagelse af spørgsmål med relation til internationale aftaler), jordfonden og import- og eksportkontrol overtaget som særanliggender. I december 1992 blev der indgået aftale mellem regeringen og landsstyret om overtagelse af området Råstoffer i Undergrunden.

Hovedparten af de overtagne områder administreres af landsstyret med hjemmel i lagtingslove. Af praktiske grunde administreres enkelte områder dog af statslige myndigheder på landsstyrets vegne. Således føres motorregistret indtil 1996 af landfogeden (politimesteren), og tinglysningsvæsenet forestås af sorenskriveren (dommeren), der ligeledes er den stedlige overformynder.

Fællesanliggender

Anliggender, der ikke er overtaget af det færøske hjemmestyre som særanliggender, er fællesanliggender og varetages som udgangspunkt af rigsmyndighederne.

Dette hovedprincip er dog i væsentligt omfang modificeret med hjemmel i hjemmestyrelovens § 9, der bestemmer, at hjemmestyret efter forhandling kan overtage administrationen af fællesanliggender, jf. nedenfor. Blandt de vigtigste fællesanliggender er udenrigs-, sikkerheds- og retsspørgsmål samt skole-, social- og sundhedsområderne. Som statsinstitutioner på Færøerne kan nævnes rigsombudet, skibstilsynet, fyrvæsenet, folkekirken, politiet og domstolene.

Rigslove træder først i kraft på Færøerne, når de efter forelæggelse for det færøske hjemmestyre er kundgjort af Rigsombudet i det færøske kundgørelsesblad "Kunn-gerðablaðið".

Lovforslag, der kun vedrører færøske forhold, (eksempelvis de sociale love, lovene for undervisningsvæsenet og sygehuslove) bliver normalt først behandlet i Lagtinget, hvorefter de forelægges i Folketinget. Lovforslag, der ikke udelukkende omfatter Færøerne, bliver først vedtaget i Folketinget og derefter forelagt hjemmestyret, forinden loven sættes i kraft på Færøerne. I mange tilfælde sker ikraftsættelsen i form af en kgl. anordning med de ændringer, der er nødvendiggjort af de særlige færøske forhold. Fællesanliggenderne administreres efter dansk lovgivning. For socialvæsenet, skolevæsenet og sygehusvæsenet sker det dog efter særlige love for Færøerne.

Statens udgifter til fællesanliggender udbetales siden begyndelsen af 1988 for størstedelens vedkommende i form af bloktilskud. Indtil 1. juli 1993 opretholdt man dog den statslige refusionsordning for en række sociale bistandsydelser, pensions- og sikringsydelser. Siden den nævnte dato er disse ydelser imidlertid også blevet indlagt i bloktilskudet, således at der nu kun ydes statslig refusion på tjenestemandspensionsområdet.

Fællesanliggender administreret af hjemmestyret (hjemmestyrelovens § 9)

Hjemmestyrelovens § 9 bestemmer, at der efter forhandling træffes aftale om, i hvilke tilfælde og i hvilket omfang det er muligt inden for områder, der er fællesanliggender, at overlade det færøske hjemmestyre at give de nærmere bestemmelser for de særlige færøske forhold og overtage administrationen af det pågældende område.

Færøernes landsstyre overtog administrationen af socialvæsenet i 1975 og af sygehusvæsenet i 1977. I 1979 blev administrationen af folkeskolen, læreruddannelsen, fritidsundervisningen og handelsskolerne, de tekniske skoler samt maskinmester- og maskinistiskolerne overført til hjemmestyret.

Senest er administrationen af særfor sorgen, sygesikringen og den primære sundhedstjeneste samt af Færøernes Seminarium blevet overtaget i 1988.

Forholdet til udlandet

Mens udenrigspolitiske forhold er et fællesanliggende, er Færøerne et selvstændigt toldområde. Indførselsafgifter og reglerne for import- og eksportkontrol fastsættes af hjemmestyret. Danmark og Grønland betragtes derfor i disse henseender som udland.

Færøernes særlige status og erhvervsstruktur medfører, at Færøerne ikke umiddelbart på alle områder kan have samme interesser og synspunkter som Danmark i det internationale samarbejde eller ved indgåelse af bi- eller multilaterale aftaler med andre lande. Det er derfor også forudsat i hjemmestyreloven, at man fra dansk side søger at tilgodese færøske interesser ved i videst muligt omfang at inddrage hjemmestyret i det forberedende arbejde.

I henhold til hjemmestyreloven skal traktater og andre internationale overenskomster, der kræver Folketingets samtykke, og som berører særlige færøske interesser, forelægges hjemmestyret. Udenrigsministeren kan bemyndige hjemmestyrets repræsentanter til direkte at føre forhandlinger under medvirken af udenrigstjenesten.

I enkelte tilfælde har hjemmestyret selv ført forhandlinger og indgået aftaler, mens hjemmestyret i andre tilfælde, med bistand fra udenrigsministeriet - har forhandlet om den ene side og den pågældende forhandlingspartner på den anden.

På fiskeriområdet er Færøerne medlem af NAFO (Konventionen om fiskeriet i det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (Konventionen om fiskeriet i den nordøstlige Atlanterhav). Danmark er ikke medlem af sidstnævnte organisation.

Hvor færøske interesser, har været involveret, har det været almindeligt, at repræsentanter for hjemmestyret har været medlemmer af den danske delegation eller knyttet til denne som eksperter. Dette gælder i flere bilaterale aftaler. Med hjemmel i hjemmestyreloven er der ansat en særlig sagkyndig i færøske forhold i Udenrigsministeriet til at bistå ministeriet ved behandling af sager vedrørende Færøernes særlige erhvervsinteresser.

Lovens mulighed for ansættelse af sagkyndige ved de danske ambassader er anvendt, idet der er ansat en handelsattaché for færøske erhvervsanliggender ved handelsafdelingen under den danske ambassade i Storbritannien.

Deltagelse i internationale organisationer

Danmarks tilslutning til de internationale økonomiske sammenslutninger har ikke automatisk medført færøsk tilslutning, og der har derfor ofte efter Danmarks tilslutning været ført forhandlinger om Færøernes forhold, hvorunder især hensynet til erhvervsstrukturen og det færøske indførselsafgiftssystem har spillet en rolle. Disse forhold har bevirket, at Færøerne ofte er blevet tilsluttet flere år senere end Danmark. Dette gjaldt således GATT og EFTA. Færøerne udtrådte af den sidstnævnte organisation, som følge af Danmarks udtræden i 1972.

Færøerne valgte ikke at blive tilsluttet EU sammen med Danmark. I stedet blev der indgået en aftale om et særligt handelsarrangement med fællesskaberne samt en fiskeriaftale. På EU-kommissionens initiativ blev der i begyndelsen af 1989 indledt drøftelser om indgåelse af en ny aftale til afløsning af Færøernes hidtidige handelsaftale med EU. Efter ønske fra færøsk side sigtede disse drøftelser mod indgåelse af en frihandelsaftale med EU, der i videst muligt omfang sikrer toldfrihed for den færøske eksport af fisk og fiskerivarer til EU-landene. Med virkning fra 1992 blev der i 1991 indgået en handelsaftale mellem Færøerne og EU. (Der henvises til afsnit 5.3, hvor aftalen er nærmere omtalt).

Ved forhandlinger om internationale aftaler er hjemmestyret almindeligvis inddraget. Derimod er det sjældent, Færøerne har egentlig repræsentation i de internationale organisationer. En væsentlig undtagelse er Nordisk Råd, hvor Danmarks riges delegation omfatter en særlig færøsk delegation bestående af medlemmer valgt af Færøernes Lagting

og af Færøernes landsstyre. Færøernes interesser varetages ellers gennem forelæggelsen for hjemmestyret.

For fiskeriets vedkommende kan særligt nævnes, at reguleringer og ordensregler (som f.eks. områdebegrænsninger pålagt af NEAFC og NAFO) for fiskeriet, som i henhold til internationale aftaler skal gælde for Færøerne først bliver ikraftsat efter forhandling med og samtykke af Færøernes hjemmestyre. På forskellige områder kan hjemmestyret bestemme, hvorvidt en international aftale indgået af Danmark skal udstrækkes til Færøerne eller ikke. Dette gælder f.eks. overenskomster om dobbeltbeskatning, der ofte efter forelæggelse for hjemmestyret sættes i kraft på Færøerne ved en særlig noteveksling.

Ligeledes kan nævnes de sociale konventioner Danmark har indgået med andre lande om deres statsborgeres gensidige rettigheder. Disse konventioner sættes normalt i kraft på Færøerne ved offentlig kundgørelse på samme måde som rigslove.

2.2. Færøernes Lagting

Lagtinget består af mindst 27 og højst 32 medlemmer. De 27 medlemmer er kredsvalgte, mens der kan vælges indtil 5 medlemmer med henblik på en regulering, der skal tilgodese en forholdsmæssig repræsentation (tillægsmandater). Valg til Lagtinget foregår hvert 4 år, men udskrivning af valg kan dog også ske efter lagtingsbeslutning. (Valget i 1990 var et eksempel herpå).

Tabel 2.1. Procentvis stemmefordeling samt mandatfordeling (i parantes) ved lagtingsvalgene i 1984-1994.

Parti	Nov. 1984	Nov. 1988	Nov. 1990	Juli 1994
Folkeflokken	21,7% (7)	23,2% (8)	21,9% (7)	16,0 (6)
Sambandspartiet	21,2% (7)	21,2% (7)	18,9% (6)	23,4 (8)
Socialdemokratiet	23,4% (8)	21,7% (7)	27,5%(10)	15,4 (5)
Selvstyrepartiet	8,5% (2)	7,1% (2)	8,8% (3)	5,6 (2)
Republik. parti	19,5% (6)	19,2% (6)	14,7% (4)	13,7 (4)
Kristeligt Folkeparti	5,8% (2)	5,5% (2)	5,9% (2)	6,3 (2)
Progrespartiet	-	2,1% (-)	-	-
Socialistisk løsrivelsesparti	-	-	2,3% (-)	-
Det færøske parti				2,4 (-)
Centerpartiet				5,8 (2)
Arbejdersammenslutningen				9,5 (3)
Frihedsbevægelsen				1,9 (-)

Antal gyldige stemmer (samlet mandantantal)	25.177(32)	28.793(32)	28.420(32)	25.56(32)
Valgdeltagelse	86,8%	87,2%	86,1%	81,5%

Tabel 2.2. Afgivne stemmer ved lagtingsvalget den 7. juli 1994 fordelt på partier og områder.

Partier	Norð- oyar	Eysturoy	Norð- streym.	Suður- streym.	Vágar	Sandoy	Suðuroy	Ialt
Folkeflokkun	767	814	248	1384	384	300	196	4093
Sambandspartiet	426	1543	564	2177	539	113	624	5986
Socialdemokratiet	434	508	295	1168	219	230	1063	3917
Selvstyrepartiet	460	319	83	488	25	10	52	1437
Rep. parti	702	624	323	1131	144	200	383	3507
Kristl. Folkeparti	403	444	60	167	64	18	450	1606
Det færøske parti	56	118	57	320	28	4	33	616
Centerpartiet	83	475	89	520	146	56	122	1491
Arbejd.sammenslutn.	94	611	165	1120	95	-	336	2421
Frihedsbevægelsen	59	73	40	315	-	-	-	487
Ialt	3484	5529	1924	8790	1644	931	3259	25561

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Lagtingets sammensætning

Partibetegnelse:

F.= Folkeflokkun, Sb.= Sambandspartiet, S.= Socialdemokratiet,
St.= Selvstyrepartiet, Rep.= Det republikanske parti,
Kr.= Kristeligt folkeparti - Fremskridts- og Fiskeripartiet
Cen.= Centerpartiet, Arb. = Arbejdersammenslutningen
Føp.= Det færøske parti, Ff. = Frihedsbevægelsen

Lagtingets formandsskab:

Marita Petersen	lagtingsformand, S.
Anfinn Kallsberg	1. næstformand, F.
Signar á Brínni	2. næstformand, Rep.
Ingeborg Winther	3. næstformand, Arb.

Norderøernes Valgkreds:

Anfinn Kallsberg, bogholder,	F.
Vilhelm Johannesen, postbud	S.
Heini O. Heinesen, formand	Rep.
Álvur Zachariasen, lærer	St.

Østerø Valgkreds:

Kjartan I. Joensen, reder	F.
Edmund Joensen, direktør	Sb.
Jógvan I. Olsen, skibsfører	Sb.

Lasse Klein, bogholder ^{*)}	Kr.
Signar á Brúnni, lærer	Rep.
Tordur Niclasen, forstander ^{*)}	Cen.
Óli Jacobsen, fagforeningsformand	Arb.

Nordstrømø Valgkreds:

Maria Hansen, borgmester	Sb.
Jógvan Durhuus	Rep.

Sydstrømø Valgkreds

Bjørn á Heygum, advokat	Sb.
Bjarni Djurholm, lærer	F.
Óli Breckmann, folketingsmedlem,	F.
Kristian Magnussen, socialrådgiver	Arb.
Lisbeth L. Petersen, borgmester	Sb.
Finnbogi Arge, direktør	Sb.
Marita Petersen, skolekonsulent	S.
Helena Dam á Neystabø, cand. mag. ^{*)}	St.
Finnbogi Ísakson, journalist	Rep.
Jenis av Rana, læge ^{*)}	Kr.

Vågø Valgkreds:

Ivan Johannesen, maskinmester	Sb.
Jørgin Niclasen, viksomhedsleder	F

Sandø Valgkreds:

John Petersen, entreprenør	F.
Jógvan Adolf Johannesen, lærer	S.

Suderø Valgkreds:

Jóannes Eidesgaard, lærer	S.
Jákup Joensen, reder	Sb.
Henrik Old, skibsfører	S.
Jákup Olsen, lærer	Kr.
Ingeborg Winther, fagforeningsleder	Arb.

Lagtingssekretariat

Kristoffur Thomassen, direktør.

Lagtingssekretariatet administrerer de sædvanlige kontoropgaver for Lagtinget, yder lagtingsmedlemmerne rådgivning og udgiver Lagtingstidende. Sekretariatet er endvidere sekretariat for lagtingsudvalgene, for den færøske delegation ved Nordisk Råd og for Vestnorden Parlamentet.

Lagtinget har følgende udvalg:

Finans-, markeds-, fiskeri-, trafik-, rets-, kultur- og skole-, skatte-, social- og sundheds-, miljø-, industri-, landbrugs-, arbejdsmarkedsudvalgene samt udvalget vedrørende landsstyresager. De tre førstnævnte er stående udvalg, mens de øvrige af Lagtinget kan få status som stående udvalg i bestemte sager.

2.3. De politiske partier

De partier, der er repræsenteret i Lagtinget, grupperer sig foruden efter sociale og økonomiske synspunkter også efter partiernes indstilling til rigsfællesskabet.

Skematisk kan man opstille partierne således, at man anbringer partierne af borgerlig observans til højre og partierne, der er tilhængere af en højere grad af offentlig styring af samfundsforholdene til venstre, samtidig med at partier, der ønsker et fast tilhørsforhold til riget, anbringes øverst i skemaet, medens partier, der ønsker en højere grad af selvstyre, anbringes nederst. De seks partier vil da gruppere sig som i nedenstående skema.

Socialdemokraterne	Sambandspartiet
Selvstyrepartiet	
Kristeligt Folkeparti	
Centerpartiet	
Arbejdersammenslutningen	
Republikanske Parti	Folkeflokken

Nedenfor er de enkelte partiers stats- og folkeretslige stillingtagen, deres økonomiske og erhvervsmæssige politik, sociale politik samt undervisnings- og kulturpolitik søgt gengivet.

Folkeflokken

Folkeflokken er stiftet i 1940 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1940, hvor partiet siden har været repræsenteret. Folkeflokken arbejder for en gradvis indførelse af selvstyre for Færøerne med fuld lovgivningskompetence på alle områder. Man tilstræber et godt samarbejde med de eksisterende markedssammenslutninger uden at blive politisk afhængig af nogen af dem. Partiet går ind for selvstændigt færøsk medlemsskab af NATO.

Partiet finder, at det private initiativ i et samfund med erhvervsmæssig frihed bedst sikrer forøgelse af produktionsværdien. Der skal tilvejebringes gode lånemuligheder for erhvervslivet. Nødvendigheden af en offentlig fiskeripolitik, der sikrer de bedste fiskerimuligheder i hjemlige og fremmede farvande, erkendes. Lønssystemet skal være rent færøsk.

De, der ikke er arbejdsdygtige, skal sikres sømmelige vilkår. De sociale foranstaltninger skal være øjeblikkeligt virkende. Folke-, invalide- og enkepension samt enkehjælp er selvfølgelige rettigheder. De skal være tidssvarende, og pensionisterne skal have deres andel af indtægtsstigningen i samfundet. Der skal lægges vægt på revalidering, undervisning og pleje her i landet af revaliderede. Hjælp skal sikres alle dem, der uden egen skyld bliver arbejdsløse.

Skolen skal være færøsk og sikre alle en uddannelse til fremme for virke i det færøske samfund, der ikke står tilbage for uddannelse i de mest udviklede lande. Mest muligt af den videregående uddannelse skal gives på Færøerne.

Der skal oprettes et landsteater. Radiofonien og fjernsynet skal udbygges, og kunstnere må sikres gode arbejdsmuligheder.

Mulighederne for anskaffelse af grund og bolig må forbedres. Skatte- og afgiftslovgivningen skal forenkles, og skatteminimumsgrænsen skal stige i takt med den gennemsnitlige indtægtsstigning. Den offentlige administration skal rationaliseres, og den finansielle fordeling mellem land og kommune skal revideres.

Sambandspartiet

Sambandspartiet er stiftet i 1906 og partiet har siden uden afbrydelse været repræsenteret i Lagtinget.

Sambandspartiet ønsker at bibeholde rigsfællesskabet og vil inden for dette arbejde for den styrelsesmæssige, økonomiske og kulturelle udvikling af det færøske folk. Partiet ønsker at undersøge vilkårene for en færøsk udtræden i EU.

Sambandspartiet anser det frie initiativ for at være drivkraften for fremgangen i erhvervslivet og vil ud fra denne synsvinkel udbygge dette. Med hensyn til fiskeriet erkender partiet, at de hjemlige farvande er de eneste sikre fiskefelter, og man må stræbe efter at udnytte disse mest muligt under skyldig hensyntagen til bevaring af fiskebestandene. Fjernfiskeriet må så

vidt muligt sikres ved internationale aftaler. Vilkårene for besiddelse og drift af fiskerfartøjer må være sådan, at disse til enhver tid er konkurrencedygtige.

Sociallovgivningen skal være sådan udformet, at de gamle, de syge og de handicappede får støtte og behandling på samme niveau som i de andre nordiske lande. Partiet vil virke for, at alle familier kan bo i eget hus eller lejlighed. Dette skal blandt andet ske ved støtte til unge, der vil bosætte sig.

Undervisningsvæsenet skal kunne opfylde de krav, der stilles af et udviklet samfund, og skolerne skal være på højde med nabolandenes.

Udviklingen inden for færøsk kultur og åndsliv skal støttes, og man skal sikre, at færinger får kendskab til dansk og udenlandsk kultur og åndsliv. Partiet vil støtte sport og fritidsliv.

Socialdemokratiet

Det færøske socialdemokrati (på færøsk Javnaðarflokkurin) blev grundlagt i 1925 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1928, hvor det siden uafbrudt har været repræsenteret.

Partiet erklærer, at Færøerne er folkets ejendom, og at denne ejendom også omfatter landsoklen og undergrunden. Det er partiets opfattelse, at rigsfællesskabet skal opretholdes og bunde i den fulde og ubegrænsede frihed, således at Danmark og Færøerne hver for sig kan bestemme, at sager og sagsområder kan overdrages til hjemmestyret.

Partiet lægger stor vægt på den nationale selvbestemmelse og går ind for det nordiske samarbejde. Der skal ved forpligtende samarbejde og planøkonomisk ledelse sikres personlig frihed, indtægtsgrundlag og tryghed for alle.

Produktion og handel skal efter omstændighederne drives på national, kommunal og fælleskommunal, kooperativ samt privat basis, således at de forskellige initiativer tjener landets interesser og er i overensstemmelse med folkets vilje. Eventuel socialisering må gennemføres uden unødvendig centralisering. Udenrigshandelen bør ordnes på landsandelsgrundlag.

Alle skal have ret til at arbejde og være sikret en minimumsløn.

Alle uarbejdsdygtige eller trængende skal være sikret social tryghed, og samfundet skal bære udgifterne i forbindelse med sygdom, invaliditet, ulykker, alderdom, indtægtsstab m.v.

Den voksende generation skal sikres vederlagsfri adgang til den bedste og mest tidssvarende undervisning. Folkeoplysning, forskning, kunst, kultur og udfoldelsesmuligheder skal støttes. Idrætslivet skal støttes.

Beskatningen skal tjene til fremme af fælles interesser og mindske forskellen i indtægt. Skatten skal lignedes, så den ikke er aktivitetshæmmende, og indtægter, svarende til eksistensminimum, skal ikke beskattes.

Selvstyrepartiet

Selvstyrepartiet blev grundlagt i 1906 og har været repræsenteret i Lagtinget fra stiftelsen frem til 1943. Partiet opnåede repræsentation igen i 1946 og har siden da uafbrudt været repræsenteret.

Partiet arbejder for selvstyre, efterhånden som der skabes et solidt grundlag for dette. Undergrunden skal være færøsk. Færøerne skal forblive uden for EU, men have bedst mulig handelsforbindelse med sammenslutningen og med andre lande. Hjemmestyreløven skal revideres. Der skal oprettes et færøsk kontor i København, der sikrer kontakten til de danske myndigheder og med repræsentation i Folketinget uden stemmeret. De færøske folketingsmandater skal afskaffes. Lagmanden skal være folkevalgt.

Det skal tilstræbes at skabe fælleskab og lighed mellem arbejdere og arbejdsgivere på sø og i land. Fiskeri, håndværk og industri skal støttes på bedste måde.

Vandkraften og andre vedvarende energikilder skal udbygges hurtigst muligt.

Der skal oprettes et uafhængigt forbrugerråd, og der skal etableres tilsyn med monopoler, og den frie handel skal sikres med færrest mulige mellemhandlere.

Socialforsorgen skal tilpasses færøske forhold. Der skal lægges vægt på at sætte invalide og handicappede i stand til at passe et arbejde. Der skal oprettes sygeforsikring i stedet for sygekasser. Denne skal yde alle gratis læge- og sygehusbehandling, medicin og mærkbar støtte under sygdom.

Undervisningsvæsenet skal samordnes således, at det egner sig til færøske forhold på et kristent grundlag. Bygdeskolerne skal bevares. Foreningslivet inden for kultur og idræt skal støttes.

Skatterne omlægges i højere grad til forbrugsafgifter.

Indkomstskatterne skal ændres, så indtægterne for mand og hustru deles, og hver især beskattes af halvdelen af den samlede indtægt.

Det republikanske parti

Det republikanske parti (på færøsk Tjóðveldisflokkurin) er grundlagt i 1948 og opnåede i 1950 repræsentation i Lagtinget, hvor partiet har været repræsenteret siden.

Partiet ønsker en færøsk republik oprettet og fastslår, at ingen udenlandsk magt skal have ret til at råde over eller eje landets ressourcer. Partiets sikkerhedspolitik bygger på lagtingsvedtagelserne om, at Færøerne skal holdes uden for alle militære sammenslutninger og at Færøerne skal forblive uden for EU.

Ingen enkeltperson eller nogen samfundsklasse skal have særrettigheder til at råde over eller tilegne sig landets ressourcer, og alle færinger skal have samme rettigheder og samme pligter over for samfundet.

Der skal foretages en planlægning med hensyn til udbygning af produktionskapaciteten og opdyrkning af landet. De private og offentlige erhvervsvirksomheder skal koordineres. Al handel med omverdenen, import og eksport samt penge, banker og valuta skal under tilsyn af det offentlige.

Alle arbejdende skal have en retfærdig løn for deres arbejde. De, der på grund af sygdom, alderdom, ulykke eller arbejdsløshed ikke er i stand til at forsørge sig og sine, skal have fuld hjælp og støtte.

Grundstenen under folkets kultur er en forbedret folkeskole. Alle elever har derudover ret og pligt til gratis videre studier med hensyn til almene kundskaber og inden for erhvervsgrenene. De højere skoler studenterskolen og akademiet, biblioteker og andre kulturelle institutioner, bekostet af det offentlige, danner grundlaget for betydelige dele af landets kultur og viden.

Økonomiske forhold og bopæl på afsides liggende steder må ikke hindre unge med gode evner i at tilegne sig disse tilbud.

Kunstnere og videnskabsmænd skal sikres rimelige vilkår. Det offentlige skal pålægge befolkningen retfærdig skat og samtidig sikre, at skatteansættelsen er korrekt.

Partiet ønsker, at færingers borgere i et frit land kan deltage i internationalt samarbejde om anliggender, der har landets interesse.

Centerpartiet

Partiet, der blev dannet efter intern uenighed i Kristeligt Folkeparti, har grundsynspunkter svarende til dette parti. Centerpartiet lægger således afgørende vægt på det kristne menneskesyn og på en aktiv familierpolitik og en social sikring af de svageste grupper i samfundet.

Kristeligt Folkeparti, Færøernes Fremskridts- og Fiskeriparti

Partiet, der blev anmeldt i 1958 under sit tidligere navn Fremskridtspartiet, fik sit nuværende navn i 1984. Partiet, der har været repræsenteret i Lagtinget siden 1958, karakteriserer sig som et kristeligt fremskridtsorienteret fiskeriparti.

Partiet, der bygger på det kristne menneskesyn, anser familien som samfundets hjørnesteen, og ægteskabet anses som den rette og bedste samlivsform, der i høj grad bør støttes gennem lovgivning. Partiet er imod fri abort, men går ind for en bred støtte og rådgivning til vordende mødre (forældre).

En fornuftig pleje af fiskebestandene er meget nødvendig, og priser og kvalitet på fisk bør kontrolleres.

Partiet er ikke tilhænger af medlemskab af EU, men ønsker at samarbejdet med EU bygger på handels- og fiskeriaftaler. Partiet er tilhænger af NATO og anser denne alliance som en sikkerhed for fred og frihed for den vestlige verden, som Færøerne er en naturlig del af.

Partiet anser faren for forurening af havet, landet og luften som en stor trussel mod alt liv og kræver beskyttelsesforanstaltninger iværksat på alle områder.

Hjemmeindustrien, især den del, der er importbesparende, skal udbygges. Færøsk håndværk skal prioriteres frem for udenlandsk, og landbruget skal støttes.

Den sociale lovgivning skal forenkles og effektiviseres og der bør blandt andet arbejdes for at gamle og syge i større grad har mulighed for at blive i eget miljø.

Skolen skal samordnes med henblik på undervisning og fritid. Kristendomsundervisningen skal forbedres.

Kultur, idræt samt kristeligt/socialt arbejde bør støttes, og der bør sættes kraftigt på at bekæmpe alkoholmisbrug gennem forebyggende og behandlende arbejde.

Partiet har som mål, at alle afgørelser, forhandlinger og lovvedtagelser skal sigte på at gøre Færøerne mere selvstændige, jævnbyrdige og frie.

Arbejdersammenslutningen

Arbejdersammenslutningen blev i sommeren 1994 dannet af en række ledende fagforeningsrepræsentanter, der anså den færøske krise for så alvorlig, at der måtte et bredt politisk samarbejde til for at få landet på fode igen. Partiet vil ikke basere sit arbejde på sædvanlige idéer og interesser, som f. eks. højre, venstre, samhørighed eller løsrivelse. På en basis, der bygger på lighed, tryghed og solidaritet, vil Arbejdersammenslutningen opretholde og udvikle velfærdssamfundet.

Nogle af Arbejdersammenslutningens hovedformål er:

1. Arbejdersammenslutningen mener, at arbejdsløsheden er det største problem i samfundet og ønsker derfor at sikre de arbejdsløses levevilkår.
2. Arbejdersammenslutningen anser det for muligt at virke og leve på Færøerne og man vil satse stærkt på at få gang i erhvervslivet igen indenfor de rammer, der er nødvendige. Arbejdersammenslutningen forudsætter, at færingerne har vilje til noget bedre og mod til at prøve noget nyt.
3. Arbejdersammenslutningen vil arbejde kraftigt for, at alle politiske og administrative beslutninger skal bygge på landets love, således at folket kan tro på retssamfundet. Samfundets udvikling truer den sociale samhørighed og til sidst demokratiet. Foruden at sikre folk almindelige juridiske rettigheder, vil partiet sikre, at folk har indflydelse på samfundet både økonomisk, politisk og socialt.

4. Partiet anser parcelhusgælden for en trussel for en stor del af de færøske husstande. Parcelhusspørgsmålet ønskes løst således, at alle parcelhusejere - foruden de løsninger, som pengeinstitutterne kan iværksætte for de dårligst stillede - kan opnå visse lettelser.

Arbejdersammenslutningen vil i fremtiden kæmpe for et mere socialt retfærdigt samfund, således at der ikke opstår et samfund, hvor nogle er indenfor og andre udenfor.

2.4. Folketingsvalg

Ifølge grundlovens § 28 vælges 2 af Folketingets medlemmer på Færøerne. Efter lov om folketingsvalg på Færøerne skal valg på Færøerne så vidt muligt ske samtidigt med afstemningen i Danmark

Tabel 2.3. Procentvis fordeling af stemmer ved folketingsvalgene 1981-94.

Parti	8/12-81	10/1-84	8/9-87	10/5-88	12/12-90	21/9-94
Folkeflokk	18,5%	25,1%	28,8%	24,7%	25,7%	21,7%
Sambandspartiet	26,4%	25,9%	24,0%	24,4%	25,5%	22,5%
Socialdemokratiet	24,5%	23,5%	24,7%	21,2%	27,0%	19,4%
Selvstyrepardiet	5,2%	5,6%	4,8%	3,9%	6,9%	2,4%
Republikanske parti	20,7%	19,9%	15,6%	20,5%	13,3%	9,4%
Kristeligt folkeparti	4,7%	-	-	3,9%	1,6%	2,4%
Progrespartiet	-	-	2,0%	1,4%	-	-
Arbejdersammenslutningen						16,3%
Udenfor partierne						5,9%
Gyldige stemmer ialt	16.617	18.345	22.228	22.912	17.884	19.175
Valgdeltagelse ialt	55,4%	61,0%	68,9%	70,3%	54,2%	61,9%

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Folketingsmænd

Ved folketingsvalget den 21. september 1994 valgtes Edmund Joensen, Sambandspartiet og Óli Breckmann, Folkeflokk.

2.5. Færøernes landsstyre

Efter lagtingsvalget i november 1990 dannedes i januar 1991 et landsstyre, bestående af Socialdemokratiet og Folkeflokk, der tilsammen rådede over 17 af tingets 32 medlemmer.

Som lagmand valgtes Atli P. Dam fra Socialdemokratiet. I januar 1993 udtrådte Atli Dam efter eget ønske af landsstyret. Som ny lagmand valgtes Marita Petersen.

Lagmanden og landsstyremedlemmerne udnævnes af Lagtinget. Ved omdannelsen af landsstyret i januar 1993 ændredes antallet af medlemmer fra 7 til 6, nemlig 3 fra Socialdemokratiet og 3 fra Folkeflokket.

I april 1993 opstod der så stor uenighed i landsstyrekoalitionen, at denne blev opsagt. Umiddelbart efter traf Socialdemokratiet aftale med Det Republikanske parti og med Selvstyrepartiet om et nyt landsstyresamarbejde. Lige som det tidligere rådede dette landsstyre over 17 af lagtingets medlemmer. I maj 1994 brød lagtingsformand Lasse Klein fra Selvstyrepartiet med sit parti og med landsstyrekoalitionen. Dette førte til Selvstyrepartiets udtræden af landsstyrekoalitionen, og til udskrivelse af nyvalg til Lagtinget den 7. juli 1994.

Efter at langvarige forhandlinger om dannelsen af en rent borgerlig landsstyrekoalition var mislykket, blev der i slutningen af september 1994 indgået en koalitionsaftale mellem Sambandspartiet, Socialdemokratiet, Arbejdersammenslutningen og Selvstyrepartiet, som tilsammen har 18 mandater i Lagtinget. Det nye landsstyre fik følgende sammensætning:

Lagmand Edmund Joensen (Sb):	Styrelsesforhold, udenrigsanliggender, administration, undergrundsspørgsmål og personale anliggender.
Landsstyremand (vicelagmand) Jóannes Eidesgaard (S):	Finans- og økonomiforhold samt told og skatter
Landsstyremand Ivan Johannesen (Sb):	Fiskeri, fiskeindustri, fiskeopdræt
Landsstyremand Andreas Petersen (S):	Social- og sundhedsvæsen
Landsstyremand Eilif Samuelson (Sb):	Undervisning, miljø, energi og kommunale anliggender
Landsstyremand Sámal Petur í Grund (St.):	Trafik, turisme, kultur og kirke
Landsstyremand Óli Jacobsen (arb.):	Industri, handel, landbrug, arbejdsmarkeds spørgsmål og juridiske anliggender.

2.6. Administration

Landsstyrets administration

Sekretariatschef Finn Norman Christensen sekretariat for lagmanden

Fuldmægtig Niels á Velbastað: nordiske sager

Lovafdelingen

Afdelingschef Jalgrim Hilduberg.

Fuldmægtig Ann Mari Dam: færdselslovgivning, valgsager, retsvæsen.

Fuldmægtig Sørin Pram Sørensen: kommunale anliggender, byggeanliggender, navnesager.

Kultur-, kirke- og undervisningsafdelingen

Afdelingschef Jákup Thorsteinsson.

Fuldmægtig Jákup Nielsen: kultur, kirke, radio og TV samt institutioner for videregående uddannelser.

Fuldmægtig Atli Mortensen: skolesager og idræt.

Landsarkitekt Gunnleiy Durhuus

Økonomisk afdeling

Afdelingschef Kári Petersen

Fuldmægtig Jóngerð Purkhús: budget- og budgetkontrol, låntagning.

Fuldmægtig Reidar Nónfjall: told og skatter.

Fuldmægtig Thomas Magnussen

Trafik- og miljøafdelingen

Fuldmægtig Jóannes Madsen: trafik og miljøsager.

Fiskeri- og erhvervsafdelingen

Afdelingschef Kjartan Hoydal: fiskeriforhandlinger.

Fuldmægtig Heðin Weihe: fiskeristøtte, handel og industri.

Fuldmægtig Tommy Petersen: fornyelse af fiskerflåden, EU, EFTA-aftaler.

Fuldmægtig Kaj P. Mortensen: fiskeri og sønæring.

Fuldmægtig Ulla Svarrer Wang: tilvirkning af fisk på land og handel med fisk.

Biolog Anna Maria Fossá: opdræt, landbrug og energi.

Social- og sundhedsafdelingen

Afdelingschef Johnny Winther Holbech.

Fuldmægtig Nella Festirstein:	socialvæsen
Fuldmægtig Aibritt á Plógv:	sundhedsvæsen
Fuldmægtig Hákun Niclasen:	boligspørgsmål, arbejds- og opholdstilladelser
Fuldmægtig Súsanna Nolsøe:	Ligestillingsspørgsmål

Løn- og personaleafdelingen

Afdelingschef Súsanna Danielsen.

Fuldmægtig Bjørgfríð Ludvig:	tjenestemands- og pensionsforhold, lønforhandling, lejekontrakter
Konsulent Andrass Jensen:	EDB-rådgivning, informatik

Institutioner under landsstyret**Økonomi - Statistik - Skatter/Afgifter**

Landsbanken:	Direktør Sigurd Poulsen
Færøernes regnskabsdirektorat og finansforvaltning:	Direktør Leif Abrahamsen
Færøernes statistik:	Cand. polit Bjarni Olsen
Told- og Skattedirektoratet:	Direktør Petur Alberg Lamhauge
Prisrådet:	Formand Súsanna Holm

Social - Sundhed - Veterinær

Sygehusvæsen:	Sygehusdirektør Høgni Joensen
Landsapotek:	Fg. landsapoteker Heri Mørkøre
Ernæringshygiejnisk laboratorium:	Direktør Marjun Hanusardóttir
Færøernes socialforvaltning:	Socialdirektør Bjarni Wilhelm
Landsdyrlæge:	Fg. landsdyrlæge Per Hunshamar
Fiskerilaboratoriet:	Afdelingsleder Hjalti í Jákupsstovu

Undervisning - Kultur - Radio/TV

Undervisningsdirektoratet:	Direktør Hentzar Ellingsgaard
Færøernes Universitet:	Rektor J. Pauli Joensen
Færøernes Gymnasium:	Rektor Mads Winther
Østerø Gymnasium:	Rektor Sámal í Skorini

Færøernes Seminarium:	Rektor Pauli Nielsen
Færøernes Sømandsskole:	Forstander Dánjal Johan Poulsen
Klaksvík Sømandsskole:	Forstander Pole Mikkelsen
Færøernes Lærerråd:	Jógvan Hammer
Færøernes Skolebogfond:	Helena Dam á Neystabø.
Arkæologisk Museum:	Landsantikvar Arne Thorsteinsson
Geologisk/botanisk/zool. Museum:	Cand. mag. Johs. Johansen
Landsarkivet:	Landsarkivar Jóannes Dalsgaard
Landsbiblioteket:	Landsbibliotekar Martin Næs
Færøernes Radio:	Direktør Jógvan Jespersen
Færøernes Fjernsyn:	Direktør Tróndur Djurhuus

Trafik - Kommunikation - Byggeri/bolig

Landsingeniøren:	Landsingeniør Henning Jacobsen
Færøernes Postvæsen:	Postdirektør Esbern Midjord
Færøernes Trafikselskab:	Direktør Thomas Arabo
Telefonvæsenet:	Direktør Sólbjörn Jacobsen
Boliglånefonden:	Kontorchef Jóannes Dalsgarð
Matrikelkontoret:	Direktør Ólavur Clementsen

Arbejdsmarkedet

Arbejdstilsynet:	Maskinmester Eli Davidsen
Lønudligningsfonden:	Kontorchef Hildibjart Johansen
Forligsinstitutionen:	Formand Julianna Klett
Arbejdsløshedsforsikringen:	Direktør Jógvan Mørkøre

Landbrug - Industri

Færøernes Landbrugsråd:	Kontorchef Jóannes Dalsgarð
Landbrugsforsøgsstationen:	Peter T. Haahr
Færøernes Industrifond:	Formand Páll Mikkelsen
Udviklingsfonden:	Formand Sverri Hansen
Færøernes Udviklingskontor:	Direktør Kjartan Kristiansen

Øvrige

Vagt- og bjærgningstjenesten:	Direktør Johan Ziskasson
Bilinspektionen:	Maskinmester Atli Jensen
Færøernes Folkeregister:	Leder Erla Borðoy
Færøernes repræs. kontor i Kbh.:	Trygve Johansen
Færøernes repr. kontor i Aberdeen:	Sofus Poulsen

Institutioner under staten**Rigsombudet**

Rigsombudsmanden på Færøerne er rigets øverste repræsentant på Færøerne og leder af rigets administration. Rigsombudet er bindeledet mellem hjemmestyret og rigsmyndighederne. Embedet administrerer desuden som overøvrighed en række familieretlige sager, såsom separation og skilsmisse, bevillinger til adoption og ægtefælle- og børnebidrag samt en række sager vedrørende lovgivningsanliggender.

Rigsombudsmand Vibeke Larsen

Fuldmægtig Anne Dannerfjord:

sager vedrørende erhvervs- og næringsforhold, penge- og kreditforhold, internationale konventioner, sekretariatsager.

Fuldmægtig Kaj Jensen:

familieretlige sager og fri proces.

Fuldmægtig Mette Møller Olesen:

familieretlige sager, indfødsret, adoptioner og valg.

Færøernes Kommando

Færøernes Kommando er en operativ kommando, der er beliggende i Tórshavn. Den råder normalt over et inspektionsskib med helikopter og et fiskeriinspektionsfly af typen G III, GULFSTREAM, (dog kun 1-2 dage om ugen).

Kommandoen udfører overvågning af farvandene ved Færøerne, suverænitetshævdelse, fiskeriinspektion, eftersøgnings- og redningstjeneste samt yder assistance til det færøske samfund f.eks. med helikoptertransporter.

På kommandoen i Tórshavn er der ansat 37 militære og 4 civile, mens der i skibe og fly er 64 militære. Kommandoen ledes af kommandør Knud Erik Kristiansen.

Flyvestation Tórshavn

Flyvestationen i Mørkedal med tilhørende operationsområde blev taget i brug i 1962.

I mere end 20 år virkede stationen som en manuel radar station, der gengav billedet af lufttrafikken over Nordatlanten. Fra 1983 og frem til i dag har stationen gennemgået en total modernisering og fremstår nu som en helt moderne varslingsstation med allernyeste teknologi. Senest er stationen udvidet med udstyr til, at Island kan modtage den civile del af radarbilledet for at sikre størst mulig flyvesikkerhed over Nordatlanten.

Flyvestationens opgaver er foruden varslings af fly også navigationsassistance til civile og militære fly og assistance til fly i nød samt fiskeriinspektion. Efter en gennemført rationalisering og omstrukturering udføres disse opgaver af et personel, der fra begyndelsen af 1995 er reduceret fra 104 til 74 (heraf 16 civile). Flyvestationens chef er oberstløjtnant T.A. Jørgensen

Farvandsvæsenet på Færøerne

Af de ialt 71 fyr på Færøerne er langt de fleste havnefyr eller specielle afmærkninger af særlige hindringer. 23 af de færøske fyr plus Loranstationen i Eiði drives af Farvandsvæsenet under Forsvarsministeriet for danske statsmidler.

Gennem automatisering og arbejdsomlægning er der på Loranstationen og i fyrvæsenet i 1994 og 1995 sket betydelige personalebesparelser. Loranstationens udgifter er hidtil blevet dækket af United States Coast Guard under det amerikanske transportministerium. Fra 1. januar 1995 ophørte amerikanernes refusion af udgifterne for de nordatlantiske Loranstationer og udgifterne skal herefter dækkes af værtsnationerne.

Farvandsvæsenet på Færøerne beskæftiger nu 6 tjenestemænd og 19 medhjælpere og honorarlønnede fyrpassere ved de mindre fyr. Omkring tekniske og nautiske forhold er der et vist samarbejde med Landsstyrets fyrforvaltning under Landsingeniøren. Færøernes Fyrdistrikt ledes af distriktfyrmester Leon Heinesen, Tórshavn.

Øvrige statslige institutioner

Sorenskriveren (dommer) (se kapitel 12):	Joel H. Andreassen
Dommer:	Jens Schultz Hansen
Landfogeden (politimester)(se kapitel 12):	Mogens Nepper-Christensen
Vicepolitimester:	Finn Ougaard

Sysselmand Norðoyar syssel:	Karsten Hansen
Sysselmand Eysturoyar syssel:	Kári Thorsteinsson
Sysselmand Suðuroy ndr. og sdr. sysler:	Sommer Joensen
Sysselmand Streymoy syssel:	Ivan Klein Olsen
Sysselmand Vágar syssel:	Regin Jespersen
Sysselmand Sandoy syssel:	Vakant
Landslæge (se kapitel 10):	Høgni Debes Joensen
Søfartsstyrelsen, Tórshavn:	Inspektoratsleder Torleiv Hoydal
Biskoppen for Færøerne (se kapitel 13):	Hans Jacob Joensen

Præster

Nes præstegæld:	Jónsvein Bech
Sjóvar præstegæld:	Jógvan Friðriksson
Eiði præstegæld:	Emil Olsen
Fuglafjørður præstegæld:	Peter Oluf Olofsonj
Suðurstreymoy østre præstegæld:	Domprovst: vakant Bjarni Bæk Inga Poulsen Dam
Suðurstreymoy vestre præstegæld:	Kjartan Juul Mørkøre Niels Høgne Frits Poulsen Sonja Klein
Norðoyar østre præstegæld:	Erland Beder
Norðoyar vestre præstegæld:	Niels Pauli Danielsen Henning Nissen Bøgesvang
Norðstreymoy præstegæld:	Marjun Bæk, Martin Restorff Jacobsen Uni Nes
Vágar præstegæld:	David Johannesen
Sandoy præstegæld:	Jákup Reinert Hansen
Suðuroy nordre præstegæld:	Paul Paulsen Hartvig Poulsen
Suðuroy søndre præstegæld:	Heri Joensen

2.7. Kommunale forhold

Kommunale forhold er et færøsk særanliggende, og området er reguleret gennem lagtingslove, hvoraf de vigtigste er to lagtingslove fra 1972 henholdsvis om færøske kommuner (med senere ændringer) og om valg til samtlige færøske kommuner.

Antal kommuner

I en længere årrække har Færøerne været opdelt i ialt 50 kommuner og de øgede krav til den kommunale service og de forbedrede samfærdselsforhold har således hidtil ikke som i andre nordiske lande givet anledning til kommunale sammenlægninger. Mange af de færøske kommuner er derfor små. Af de 50 kommuner har 19 under 200 indbyggere, og kun én kommune (Tórshavn) mere end 5.000 indbyggere.

I efteråret 1993 måtte Argir kommune gå i betalingsstandsning. Forhandlinger førte til en beslutning om med virkning fra 1997 (efter næste kommunalvalg) at lægge kommunen sammen med Tórshavn kommune. Reelt administreres de to kommuner dog allerede fra begyndelsen af 1994 som een kommune.

Spørgsmålet om at gennemføre en kommunalreform med sigte både på sammenlægninger og på en revideret opgavedeling mellem kommuner og landsmyndigheder har i stigende omfang været drøftet i de seneste år.

43 af de færøske kommuner (heriblandt ikke Tórshavn) er sammensluttet i organisationen, Føroya Kommunufelag. Formanden for organisationen er Jógvan Mørkøre, Saltangará.

Valg til kommunestyret

Reglerne for valg til kommunestyret er fastsat i lagtingslov om valg til samtlige færøske kommuner. Der afholdes valg hvert 4. år, og det seneste valg fandt sted den 8. december 1992.

Valgret og valgbarhed har enhver, der er fyldt 18 år, og som opfylder betingelserne for valgret og valgbarhed til Færøernes Lagting, som er tilmeldt folkeregistret i vedkommende kommune senest 7 dage inden valgdagen, og som på valgdagen fremdeles bor i kommunen.

Afstemningen foregår i henhold til kandidatlistes, hvorpå bestemte personer bringes i forslag til valg. Samtidig med byggerådsvalget og efter samme regler vælges en skolekommission med 3 eller 5 medlemmer.

Kommunalbestyrelserne benævnes bygderåd, idet kommuner med over 1.500 indbyggere dog har mulighed for at benytte benævnelsen byråd. Alle kommuner, der har - eller har haft - over 1.500 indbyggere, d.v.s. Tórshavn, Klaksvík, Runavík, Tvøroyri, Vágur og Fuglafjørður anvender således denne benævnelse.

Efter byrådsvalget i Tórshavn den 8. december 1992 har Socialdemokratiet 2 mandater, Sambandsflokkun 3 mandater, Tjóðveldisflokkun 2 mandater, Folkeflokkun 4 mandater, Privatlistan 1 mandat og Selvstyripartiet 1 mandat.

Bortset fra Tórshavn, Klaksvík, Tvøroyri og Vág kommuner er kommunevalg på Færøerne helt domineret af de mange særlistor/personlistor i de enkelte kommuner.

En oversigt over by- og bygderådsformænd er indeholdt i bilag 2.1.

Den kommunale styrelsesordning

Reglerne om det kommunale styre findes i lagtingslov om færøske kommuner. Denne lov er de færøske kommuners forfatningslov og indeholder regler om de styrende organer, det vil sige by- eller bygderådene, udvalgene og by- eller bygderådsformanden. Endvidere fastsætter den visse regler for kommunernes finansstyrer og endelig reguleres tilsynet med kommunerne.

Loven indeholder hjemmel til at fastsætte regler inden for bestemte områder i en styrelsesvedtægt, der vedtages af den enkelte kommune og godkendes af landsstyret. De styrelsesregler, der kan optages i vedtægten, er i første række dem, hvis indhold er afhængigt af de lokale forhold bl.a. bygderådets medlemstal (som dog inden for visse grænser er fastsat af lagtingslov om færøske kommuner) og udvalgsstrukturen.

Kommuneloven giver endvidere bygderådet adgang til at vedtage sin forretningsorden, der skal godkendes af landsstyret.

Det nyvalgte bygderåd skal træde sammen senest den 31. december det år, valget er foretaget. På det første møde vælges formand, næstformand (eventuelt en 1. og en 2. næstformand) og stående udvalg.

Bygderådsformanden, der står for den daglige ledelse af kommunen, forbereder bygderådets møder og indkalder medlemmerne til disse. Han leder møderne og sørger for, at beslutningerne indføres i protokol og for at bygderådets beslutninger føres ud i livet.

I kommuner med over 1.000 indbyggere skal der nedsættes stående udvalg. Den økonomiske forvaltning ligger hos økonomiudvalget, der består af byggerådsformanden som født formand og 2 eller 4 af byggerådets medlemmer.

Andre stående udvalg nedsættes i overensstemmelse med styrelsesvedtægtens bestemmelser, f. eks. socialudvalg, teknisk udvalg, byplanudvalg, kulturudvalg og havneudvalg. Endvidere nedsættes en ligningskommission.

I kommuner med mindre end 1.000 indbyggere er det ikke nødvendigt at nedsætte stående udvalg, idet byggerådet kan beslutte sig for selv at tage sig af opgaverne.

Byrådet vælger medlemmer til de særlige nævn og kommissioner, som de ifølge anden lovgivning skal være repræsenteret i, f. eks. sundhedskommissionen og børne- og ungdomsnævnet.

Hver kommune skal have en sagkyndig revision, som skal godkendes af landsstyret.

Færøernes landsstyre udøver tilsyn med, at kommunale beslutninger er i overensstemmelse med lovgivningen og med kommunernes økonomiske forhold.

Efter årsbudgettets endelige vedtagelse skal kommunen sende dette til landsstyret. Optagelse af lån eller ændring i lånevilkår, samt visse ejendomsdispositioner (køb, salg, pantsætning) kræver også landsstyrets samtykke.

Blandt andet med baggrund i den vanskelige økonomiske situation, som de fleste færøske kommuner befinder sig i som følge af faldende indtægtsgrundlag og store rente- og afdragsforpligtelser, er der med virkning fra 1994 sket en betydelig stramning af landsstyrets kommunale tilsynsopgaver. Alle budgetter og låntagningsønsker hos kommunerne skal i fremtiden forelægges og godkendes af landsstyret, og det er bestemt, at de kommunale skatteprocenter i 1994 og 1995 skal ligge mellem 16 og 23 procent. Endvidere skal alle kommuner indbetale, hvad der svarer til 1% af skattegrundlaget, til en kommunal garantifond, der skal yde garantier m.v. til kommuner i økonomiske vanskeligheder.

Kommunale opgaver

De vigtigste kommunale opgaver er fastlagt af lovgivningen som funktioner inden for større samfundsmæssige ordninger, f. eks. forsværsvæsen og skolevæsen. Ud over disse varetager kommunerne - mere eller mindre efter egne beslutninger - en række mere servicemæssig

opgaver - overfor kommunernes beboere, f.eks. veje, vandforsyning, havne, bibliotek, idrætspladser og idrætshaller.

Folkeskolen er en af kommunernes væsentligste opgaver. Kommunen har ansvaret for, at kommunens borgere kan få den fornødne undervisning. Tilsynet med og styrelse af kommunens skoler ligger hos skolekommissionen. Nogle kommuner har anlagt og driver en folkeskole i fælleskab. Kommunernes del af udgifterne til folkeskolen er nærmere beskrevet i kapitel 11.

En række af de større kommuner har etableret folkebiblioteker og fritidsundervisning. Landskassen yder tilskud til kommunernes driftsudgifter på disse områder.

Kommunerne dækker en mindre del af udgifterne til sociale pensioner samt visse forsorgsydelser. Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri kommuner, der har over 2.000 indbyggere, administrerer selv reglerne i forsorgsloven om transbestemte ydelser. (Almindelig underholdshjælp og hjælp til enlige forsørgere). For de øvrige kommuner administreres dette område af landsstyrets socialforvaltning, Almannastovan.

Reglerne i børneforsorgsloven forvaltes af børneværnsudvalg i hver kommune. I Tórshavn, Miðvágur, Klaksvík, Runavík og Tvøroyri er der Alderdoms- og plejehjem, hvortil kommunerne modtager landskassetilskud på 85%.

Kommunerne betaler en del af det faste honorar til kommunelæger, og stiller i øvrigt fri bolig, konsultationslokaler og instrumentarium til rådighed. Udgifterne til skoletandlæger dækkes fuldt ud af kommunerne, mens kommunens udgifter til skolelæger, sundhedsplejersker, skolesundheds- eller skolesyge-plejersker og hjemmesygeplejersker kun udgør en mindre del af de samlede udgifter.

De fleste kommuner har anvendt store beløb til udbygning af havne- og landingspladser, idet disse - med landskassetilskud - bygges og drives af kommunerne. Endvidere dækker kommunerne udgifter til anlæg og vedligeholdelse af veje, som ikke er landsveje og til gadebelysning.

Kommunale opgaver er i øvrigt anlæg og vedligeholdelse af kloakker, renovation, anlæg og vedligeholdelse af kirkegårde, vandforsyning og brandvæsen. Som eneste kommune har Tórshavn kommune udgifter til kollektiv trafik (buslinier) inden for kommunen.

Tórshavn kommune er forpligtet til at udarbejde en byplan for kommunen, og landstyret kan pålægge andre kommuner (eller andre kommuner i fælleskab) at tilvejebringe en byplan. Denne hjemmel har imidlertid ikke været anvendt hidtil. Det er således op til kommunerne selv at afgøre, om der skal planlægges eller ej.

Det er dog nødvendigt for kommuner med en vis vækst at udarbejde en byggevedtægt med bindende regler for både kommunestyret og den enkelte. Landsstyret er bemyndiget til at sætte en særlig byggevedtægt i kraft, for selve bebyggelsen i de kommuner, der ikke har egne godkendte bygningsbestemmelser.

Gennem flere år har man på såvel lands- som kommuneplan arbejdet med spørgsmålet om en mere varig løsning på problemet vedrørende affaldsbortskaffelse. Tórshavn kommune er den eneste kommune, der har etableret eget forbrændingsanlæg. De fleste kommuner har sluttet sig sammen i Færøernes Interkommunale Renovationsselskab om opførelsen af et fælles forbrændingsanlæg i Leirvík.

Økonomien i de færøske kommuner er blevet stadig forværret i de seneste år som følge af den markante tilbagegang i den færøske økonomi. Det svigtende indtægtsgrundlag har tvunget mange kommuner til betydelige nedskæringer af deres aktiviteter. Der henvises iøvrigt til 6.5.

Ny kommunestruktur

Landsstyret har i foråret 1995 besluttet, at der skal nedsættes et udvalg, der på grundlag af en foreliggende embedsmandsrapport skal udarbejde forslag til en ny kommunal ordning på Færøerne. Udvalgets forslag skal vedrøre den kommunale inddeling (der sigtes mod højst 10 kommuner), en ny opgave - og ansvarsfordeling mellem landsmyndigheder og kommuner, herunder også en ny ordning for landskassens økonomiske støtte til kommunerne. Udvalgsbetænkningen forventes at foreligge sidst i 1996.

3. BEFOLKNINGS- OG BOLIGFORHOLD

3.1. Indledning

Landsfolkeregisteret foretager hvert år opgørelser af registerfolketallet på Færøerne. Den seneste opgørelse er fra den 31. december 1994. De seneste folketællinger på Færøerne, der blev afholdt i samarbejde mellem landsfolkeregisteret og Danmarks Statistik, fandt sted i 1966, 1970 og 1977.

Folketællingerne blev brugt som supplement og korrektion til folkeregistrene, idet der også ved folketællingerne blev indhentet en række oplysninger om erhvervs-, uddannelses-, arbejds- og familieforhold. De seneste folketællinger var desuden kombineret med boligtællinger til belysning af forhold som boligernes størrelse, udstyr, alder og ejerforhold. Resultaterne af den seneste folke- og boligtælling i 1977 er offentliggjort i et tabelværk udgivet af Danmarks Statistik i 1979.

3.2. Befolkningens størrelse og geografiske fordeling

Tabel 3.1. Befolkningen 1977 opgjort ved folketællingen samt pr. 31. december 1991, 1992, 1993 og 1994, opgjort af Landsfolkeregistret, fordelt på områder. Absolutte tal.

	Folketælling	Registerfolketal		Ændring i %		
	1977	1991	1992	1993	1994	1977-94
Tórshavn (+Argir)	13.185	16.234	16.138	15.689	15.127	14,7
Streymoy i øvrigt	3.788	4.244	4.205	4.062	3.916	3,7
Klaksvík (+ Hvannasund)	5.016	5.395	5.338	5.216	5.048	0,6
Norðoyar i øvrigt	649	691	709	715	687	5,8
Sydlig Eysturoy	7.522	8.755	8.707	8.335	8.019	6,6
Nordlig Eysturoy	1.486	1.619	1.596	1.587	1.497	0,9
Sandoy	1.706	1.707	1.690	1.600	1.546	- 9,4
Suðuroy	5.803	5.804	5.641	5.453	5.213	- 10,2
Vágar	2.814	2.845	2.797	2.692	2.641	- 6,2
I alt	41.969	47.294	46.821	45.349	43.694	4,1

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregistret.

I ovenstående tabel omfatter området "Norðoyar i øvrigt": Fugloy, Svínoy, Viðareiði, Kunoy, Mikladalur og Húsar kommuner. "Sydlige Eysturoy" omfatter: Sjógv, Skáli, Runavík, Nes, Leirvík, Gøta og Fuglafjørður kommuner. Mens "Nordlige Eysturoy" består af: Elduvík, Oyndarfjørður, Sund, Eiði, Gjógv og Funningur kommuner.

Tabel 3.2. Procentvis fordeling af befolkningen i 1977 (opgjort ved folketælling) samt pr. 31. december 1989, 1991, 1993 og 1994 (opgjort af landsfolkeregistret) fordelt på områder.

	Folketællinger	Registerfolketal			
	1977	1989	1991	1993	1994
Tórshavn	31,4	33,9	34,3	34,4	34,6
Streymoy i øvrigt	9,0	9,1	9,0	9,0	9,0
Klaksvík	12,0	11,5	11,4	11,6	11,6
Norðoyar i øvrigt	1,5	1,4	1,5	1,6	1,6
Sydlige Eysturoy	17,9	18,5	18,5	18,4	18,4
Nordlige Eysturoy	3,6	3,5	3,4	3,5	3,4
Sandoy	4,1	3,7	3,6	3,5	3,5
Suðuroy	13,8	12,3	12,3	12,0	11,9
Vágar	6,7	6,1	6,0	6,0	6,0
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregistret.

Den samlede befolkning blev ved folketællingen i 1977 opgjort til 41.969 personer, fordelt på i alt 11.172 husstande. Ved den seneste opgørelse pr. 31. december 1994 er registerfolketallet opgjort til 43.694 personer mod 45.349 personer ved årets begyndelse. I 1992 var der en tilbagegang i folketallet på 473, i 1993 på 1487 personer, og i 1994 var tilbagegangen på 1639. Disse fald er sket på trods af et fødselsoverskud i de pågældende år på henholdsvis 394, 392 og 321 personer. Nettoudvandringen fra Færøerne, der i 1991 og 1992 var på henholdsvis 573 personer og 879 personer steg som følge af den alvorlige økonomiske og beskæftigelsesmæssige udvikling i 1993 til 1825 og i 1994 til 1953 personer.

Både mellem folketællingerne i 1970 og 1977 og i årene fra 1977 til 1990 var der en gennemsnitlig årlig befolkningstilvækst på 1,2%. Befolkningstilvæksten skete i disse år særligt i områderne Tórshavn og sydlige Eysturoy, hvor tilsammen godt halvdelen af den færøske befolkning nu er bosat. En stadig tilvækst igennem mange år blev i 1990-94 afløst af et markant fald i befolkningens størrelse.

Ikke mindst gennem en stærk udbygning af veje og samfærdselsmidler, har de færøske myndigheder i en lang årrække søgt at modvirke tendensen til fraflytning fra de små - eller

isoleret beliggende - bygder og øer. Selv om "yderområderne" naturligt nok har en dårligere befolkningsudvikling end det øvrige land, synes dette i nogen grad hidtil at være lykkedes.

I hvilken grad det i fremtiden lykkes at dæmpe fraflytningen fra de små og isolerede bygder, vil i høj grad være afhængig af de kommende års økonomiske og erhvervsmæssige udvikling.

Der er i alt 50 kommuner på Færøerne, og dette tal har været uændret i en længere årrække. Der er således tale om mange små kommuner. Af de 50 kommuner havde 19 under 200 indbyggere og 9 mellem 200 og 500 indbyggere pr. 31. december 1994. Næststørst er Klaksvík kommune med ca. 4.500 indbyggere og størst er Tórshavn kommune med knapt 14000 indbyggere. Med den besluttede sammenlægning af Tórshavn og Argir kommuner vil befolkningstallet blive godt 15.000, svarende til ca. 35% af den færøske befolkning. En angivelse af befolkningstallet i de enkelte kommuner er indeholdt i bilag 3.1.

3.3. Befolkningens bevægelse

Tabel 3.3. Levendefødte, døde og fødselsoverskud 1970, 1975, 1980, 1985 og 1990-93.

År	Antal	Levendefødte	Antal	Døde	Fødselsoverskud
		Pr. 1000 Indb.		Pr. 1000 Indb.	Pr. 1000 Indb.
1970	816	21,1	298	7,7	13,4
1975	785	19,2	272	6,7	12,5
1980	743	17,1	309	7,1	10,0
1985	760	16,6	342	7,5	9,1
1990	955	20,1	359	7,6	12,6
1991	873	18,5	397	8,4	10,1
1992	811	17,3	401	8,6	8,8
1993	762	16,8	368	8,1	8,7
1994	668	15,3	347	7,9	7,3

Kilde: Landsfolkeregistret og landslægen på Færøerne.

Efter det store antal fødsler i årene 1988-90 har der i årene 1991-1994 været relativt store fald. Ca. 99% af samtlige fødsler foregår nu på sygehus. Ca. 41% af børnene blev født uden for ægteskab.

Antallet af dødsfald pr. 1.000 indbyggere har i den sidste halve snes år - uden nogen klar tendens - ligget mellem 7 og 8,5.

Fødselsoverskudet, der fremkommer ved at trække antallet af døde fra antallet af levendefødte, havde faldende tendens i perioden 1970-83. Mens årene 1983-90 konstant var stigende, har der igen i årene 1991-1994 været et stadigt fald. En mere detaljeret beskrivelse af fødsler, dødsårsager m.v. på Færøerne findes i de årlige beretninger fra Landslægen på Færøerne.

Tabel 3.4. Nettoudvandringen

Periode	Årlig nettoudvandring	
	Antal	Pr. 1.000 indb.
1971-75 (gennemsnitlig)	-7	-0,1
1976-80 (gennemsnitlig)	-10	-0,2
1987	-277	-5,9
1988	-263	-5,5
1989	254	5,3
1990	946	19,9
1991	573	12,1
1992	879	18,8
1993	1.802	39,7
1994	1.953	44,7

Kilde: Landsfolkeregistret.

Mens der i perioden 1971-81 var tale om en ganske lille nettoindvandring til Færøerne steg indvandringen relativt kraftigt i årene 1984-1989. Som det ses, har vandringerne i de seneste 5-6 år ændret sig til en betydelig nettoudvandring. Særligt i 1993 og 1994 steg antallet af nettoudvandrede så voldsomt, at det alene i disse to år svarede til ca. 8% af den samlede befolkning.

Mens den høje økonomiske og beskæftigelsesmæssige aktivitet på Færøerne i årene 1986-88 utvivlsomt stimulerede indvandringen i disse år mærkbart, er der tilsvarende ikke tvivl om, at den kraftige opbremsning af den færøske økonomi siden 1989 og den dermed stærkt øgede arbejdsløshed har været hovedårsagen til det markante skift i vandringsmønsteret i de seneste år.

Den forringede beskæftigelse i samfundet i årene siden 1989 har dels bevirket udvandring af mange udlændinge (herunder især af danskere), dels at det er blevet sværere for færinger, der bl.a. i uddannelsesøjemed er bosat i udlandet, at vende tilbage til Færøerne og finde beskæftigelse. Den meget store fraflytning i de seneste 2-3 år har især været domineret af personer i aldersgruppen 15-40 årige, hvilket bl.a. indebærer, at et stort antal børnefamilier indgår i fraflytningen.

Tallene for de første fire måneder af 1995 tyder på, at nettoudvandringen i dette år vil blive væsentligt mindre end i 1994. (Nettoudvandringen var på ca. 200 i årets 4 første måneder.)

Tabel 3.5. Befolkningsudviklingen i 1994 i de enkelte områder

Område	Folketal 1/1	Indvandret	Udvandret	Nettotilfl. fra andre steder på Færøerne	Fødte	Døde	Folketal pr. 31/12
Tórshavn	15.689	613	1.415	97	262	108	15.127
Øvrige							
Streymoy	4.062	111	248	- 43	59	25	3.916
Klaksvík	5.216	109	289	- 18	59	29	5.048
Øvrige							
Norðoyar	715	7	17	-22	12	8	687
Sydlig							
Eysturoy	8.335	244	635	0	126	43	8.019
Nordlig							
Eysturoy	1.587	21	88	-23	19	19	1.497
Sandoy	1.600	46	110	8	23	20	1.546
Suðuroy	5.453	94	321	- 24	77	64	5.213
Vágar	2.692	73	148	25	31	31	2.641
I alt	45.349	1.318	3.271	0	668	347	43.694

Kilde: Landsfolkeregistret.

3.4. Befolkningen fordeling på alder, køn og ægteskabelig stilling

Tabel 3.6. Befolkningens procentvis fordeling efter alder 1977 og 1991-94

	Procentvis fordeling				
	1977	1991	1992	1993	1994
0-14 år	29,7	24,4	24,4	24,4	24,0
15-19 år	8,9	8,3	8,0	7,8	7,8
20-39 år	27,1	29,2	28,6	27,6	26,7
40-59 år	20,2	21,9	22,4	23,0	23,7
60-64 år	4,4	4,1	4,2	4,2	4,3
65-69 år	3,6	3,8	3,8	3,9	4,0
70 år og derover	6,1	8,3	8,6	9,0	9,5
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregistret.

De seneste års bevægelser i befolkningens fordeling er især sket hos de 20-39 årige og i gruppen af personer over 70 år. Den kraftige udvandring i 1993 og 1994 har især påvirket de 20-39 åriges andel af den samlede befolkning.

I perioden 1981-1985 var gennemsnitslevealderen for mænd på Færøerne 73,3 år og for kvinder 79,6 år (mod henholdsvis 71,5 år og 77,5 år i Danmark). Der foreligger ikke senere opgørelser.

Tabel 3.7. Befolkningen fordelt efter køn 1977 og 1991-1994

Antal personer i	1977	1991	1992	1993	1994 ¹⁾
Mænd	21.997	24.574	24.311	23.499	22.613
Kvinder	19.972	22.720	22.510	21.870	21.081
I alt	41.969	47.294	46.821	45.369	43.694

¹⁾ Opgjort pr. 31. december 1994.

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregisteret.

Der er overtal af mænd i alle aldersklasser under 65 år, mens der er overtal af kvinder i aldersklassen 65 år og derover. Mandsoverskudet er mest markant i aldersgrupperne 15-39 år og 40-59 år.

3.5. Vielser og skilsmisser

I 1994 var der i alt 204 vielser mod 208 i 1993, hvoraf 144 var kirkelige og 60 borgerlige. (Antallet af vielser lå i 1980-erne mellem 200-240).

Der var samtidig tale om 36 skilsmisser (imod 53 i 1993), hvoraf 34 skete ved bevilling (ved Rigsombudet) og 2 ved dom. Det årlige antal skilsmisser lå indtil begyndelsen af 1980-erne på ca. 20.

3.6. Boligforhold

De nyeste statistiske oplysninger om boligforholdene stammer fra folke- og boligtællingen 1977.

Bolig i eget enfamiliehus er fortsat den helt dominerende boligform. Boligerne er som helhed relativt store. I 1977 var den hyppigste boligstørrelse således 6 værelser, og mere end tre fjerdedele af samtlige boliger havde 5 værelser eller derover. Antallet af beboere pr. værelse var således relativt lavt. Boligerne var af høj standard med hensyn til installationsforhold som bad, varmeinstallation, toiletforhold m.v.

Selvom der ikke foreligger ajourførte opgørelser, er det givet, at boligstandarden er stærkt forbedret i årene siden optællingen i 1977.

4. ERHVERVS- OG ARBEJDSMARKEDSFORHOLD

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold er som hovedregel reguleret ved lagtingslove m.v. som færøske særanliggende, mens en række formueretlige områder (herunder aktieselskabslovgivningen) penge- og valutaforhold samt bank- og sparekasselovgivningen m.v. er fællesanliggender.

4.1. Befolkningens Erhvervsforhold

Den seneste opgørelse af den færøske befolknings erhvervsfrekvens og fordelingen på erhvervsgrupper blev foretaget i forbindelse med folketællingen i 1977.

Den erhvervsaktive del af befolkningen udgjorde i 1977 ca. 42 %. Selvom der ikke foreligger senere opgørelser, er der ikke tvivl om, at erhvervsfrekvensen siden 1977 er vokset mærkbart, og at en væsentlig årsag hertil er en fortsat stærk tilgang af kvinder til arbejdsmarkedet.

Både før 1977 og i tiden efter den sidste opgørelse blev foretaget, er der sket betydelige ændringer i befolkningens erhvervsmønster. Særlig markant er givetvis faldet i antallet af beskæftigede i fiskeri og landbrug og fremgangen i antallet af beskæftigede ved offentlig administration, undervisning, sundhedsvæsen og sociale institutioner samt i den private servicesektor.

De samlede lønudbetalinger fordelt på hovederhvervsgrupper i årene 1991 - 1994 fremgår af tabel 4.1.

Tabel 4.1 Lønudbetalingerne fordelt på hovederhverv 1991 - 1994¹⁾.

	1991	1992	1993	1994	% ændr. 93-94
		- mill. kr. -			
Landbrug	5,5	5,2	3,8	3,3	- 13
Fiskeri	738,4	593,1	490,1	497,5	2
Fiskeopdræt og fiskeslagterier	90,1	81,4	62,3	58,4	- 6
Råvarefremstilling	5,2	3,8	4,7	4,8	3
Fiskeindustri	358,3	308,6	209,8	229,5	9
Værfter og værksteder	85,7	76,9	58,7	58,0	-1

Produktion iøvrigt	138,0	130,0	97,0	87,2	- 10
Byggeri	231,6	196,9	124,2	102,3	- 18
Energiforsyning	41,9	39,0	35,5	33,9	- 5
Handel og reparation	405,0	385,7	329,2	299,3	- 9
Hotel og restauranter	32,8	32,1	25,9	22,8	- 12
Søtransport	144,9	138,0	126,6	120,8	- 5
Transport i øvrigt	57,0	54,9	42,1	42,9	2
Post og telegraf	119,7	117,1	104,8	100,4	- 4
Finansering og forsikring	223,4	231,5	223,0	204,0	- 9
Informationstjenester	111,7	101,6	81,8	70,0	- 14
Husholdningstjenester	27,5	25,8	19,4	18,0	- 7
Offentlig admin. m.v.	570,6	555,4	521,2	511,4	- 2
Undervisning	233,7	229,2	201,7	198,1	- 2
Sundheds- og Socialforvaltningen	454,4	460,7	408,4	405,8	- 1
Foreninger, kultur	60,9	65,2	60,0	53,5	- 11
Diverse	1,4	1,0	1,7	1,8	- 6
I alt	4.137,8	3.833,2	3.231,9	3.125,3	- 3

- 1) Talmaterialet for årene 1991 - 1993 er afstemt med Hagtåföindi nr. 4 dec.94/jan.95, og der forekommer mindre afvigelser i forhold til tilsvarende tabeller i Rigsombudets tidligere beretninger.

Kilde: Hagtåföindi.

Det er især fiskesektoren, byggesektoren samt handels- og hotelsektoren, der tegner sig for de største fald i lønudbetalingerne i perioden 1990 - 1993.

I 1987 og 1988 blev der i betydeligt omfang indført - såvel faglært som ufaglært - arbejdskraft fra udlandet. I disse år var der kun en meget begrænset (spadisk) arbejdsløshed på Færøerne.

Denne udvikling ændredes i årene 1989 - 1991 i takt med den økonomiske afmatning. Ved udgangen af 1991 var der registreret i alt 1001 ledige mod 459 og 126 i årene forud. Den markante stigning i antallet af arbejdsløse medførte, at der pr. 1. januar 1992 blev indført en generel færøsk arbejdsløshedsforsikringsordning. Pr. 30. december 1994 var antallet af arbejdsledige inden for arbejdsløshedsforsikringsordningen opgjort til 3.187 fuldtidsarbejdsledige ud af en anslået arbejdsstyrke på 20.300, svarende til at arbejdsløsheden er 15,7 %. Medregnes de personer, der er uden for arbejdsløshedsforsikringsordningen, er antallet af arbejdsledige 3.865 pr. 30. december 1994, svarende til en arbejdsløshedsprocent på 19.

For en nærmere beskrivelse af arbejdsløshedsforsikringsordningen henvises til afsnit 4.9.

I tabel 4.2. vises på halvårsbasis antallet af fuldtidsarbejdsledige i perioden 15. oktober 1992 - 31. december 1994. I bilag 4.6. vises udviklingen i antallet af fuldtidsarbejdsledige på månedsbasis i samme periode.

Tabel 4.2. Antal fuldtidsarbejdsledige i perioden 15. oktober 1992 - 30. dec. 1994.

	Inden for fiskeindustrien	Øvrige	I alt	Uden for¹⁾ ordningen
1992				
15. oktober	537	1.408	1.945	
10. december	570	2.419	2.989	
1993				
14. januar	595	2.916	3.511	
08. juli	339	3.732	4.071	
31. december	383	4.175	4.558	575
1994				
13. januar	645	4.248	4.893	
01. juli	380	2.897	3.277	621
30. december	530	2.657	3.187	678

- 1) Det registrerede antal arbejdsledige, der ikke modtager arbejdsløshedsforsikring enten fordi de ikke længere er i arbejdsløshedsforsikringsordningen eller p.g.a. utilstrækkeligt indtægtsgrundlag. Der findes ikke statistiske oplysninger for denne gruppe arbejdsledige før december 1993.

Kilde: Hagtåindi.

4.2. Ejerformer og Erhvervslivets Geografiske Fordeling

Ejerformer

Inden for kystfiskeri, håndværk, småindustri, butikserhvervet samt dele af serviceerhvervene er enkeltmandsforetagendet den mest almindelige etableringsform.

Inden for fiskerierhvervet, fiskeindustrien, større industri og grossistvirksomhed er aktieselskabsformen den almindeligste. Siden 1975 har antallet af registrerede aktieselskaber været stærkt stigende, jf. tabel 4.3.

Tabel 4.3. Antallet af aktieselskaber 1975, 1980, 1985 og 1989-1993.

	Pr. 1. januar	Tilgang	Afgang	Pr. 31. dec.
1975	419	22	17	424
1980	574	54	11	617
1985	968	187	20	1.135
1989	1.588	206	28	1.766
1990	1.766	218	9	1.975
1991	1.972	200	16	2.156
1992	2.156	235	71	2.320
1993	2.320	124	53	2.391
1994	2.359 ¹⁾	83	155	2.287

¹⁾ Der forekommer uoverensstemmelse mellem opgørelsen fra 1993 til 1994. Årsagen hertil har ikke kunnet oplyses.

Kilde: Aktieselskabsregisteret. Den færøske registreringsmyndighed

Udviklingen i antallet af aktieselskaber afspejlede naturligvis den generelle økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i perioden 1975 - 1993 men var også et resultat af den eksisterende selskabs- og skattelovgivning, som i et vist omfang tilskyndede til oprettelse af nye selskaber, idet kravene til egenkapitalen var meget små. Pr. 1. januar 1994 trådte en ny lovgivning for aktieselskaber og anpartsselskaber i kraft. Dette medførte bl.a., at kravet til egenkapitalen over en fem års periode stiger til 500.000 kr. for aktieselskaber (mod hidtil 10.000 kr.) og til 200. 000 kr. for anpartsselskaber. Antallet af anpartsselskaber var pr. 31. december 1994 52.

En betydelig del af de registrerede aktieselskaber er således meget små, typisk dannet omkring et enkelt fiskefartøj og det er således under 2% af selskaberne, der tegner sig for knap 60 % den samlede skattepligtige selskabsindkomst, jf. i øvrigt kapitel 7.2.

På Færøerne har der været tradition for et betydeligt direkte offentligt engagement i erhvervslivet gennem indskud af aktiekapital og anden ansvarlig kapital i erhvervsvirksomheder. Den økonomiske krise har imidlertid ændret betydeligt herved, og det offentlige rolle er nu i denne forbindelse næsten uden betydning.

Erhvervslivets geografiske fordeling

Den seneste opgørelse, der viser den geografiske fordeling af virksomheder, er fra 1987. Heraf fremgår, at Syd-Streymoy - og især Tórshavn-området - tegnede sig for knapt en trediedel af virksomhederne og næsten 2/3 af lønudbetalingerne. Dette skyldes dels en

større erhvervsaktivitet end i det øvrige land og dels forskelle i virksomhedsstørrelsen. Det forhold, at en del virksomheder er hjemmehørende i Tórshavn, men har filialer andre steder i landet, medvirker til Syd-Stremøys overvægt i lønandelen.

Til sammenligning har navnlig de sydlige landsdele (Sandoy og Suðuroy) haft en svagere erhvervsudvikling, hvortil kommer, at befolkningen i disse områder relativt har de dårligste muligheder for at pendle til de mere erhvervsaktive områder. I kraft af tidligere års udbygning af vejnettet er mulighederne for pendling i øvrigt blevet forbedret, således at den geografiske fordeling af lønudbetalingerne ikke kan forventes at være fuldt ud sammenfaldende med den geografiske fordeling af lønindtægterne.

I forbindelse med etableringen af produktionsselskabet Føroya Fiskavirking i juni 1993, jf. nedenfor og afsnittet om Fiskeindustri i afsnit 4.3., omstruktureredes fiskeindustrien på land, således at alene 8 ud af de oprindelig 19 filetfabrikker, der kom med i selskabet, er i drift. Der er således kun to filetfabrikker på Suðuroy (i Tvøroyri og Hvalba) og ingen på Sandoy, hvilket selvsagt har haft væsentlig betydning for erhvervsaktiviteten i de pågældende områder.

4.3. Fiskeri, Fiskeindustri og Fiskeopdræt, m.v.

Indledning

Fisk og fiskevarer udgør grundlaget for 98 - 99 % af Færøernes samlede eksportindtjening, når der bortses fra eksporten af skibe (der varierer betydeligt over årene. Fiskerierhvervet har derfor altafgørende betydning for indkomst- og beskæftigelsesmulighederne på Færøerne. De begrænsede muligheder på andre erhvervsområder medvirker yderligere til fiskerierhvervets helt dominerende rolle. Særligt for de mindre bygder er afhængigheden af fiskerierhvervet næsten total.

Set over en længere årrække har beskæftigelsen i selve fiskeriet været faldende i takt med flådens stigende effektivitet. Men samtidig øgedes beskæftigelsen i fiskeindustrien på land, således at den samlede beskæftigelse inden for erhvervet - indtil den økonomiske krise satte ind - har været nogenlunde uændret.

Fiskerierhvervet er som erhverv kendetegnet ved en høj grad af afhængighed af variationer i fangstmulighederne og i afsætningsvilkårene for fiskeprodukter på verdensmarkedet. Det

færøske fiskerierhverv har derfor været henvist til løbende tilpasninger til - i reglen udefrakommende - ændringer i erhvervsgrundlaget.

Indtil midten af 1970'erne blev størstedelen af de færøske fangster således taget i fjernere liggende farvande ved Grønland, Canada, Nordnorge, Nordsøen og ved Island. I takt med kyststaternes udvidelse af de nationale fiskerigrænser til 200 sømil og den internationale regulering af fiskeriet uden for grænserne har færøske fiskere været nødsaget til at udvide fiskeriet omkring Færøerne, således at 49 % af den samlede fangst i 1994 blev fanget på fiskebankerne inden for den færøske 200 sømilezone.

Begrænsningerne i fjernfiskeriet og udviklingen af hjemmefiskeriet har inden for en relativ kort årrække medført store investeringer i såvel skibe som fabriksanlæg på land til bearbejdning af fangsten, som i stigende grad landes i fersk tilstand.

Forarbejdningsindustrien på land har været decentral og resultatet af en bevidst politisk indsats for at bevare arbejdspladser ude i de enkelte bygder. Indtil 1992 var der ca. 21 fabrikker fordelt over hele landet.

I begyndelsen af 1994 var der produktion på 8 af de fabrikker, der er tilsluttet P/F Føroya Fiskavirkning, hvis kommercielle navn er United Seafood. Herudover produceres der på bl.a. Kósavirkioð i Klaksvík og på enkelte mindre virksomheder.

Fangsterne forarbejdes i overvejende grad til frosne fileter og til saltfisk, men en stadig større del af fangsterne indgår i videreforædling med henblik på fremstilling af de såkaldte dinner cuts (400 gr's filetér), færdigretter o.lign. Et andet led i tilpasningen af det færøske fiskerierhverv har bestået i en omstilling til fangst af nye arter (herunder dybvandsarter og kammuslinger). Fiskeopdrætserhvervet, som i de seneste år har udviklet sig meget stærkt, befinder sig fortsat i en alvorlig økonomisk krise.

De forløbne års betydelige strukturtilpasninger i færøsk fiskeri er gennemført med store offentlige subsidier, og i samme periode er den offentlige regulering af fiskerierhvervet blevet væsentlig udbygget.

Internationale reguleringer og fiskeriaftaler

Kystlandene i det nordlige Atlanterhav udvidede i 1977 fiskerigrænserne til 200 sømil. Havområdet inden for de nye fiskerigrænser kom således under national jurisdiktion

(lovgivning). Uden for 200 sømils fiskerigrænserne bliver fiskeriet reguleret af henholdsvis NAFO (for det nord-vestlige Atlanterhav) og NEAFC (for det nord-østlige Atlanterhav).

NAFO: North-West Atlantic Fisheries Organization (før ICNAF).

NEAFC: North-East Atlantic Fisheries Commission.

ICES: International Commission for Exploration of the Sea.

NAFO disponerer over eget videnskabeligt institut. For så vidt angår det nord-østlige Atlanterhav bygger både kystlandene og NEAFC på videnskabelig rådgivning fra den internationale fiskeribiologiske kommission, ICES.

NAFO, hvor Danmark på Færøernes vegne er stiftende medlem, har fungeret siden 1. januar 1979 og NEAFC, hvor Danmark også på Færøernes vegne er medlem, har fungeret på et nyt grundlag siden efteråret 1982.

NAFO har hjemmel til at fastsætte fangstmængder for bestemte fiskearter til medlemslande i havområdet uden for canadisk jurisdiktion i det nord-vestlige Atlanterhav. For færøsk fiskeri har dette betydning, for så vidt angår torskefiskeriet ved Flemish Cap. NAFO har herudover delvis hjemmel til at behandle spørgsmål vedrørende fiskebestande, der bevæger sig over den canadiske fiskerigrænse. Inden for canadisk søterritorium havde Færøerne i en årrække mulighed for at fange nogle tusinde tons af torsk og hellefisk, men har ikke siden 1993 haft kvoter i canadisk farvand.

Traktaten om bevarelse af laksebestandene i Nordatlanten (NASCO) trådte i kraft den 1. oktober 1983. Traktaten er ratificeret af Canada, Danmark på Færøernes vegne, EU, Island, Norge og USA. Efter aftale med EU begrænses laksefiskeriet i færøsk farvand i perioder, der er nærmere fastsat i den færøske fiskerilovgivning.

Foruden det internationale samarbejde inden for NAFO og NEAFC har Færøerne indgået aftaler om gensidige fiskerirettigheder med bl.a. Rusland, de baltiske lande, Norge, EU og Island. Der er endvidere indgået en rammeaftale med USA, men aftalen er indtil videre ikke i nævneværdigt omfang blevet udmøntet i konkrete aftaler.

For årene 1992 - 1994 er der ved fiskeriaftalerne blevet fastsat følgende kvoter for henholdsvis Færøernes fiskeri i andre nationers farvande og internationalt farvand og for andre nationers fiskeri ved Færøerne.

Tabel 4.4. Færøernes fiskeriaftaler 1993 - 1995¹⁾.

	Andre landes kvoter ved Færøerne			Færøernes kvoter i fremmede farvande		
	1993	1994 - tons -	1995	1993	1994 - tons -	1995 ²⁾
Bundfisk (torsk m.v.)	21.060	21.060	21.060	38.171	42.172	33.276
Pelagiske spisefisk ³⁾	23.770	26.010	26.010	20.990	21.810	21.160
Industrifisk	225.000	219.700	219.500	156.800	138.900	137.750
Rejer	-	-	-	4.150	3.650	3.650
Andet	2.400	4.400	4.400	1.370	1.300	1.300
I alt	272.230	271.170	270.970	221.481	207.832	197.136

1) Foreløbige tal for 1995.

2) Excl. kvoten i henhold til aftale med Island. Færøerne havde en kvote på i alt 6.000 tons i islandsk farvand i 1994.

3) Sild, Makrel m.v.

Kilde: Hagtiðindi.

For yderligere specifikation af tabel 4.3., herunder de enkelte aftalelandes kvoter i færøsk farvand og færøske kvoter i fremmed søterritorium fordelt på fiskearter, se bilag 4.7.

For den færøske fjernfiskerflåde af trawlere og linebåde er navnlig fiskemulighederne efter bundfisk (især torsk, kuller og sej) i Barentshavet og ved Island af helt afgørende betydning, mens det for de færøske industriskibe især er kvoterne i EU - havområde og ved Grønland, der har den største betydning.

De færøske fangstmuligheder i Barentshavet blev som følge af biologisk begrundede krav om begrænsninger i fangsttrykket på bestandene af torsk og kuller reduceret betydeligt i 1989 og i 1990. Siden er kvoterne for bundfisk i Barentshavet forøget i forhold til det meget lave niveau i 1990. Samtidig er der åbnet mulighed for et ikke ubetydeligt fiskeri ved Flemish Cap.

Fiskeriinspektion og redningstjeneste

Tilsynet med og beskyttelsen af "Fiskeriterritorium ved Færøerne", der er fastlagt ved kgl. anordning af 21. december 1976, varetages ifølge en samarbejdsaftale af 2. januar 1986 af landsstyrets Vagt- og Bjærgningstjeneste (VBL) og Færøernes Kommando (FRK).

Ved udvidelsen af det færøske fiskeriterritorium (til 200 sømil) pr. 1. januar 1977 forøgedes de områder, der skal inspiceres, fra ca. 4.500 sømil² til ca. 80.000 sømil². Med denne udvidelse og efterfølgende aftaler med andre lande om fiskerirettigheder, bl.a. med fastsættelse af kvoteordninger og nye redskabsbestemmelser, har fiskeriinspektionen skiftet karakter fra at være inspektion af grænsen til at være inspektion af områder.

Dette har medført, at inspektionen har fået til opgave at administrere en pålagt meddelelsespligt for udenlandske fartøjer, og samtidig kontrollere, at alle fartøjer, som træffes på fiskeriterritoriet, har de nødvendige tilladelser og overholder de love og kundgørelser, der gælder på området.

Færøernes Kommando disponerer over et inspektionsskib af "Thetis" - eller "Beskytteren" klassen, med en "Lynx" helikopter. Herudover benyttes "Gulfstream (GIII)" - fly fra flyvevåbnet i fiskeri- og farvandsinspektionen.

Vagt- og Bjærgningstjenesten har indsat inspektionsskibene "Tjaldrið" og "Ólavur Halgi", og har herudover mulighed for at opnå helikopterassistance fra Atlantic Airways, der varetager helikopterflyvningen på Færøerne. I ønsket om at styrke forholdene omkring fiskeri-kontrollen forventes visse omstruktureringer inden for Vagt- og Bjærgningstjenesten i nærmeste fremtid.

Sammensætningen af fiskerflåden

Den færøske fiskerflåde bestod ved udgangen af 1994 (pr. 23. december) af 199 fartøjer over 20 BRT med en samlet tonnage på godt 53.200 BRT. Hertil kommer et antal fiskefartøjer på under 20 BRT.

Som det fremgår af tabel 4.5. har der siden 1975 navnlig været tale om en betydelig vækst i antallet og bruttotonnagen for ferskfisketrawlere. I 1990 blev der bl.a. på grund af udflagning, kondemneringsordning m.v. konstateret et fald i den samlede bruttotonnage på knapt 7.000 BRT. Fra 1991 til 1992 skete der ikke større ændringer bortset fra en halvering af fryseskibenes bruttotonnage og et mindre fald inden for træskibene. Også i 1994 har der været et fald i den samlede bruttotonnage.

Tabel 4.5. Fiskerflåden fordelt efter skibstype i 1975, 1992 - 1994.

	Antal				Bruttotonnage (1.000 t)			
	1975	1992	1993	1994 ¹⁾	1975	1992	1993	1994
Stålskibe:								
Saltfisktawlere	4	7	6	5	2,0	7,7	6,9	6,6
Ferskfisktrawlere	10	69	65	60	4,3	20,3	19,5	18,2
Andre trawlere	35	23	22	24	9,8	13,6	11,8	12,8
Trawlere i alt	49	99	93	89	16,1	41,5	38,2	37,1
Linebåde	31	24	23	23	7,7	5,7	5,5	5,5
Notskibe	19	7	6	6	7,7	5,9	5,4	5,4
Fryseskibe	16	4	3	3	5,3	1,1	0,7	0,7
Andre	-	7	7	8	-	0,7	0,7	1,0
Line-/fryseskibe i alt	66	42	39	40	20,7	13,4	12,4	12,7
Stålskibe i alt	115	141	132	129	36,8	54,9	50,6	49,7
Træskibe:								
Line-/trawlskibe	97	73	71	70	5,1	3,8	3,6	3,5
Fiskerskibe i alt	222	214	203	199	41,9	58,7	54,2	53,2

¹⁾ Pr. 23. december 1994.

Kilde: Hagtføindi.

En simpel antalsmæssig eller tonnagemæssig sammenligning mellem 1975 og begyndelsen af 90'erne giver et ufuldstændigt billede af udviklingen i fiskerflådens samlede fangstkapacitet og effektivitet, som med de store investeringer i nye, moderne fartøjer steg betydeligt.

Som led i bestræbelserne på at opnå en bedre balance - mellem den samlede fangstkapacitet og fiskebestandene - og samtidig sikre bedre resultater for den tilbageværende del af flåden har landsstyret i de seneste år gjort tilladelser til indførsel eller bygning af nye fiskefartøjer betinget af, at tilsvarende kapacitet udgår af flåden.

Fra 1988 til og med 1991 blev denne ordning suppleret af en tilskudsordning til kondemnering (ophugning eller eksport) af fartøjer. I 1990 og 1991 blev der i alt anvendt knap 150 mill. kr. til kondemnering.

Selv om der har været gennemført mange tvangsauktioner over skibe, var der inden for fiskerflåden ultimo 1994 79 % den tonnage, der eksisterede ved udgangen af 1989.

Finansiering af fiskefartøjer

Nybygning og ombygning af færøske fiskefartøjer er typisk finansieret ved låneoptagelse i Færøernes Realkreditinstitut, Fiskeribanken eller Skibskreditfonden suppleret af lån fra landskassen og/eller lån med landskassegaranti.

Udrustningslån, driftskreditter m.v. for færøske fiskefartøjer tilvejebringes overvejende gennem færøske pengeinstitutter.

Færøernes Realkreditinstitut har siden oprettelsen i 1955 ydet 1. prioritetslån til fiskefartøjer hjemmehørende på Færøerne op til 50 % af vurderingsværdien. Løbetiden for realkreditinstitutets lån er 10 år.

Instituttets udlånsvirksomhed finansieres - foruden af grundfondsmidler (oprindelig Marshallmidler) - ved udstedelse af 8 % - 10 årige obligationer med statsgaranti. Danmarks Nationalbank har siden 1967 opkøbt obligationerne til pari og låneoptagelsen er således indirekte statssubsidieret. Statsgarantien for forrentning og tilbagebetaling af instituttets obligationslån omfatter i perioden 1. april 1989 til 31. marts 1994 et beløb på 300 mill. kr.

Instituttet havde pr. 31. december 1994 udestående lån med en samlet restgæld på 215,3 mill. kr.

Kongeriget Danmarks Fiskeribank har siden 1959 kunnet yde lån til fiskefartøjer og fiskeindustri på Færøerne. Lån fra Fiskeribanken ydes som 15 - 20 årige 2. prioritetslån med sikkerhed (for nybygninger) inden for 55 % af fartøjets værdi.

Der stilles endvidere normalt krav om en egenkapital på 15 % af projektsummen eller en tilsvarende bankgaranti. Restgælden af færøske lån fra Fiskeribanken var ved udgangen af 1994 på i alt 43,3 mill. kr. (heraf hovedparten i fiskefartøjer). Fiskeribankens nyudlån til Færøerne faldt til kun 0,3 mill. kr. i 1993. Nyudlånene var i 1994 på 0,7 mill. kr.

Danmarks Skibskreditfond har tidligere ydet lån til færøske fiskefartøjer på vilkår svarende til de lån, der gives af Færøernes Realkreditinstitut. Men med vedtagelsen af den såkaldte "værftspakke" har Skibskreditfonden kunnet yde 14-årige indexlån på meget favorable vilkår (med lav rente og en maximering af indextillæggene). Fonden ydede i 1992 nye udlån til

Færøerne på 10,5 mill. kr., hvorefter den samlede restgæld til fonden (for skibe hjemmehørende på Færøerne) udgjorde 336,2 mill. kr. I 1993 og 1994 ydede fonden ikke lån. Restgælden til fonden udgør ultimo 1994 192,8 mill. kr. Også Skibskreditfondens långivning er indirekte statssubsidieret, idet Nationalbanken opkøber fondens obligationer til pari. Der henvises i øvrigt til tabel 6.2.

Uanset valg af primær finansieringskilde suppleres finansieringen i de fleste tilfælde af lån fra landskassen. Lån ydes til nybygning og ombygning af fiskefartøjer i form af støttelån, kurstabslån og likviditetslån fra fonden til fornyelse af skibsflåden. Støttelån kan ydes med indtil 10 % af fartøjets værdi ved nybygning og indtil 15 % af omkostningerne ved ombygning.

I 1988 fik landsstyret bemyndigelse til at anvende op til 150 mill. kr. til lavtforrentede særlån (kriselån) til fiskefartøjer med henblik på forbedring af fartøjernes driftsmæssige grundlag.

Tabel 4.6. Landskassens långivning til fiskefartøjer i årene 1981/82-1994.

Finansår	Kurstabslån	Støttelån	Særlån	Likviditetslån	Ialt
1981/82	3,6	15,7	20,0	-	39,3
1982/83	5,7	16,8	1,2	-	23,7
1983/84	2,6	18,6	-	-	21,2
1984/85	1,9	44,1	-	-	46,0
1985	1,9	43,6	-	3,1	48,6
1986	0,7	59,4	-	8,9	69,0
1987	0,5	25,4	-	10,3	36,2
1988	1,0	63,2	18,3	13,3	95,8
1989	0,2	13,3	90,4	13,5	117,4
1990	-	19,9	20,6	7,0	47,5
1991	-	4,5	5,1	10,2	19,8
1992	-	7,0	0,6	12,0	19,6
1993	-	-	-	13,2	13,2
1994	-	0,4	-	7,5	7,9

Kilde: Føroya Gjaldstova.

Lagtingsloven om fornyelse af skibsflåden gav desuden landsstyret mulighed for at yde garanti for lån for andre kreditorer. Størrelsen af garantien afhænger af låneformålet og af, om skibet bygges på færøske værfter. Som led i landsstyrets bestræbelser på at begrænse den samlede fangstkapacitet blev reglerne for garantistillelse i 1988 strammet op, idet der nu kun gives 5% i garanti sammen med en sidestillet bankgaranti på andre 5%.

Endvidere er der i en række tilfælde i henhold til lagtingslov om garanti for lån til fiskerskibe og fiskerivirksomheder (kriseloven) givet landskassegaranti for lån til skibe, der var kommet i økonomiske vanskeligheder som følge af uheld eller dårlige fiskerimuligheder, men hvor der var udsigt til, at driften efter alle foreliggende oplysninger ville kunne blive rentabel. Landskassens garanti dækkede 90% af den nødvendige nye kapital, og det er en betingelse for garantien, at rederiet selv bidrager med de resterende 10%.

Da indfrielsen af forfaldne garantier i de senere år har belastet landskassens budget med meget store beløb, begrænsede landsstyret nye garantistillelser betydeligt, og ydelsen af garantier er nu helt ophørt.

Færøske skibes fangster

Stort set alle områder, som den færøske fiskerflåde fisker i, er under regulering med kvoter i henhold til gensidige overenskomster med kystlande eller internationale aftaler. Siden 1977 er det færøske fangstmønster tilpasset begrænsningerne i fangstmulighederne i fremmed farvand, jf. tabel 4.7., som viser de færøske fiskefangster fordelt på områder.

Fra 1975 til 1990 reduceredes fangsterne i de fjerne områder fra ca. 18 % af de samlede fangster til kun 8 % af fangsterne i 1990. I 1993 udgjorde fangsterne i dette område 20 %. Stigningen fra 1990 til 1993 skyldes især, at loddefiskeriet blev genoptaget i den russiske del af Barentshavet, og at kvoterne af bundfisk i dette havområde også var noget højere.

Tabel 4.7. De færøske skibes fiskefangster fordelt på områder 1989 - 1994¹⁾.

Fangster i %	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Nære områder	47	58	63	51	47	49
Midterområder	42	33	19	29	33	35
Fjerne områder	11	9	18	20	20	16
I alt i %	100	100	100	100	100	100
Tusind tons	292	268	232	249	226	224

¹⁾ For 1994 er der tale om foreløbige tal.

Kilde: Hagtföindi.

Fordelingen på nære og fjerne områder har særlig interesse i forbindelse med, om fisken kan bringes frisk til forarbejdning på Færøerne eller må forarbejdes ombord.

Til midterområderne beregnes fiskeområderne ved Island, Nordsøen og Skagerak, områderne vest for de britiske øer, Rock All, Øst-Grønland og Jan Mayen og Norge. Bortset fra fiskeriet ved Island og rejefiskeriet ved Øst-Grønland er det færøske fiskeri på midterområderne i øvrigt begrænset til hovedsagelig industrifiskeri med not- og industriskibe. Landingerne på Færøerne fra not- og industriskibene har været meget skiftende, hvilket skyldes varierende (og til tider små) prisforskelle mellem det indenlandske og det udenlandske marked.

Til vestlige fjernområder henregnes Flemish Cap, Internationalt farvand (NAFO 3), Vestgrønland og til de østlige Barentshavet med områderne ved Nordnorge, Bjørneøen og Svalbard.

I 1993 var fangsterne i de nære områder tilbage på niveauet i 1989, mens de fjerne områder fik stigende betydning. For 1994 ses en lille stigning for fangsterne i de nære områder og midterområderne, mens de fjerne områder ligger under niveauet for 1991. I 1994 er det inden for midterområderne især fiskeriet i EU-området ved Nordsøen, Skagerak og områderne vest for de britiske øer samt området ved Norge, der tegner sig for stigninger, mens områderne ved Østgrønland og Jan Mayen har udvist fald. Faldet i fangsterne i de fjernere områder fra 1993 til 1994 skyldes især en nedgang i den norske del af Barentshavet.

Sammensætningen af de færøske skibes fangster i alle områder fordelt på fiskearter er vist i tabel 4.8.

Tabel 4.8. Færøske skibes fiskefangster i alle områder fordelt på fiskearter i 1991-1994¹⁾ (1000 t.).

	1991	1992	1993	1994
Torsk	24.379	20.580	26.720	34.949
Kuller	10.473	6.889	5.066	7.471
Stor sej	58.971	39.041	36.955	34.581
Brosme	6.457	5.065	3.289	4.293
Lange	2.864	2.358	2.023	2.620
Byrke-Lange	2.175	4.265	3.058	1.741
Rødfisk	15.475	19.559	14.151	11.760
Hellefisk	5.420	3.511	4.359	6.388
Sildehaj	925	1.181	320	44
Laks	120	23	74	9
Rejer	9.471	10.879	9.689	8.944
Skaldyr	3.300	3.500	3.600	3.854
Hummer	27	45	54	96
Blåhvilling	6.644	12.731	16.376	24.048

Spærling	19.784	22.410	30.801	31.430
Lodde	15.291	41.724	38.902	12.310
Tobis	11.194	9.139	2.836	9.389
Hestemakrel	1.710	10.877	2.058	355
Makrel	15.226	14.898	14.422	15.644
Sild	15.963	11.865	3.375	4.470
Guldlaks		1.439	1.063	960
Stinglaks		406	1.253	893
Skolæst		800	602	742
Havtaske		1.194	971	997
Andet	5.801	4.534	5.127	5.856
I alt	231.670	248.913	227.144	223.844

1) Tallene for 1994 er foreløbige.

Kilde: Hagtüöindi.

Oversigten i tabel 4.8. viser, at den samlede færøske fangst fra 1991 - 1994 faldt fra ca. 231.600 tons til ca. 223.800 tons, dvs et fald på godt 3 %. Fra 1988 til 1992 faldt de samlede fangster med næsten 108.000 tons, navnlig som følge af en tilbagegang i fangsterne af blåhvilling samt af industrifisk (spærling, lodde og tobis). Denne tilbagegang forklarer samtidig den relative tilbagegang for fiskeriet i midterområderne fra 1989 til 1992, jf. tabel 4.7. Fra 1991 er der sket et markant fald i kuller- og sejfiskeriet, dog udviser kullerfiskeriet fra 1993 til 1994 en stigning på ca. 47 %. Endvidere udviser torske- og blåhvilling- og tobisfangsterne en stigning fra 1993 til 1994 på henholdsvis ca. 31 %, ca. 47 % og ca. 231 %, mens loddefangsterne i samme periode udviser et fald på ca. 68 %. Sildefangsten, der faldt væsentligt fra 1992 til 1993 udviser nu igen en stigning på ca. 32 %.

Fangster ved Færøerne

Færøske skibes fangst ved Færøerne er faldet med over 21 % fra 1991 til 1993, hvorimod, der er tale om en lille stigning på knap 3 % fra 1993 til 1994. Samtidig er fremmede skibes fiskeri, som tidligere truede de mest almindelig bundfiskebestande ved Færøerne, reduceret, mens andre fartøjer er kommet til i henhold til indgåede fiskeriaftaler om at udnytte de ikke truede fiskebestande.

De samlede fangster ved Færøerne var i 1975 på ca. 137.000 tons. Fra slutningen af 1970'erne udvikledes imidlertid et betydeligt blåhvilling fiskeri ved Færøerne (især fra sovjetiske skibe), hvilket afgørende medvirkede til at forøge de samlede fangstmængder i

området. I slutningen af 1980'erne udgjorde de totale fangster mellem ca. 250.000 og 350.000 tons - men med betydelige udsving mellem de enkelte år.

Tabel 4.9. viser udviklingen og fordelingen af fangsterne ved Færøerne i årene 1991 - 1994.

Tabel 4.9. Fiskefangster ved Færøerne fordelt på lande 1991 - 1994¹⁾.

	1991	1992	1993	1994	1991	1992	1993	1994
	- 1000 tons -				- pct. -			
Færøerne	137,3	126,3	107,6	110,4	53	52	42	39
Danmark				4,4				2
Tyskland	0,5	0,2	0,3	0	0	0	0	0
Frankrig	4,1	2,0	2,5	2,3	2	1	1	1
U.K.	0	0,3	1,4	1,3	0	0	1	0
Norge	7,4	20,8	22,9	22,2	3	8	9	8
Rusland	96,4	85,0	106,3	132,4	37	35	41	47
De baltiske lande				6,7				3
Andre lande	12,1	10,4	15,9	-	5	4	6	-
I alt	257,8	245,0	256,9	279,7	100	100	100	100

1) Tallene for 1994 er foreløbige.

Kilde: Hagtiðindi.

I 1975 udgjorde de samlede fangster ca. 137.000, mens de samlede fangster i 1988 var helt oppe på over 300.000 tons. Nedgangen siden 1988 skyldes bl.a. en mindre fangst af kuller og nedgangen i de samlede fangstmængder fra 1990 til 1992 skyldes mindre fangster af kuller og torsk. Fra 1992 til 1994 er der tale om en stigning for de samlede fangstmængder ved Færøerne på ca. 14 %. Det er især Rusland, der tegner sig for en stigning af fangstmængderne, således i perioden 1992 - 1994 fra 35 % til 47 %. Den færøske andel af fangsterne udgjorde i 1975 29%, i 1990 54 % og var i 1994 på 39 %.

Tabel 4.10. Den samlede fiskefangst (1000 tons) ved Færøerne i 1994¹⁾ fordelt på lande og fiskearter.

	Torsk	Kuller	Sej	Blåhvilling	Andre fisk	Ialt	%
Færøerne	8,9	3,9	32,0		65,6	110,4	39,4
Danmark					4,4	4,4	1,6
Tyskland						0	0
Frankrig				1,7	0,5	2,3	0,9
U.K.	0,3	0,1	0,6		0,3	1,3	0,5
Norge				18,0	4,2	22,2	7,8
Rusland				108,4	24,0	132,4	47,3
De baltiske lande				5,8	0,9	6,7	2,5
I alt						279,7	100

1) Tallene for 1994 er foreløbige.

Kilde: Hagtíðindi.

Af de i alt godt 279.700 tons fisk, som blev fanget ved Færøerne i 1994, blev 39 % fanget af færøske fiskere. For de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) var den færøske andel dog tæt på 100 %, jf. tabel 4.10. Det russiske fiskeri i færøsk havområde består hovedsageligt af fiskeri efter blåhvilling, mens EU-landenes begrænsede fiskeri er sammensat af et bredt udsnit af fiskearter - herunder navnlig brosme, lange og rødfisk. EU-landenes andel udgjorde 23 % af de samlede fangster.

Fangsttryk og fangstregulering

Som nævnt i afsnittet om sammensætningen af fiskerflåden har der fra midten af 70'erne og indtil slutningen af 80'erne fundet en meget kraftig udbygning og modernisering sted af den færøske fiskerflåde - og navnlig af den del af flåden, som primært benyttes til fiskeri på Færømrådet.

Sideløbende med udbygningen af den samlede fangstkapacitet har fiskeriindsatsen - opgjort som antal fiskedage - også været stigende. Alene fra 1982 til 1988/89 blev den samlede fiskeriindsats således forøget med omkring 40 %.

Den langt større fangstkapacitet og fangstintensitet har ifølge biologerne i ICES og det færøske fiskerilaboratorium medført, at fangsttrykket på navnlig bestandene af torsk og sej i en årrække har ligget op til 70 % over det optimale niveau.

Det optimale fangstniveau er defineret som det niveau, der tillader fiskene at opnå en størrelse, som på længere sigt muliggør det maksimale vægtmæssige udbytte af bestanden.

Det for store fangsttryk (eller overfiskningen) udgør tilsyneladende en egentlig trussel for bestandenes rekrutteringsevne og indebærer, at bestanden og særlig den yngre fisk (med lavere gennemsnitsvægt) beskattes for hårdt. Derved reduceres ikke blot størrelsen af den samlede fangst (fordi ungfisken ikke opnår den optimale vægt), men også sårbarheden overfor svingninger i bestandenes størrelse fra år til år forøges, når fiskeriet i for stor udstrækning baseres på ganske få årgange.

De færøske fiskeribiologer foretog i begyndelsen af 1991 en opgørelse, der viste, at et uændret fangsttryk i 1991 ville give en fangst af bundfisk på 90.000 tons mod knapt

110.000 tons i 1990. Hertil kom, at opgørelsen viste, at fangsten af disse burde halveres i nogle år med henblik på genopbygning af bestandene, således at fiskeriet kunne blive optimalt. Fangsterne af de vigtigste bundfiskearter ved Færøerne er vist i tabel 4.11. Fiskeriet af sej udviklede sig markant i 1990, hvilket skyldtes øget rekruttering og øget fangstindsats.

Tabel 4.11. Fangsterne af torsk, kuller og sej ved Færøerne 1975 og 1980 - 1994.

	Torsk	Kuller - 1000 tons -	Sej
1975	38,9	20,7	41,2
1980	20,6	14,3	24,3
1981	24,0	12,0	29,9
1982	24,0	12,4	31,0
1983	41,2	12,9	39,4
1984	39,3	12,3	56,3
1985	42,6	14,9	44,4
1986	36,0	14,0	40,5
1987	26,4	15,5	40,3
1988	25,7	11,6	43,3
1989	23,0	14,2	43,9
1990	13,5	11,5	60,5
1991	9,4	8,6	55,5
1992	6,5	5,0	35,0
1993	5,3	3,4	29,4
1994 ¹⁾	8,3	3,6	29,2

¹⁾ Foreløbige tal.

Kilde: Hagtúðindi.

Set i relation til det bedste år, 1984, hvor de samlede fangster af de tre fiskearter nåede op på 107.000 t, forventes fangsterne i 1994 at udgøre ca. 41.100 t eller kun ca. 38 % af niveauet i 1984.

Den stigende og - biologisk set for intensive - fiskeriindsats medførte ikke alene en uhensigtsmæssig udnyttelse af fiskebestandene, men medvirkede også i høj grad til at forringe fiskerierhvervets rentabilitet, jf. nedenfor.

For at sikre en bedre balance mellem fiskerikapaciteten og fiskebestandene og samtidig sikre et bedre økonomisk grundlag for flåden blev der i 1987 iværksat et fiskeritilladelsessystem for alle fartøjer over 20 tons. Dette tilladelsessystem blev suppleret

med en række andre tekniske reguleringer, herunder navnlig fredning af bestemte fiskeområder og fiskeforbud i bestemte tidsrum, som begge navnlig tog sigte på en beskyttelse af ungfisken. Siden er der med samme sigte indført regler om mindste maskevidde, hvorved maskevidden er forøget fra 135 mm til 145 mm. I 1992 blev der yderligere af landsstyret udstedt et generelt fiskeforbud for fartøjer over en vis størrelse i bestemte perioder af året.

I et direkte forsøg på at reducere fangstkapaciteten (som landsstyret og Fiskerirådet dengang anslog var ca. 40 % for stor i færøsk havområde) blev der etableret en kondemneringsordning, hvor der med tilskud fra landskassen blev ydet støtte til ophugning og eksport af fiskefartøjer. Denne ordning ophørte med udgangen af 1991. Samtidig er vilkårene for indførsel af ny tonnage blevet gjort mere restriktive, og landskassens garantigivning til fiskefartøjer er nu stort set ophørt.

Et led i aftalen af 1. februar 1993 (bilag 4.2.) mellem det færøske landsstyre og den danske regering var, at

"landsstyret ville nedsætte et strukturudvalg, der (inden den 1. juli 1993) skulle komme med forslag til en netto reduktion af kapaciteten med henblik på at gøre fiskerierhvervet til et selv bærende erhverv hvilende på det biologisk optimale fangstniveau i farvandet omkring Færøerne på markedsøkonomiske vilkår."

Det færøske strukturudvalg indstillede, at der blev etableret en ordning med individuelt omsættelige kvoter som supplement til de gældende tekniske reguleringer for at forhindre nedfiskning af bestandene, mens der ikke blev stillet konkrete forslag om reduktion af fiskeflåden.

På den baggrund og med udgangspunkt i aftalen af 12. oktober 1993 mellem det færøske landsstyre og den danske regering (bilag 4.4.) fremlagde landsstyret et forslag til lagtingslov om erhvervsmæssigt fiskeri, der blev vedtaget og ikraftsat i marts 1994. Den største nyskabelse for det færøske fiskeri var indførelsen af kvoter for de enkelte fiskefartøjer samt bestemmelser om, at fastsættelse af kvoternes størrelse skal baseres på internationale biologers vurderinger. Under lagtingsbehandlingen af lovforslaget blev det indføjet, at kvoterne skal knyttes til skibene, idet der dog også indførtes fælleskvoter for nogle typer fiskeri. De vedtagne ændringer i forhold til landsstyrets forslag medfører en mindre grad af omsættelighed, ligesom ordningen med fælleskvoter har vist sig uhensigtsmæssig, da den medfører for tidlig opfiskning af kvoten. Endvidere giver bifangstreglerne problemer for sejfiskeriet, som må standses, når kvoterne for torsk og kuller er opfisket, da disse fiskearter

forekommer som bifangst ved sejfiskeriet. Dette medfører, at sejfiskeriet må ophøre, før sejkvoten er opbrugt. Der har været udbredt utilfredshed med den eksisterende kvoteordning, og landsstyret har i forbindelse med forhandlingerne med den danske regering den 17. november 1994 i fælleserklæringen fra mødet (bilag 4.5.) forpligtet sig til at fremsætte forslag til ændring af loven om erhvervsmæssigt fiskeri. Landsstyret fremsatte i henhold hertil lovforslaget den 10. marts 1995, og det er ikke færdigbehandlet inden redaktionens afslutning (ultimo maj). Ifølge forslaget søges spørgsmålet om bifangsterne løst, hvorimod spørgsmålet om øget omsættelighed først forventes at blive taget op i forbindelse med endnu en lovændring senere på året.

Fiskeristøtte

Indtil 1975 havde Færøerne et prissystem for indhandling af fersk fisk, der meget nøje fulgte tendenserne på verdensmarkedet. Dette system medførte ofte pludselige og store prisændringer.

I 1975 faldt verdensmarkedspriserne på fisk drastisk, hvorefter der fra fiskernes organisationer blev stillet krav om etablering af et mere stabilt system, der kunne sikre en stabil salgspris til den del af fiskerflåden, der lander fersk fisk til filéfabrikkerne på Færøerne. På den baggrund blev Råfiskefonden etableret i maj 1975.

Råfiskefondens formål blev i 1983 udbygget, idet fonden herefter ved sin prisfastsættelse desuden blev pålagt at styre fiskeriet på en sådan måde, at fiskebestandene blev bevaret på et niveau, som ud fra et langtidsperspektiv giver det største udbytte.

Pr. 1. oktober 1990 blev fiskeristøtten omlagt, således at Råfiskefonden er nedlagt.

Råfiskefondens tilskud blev afløst af henholdsvis et pristilskud, et indførselstilskud og forarbejdningsstøtte. Af disse blev pristilskudet den vigtigste støtteform. I begyndelsen af 1993 blev prisstøtten omlagt til en tidsbegrænset, omsættelig driftsstøtte til et begrænset antal fiskefartøjer over 20 BRT. Støtten gives til ejere af fiskefartøjer, der har opnået fangstlicenser. Efter tilsvarende principper indførtes i midten af 1993 driftsstøtte til fiskefartøjer under 20 BRT.

Som det fremgår af tabel 4.12. er en række af de forskellige støtteordninger ophævet fra 1994, og den samlede fiskeristøtte er faldet med knap 34 % fra 1992 til 1994.

Tabel 4.12. Fiskeristøtte fordelt på støtteordninger i 1990 - 1994 (1.000 kr.).

	1992	1993	1994
Mindsteløn	23.856	23.990	27.944
Mindsteløn til hjemmefiskere ¹⁾	-	-	7.185
Mindsteindtægt	20.217	14.113	15.269
Dagstøtte	37.696	36.707	35.385
Tillæg i.f.m. sygdom	6.352	7.441	6.152
Ferieløn	8.290	7.996	6.314
Arbejdsmarkedsbidrag	1.656	2.805	3.148
I alt udbetalt til lønninger m.v.	98.067	93.052	101.397
Pristilskud	122.645	-	-
Driftstøtte	6.351	5.223	-
Saltfiskestøtte	1.568	430	-
Helhedstøtte	-	20.063	-
Investeringsstilskud	-	42.437	63.601
Observatørstilskud	1.613	3.421	696
Transportstilskud	180	400	-
Importstilskud	13.189	3.951	-
Forarbejdningstilskud	4.395	-	-
Produktudvikling på filetfabriker	2.868	716	-
I alt	250.876	169.693	165.694

¹⁾ Ordningen med mindsteløn til hjemmefiskere blev indført som forsøgsordning i 1994, se afsnittet nedenfor om fiskernes aflønning.

Kilde: Hagstova Føroya og Lønjavningargrunnurin.

I maj 1995 vedtoges en lagtingslov om støtte til udvikling af fiskerierhvervet på land. I henhold til loven kan der ydes støtte til opkøb af 3.-lands fisk, krebsdyr og skaldyr til bearbejdelse på Færøerne. Støtten er på maksimalt 1,25 kr. pr. kg. af nævnte varer, der importeres. Loven hjemler endvidere mulighed for at yde støtte til produktudvikling på færøske fiskerivirksomheder med op til 1/3 af projektets omkostninger.

Landsstyret har i april 1995 fremsat lovforslag, som hjemler landsstyret mulighed for at yde støtte til transport af fisk til de områder, hvor man har vanskeligt ved at bruge de etablerede fiskeauktioner (især Sandoy, Vágar og Nolsoy).

Fiskernes aflønning

Fiskernes aflønning afhænger som udgangspunkt af fangstmængden samt af den pris, fangsten kan indbringe ved salg.

Afhængig af, om fiskeren er aflønnet efter en såkaldt nettooverenskomst eller en bruttooverenskomst, kan udviklingen i omkostningerne ligeledes få indflydelse på hyrens størrelse.

Brugen af henholdsvis brutto- og nettooverenskomster varierer alt efter, hvilken fartøjstype og fangstmetode, der er tale om. Efter bruttoprincippet aflønnes mandskabet med en vis andel, gennemsnitlig omkring 25-30% af skibets indtægter opgjort som fangsternes salgsværdi med diverse pristilskud. Den resterende del tilfalder rederen, der ud af sin andel afholder omkostningerne.

Stigende fangstværdier vil således medføre stigende hyrer uanset omkostningsudviklingen, medens stigende omkostninger alene formindsker rederens andel. Efter nettoprincippet aflønnes mandskabet med en andel typisk 35-45% af netto-princippet, beregnet som bruttoindtægten ved salg af fangsten med fradrag af variable omkostninger, d.v.s. olie, agn, proviant, salt m.v. Stigende omkostninger vil således blive fordelt mellem reder og mandskab. I de senere år er aflønning efter bruttoprincippet vundet stærkt frem, men nettokontrakter findes stadig.

De forskellige aflønningsformer medfører betydelige forskelle i mandskabslønnen mellem de forskellige skibstyper og fangstformer og samtidig til stærkt svingende indtægter. Med henblik på at afbøde virkningerne af de svingende indtægter er der ved lagtingslov fastsat regler om mindsteløn, dagstøtte og mindsteindtægt.

Ordningen kan beskrives således, idet bemærkes, at indtægterne er anført i primo 1993 niveau.

Mindsteløn ydes personer, som er påmønstret fiskefartøj i henhold til overenskomst mellem Føroya Reiðarafelag (Færøernes Rederiforening) og vedkommende fagforening. Såfremt sådan overenskomst ikke foreligger, er mindstelønnen betinget af, at der er mønstret efter aftale mellem vedkommende reder eller ejer af skibet og vedkommende fagforening. Mindstelønnen er kr. 12.725,- pr. måned eller kr. 424,17 pr. døgn, fiskeren er påmønstret.

For mandskab påmønstret fiskefartøjer bliver der udbetalt dagstøtte.

- 1) For trawlere på fiskeri efter ferskfisk, saltfiskeskib på linefiskeri, fryseskib på fiskeri efter sildehaj eller hellefisk m.m., fabrikstrawlere på fiskeri efter sortmund, ringnotskib, industritrawlere, fabrikstrawlere, som nedsalter eller fryser fangsten ombord, fryseskib på fiskeri efter rejer eller muslinger og skib på fiskeri efter laks ydes med nuværende mindsteløn hver mand ekstra for hver påmønstret dag på turen det, som er forskellen mellem 8 almindelige timelønninger i overenskomsten mellem Føroya Arbeðarafelag (Færøernes Arbejderforbund) og Føroya Arbeðsgevarafelag (Færøernes Arbejdsgiverforening) og 1/30 del af månedsmindstelønnen. Dette tillæg reduceres med 45 øre for hver krone, som fangstandel, inkl. mindsteløn og mandskabsstøtte pr. dag, overstiger 1/30 af gældende måneds mindsteløn.
- 2) For mandskab påmønstret fiskeskibe, som ikke er omfattet af reglerne under punkt 1) og mindsteindtægt, gælder følgende regel: Hvis fangstandel, mindsteløn og mandskabsstøtte sammenlagt er mindre end 8 almindelige timelønninger i overenskomsten mellem Føroya Arbeðarafelag (Færøernes Arbejderforbund) og Føroya Arbeðsgevarafelag (Færøernes Arbejdsgiverforening) betales differencen som særligt tillæg. Dagstøtten er kr. 188,78 pr. døgn fiskeren er påmønstret fiskefartøj. Dagstøtten er et tillæg til mindstelønnen som sammenlagt giver (mindst 424,17 + 188,78) kr. 612,95 pr. døgn. Det specielle ved dagstøtten er aftrapningsordningen, hvor dagstøtten reduceres med 45 øre for hver krone, som fangstandel inkl. minsteløn og mandskabsstøtte pr. dag, overstiger 1/30 af gældende måneds mindsteløn, som er gældende for fartøjstyperne nævnt under punkt 1. Aftrapningsordningen udregnes efter følgende formel: $\text{Dagstøttemax} - (0,45 \times (\text{fangstandel} - \text{mindsteløn})) = \text{Dagstøtte}$.

Til mandskab på fartøjer i hjemmefiskeri indenfor færøsk fiskerizone udbetales mindsteindtægt. Betingelsen for mindsteindtægt er, at fartøjet har landet, at mandskabet bliver afregnet, og i antal er, som sædvane er på stedet, og at fangsten bliver landet samlet. For fiskefartøjer under 20 brt. er yderligere disse regler gældende:

- At indtægten hos vedkommende person de sidste tre måneder ikke er større end gældende mindsteløn (d.v.s. kr. 12.725 pr. måned).
- At fiskefartøjer, som fisker med snøre eller snelle, lander mindst 25 kg. pr. mand pr. dag.
- At fiskefartøj, som fisker med langline, lander mindst 50 kg. pr. mand pr. dag.

Mindsteindtægten til mandskabet på fartøjer, som driver hjemmefiskeri med langline, udgør kr. 958,93 for fisketuren (beregnet til 2 døgn), og til mandskab på fartøjer, som fisker med snøre eller snelle, er mindsteindtægten kr. 479,46 pr. dag.

Endvidere har der som forsøgsordning ved lagtingslov i marts og igen i november 1994 (ordningen udløb 28. februar 1995) været indført regler om mindsteløn til hjemmefiskere, der fisker i færøsk fiskerizone. Betingelserne for udbetaling af mindsteløn er, at fartøjet har landet mindst 10 gange i de sidste tre forudgående måneder, at mandskabet bliver afregnet og i antal er som sædvanen på stedet, og at fangsten bliver landet samlet. Endvidere gælder, at fiskefartøjer, som fisker med snelle eller snøre lander mindst 15 kg. pr. dag og at fiskefartøjer, som fisker med langline, lander mindst 25 kg. pr. dag. Mindstelønnen for hjemmefiskere er 7.500 kr. om måneden, dog således at mindstelønnen reduceres med det antal kr., der overstiger hjemmefiskerens øvrige indtægter m.v. fra 12.725 kr.

Spørgsmålet om fiskernes mindsteløn er ligesom indførelsen af kvoter indgået i aftalerne mellem det færøske landsstyre og den danske regering.

Fiskerflådens driftsresultater

Som nævnt i de foregående afsnit har den stedfundne udbygning af den samlede fangstkapacitet og forøgelsen af fangstindsatsen ikke været ledsaget af en tilsvarende stigning i de samlede fangster omkring Færøerne. Tværtimod er fangsten pr. fangstdag faldet betydeligt fra midten af 80'erne.

Denne udvikling skyldes en overfiskning af navnlig bestandene af torsk og sej, hvilket ikke blot har medført en uhensigtsmæssig udnyttelse af bestandene, men samtidig i høj grad har påvirket fiskeriets rentabilitet i ugunstig retning. Sammen med stigende driftsudgifter og en større rente- og afdragsbyrde har dette resulteret i en stærk forringelse af hjemmefiskerflådens driftsresultater.

Ved vurderingen af underskuddet skal det samtidig tages i betragtning, at den betydelige offentlige støtte til fiskeriet er medregnet, før driftsresultaterne er opgjort.

Flere af de indførte fangstregulerende foranstaltninger - mindre maskevidder og fredede områder m.v. - vil på længere sigt sammen med indførelsen af kvoter kunne bidrage til en forbedring af fiskeriets rentabilitetsproblemer.

Alle dele af fiskeflåden er stærkt tynget af store gældsbyrder, hvilket bl.a. kommer til udtryk i antallet af tvangsauktioner for fiskefartøjer, der i 1992 og 1993 udgjorde henholdsvis 41 og 39 mod 14 i 1991. I 1994 var antallet af tvangsauktioner over skibe 24. Se i øvrigt afsnit 12.1.

Fiskeindustri

Kapaciteten i den færøske konsumfiskeindustri omfatter godt 20 filétfabrikker og et antal røgerier m.v., fordelt ud over landet. Fiskeindustriens forarbejdningskapacitet er anslået til ca. 400.000 tons. Med de stærkt faldende råvaretilførsler er der tale om meget stor overkapacitet i konsumfiskeindustrien. Problemet med de faldende råvaretilførsler søges afhjulpnet ved opkøb af udenlandsk fisk til forarbejdning på Færøerne samt ved øget forædling af fisken på Færøerne.

Råvaretilførslerne til fabrikkerne har i de senere år været faldende fra ca. 109.600 tons i 1989 til ca. 65.000 tons i 1993. Der ses dog en stigning fra 1993 til 1994 på 6.200 tons, svarende til 9,5 %.

Tabel 4.13. Råvaretilførslerne til de færøske filetfabrikker i 1989-1994¹⁾.

1989	1990	1991	1992	1993	1994
- tons landet vægt -					
109.600	107.400	100.300	76.900	65.000	71.200

¹⁾ Tallene for 1994 er foreløbige.

Kilde: Hagtfóindi.

Finansieringsfonden af 1992, der blev etableret i medfør af aftalen af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre, (bilag 4.1.) fremsatte i foråret 1993 sammen med daværende to færøske banker, Føroya Banki og Sjóvinnubankin, en plan for en samlet gældssanering af fiskeindustrien og etableringen af et fiskeproduktionsselskab, der skulle virke som paraplyorganisation for de fabrikker, der ønskede at være med i ordningen. Selskabet skulle overtage de bank- og realkreditlån, der hidtil havde påhvilet de enkelte virksomheder, men med nedskrevne beløb. Fabrikker, der ønskede at fortsætte som hidtil, ville ikke blive omfattet af ordningen.

I juni 1993 stiftedes selskabet produktionsselskabet P/F Føroya Fiskavirkning, hvis kommercielle navn er United Seafood. Kapitalgrundlaget på ialt 50 mill. kr. er fordelt med en aktiekapital på 25 mill. kr. og en ansvarlig lånekapital på 25 mill. kr. 19 filetfabrikker kom med i selskabet, heraf er 8 i drift, og fire er lejet ud (i Leirvík, Porkeri, Sørvgávur og Vágur). De 8 igangværende fabrikker er jævnt fordelt ud over hele Færøerne. Selskabet består af tre divisioner, en for fersk fisk, en for industrivarer og en for færdigvarer. Selskabets over-

ordnede strategi fastslægges centralt, mens de enkelte fabrikker er organiseret som profit-centre, der ledes og administreres på stedet.

Ud over de aktive fabrikker i Føroya Fiskavirking produceres der bl.a. på Kosavirkioð i Klaksvík.

Fiskeopdræt

Etablering og drift af havbrugsanlæg og smoltanlæg kræver tilladelse fra Færøernes landsstyre.

Det færøske havbrugserhverv er en forholdsvis ny erhvervsgren, som siden slutningen af 70'erne og navnlig gennem 80'erne var i kraftig udvikling. I 1988 blev der produceret i 63 anlæg. Fra slutningen af 80'erne har opdrætserhvervet været i alvorlig krise på grund af stærkt faldende markedspriser kombineret med en række svære sygdomsproblemer. Dette resulterede i en række konkurser, således at der i 1994 alene var der være mellem 17 - 20 anlæg i drift. Disse anlæg producerer omtrent samme mængde som de 63 anlæg.

Der blev i 1994 udsat ca. 5 mill. smolt produceret i 16 anlæg.

Som følge af at man nu er kommet ned på et rimeligt niveau i antal af opdrætsanlæg, har man fået mulighed for at finde et system med braklægning af opdrætslokaliteter med henblik på at skåne miljøet og samtidig give miljøet en mulighed for at regenerere.

Produktionen af laks og ørred har en lang produktionstid. Af tabel 4.14. fremgår, at rogn, der blev gydet i november 1987, blev udsat som smolt i 1989 og først eksporteret i 1991.

Tabel 4.14. Produktionscyklus for fiskeopdræt.

Rogn gydet nov. i årene	Smolt udsat i årene	Smolt udsat i mill.	Eksport i årene	Tons	Mill.
1987	1989	5.1	1991	ca. 16.134	ca. 545
1988	1990	6.6	1992	ca. 16.298	ca. 580
1989	1991	8.0	1992/93	ca. 14.000	ca. 530
1991	1992	(5.0)	1993/94	ca. 10.000	ca. 380
1992	1993	(5.0)	1994/95	-	-

Kilde: Færøernes landsstyre

På grund af den lange produktionscyklus (ca. 4 år) stilles der store krav til likvid kapital. Dette finansieringsbehov er i overvejende omfang blevet tilgodeset gennem lån- og kreditgivning fra færøske pengeinstitutter og udlånsfonde og nu også foderfirmaer. De færøske

havbrug har i modsætning til fiskerierhvervet ikke tidligere været subsidieret fra det offentlige.

Fra 1993 er der givet investeringsstøtte til fiskeopdræt, således at havbrugsopdrætterne får et tilskud til køb af smolt på 5 kr. pr. stk. For smoltproducenterne er der samtidig fastsat en maksimumspris på 11 kr. pr. smolt.

Tilskuddet ydes alene til opdrættere, der i øvrigt har driften og finansieringen heraf i orden. Det er en betingelse for støtte, at smolten er vaccineret. Der kan maksimalt ydes støtte til 5 mill. smolt pr. år.

Tabel 4.15. Eksport af laks og ørred 1986 - 1994.

År	Tons	Mill. kr.
1986	2.500	101
1987	5.000	249
1988	5.300	253
1989	8.100	328
1990	11.900	449
1991	16.100	548
1992	16.300	582
1993	15.900	474
1994	12.400	363

Kilde: Hagfóðindi.

Væksten i havbrugserhvervet har været ganske betydelig i de senere år. Fra en produktion i 1986 på knap 2.500 tons, nåede produktionen i 1992 op på 16.300 tons og faldt så lidt i 1993. I 1994 er produktionen faldet yderligere, således med 3.500 tons, svarende til 22 %. Eksportindtægterne udgjorde i 1992 godt 580 mill. kr., faldt i 1993 til 474 mill. kr. og til 363 mill. kr. i 1994. Faldet i eksportindtægter fra 1992 til 1993 modsvares ikke i et mængdemæssigt fald. De faldende eksportindtægter er bl.a. et resultat af en faldende markedspris og en lavere slagtevægt end tidligere. Eksporten af havbrugslaks udgjorde i 1993 23 % af den samlede færøske eksport excl. skibe og efter de foreløbige beregninger knap 18 % i 1994.

Tabel 4.16. Færøernes eksport 1990 - 1994¹⁾ i 1.000 kr.

	1990	1991	1992	1993	1994
Fiskerierhvervet	1.861	2.082	1.812	1.597	1.642
Fiskeopdræt (laks og ørred)	449	548	582	473	363
Andre varer, herunder uldvarer og fiskeredskaber	4	5	6	11	22
I alt excl. skibe	2.314	2.635	2.400	2.081	2.027

¹⁾ Tallene for 1994 er foreløbige.
Kilde: Hagtøindt.

Offentligt tilsyn

En række tilsynsopgaver på fiskeriområdet samt alle opgaver med hjemmel i levnedsmiddel-loven er henlagt til Heilsufrøðisliga Starvastova (Miljø- og Levnedsmiddelstyrelse). Opgaverne omfatter autorisation af fiskefartøjer og fiskeindustrivirksomheder samt tilsyn med autorisationsbetingelserne. Desuden føres der tilsyn med hygiejnen på samme steder som nævnt ovenfor samt tilsyn med overholdelsen af en række mere konkrete bekendtgørelser vedrørende transport, mærkning m.m.

Inden for opdrætsområdet føres der tilsyn med medicinering og karantænebetingelser. Endvidere deltager institutionen i forskellige udviklingsprojekter inden for fiskeriområdet.

Landsdyrlægeinstitutionen varetager visse forsknings- og undersøgelsesopgaver på fiskeopdrætsområdet.

Fangst i øvrigt

Fangst af søfugle har i dag kun en marginal erhvervsmæssig betydning for enkelte bygdesamfund. På grund af tilbagegangen i bestandene af visse arter (lomvier, søpapegøjer m.v.), er der ved lov fastsat stærke begrænsninger for fangsten af de pågældende arter.

Derimod har fangsten af grindehvaler og andre småhvaler en vis og indirekte økonomisk betydning. Fangsten foregår efter gammel skik ved, at flokke af grindehvaler - ofte adskillige hundrede - der observeres i farvandene tæt ved øerne, med småbåde drives ind mod stranden, hvor de aflives. Kød og spæk fordeles efter traditionelle fordelingsregler blandt deltagerne og andre indbyggere i området, og går således kun rent undtagelsesvis ud i nogen omsætning.

Denne traditionelle fangst har i de seneste år mødt megen kritik fra udenlandske miljøorganisationer og enkeltpersoner. Kritikken retter sig mod fangstmetoden, og den har ofte baggrund i en frygt for, at den færøske fangst udgør en trussel mod bestanden af grindehvaler.

Kritikken er i alt væsentligt blevet afvist fra færøsk side. Dels kan man med baggrund i samstemmende internationale undersøgelser fastslå, at grindebestanden ikke er truet, dels kan der henvises til, at den traditionelle færøske fangst ikke har noget kommercielt sigte eller indhold, og at der således ikke foregår nogen systematisk fangst af disse hvaler. Den udenlandske opmærksomhed omkring grindefangsten har sammen med de færøske myndigheders egne bestræbelser i de seneste 10 - 15 år ført til en væsentlig stramning og "humanisering" af bestemmelserne for, hvilke fangstmetoder og redskaber, der må anvendes. Ligeledes må fangsten nu kun ske på de bedst egnede og af myndighederne særligt udpegede lokaliteter.

Den økonomiske værdi af grindefangsten kan vanskeligt opgøres, da kun en beskeden del af fangsten omsættes på markedet. Men det samlede udbytte af kød og spæk er anslået til at være 1 1/2 - 2 gange større end vægtudbyttet af fåre- og lammekød. Grindekød og spæk dækker således fortsat en betydelig del af det samlede kødbehov for den færøske befolkning.

4.4. Landbrug

Landbruget var indtil slutningen af sidste århundrede Færøernes hovederhverv, men den økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i landet har medført, at landbruget i dag kun bidrager med omkring 1 % af Færøernes samlede bruttofaktorindkomst.

Produktionen af landbrugsvarer

I de senere år er der - bl.a. ud fra ønsket om en større selvforsyningsgrad - blevet ydet offentlig støtte til investeringer i landbruget og tilskud til visse af erhvervets produkter. Blandt andet ydes der tilskud til opdyrkning af ny landbrugsjord og til forbedring af bestående marker og veje.

Mælkeproduktionen har været stigende og dækker nu hele forbruget af konsummælk. Også produktiviteten i mælkeproduktionen er steget, idet udbyttet pr. ko er forøget betydeligt de

seneste 20 år. For at kontrollere mælkeproduktionen har man fra den 1. januar 1994 indført kvoter på mælkeproduktionen.

Det samlede fårehold på Færøerne er på ca. 70.000 stk. Produktionen af fårekød er ca. 500 tons årligt, hvilket svarer til ca. 40 % af det samlede forbrug. Den årlige produktion af oksekød er på ca. 100 tons. Svineproduktionen ophørte i 1993. Den overvejende del af kødforbruget må således importeres.

Der findes på Færøerne en mindre produktion af kartofler og andre gartneriprodukter, og af æg, men hovedparten af disse landbrugsprodukter må importeres.

Landbrugsinvesteringer finansieres i stort omfang af Jordfonden (Føroya Jarðarráð). Jordfondens samlede udlån pr. 31. december 1994 var på knap 136 mill. kr.

Offentlig tilsyn m.v.

Landsdyrlægen, der er rådgivende for landsstyret og andre myndigheder med hensyn til veterinære spørgsmål, fører tilsyn med overholdelsen af gældende veterinære bestemmelser og iværksætter forholdsregler med henblik på forebyggelse og bekæmpelse af sygdomme hos husdyr.

Heilsufrøðilig Starvsstova (miljø- og levnedsmiddelstyrelse) er landsstyrets kompetente myndighed på miljø- og levnedsmiddelområdet. Institutionen godkender og fører med hjemmel i levnedsmiddeloven tilsyn med fødevarereproducerende virksomheder til hjemmemarkedet. Desuden har institutionen specifikke godkendelses- og tilsynsopgaver på miljøområdet i henhold til miljøloven.

Institutionen råder over et forholdsvis veludstyret kemisk og mikrobiologisk laboratorium. Laboratorierne får opgaver fra tilsynsafdelingerne samt fra virksomheder og private kunder. Det kemiske laboratorium er akkrediteret til at udføre rutineanalyser. Endelig deltager institutionen i forskellige udviklingsprojekter inden for levnedsmiddel- og miljøområdet.

4.5. Håndværk, Industri, Bygge- og Anlægsvirksomhed

De industrielle forudsætninger

Størstedelen af den færøske industri har direkte tilknytning til fiskerierhvervet. Dette gælder i første række den egentlige fiskeindustri - d.v.s. filétfabrikker, røgerier og virksomheder til forarbejdning af industrifisk. Denne del af industrien er nærmere omtalt i afsnit 4.3.

Foruden den egentlige fiskeindustri er der på Færøerne opbygget et antal håndværks- og industrivirksomheder, der producerer udstyr m.v. til fiskefartøjer og den egentlige fiskeindustri. Til denne gruppe hører bl.a. skibsværfter og virksomheder, der producerer fiskeredskaber samt maskiner og udstyr til filétfabrikker. I de seneste år er der på Færøerne etableret virksomheder, som satser på eksport af systemløsninger på fiskeområdet - bl.a. til lande i den tredje verden.

Ved siden af virksomheder med tilknytning til fiskeindustrien har landsstyret i de senere år støttet udviklingen af anden småindustri og håndværk, især baseret på salg til hjemmemarkedet.

Færøske industrivirksomheder, der producerer til hjemmemarkedet, er i konkurrencen med udenlandske producenter stillet over for det problem, at hjemmemarkedets yderst begrænsede størrelse ikke gør det muligt at opnå en produktionsvolumen, der sikrer en konkurrencedygtig produktion. Den færøske hjemmemarkedsindustri var indtil 1. januar 1993 i vid udstrækning baseret på toldbeskyttelse (fuld told på importerede færdigvarer og toldfritagelse/lempelse for importerede råvarer og halvfabrikata) og andre former for tilskud (herunder rentesubsidier) fra det offentlige.

Med fraværet af et betydeligt hjemmemarked, store transportomkostninger for råvarer og færdigvarer og et i international sammenhæng højt omkostningsniveau har Færøerne svage forudsætninger for etablering af eksportorienterede industrier uden for den egentlige fiskeindustri og dennes forsyningsvirksomheder.

I forbindelse med den handelsaftale, der med virkning fra 1. februar 1992 blev indgået med EF, forpligtede Færøerne sig til fra den 1. januar 1993 til at fjerne den eksisterende beskyttelsestold. Mange virksomheder har i den åbne konkurrencesituation fået svært ved at klare sig. Samtidig har den generelle økonomiske krise på Færøerne betydet lukning af en lang række mindre virksomheder på grund af faldende efterspørgsel.

Virksomheder og lønudbetalinger

Lønudbetalingerne inden for håndværk, industri samt bygge- og anlægssektoren fremgår af tabel 4.17.

Tabel 4.17. Lønudbetalinger inden for industri, håndværk samt bygge- og anlæg i 1992 - 1994.

	Lønudbetalinger - mill. kr. -			Vækst i %		
	1992	1993	1994	91-92	92-93	93-94
Fiskeindustri	308,9	210,2	228,2	-16	- 32	9
Skibsværfter og værksteder	76,9	58,7	58,0	- 10	- 24	-1
Industriproduktion i øvrigt	134,9	103,3	96,9	- 2	- 23	-6
Bygge- og anlæg	196,9	124,2	102,3	- 15	- 37	-18
Råvareproduktion	3,8	4,7	4,8	- 26	23	3
I alt	721,4	501,1	490,2	- 13	- 31	-2

Kilde: Hagtiföindi.

Opgørelsen viser, at fiskeindustrien på trods af en kraftig tilbagegang i lønudbetalingerne fra 1992 til 1993 fortsat er den største af de nævnte erhvervsgrene med ca. 47 % af gruppens samlede lønudbetalinger i 1994. Men for alle sektorerne, bortset fra råvareproduktionen, der udviste en stigning på 23 %, er der tale om et kraftigt fald i lønudbetalingerne i perioden 1992 - 1993. Fra 1993 til 1994 ses en stigning inden for fiskeindustrien på 9 % og faldene inden for de øvrige sektorer er mindre markante end den forrige periode.

De to færøske skibsværfters aktiviteter har i 1994 næsten udelukkende været begrænset til reparationsarbejder.

Bygge- og anlægsaktiviteten

Aktiviteten i bygge- og anlægssektoren var stadigt stigende i årene 1985 - 1988. Det høje aktivitetsniveau i bygge- og anlægssektoren dækkede i disse år over stigninger i boligbyggeriet og - især - over omfattende offentlige investeringer i tunneler, veje, havne og institutioner. Stigningen i de offentlige investeringer var især markant fra 1987 til 1988.

Siden 1989 har der kunnet konstateres et faldende aktivitetsniveau i bygge- og anlægssektoren, både som følge af et kraftigt fald i de offentlige investeringer og på grund af en

voldsom indskrænkning i de private investeringer. De store, danske entreprenørfirmaer har indstillet deres aktiviteter på Færøerne, og de fleste færøske firmaer har måttet foretage omfattende afskedigelser.

Antallet af færdiggjorte boliger toppede i 1988 med 410, jf. tabel 4.18. Siden er aktivitetsniveauet faldet både i Tórshavnområdet og det øvrige land. Boligbyggeriet må forventes at blive meget behersket i de kommende år.

Antallet af færdiggørelser kan dog næppe tages som noget - fuldt ud - dækkende udtryk for byggeaktiviteten i det enkelte år.

Tabel 4.18. Boligbyggeri 1986 - 1993.

Antal færdige boliger:	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Tórshavn	121	97	150	130	177	122	118	23
Øvrige land	171	201	260	210	142	129	105	18
I alt	292	298	410	340	319	251	223	41

¹⁾ Huse indtil 150 m²

Kilde: Sparekasserne og Boliglånefonden.

Finansiering af industri, håndværk m.v.

Før den nye bank- og sparekasselovgivning blev ikraftsat - henholdsvis den 1. juli 1993 for bankernes vedkommende og den 1. januar 1994 for sparekassernes vedkommende - var det hovedsageligt de daværende to banker - Føroya Banki og Sjóvinnubankin - der spillede en altafgørende rolle for erhvervslivets finansiering. De 3 færøske sparekasser havde indtil januar 1994 især ydet bygge- og prioritetslån, men har nu på lige fod med bankerne mulighed for at yde lån til erhvervslivet. Denne mulighed er dog indtil videre kun udnyttet i beskedent omfang.

Industriens og håndværkets faste investeringer (i bygninger og maskiner m.v.) finansieres normalt ved låneoptagelse i de to færøske udlånsfonde (Færøernes Industrifond og Industriens Udviklingsfond) samt - i de senere år - ved låneoptagelse i danske kreditforeninger.

Långivningen fra Industriens Udviklingsfond sker i form af offentligt subsidierede lån. Herudover yder landsstyret i vist omfang direkte lån til finansiering af småindustrier - især

i udkantsområderne. Endelig har landsstyret i vid udstrækning ydet garanti for lån til erhvervslivet. Industriens Udviklingsfond har ikke ydet lån siden 1992. Der henvises i øvrigt til kapitel 6.4. vedrørende udlåne fra fondene.

Efter at loven om erhvervsfremme er blevet ikraftsat på Færøerne i 1993, er der mulighed for at opnå lån, tilskud eller kapitalindskud til projekter til fremme af den erhvervsmæssige udvikling.

Fiskeindustrien på Færøerne har desuden adgang til at finansiere en del af anlægsudgifterne i Danmarks Fiskeribank. Finansieringsmulighederne for fiskefartøjer er nærmere beskrevet i afsnit 4.3.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde, og erhvervslivet har derfor mulighed for at opnå finansiering på det danske penge- og kapitalmarked på normale markedsbetingelser. Blandt andet yder danske kreditforeninger realkreditlån til industri- og serviceerhvervsbygninger på Færøerne, dog skal hvert enkelt lån godkendes af Færøernes landsstyre.

Som "valutaindlændinge" hjemmehørende på Færøerne kan færøske virksomheder optage kommercielle lån og kreditter (bl.a. til finansiering af import og eksport) samt finansielle lån i udlandet i overensstemmelse med de til enhver tid gældende valutabestemmelser. De på Færøerne ikraftsatte valutabestemmelser er - med visse modifikationer - de i Danmark gældende valutaregler, idet de seneste liberaliseringer på valutaområdet dog ikke er ikraftsat på Færøerne endnu.

I maj 1994 vedtoges lagtingsloven om garantifond, der har til formål at støtte nye aktiviteter og produktioner i industrien. Færøernes landsstyre, der administrerer fonden, kan (ved simpel kaution) stille garanti for nye lån, som ydes af finansieringsvirksomheder og pengeinstitutter.

Som resultat af forhandlingerne mellem regeringen og landsstyret den 17. november 1994 (bilag 4.5.) blev det aftalt, at oprette Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut. Institutet, der blev oprettet i umiddelbar forlængelse af forhandlingerne, har til formål på markedsøkonomiske vilkår at investere dels i nye eller udvidede erhvervsaktiviteter i virksomheder og projekter, dels i virksomheder, som har gennemgået en væsentlig omstrukturering eller gældsomlægning. Det er en betingelse, at der ydes lån fra et eller flere pengeinstitutter af samme størrelsesorden, eller at andre investorer indskyder egenkapital eller ansvarlig kapital af tilsvarende størrelsesorden. Institutets grundkapital er på 2 mill. kr., der er indskudt med

1 mill. kr. fra henholdsvis dansk og færøks side. Endvidere har statskassen og landskassen hver ydet instituttet 99 mill. kr. i lån. Lånene er rente- og afdragsfri i 10 år. Institutets virksomhed er fortsat i den indledende fase, hvorfor det endnu (ultimo maj 1995) er det for tidligt at vurdere instituttets betydning for færøsk erhvervsliv. Inden for erhvervsområdet aftaltes det i øvrigt, at regeringen skal tage skridt til at sætte en række erhvervsfremmeordninger i kraft på Færøerne.

Til yderligere støtte for erhvervslivet er der ved lagtingslov i begyndelsen af 1995 gennemført en tilskudsordning til nye erhverv. Ifølge loven træffes afgørelsen om, hvilke erhverv, der falder ind under ordningen af et sagkyndigt nævn. Ifølge ordningen tilbagebetales i perioden 1.4.1995 til 31.3.1996 28 % af lønudbetalingerne, som den tilskudsberettigede virksomhed har anvist til beskatning. Støtten er ligeledes 28 % i perioden 1996 - 1997 og 21 % i 1997 - 1998, hvor ordningen ophører.

Landets Udviklingskontor

Færøernes landsstyre har i 1987 etableret et Landets Udviklingskontor (Menningarstova Landsins) og et dertil knyttet Udviklingsråd. Kontorets direktør ansættes af og refererer direkte til landsstyret. Udviklingskontoret har til formål at medvirke til at udvikle industri, håndværk og servicevirksomhed - og i den forbindelse yde rådgivning inden for teknologi, økonomi og eksport m.v.

Som led i sin virksomhed afgiver udviklingskontoret udtalelser i forbindelse med landsstyrets behandling af ansøgninger om lån, tilskud eller garantier fra erhvervsvirksomheder.

Udviklingskontoret administrerer endvidere den færøske del af Vestnordensamarbejdet, der har til formål af styrke erhvervsudviklingen i og samarbejdet mellem Island, Grønland og Færøerne.

4.6. Handel, Service og Transport

Handel og service

Færøernes forsyning med investeringsgoder og forbrugsvarer er i overvejende grad baseret på import. Hovedparten af importen kommer - når der bortses fra skibe - fra Danmark eller importeres via en dansk mellemhandler.

Afsætningen på det færøske marked foregår typisk, når det gælder kapitalvarer og varige forbrugsgoder, via agent/eneforhandler, mens forbrugsvarer ofte afsættes via grossister, der i mange tilfælde har eneret på forhandlingen af de varer, de sælger.

Udviklingen i distributionsmønstret følger i øvrigt - med nogen forsinkelse - tendensen i de øvrige nordiske lande. Enhederne inden for engros- og detailhandelen bliver stadig større; og som helhed er der en tendens til, at en stigende del af vareomsætningen kanaliseres uden om engrosledet.

Udviklingen inden for den del af servicesektoren, der udgøres af pengeinstitutter o.lign., er nærmere behandlet i afsnit 4.7.

I februar 1992 der vedtaget en ny spirituslovgivning. Den meget forældede og uadministrerbare lovgivning fra 1928 blev hermed afløst af en lov, der indfører en monopolhandel for vin og spiritus med et antal forhandlingssteder ud over landet. Aldersgrænsen for adgang til at købe spiritus er nedsat fra 20 til 18 år, og rationeringsordningen er helt ophørt.

Transport m.v.

Godstransporten mellem Færøerne og omverden foregår hovedsagelig ad søvejen. To færøske rederier besejler fragtruter til udlandet året rundt.

Passagertrafikken til og fra Færøerne har indtil midten af 1989 været stærkt stigende. Fra 1989 til 1993 var der et betydeligt fald i passagertallet. Denne nedgang afløstes i 1994 af en moderat stigning. Beflyvningen af Færøerne varetages af DANAIR (MAERSK AIR), ICELAND AIR samt - fra marts 1988 - af det færøske selskab ATLANTIC AIRWAYS.

Passagerbefordring pr. skib foregår i sommerperioden og udføres dels af passagerskibe i rutetrafik (Smyril-line) og dels med særlige passagerskibe (krydstogter).

I tilknytning til de forbedrede transportmuligheder mellem Færøerne og omverdenen er der i de senere år taget de første skridt mod etablering af et egentlig turisterhverv på Færøerne. Færøerne har dog fortsat et betydeligt underskud på turistbalancen.

Transportforholdene er i øvrigt nærmere beskrevet i beretningens kapitel 8, Samfærdsel og Kommunikation m.v.

Virksomheder og lønudbetalinger

Erhvervsområderne handel, service og transport havde i 80'erne en relativt stærkere vækst end de traditionelle primære og sekundære erhverv (d.v.s. fiskeri, håndværk og industri), og erhvervene bidrog derfor med en stadig større andel af den samlede værditilvækst i det færøske samfund. Såfremt den del af den samlede serviceproduktion, der foregik i den offentlige sektor, blev medregnet, forstærkedes denne udvikling yderligere.

Tabel 4.19. Lønudbetalinger inden for handel, service og transport 1992 - 1994¹⁾.

	- mill. kr. -			Vækst i %	
	1992	1993	1994	1992-1993	1993-1994
Handel	385,7	329,2	299,3	- 15	-9
Finansieringsvirksomhed	231,5	223,0	204,0	- 4	-9
Informationstjenester	101,6	81,8	70,0	- 19	-14
Husholdningstjenester	25,8	19,4	18,0	- 25	-7
Søtransport	138,0	126,6	120,8	- 8	-5
Hoteller/restauranter	32,1	25,9	22,8	- 19	-12
Transport i øvrigt	54,2	42,1	42,9	- 23	2
I alt	968,9	848,0	777,8	- 12	-8

¹⁾ Tallene for 1994 er foreløbige.

Kilde: Hagtiföindi.

Som det fremgår er lønudbetalingerne inden for alle sektorer faldet, især posterne handels- og hotelvirksomhed samt posten informationstjenester, dvs. revision, tegnestuer og teknisk rådgivning.

4.7. Finansieringsvirksomhed

Penge- og valutaforhold

Penge- og valutaforhold er fællesanliggender. Området reguleres af retsforskrifter fastsat af rigsmyndighederne - herunder Danmarks Nationalbank.

Ifølge loven fra 1949 om pengesedler m.v. på Færøerne har Færøerne egne pengesedler. Sedlerne, der er det lovlige betalingsmiddel på Færøerne, fremstilles af Danmarks Nationalbank med pålydende værdi 1.000 kr., 500 kr., 100 kr. og 50 kr. Ombytning og udlevering af sedler foregår på Rigsombudet.

Det færøske pengevæsen henhører under Statsministeriet, idet den stedlige bestyrelse varetages af Rigsombudsmanden i samarbejde med Færøernes landsstyre. Færøerne modtager en andel af Danmarks Nationalbanks overskud, svarende til den færøske seddelcirkulations andel af den samlede seddelcirkulation i riget.

Seddelcirkulationen på Færøerne blev ultimo december 1994 opgjort til godt 249 mill. kr. Danmarks Nationalbank havde ikke overskud i 1994.

Danske pengesedler kan anvendes på Færøerne, og som skillemønt anvendes den i Danmark anvendte skillemønt.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde, og færøske pengesedler omveksles til danske kroner til parikurs uden særligt gebyr. Danmarks Nationalbank administrerer valutabestemmelserne, men har i et vist omfang uddelegeret sin kompetence, for så vidt angår "valutaindlændinge", der er hjemmehørende på Færøerne, til valutacentralen på Færøerne. Betalinger til eller fra udlandet skal som hovedregel ske gennem en autoriseret valutahandler. De færøske banker er autoriserede valutahandlere.

De valutabestemmelser, der gælder på Færøerne, er med visse modifikationer de samme som de danske. Dog er de seneste liberaliseringer på valutaområdet (fra efteråret 1988) endnu ikke sat i kraft på Færøerne.

Penge- og kapitalmarkedet

I kraft af valutaunionen og de tætte relationer mellem danske og færøske finansielle institutioner, udgør det færøske penge- og kapitalmarked et særligt delsystem inden for det samlede danske penge- og kapitalmarked. Der er desuden ikke fastsat lovgivningsmæssige begrænsninger for færøske finansielle institutioner og den øvrige private sektors finansielle mellemværender med danske finansielle institutioner og markeder.

Det færøske penge- og kapitalmarked var i perioden fra 1986-1989 udsat for betydelige omvæltninger og forskydninger i likviditetssituationen. I den første del af perioden (1986-1987) prægedes markedet af en betydelig overskudslikviditet (bl.a. som følge af en kraftig vækst i danske kreditforeningslån til Færøerne), ledsaget af en kraftig balanceekspansion i de færøske pengeinstitutter. I disse år steg de færøske pengeinstitutters udlån væsentligt stærkere end indlånene.

Siden 1998 har likviditetssituationen været væsentlig strammere, og kulminerede i oktober 1992 med, at landsstyret måtte tilføre Sjóvinnubankin 500 mill. kr., således at banken kunne leve op til banklovens solvenskrav. I februar 1993 måtte Sjóvinnubankin tilføres yderligere 350 mill. kr. Herudover er yderligere i alt 1.860 mill. kr. blev tilført de to banker i 1993. De i alt 2,7 mia. kr., der er tilført de to banker via Finansieringsfonden af 1992, er ydet som danske statslån til det færøske landsstyre. Der henvises til bilagene 4.1., 4.2., 4.3. og 4.4..

Danmarks Nationalbank

Danmarks Nationalbank forsyner, som nævnt, via Rigsombudet de færøske pengeinstitutter med pengesedler. Seddelcirkulationen på Færøerne var ultimo 1991 på 193 mill. kr. Fra ultimo 1991 til ultimo 1993 steg seddelcirkulationen til godt 238 mill. kr. og fra ultimo 1993 til ultimo 1994 til godt 249 mill. kr. Den forøgede seddelcirkulation skal ikke tages som udtryk for stigende aktivitetsniveau i den færøske økonomi, men derimod snarere, at kunderne i pengeinstitutterne i et vist omfang trækker deres indeståender ud under indtryk af den generelle usikkerhed og manglende tiltro til fremtiden.

De to banker har adgang til at foretage belåning af obligationer i Nationalbanken efter særlige regler.

Udover denne belåningsmulighed var der indtil udgangen af 1991 etableret mulighed for, til støtte for bankernes og dermed erhvervslivets likviditet at rediskontere (genbelåne) veksler i Danmarks Nationalbank inden for en ramme på 300 mill. kr. Heri indgik rediskonteringsmuligheden af veksler udstedt af Færøernes landsstyre på indtil 100 mill. kr. Resten bestod af eksportkredit samt lager- og handelsveksler fra Føroya Fiskasøla (nu Faroe Seafood).

Genbelåningsmuligheden blev efter aftale mellem Danmarks Nationalbank og Færøernes landsstyre afviklet over en tre årig periode indtil 1994.

Pengeinstitutter m.v.

Ved begyndelsen af 1993 havde Færøerne tre banker; Føroya Banki, Sjóvinnubankin og Fossbankin. Sidstnævnte bank gik konkurs i efteråret 1993, mens de to store banker er blevet fusioneret i foråret 1994 under navnet Føroya Banki. Bankernes samlede ind- og udlån har i årene 1990 - 1994 udviklet sig som vist i tabel 4.20.

Tabel 4.20. Bankernes ind- og udlån 1990 - 1994¹⁾ (ultimo året).

	1990	1991	1992	1993	1994
			- mill. kr. -		
Indlån	6.407	6.336	5.414	3.981	3.260
Udlån	7.173	7.211	6.569	2.306	2.002
Udlån i pct. af indlån	112	114	121	58	61

¹⁾ Tallene for 1994 er foreløbige.

Kilde: Hagfóðindi.

I begyndelsen af perioden steg de samlede udlån mere end de samlede indlån og medvirkede således til den strammere likviditet i pengeinstitutsystemet i disse år. Fra 1991 til 1992 faldt bankernes samlede udlån kraftigt, hvilket i høj grad skyldtes de meget store hensættelser til tab i 1992. Den markant lavere udlånsprocent ultimo 1993 skyldes først og fremmest bankernes store hensættelser i 1993. Faldet i udlånene er fortsat i 1994. Reduktionen i udlånene i denne periode skal ses i sammenhæng med de seneste års ændringer i beskatningsreglerne. Resultatet af Føroya Bankis ordinære drift viser for 1994 et overskud før skat på godt 90 mill. kr. imod 1993, hvor der var tale om et underskud på 2.398 mill. kr. som følge af dette års store hensættelser til tab.

Der er 3 sparekasser på Færøerne, én landsdækkende - Føroya Sparikassi med hovedsæde i Tórshavn - og to regionale sparekasser - Norðoya Sparikassi (i Klaksvík) og Suðuroya Sparikassi (i Vágur). Resultatet af Føroya Sparikassis ordinære drift for 1994 udviser et overskud før skat på knap 13 mill. kr., mod 24,3 i 1993. Årets resultat var for 1994 7,1 mill. kr., mod 12,2 mill. kr. i 1993. Føroya Sparikassis balance var pr. 31. december 1994 på 3,0 mia. kr. Udviklingen i sparekassernes ind- og udlån i årene 1990 - 1994 er vist i tabel 4.21.

Tabel 4.21. Sparekassernes ind- og udlån i 1990 - 1994¹⁾ (ultimo året).

	1990	1991	1992	1993	1994
			- mill. kr. -		
Indlån	2.360	2.865	3.160	3.038	2.983
Udlån	2.498	2.959	3.007	2.907	2.763
Udlån i pct. af indlån	106	103	95	96	93

¹⁾ Tallene for 1994 er foreløbige.

Kilde: Hagfóðindi.

De færøske sparekasser var i slutningen af 80'erne - ligesom bankerne - udsat for en kraftig stramning af sektorens likviditet på grund af en stærkere stigning i de samlede udlån end i de samlede indlån. I 1992 vendte udviklingen, hvilket kunne tilskrives, at kunderne med baggrund i uroen omkring de to hovedbankers forhold flyttede penge fra bankerne til sparekassen. Billedet for 1993 - 1994 stort set uændret.

Indtil 31. december 1993 svarede lovgrundlaget for de færøske sparekasser stort set til reglerne i den tidligere danske sparekasselovgivning fra 1937 med senere ændringer, der indeholdt mere restriktive regler for sparekassernes forretningsvirksomhed end de tilsvarende regler for bankernes virksomhed.

De forskellige vilkår for bankers og sparekassers forretningsdrift, der var gældende indtil 31. december 1993, afspejles bl.a. i sammensætningen af institutternes udlånsmasse. Sparekassernes udlån består hovedsageligt af prioritetslån (fortrinsvis til boligbyggeri), byggelån samt andre private lån, mens bankerne herudover har meget betydelige udlån til erhvervslivet og til det offentlige. Sparekasserne yder fortsat kun i beskedent omfang lån til erhvervslivet.

Der foreligger ingen opgørelser af danske (og udenlandske) pengeinstitutters mellemværender med den færøske sektor uden for pengeinstitutterne.

Obligationsudstedende institutter

Kendetegnende for de obligationsudstedende institutter er, at de yder lån mod pant i fast ejendom (jord, bygninger, skibe o.lign.), og at lånet ofte udbetales i form af obligationer.

På Færøerne yder danske kreditforeninger lån på realkreditvilkår til finansiering af erhvervsejendomme. Derimod ydes der normalt ikke danske kreditforeningslån til boligformål på Færøerne. Der henvises i øvrigt til kapitel 6 om finansiering af fiskefartøjer.

Kapitalforvaltende institutioner

De færøske forsikringsselskaber - og her navnlig livsforsikringsselskabet, Føroya Lívstrygging - har placeret en betydelig del af livs- og pensionsforsikringsmidlerne i udlån på Færøerne. For Føroya Lívstryggings vedkommende ydes mindre lån til private med sikkerhed i forsikringspolicer eller i stillet kaution. Herudover har selskabet en betydelig

långivning - med landskassegaranti - til kommuner, el-selskabet SEV, offentlige fonde samt private virksomheder.

Offentlige institutioner

Ud over de statslån, der er givet til landsstyret med henblik på redning af bankerne, og de statslån, der løbende ydes landsstyret til refinansiering af Færøernes udlandsgæld, omfatter den statslige långivning lån fra Kongeriget Danmarks Fiskeribank. Fiskeribankens nyudlån til Færøerne var dog kun på 0,7 mill. kr. i 1994. Der henvises i øvrigt til tabel 6.2.

Landskassens direkte långivning omfatter bl.a. subsidierede lån til fiskerierhvervet (støttelån, likviditetslån og særlån m.v.).

Långivningen til fiskerierhvervet, der i 1994 beløb sig til ca. 7,9 mill. kr., er ligeledes nærmere omtalt i afsnit 4.3 (tabel 4.6.).

En række færøske, offentlige udlånsfonde yder lån til finansiering af boligbyggeri og erhvervsinvesteringer inden for håndværk, industri og serviceerhverv.

Boliglånefonden (Húsálansgrunnurin) er oprettet ved lagtingslov i 1978 med henblik på at yde 3. og 4. prioritetslån til boligformål (efter 1. prioritetslånet fra sparekasserne og 2. prioritetslånet fra bankerne - f.eks. P/F Húsálán). Lånegrænserne afhænger af boligens størrelse og bortfalder helt for boliger over 150 m². Lånene ydes som annuitetslån med en afdragstid på op til 28 år. I henhold til en aftale der ultimo 1993 blev indgået mellem de daværende to store banker, Føroya Sparikassi og Boliglånefonden kan der efter en individuel vurdering af den enkelte låntager ydes rentenedsættelse på mellem 0,75 og 3 % point (afhængig af gældens placering i prioritetsrækkefølgen) samt en forlængelse af afdragstiden op til 30 år. Boliglånefondens udlån er fra 1991 faldet, og der er i 1994 ikke ydet lån fra fonden. Dette skal ses i sammenhæng med den generelle økonomiske afmatning og det deraf afledede ophør af nybyggeri på det private boligmarked. Se i øvrigt kapitel 6.4. Boliglånefondens långivning finansieres ved årlige bevillinger over lagtingsfinanslovene og ved låneoptagelse i udlandet (med garanti fra landskassen). Boliglånefonden fik ikke som oprindelig tiltænkt nogen bevilling på finansloven for 1995. Landsstyret fik derimod ved lagtingslov i begyndelsen af 1995 hjemmel til at yde fonden lån på 50 mill. kr. i 1995. Bestyrelsen for Boliglånefonden bestyrer endvidere en særlig boligfond oprettet ved lagtingslov med det formål at tilvejebringe udlejningsboliger i samarbejde med kommuner, boligforeninger og institutioner.

Færøernes Industrifond (Føroya Ídnaðargrunnur) er stiftet ved lagtingslov i 1970 med det formål at yde lån til håndværks- og industrivirksomheder. Fondens grundkapital er på 4,5 mill. kr., hvoraf landskassen har indbetalt 2,5 mill. kr. og statskassen de resterende 2 mill. kr. Fonden ledes af en bestyrelse på 5 personer valgt af Færøernes landsstyre. Fonden yder lån til såvel nyinvesteringer som til rationalisering og effektivisering (herunder produktions-tilpasning til ændrede markedsvilkår). Lånene ydes som 10 og 20-årige lån mod pantsikkerhed i bygninger og produktionsanlæg. Fonden modtager ikke tilskud fra landskassen, men finansierer sin långivning ved egen låneoptagelse i ind- og udland. Fonden ydede lån på 1,8 mill. kr. i 1993 og på 2,9 mill. kr. i 1994.

Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnur Ídnaðarins) blev oprettet ved lagtingslov i 1973. Fonden ledes af en bestyrelse på 3 personer valgt af Færøernes Lagting. Fonden finansieres ved tilskud bevilget på lagtingsfinansloven samt ved låneoptagelse med landskassegaranti. Industriens Udviklingsfond yder subsidierede lån samt tilskud og garantier til nye initiativer inden for industri, håndværk og servicevirksomhed. Støtte kan ydes til såvel investeringer i produktionsfaciliteter som til drift, oplæring, undersøgelser, udvikling, markedsføring og eksport. Fonden har ikke ydet lån siden 1991.

En samlet oversigt over de 3 offentlige udlånsfondes udlån i årene 1988 - 1994 findes i kapitel 6.4. (tabel 6.8.).

Færøernes Landsbank

Allerede i 1978 vedtog Lagtinget en lov om Landsbanki Føroya - Færøernes Landsbank. Om landsbankens formål er det i loven fastsat, at banken skal "medvirke til varetagelse af samfundsmæssige interesser med henblik på opretholdelse af stabile finansielle forhold på Færøerne samt en afbalanceret udbygning af det færøske samfund". Banken kan i den forbindelse pålægge pengeinstitutter o.a. finansielle institutioner at afgive oplysninger, der er nødvendige for bedømmelsen af den økonomiske udvikling på Færøerne.

Landsbanken forudsættes endvidere at fungere som landskassens bankforbindelse, men kan herudover fungere som bank for andre offentlige myndigheder og institutioner. Banken forventes endvidere at varetage en række funktioner i forbindelse med offentlig låntagning og långivning.

Underskuddet på finansloven for 1994 skal ifølge aftalen af 12. oktober 1993 mellem landsstyret og den danske regering (bilag 4.4.) finansieres ved låntagning på Færøerne eller

på det danske kapitalmarked. Landsstyret har fra ultimo 1994 emitteret obligationslån på godt 200 mill. kr. til dækning af budgetunderskuddet.

Banken, der først blev oprettet i 1988, ledes af et tilsynsråd (hvor der bl.a. sidder repræsentanter fra det færøske erhvervsliv, pengeinstitutterne og arbejdsmarkedet), en bestyrelse og en direktør.

4.8. Forsikringsvirksomhed

Færøske forsikringsselskaber har i henhold til lagtingslov monopol på at drive forsikringsvirksomhed på Færøerne. I henhold til aftalen af 1. februar 1993 mellem den danske regering og det færøske landsstyre fremgår dog, at landsstyret inden udgangen af 1993 ville fremlægge et forslag til en modernisering af den færøske lovgivning om forsikringsvirksomhed. Det daværende landsstyre fremsatte lovforslag, som imidlertid bortfaldt p.g.a. udskrivelsen af lagtingsvalget i foråret 1994. Landsstyret har i april 1995 på ny fremsat forslag til lovændring inden for forsikringsområdet. En vedtagelse af det fremlagte lagtingsforslag vil bl.a. medføre en ophævelse af forsikringsmonopolet, idet det dog kun vil være færøsk registrerede selskaber med færøsk kapital som grundlag, der vil kunne udøve forsikringsvirksomhed.

De monopoliserede forsikringsselskaber er "Føroya Lívstrygging" (livsforsikring) og "Tryggingarsambandið Føroyar". Den sidstnævnte forsikringssammenslutning er opdelt i en hovedafdeling samt flere underafdelinger - krigsskadeforsikring, søassurance, pensionsforsikring, genforsikring, brandforsikring og ulykkesforsikring. Afdelingerne for brand- og ulykkesforsikring har dog egne bestyrelser.

I gennemsnit er forsikringspræmierne for skadeforsikringer forøget svarende til inflationen frem til 1991. De udbetalte forsikringsbeløb har haft en mere ujævn udvikling end forsikringspræmierne, især inden for søforsikringen, jf. tabel 4.22. Det bemærkes især, at udbetalinger i forbindelse med automobil- og brandskader siden 1992 har været meget lave i forhold til forsikringspræmierne.

Pensionsforsikringsområdet har frem til 1992 vist en stigende tendens, hvilket bl.a. skyldes, at nogle fagforeninger har flyttet deres pensionsforsikring fra danske selskaber til Føroya

Livstrygging, ligesom flere grupper på det færøske arbejdsmarked efterhånden etablerer pensionsordninger som led i overenskomsterne.

Tabel 4.22. Forsikringspræmier og -udbetalinger 1990 - 1994.

		1990	1991	1992	1993	1994
		- mill. kr. -				
A. Skadesforsikringer						
Forsikringspræmier:						
Søforsikring		135,7	128,3	110,5	93,0	79,2
Automobilmforsikring		96,0	83,0	80,5	65,2	52,6
Ansvarsforsikring m.v.		21,6	22,2	21,0	20,3	18,7
Ulykkesforsikring		21,1	19,7	19,8	21,1	18,9
Brandforsikring		51,0	53,3	56,4	60,3	59,3
I alt		325,4	306,5	288,2	259,9	228,7
Udbetalte skadesforsikringer, brutto:						
Søforsikring		104,3	58,0	57,0	50,3	34,6
Automobilmforsikring		66,0	55,8	62,6	40,8	22,9
Ansvarsforsikring m.v.		8,2	15,2	12,6	9,9	8,1
Ulykkesforsikring		8,0	17,8	18,2	18,2	19,3
Brandforsikring		32,2	36,7	65,9	20,7	19,9
I alt		228,7	183,5	216,3	139,9	104,8
B. Livs- og pensionsforsikringer,						
Forsikringspræmier:						
Kapitalforsikring m.v	17,9	23,8	26,7	34,7	35,4	31,2
Rente og rateforsikring	33,3	31,4	36,1	26,4	22,7	16,8
I alt	51,2	55,2	62,8	61,1	58,1	48,0
Forsikringsudbetalinger:						
Erstatning v. død m.v.	2,7	3,0	5,3	7,5	7,6	7,7
Pensions- og rente-udbetalinger	6,0	7,3	9,6	15,4	20,0	25,9
I alt	8,7	10,3	14,9	22,9	27,6	33,6

Kilde: Forsikringsselskaberne.

4.9. Arbejdsmarkedsforhold

Indledning

Det færøske arbejdsmarked er grundlæggende baseret på aftaleprincippet, hvilket indebærer, at det som udgangspunkt er overladt til arbejdsmarkedets parter at indgå individuelle eller kollektive overenskomster/aftaler om løn- og ansættelsesforhold. Til mægling i arbejdsstridigheder er oprettet en forligsinstitution, mens brud på indgåede overenskomster af parterne kan indbringes for faglige voldgiftsretter.

Overenskomst- og aftalesystemet på arbejdsmarkedet suppleres dog af lovgivning om lærlinges forhold, pristalsbehandling af lønninger, mindsteløn i fiskerierhvervet, arbejdsugens længde, ferie m.v. Lovgivningen er rent færøsk, idet arbejdsmarkedsforhold samt lønninger og priser er overtaget som særanligger.

Det private arbejdsmarked

Organisations- og forhandlingsstrukturen på det private arbejdsmarked er præget af et stort antal organisationer på både arbejdsgiver- og arbejdstagerside. Organiseringen er baseret på faglige/uddannelsesmæssige kriterier.

De færøske arbejdsgivere er organiseret i flere foreninger. Arbejdsgiverne inden for industri og anden forarbejdning er organiseret i 2 foreninger: Havnar Arbejdsgevarafelag, der omfatter arbejdsgiverne i Tórshavn, og Føroya Arbejdsgevarafelag, som omfatter arbejdsgiverne i det øvrige land. Formanden i Havnar Arbejdsgevarafelag er medlem af bestyrelsen i Føroya Arbejdsgevarafelag. Håndværksmestrene er organiseret i én landsorganisation, Føroya Handverksmeistarafelag. Arbejdsgiverne inden for handel og kontor er organiseret i Føroya Keypmannafelag.

Endelig er rederne organiseret i 2 foreninger: Føroya Reiðarafelag (Rederiforeningen), som består af ejerne af fiskeskibe m.v., og Reiðarafelagið fyrri Føroysk Farmaskip (Rederiforeningen for Færøske Fragtskibe), der omfatter ejerne af fragtskibe m.v. Alle foreningerne forhandler løn- og arbejdsforhold. Håndværkerne er organiseret i Føroya Handverkarafelag. Foreningen har 1000 medlemmer og slutter aftale for alle tilsluttede afdelinger. Typograferne og dykkerne har dog deres egne foreninger, som indgår selvstændige overenskomster.

Arbejdsmændene i Tórshavn og Klaksvík er organiseret i lokale foreninger, som har henholdsvis 776 og 442 medlemmer hver, medens arbejdere i det øvrige land er organiseret

i Føroya Arbeiðarafelag, som har ca. 6.200 medlemmer. Foreningerne i Tórshavn og Klaksvík er ikke medlemmer af Føroya Arbeiðarafelag. Endvidere har kvindelige arbejdere i Tórshavn og Klaksvík deres egne organisationer, som ikke er medlemmer af Føroya Arbeiðarafelag. Havnar Arbeiðskvinnufelag har 1372 medlemmer (incl. hvilende medlemmer) og Kalksvíkar Arbeiðskvinnufelag har ca. 500 medlemmer.

De færøske hjemmefiskere (i udroerflåden) er organiseret i én landsorganisation, Meginfelag Útróðrarmanna, som har ca. 1.100 medlemmer. Sammenslutningen omfatter såvel ejere som lønmodtagere.

Færøske fiskere, der arbejder om bord på de havgående fiskefartøjer, er organiseret i Føroya Fiskimannafelag. Foreningen har ca. 2.500 medlemmer - herunder også en særlig sømandsafdeling (for søfolk på fragtskibe). Ansatte fiskere er i et vist omfang medlemmer af arbejdsmandenes organisationer.

Navigatorer og maskinmestre har deres egne organisationer, der indgår overenskomster med såvel private som offentlige arbejdsgivere.

Handels- og kontorfunktionærer, beskæftiget på det private arbejdsmarked, er organiseret i 5 lokalforeninger, der imidlertid har etableret et forhandlingsfællesskab i forhold til arbejdsgivermodparten. Der foreligger ingen opgørelse af organisationsgraden på det færøske arbejdsmarked, men da der i en række tilfælde er etableret gensidige eksklusiv-aftaler, må organisationsgraden forventes at være høj.

Der slutes sædvanligvis 2-årige overenskomster på det private arbejdsmarked. Overenskomsterne er i det store og hele normallønsoverenskomster, idet lønglidning i overenskomstperioden stort set er ukendt på Færøerne. Den aftale, der blev indgået i maj 1991, var dog ét-årig.

Fiskernes aflønningsforhold adskiller sig på grund af erhvervets særlige vilkår i en række henseender fra lønaftalerne på det øvrige arbejdsmarked. Der anvendes to hovedaflønningsformer - henholdsvis aflønning efter bruttoprincippet og aflønning efter nettoprincippet. Samtidig er fiskernes indkomster i betydeligt omfang baseret på forskellige løntilskud (mindsteløn, dagsstøtte, mindesteindtægt m.v.) fra lønudligningsfonden. Fiskernes aflønningsforhold er nærmere beskrevet i kapitel 4.3.

Ved overenskomstforhandlingerne på det private arbejdsmarked forhandlede parterne i maj 1993 sig frem til nye 1-årige overenskomster, som i hovedsagen indebærer en uændret videreførsel af den hidtidige overenskomst. Denne model er benyttet ved forhandlingerne i 1994, som resulterede i en et-årig uændret videreførsel af overenskomsterne.

Det offentlige arbejdsmarked

Inden for det offentlige er funktionærer, der er ansat i landsstyret og dets institutioner, aflønnet i henhold til overenskomst mellem funktionærernes organisation, Starvsmannafelagið, der har godt 1.200 medlemmer, og Færøernes landsstyre. Postfunktionærerne har dog deres egen organisation, Føroya Postfelag, med ca. 370 medlemmer.

De færøske tjenestemandsløve er opbygget på samme måde som de danske fra 1969. Ændringer i tjenestemændenes løn- og ansættelsesvilkår foretages efter aftale med en forening af tjenestemænd, der har omkring 90 medlemmer.

De færøske civil-, akademi- og teknikumingeniører er sammensluttet i Føroya Verkfrøðingafelag, som blev oprettet i 1967. Foreningen har omkring 140 medlemmer. I november 1984 har de offentlige ansatte økonomer og jurister stiftet en fagforening Búskapar- og Løgfrøðingafelag Føroya, der har godt knap 50 medlemmer.

Rammerne for folkeskolelærernes løn- og ansættelsesvilkår er fastlagt i loven fra 1972 om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Grundlønninger og indplacering følger stort set reglerne i den danske tjenestemandsløve, men aftaler om lønninger og arbejdsforhold træffes mellem Færøernes landsstyre og Føroya Lærarafelag, der har ca. 700 medlemmer.

Gymnasielærerne, der tidligere var organiseret i Gymnasieskolernes Lærerforening (GL) dannede i 1982 deres egen fagforening, Yrkisfelag Studentaskúla- og HF-lærara (YF). Foreningen har ca. 95 medlemmer.

De kommunale tjenestemænd og funktionærers arbejds- og lønforhold aftales med de enkelte kommuner. For funktionærernes vedkommende er vilkårene som hovedregel overensstemmende med aftalen mellem landsstyret og Starvsmannafelagið. Der findes faglige foreninger for kommunalt ansatte i Tórshavn og Klaksvík.

Personalet ved statsinstitutionerne på Færøerne er lønnet efter overenskomster og aftaler indgået mellem Finansministeriet og danske faglige organisationer. Handels- og Kontorfunktionærernes fagforbund (HK) har oprettet en særlig afdeling, HK-Føroya Deild

med ca. 60 medlemmer. Den omstændighed, at arbejdsmarkedsforhold er et færøsk særanliggende, indebærer imidlertid, at statsansatte på Færøerne ikke er omfattet af dansk arbejdsmarkedslovgivning - herunder love om forlængelse af overenskomster og aftaler på det danske arbejdsmarked.

Overenskomsterne på det offentlige område for perioden 1989-1991 indeholdt lønstigninger som på det private område på ca. 7 %, hvoraf en mindre del blev afsat til gruppevisse omklassificeringer. I begyndelsen af 1993 blev der mellem landsstryet og stort set alle offentlige ansattes organisationer aftalt en lønreduktion på 8,5 % for de resterende måneder af 1993. Lønnedgangen skulle ses som et led i besparelserne på finansloven for 1993. Overenskomsterne videreføres i 1994. Efter en ugelang strejke i forbindelse med overenskomstforhandlingerne på det offentlige arbejdsmarked i foråret 1995 blev parterne enige om, at de offentligt ansatte genvinder 4,25 % af den i 1993 gennemførte lønnedsættelse på 8,5 %. Halvdelen af de 4,25 % gives pr. 1. januar 1996 og resten fra 1. januar 1997. Endvidere opnåede de offentligt ansatte retten til tre feriedage af den uge, som ferieretten blev reduceret med i 1993.

Udover at danske overenskomster gælder for ansatte ved statens institutioner på Færøerne, har de danske overenskomster i et vist omfang tillige fundet anvendelse for ansatte ved færøske institutioner - navnlig indenfor socialvæsen og sundhedsvæsen.

Med tilskudsreformen for Færøerne pr. 1. januar 1988 blev de danske statstilskud på hovedparten af bl.a. social- og sundhedsområdet omlagt til bloktilskud, og områderne overgik i næsten fuld udstrækning til færøsk administration. Som en konsekvens heraf har der mellem parterne på det offentlige område været enighed om i størst mulig udstrækning at søge de danske overenskomster og aftaler erstattet af færøske.

Generelle arbejdsmarkedsordninger

Arbejdstiden er fastsat ved lagtingslov, og den ugentlige normalarbejdstid har siden 1. januar 1980 været fastsat til 40 timer. Den færøske ferielov fra 1986 sikrer alle lønmodtagere - der ikke i forvejen er sikret ferierettigheder i samme omfang - ret til ferie og feriegodtgørelse efter lovens bestemmelser.

Fra 1986/87 forlængedes ferien gradvist med 2 dage om året, således at den fra og med 1988/89 udgjorde 5 uger. Samtidig forhøjedes feriegodtgørelsen til 12 % for personer, som ikke har ret til løn under ferie. Fra 1. april 1993 blev ferien nedsat fra 30 dage til 26 dage,

og feriegodtgørelsen er nedsat til 10,25%. Samtidig blev der indført to karenssdage ved sygdom. I forbindelse med overenskomstforhandlingerne i foråret 1995 opnåedes - fordelt over 1996 og 1997 - ret til yderligere 3 feriedage, således at antallet af feriedage nu er på 29.

Dyrtidsregulering af lønninger blev afskaffet ved en lagtingslov i 1990. I 1988 er der etableret en garantifond for færøske lønmodtagere, der garanterer løn m.v. i tilfælde af arbejdsgivers konkurs, død eller virksomhedens ophør. Til finansiering af fonden opkræves bidrag hos færøske arbejdsgivere på 1 promille af lønsummen.

Den 1. august 1992 indførtes der for første gang nogensinde en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring. Ordningen, der administreres af arbejdsmarkedets parter, pålagde ved ordningens indførelse alle arbejdsgivere og lønmodtagere, der er mellem 16 og 67 år, fuldt skattepligtige på Færøerne og til rådighed for arbejdsmarkedet, hver at betale 2% af den udbetalte løn til forsikringsordningen, idet lønmodtagerbetalingen dog var maksimeret til beløb, der svarede til ca. 2% af en arbejdsmandsløn. Selvstændige kan tegne forsikring. For lønmodtagere, der er tilknyttet fiskeindustrien på land, er der lavet en speciel ordning, ligesom der er specielle ordninger for fiskere.

Som følge af den stærkt stigende arbejdsløshed stod det i begyndelsen af 1993 klart, at udbetalingerne fra ordningen meget snart ville overstige indbetalingerne. Loven om arbejdsløshedsforsikring blev derfor ændret med virkning fra den 1. april 1993, således at indbetalingerne fra arbejdsgiverne og lønmodtagerne blev forhøjet til 2,75 %, maksimumsgrænsen for lønmodtagerne blev fjernet, og ordningens ydelser blev nedsat til 67 % af en arbejderløn med en 40 timers uge. Endvidere fik ordningen ekstraordinært tilført kapital, idet 15 mill. kr. blev overført fra Fritidsfonden, og ordningen lånte arbejdsmarkedspensionens kapital på 42 mill. kr. Sidstnævnte skal tilbagebetales senest den 1. april 1997. Endelig blev de løbende indbetalinger på ½ % fra hver af arbejdsmarkedets parter til arbejdsmarkedspensionen indtil 1. april 1994 overflyttet til arbejdsløshedsordningen. Herved fik ordningen en indtægt på ca. 25 mill. kr.

Det store antal arbejdsløse har imidlertid medført, at ordningen (ALS) flere gange i foråret 1994 havde problemer med at kunne udbetale understøttelse hver 14. dag. For at forbedre likviditeten blev der i foråret 1994 ved lagtingslove, dels skabt hjemmel for landsstyret til at optage lån til sikre ordningens likviditet, dels skabt hjemmel for landsstyret til at garantere for lån til ALS på maksimalt 50 mill. kr.

Ordningen indebærer, som nævnt, udbetaling af arbejdsløshedsunderstøttelse hver 14. dag. En fuldtidsarbejdsløs kan maksimalt få udbetalt kr. 403,81 pr. dag. Indtil en gennemført ændring af regleren for ordningen i efteråret 1994, beregnedes understøttelsen løbende af de seneste 12 måneders indtægt, hvorfor det udbetalte beløb således blev stadig lavere. Man kunne maksimalt være i ordningen i 24 måneder. Fra august 1994 mistede de personer, der havde været i ordningen fra begyndelsen i august 1992, retten til understøttelse, hvilket aktualiserede en ændring af reglerne. I november 1994 ændredes ordningen, således at den periode, en arbejdsløs kan være i ordningen, forlængedes, udbetalingsprocenten blev forhøjet til 70 %, og indtægtsgrundlaget bliver nu udelukkende baseret på lønindtægt, d.v.s. at den løbende aftrapning af ydelserne blev afskaffet. I sommeren 1995 skal bestyrelsen for ordningen tage stilling til, om til den periode, en arbejdsløs kan være i ordningen, yderligere skal forlænges.

Arbejdsløshedsordningen omfatter også et arbejdsanvisningssystem, og her betragtes hele landet som ét anvisningsområde, og der anvises arbejdsmuligheder uden hensyntagen til faggrænser.

I efteråret 1993 indgik landsstyret og den danske regering en aftale om, at færøske lønmodtagere kan overføre anciennitet fra den færøske arbejdsløshedsforsikringsordning til de danske A-kasser og vice versa.

Lovgivningen om dagpenge ved sygdom og barsel sikrer i en række tilfælde lønmodtagere på Færøerne ret til dagpenge m.v. ud over den periode, hvor de i henhold til overenskomst/aftale har ret til fuld løn under fravær på grund af sygdom og barsel. Reglerne om dagpenge er nærmere behandlet i kapitel 9.

Lagtinget vedtog i april 1991 en lov om etablering af en arbejdsmarkedspensionsfond. Loven trådte i kraft den 1. januar 1992. Lovens formål er at sikre alle personer, der er fyldt/fylder 67 år, og som har fast bopæl på Færøerne, ret til arbejdsmarkedspension.

Arbejdsmarkedspensionsfondens midler skal tilvejebringes ved, at alle lønmodtagere årligt indbetaler ½ % af årets A og B-indkomst, og at alle arbejdsgivere tilsvarende indbetaler et bidrag på ½ % af de udbetalte A-indkomster.

Også selvstændige er pålagt at indbetale et bidrag på ½ % af de skattepligtige indkomster. Ud over de omtalte generelle arbejdsmarkedsskemaer findes bl.a. lovgivning om lærlingeforhold, om funktionærer og om arbejderbeskyttelse.

4.10. Lønninger og Priser

Lønninger

Udviklingen i de overenskomstmæssige tariflønninger for typiske lønmodtagergrupper på det færøske arbejdsmarked er vist i tabel 4.23.

Tabel 4.23. Tariflønninger pr. 1. januar 1989-1994.

Kr. pr. time	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Arbejdere ¹⁾	69,36	73,19	75,21	75,86	75,86	75,86
Håndværkere	76,89	81,79	84,99	85,79	85,79	85,79
Funktionærer ²⁾	83,66	88,63	90,54	91,49	91,49	87,37
Tjenestemænd ³⁾	105,14	111,85	114,16	114,71	114,71	104,76

¹⁾ 1, a i overenskomsten mellem Føroya Arbeidarafelag og Føroya Arbeidsgevarafelag.

²⁾ 9. lønramme, 14. løntrin (uden feriepenge og pensionsbidrag).

³⁾ 23. lønramme, 4. løntrin. Incl. 5+10% pensionsbidrag

Kilde: Hagstovan.

Som det fremgår af tabel 4.23. har lønningerne i perioden 1992 - 1994 været uændrede for arbejdere og håndværkere og faldende for funktionærer og tjenestemænd. Ved vurdering af tallene skal det tages i betragtning, at tariflønnen i en række tilfælde vil afvige fra de faktiske udbetalte lønninger på grund af personlige tillæg, arbejdsbestemte (ulempe)tillæg og tillæg for overarbejde m.v.

Priser

Den omstændighed, at Færøerne er en del af det danske valutaområde, bevirker, at det generelle prisniveau på Færøerne vil have en vis tendens til at følge prisniveauet i Danmark.

Forskelle i priserne på enkelte varer og tjenester vil derfor være et resultat af fragtomkostningerne (som alt andet lige forhøjer de færøske priser) samt forskelle i konkurrenceforholdene og i afgifts- og tilskudssystemerne. Afgiftsniveauet er i almindelighed højere på Færøerne for en række varige forbrugsgoder, mens Færøernes status som 3. land i forhold til EU medfører, at nogle fødevarer er billigere på Færøerne end i Danmark.

Der beregnes sædvanligvis et særligt færøsk pristal. Pristallet beregnes hvert kvartal med 1. januar 1983 = 100. Ændringer i indførselsafgifter, fremstillingsafgifter og andre afgifter til landskassen holdes uden for pristalsberegningen. Opgørelse for 1993 foreligger imidlertid ikke, idet prisrådet overvejer, hvordan pristalsberegningen kan moderniseres.

Tabel 4.24. Prisudviklingen januar 1989 - 1994 (Procentvis vækst).

	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Fødevarer	7,0	3,6	6,5	2,6	6,9	6,6
Beklædning	1,9	2,3	2,2	2,6	2,3	0,8
Brændsel	25,2	14,0	-2,8	-12,5	29,6	-3,2
Bolig	4,5	1,8	1,3	0,5	0,6	-3,8
Andre varer	5,6	1,9	3,2	0,8	2,7	-0,4
Pristalsvækst	7,6	4,0	3,7	0,4	6,8	2,3
Dansk forbruger- prisindex	4,8	1,9	2,4	2,1	1,8	2,2

Kilde: Hagstova Føroya og Danmarks Statistik.

Tabel 4.24. viser, at det i de forløbne år især er udviklingen i energipriserne, der har været bestemmende for den samlede prisudvikling på Færøerne.

Inden for et år vil der ofte forekomme betydelige udsving i pristallet i både op- og nedadgående retning, idet der ikke foretages sæsonkorrektur af priserne for grøntsager, kartofler og andre varer, for hvilke der typisk forekommer sæsonbetingede udsving.

Ved lagtingslov fra 1978 er nedsat et prisråd, der skal følge prisudviklingen, og som kan fastlåse varepriser i indtil et halvt år ad gangen, begrænse prisforhøjelser relativt eller absolut samt fastsætte maksimumspriser, såfremt rådet finder en pris eller en avance urimelig. Loven indeholder endvidere visse bestemmelser om prismærkninger, om mellemhandlerudgifter, om garantier, om kalkulation m.v.

5. ØKONOMI

5.1. Den økonomiske udvikling i hovedtræk

Færøsk økonomi kom efter en alvorlig strukturkrise i 1950'erne - der bl.a. nødvendiggjorde en omfattende modernisering og udvidelse af fjernfiskerflåden - i 1960'erne ind i en kraftig ekspansion med høj økonomisk vækst. Grundlaget for denne vækst var udover de generelle gunstige konjunkturer på verdensmarkedet den relativt nye og moderne fiskerflåde, der havde fri adgang til fangstfelterne ved Island, Grønland, New Foundland og i Nordsøen.

Vækstperioden fortsatte indtil sidst i 70'erne med gennemsnitlige realvækststigninger på ca. 5%, hvilket sammenlignet med den økonomiske vækst i de fleste vesteuropæiske lande var en relativ høj vækstrate.

Blandt andet som følge af de gennemførte begrænsninger i fangstmulighederne for det færøske fjernfiskeri kom færøsk økonomi i slutningen af 70'erne og begyndelsen af 80'erne ud for en økonomisk stagnation - med svagere (og i 1979 negativ) økonomisk vækst.

Fra 1983 var den økonomiske vækst på Færøerne på ny meget betydelig. Økonomien viste i perioden 1986 til medio 1989 tydelige tegn på "overophedning" med import af arbejdskraft, omkostningsstigninger og meget betydelige underskud på handels- og betalingsbalancerne til følge.

Siden sommeren 1989 er den færøske økonomi stagneret og befinder sig på nuværende tidspunkt i en dyb økonomisk krise. De nødvendige økonomiske og strukturelle tilpasninger vil skulle ske over en årrække.

I modsætning til de fleste andre udviklede samfund er den færøske økonomi en enstrengt eksportøkonomi, der helt overvejende er baseret på fiskeri, fiskeopdræt og eksport af forarbejdede fiskeprodukter. En meget væsentlig del af det økonomiske grundlag - og navnlig finansieringen af den nødvendige import af varer og tjenester - er baseret på fiskeresourcerne, der således har altafgørende betydning for samfundsøkonomien.

Med fiskeri som det altdominerende hovederhverv er den færøske økonomi særdeles sårbar overfor ændringer i de samlede fangstmængder og overfor markeds- og konjunkturbestemte

ændringer i afsætningsvilkårene for fiskeprodukter på verdensmarkedet. Faldende fangstmængder og faldende verdensmarkedspriser har medført faldende indtjening og kombineret med den store gæld i produktionsapparatet, har der været forringede muligheder for at kunne forrente de optagne lån. Siden 1992 er der - som beskrevet i kapitel 4 - gennemført omfattende strukturelle ændringer inden for fiskerierhvervet med henblik på at tilpasse fangst- og produktionskapacitet til råvaretilførslen.

Dette lave økonomiske aktivitetsniveau i samfundet har påført den finansielle sektor store tab. Landsstyret har således indskudt i alt godt 2,6 mia. kr. i Finansieringsfonden af 1992 med henblik på at sikre de to store bankers overlevelse. Landskassens faldende indtægter og stigende udgifter til renter og effektive garantier har medført underskud på lagtingsfinansloven, samtidig med at landskassen har store problemer med udlandsgælden.

I maj 1993 indgik landsstyret og den danske regering en aftale om refinansiering af udlandsgælden samt finansiering af underskuddet på finansloven. (Der henvises til bilagene 4.3. og 4.4.).

I løbet af 1993 og begyndelsen af 1994 er der udarbejdet flere redegørelser om den færøske økonomi. Landsstyret fremlagde i marts 1993 en af IMF udarbejdet rapport om færøsk økonomi. Rapporten indeholdt en række anvisninger på foranstaltninger, hvis gennemførelse kunne medvirke til en økonomisk genopretning. Rapporten blev udarbejdet som led i aftalen af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre. (Rapporten er optrykt som bilag 5.1.). Herudover har Udvalget vedrørende genopretning af Færøernes økonomi, der var nedsat af den danske regering, afgivet en rapport i oktober 1993. Endelig har et af landsstyret nedsat udvalg, det såkaldte "genrejsningsudvalg" i januar 1994 afgivet en rapport om strukturproblemerne i den færøske økonomi.

5.2. Nationalregnskabet for Færøerne

Fra begyndelsen af 60'erne og frem til 1988 er den økonomiske udvikling på Færøerne belyst i det færøske nationalregnskab. Siden 1989 er der ikke udarbejdet et officielt nationalregnskab, og der er således ikke foretaget officielle beregninger af bruttonationalproduktet og bruttofaktorindkomsten. For en beskrivelse af nationalregnskabet i 80'erne henvises der til "Beretning 1993", kapitel 5.

Udvalget vedrørende genopretning af Færøernes økonomi har dog i sin rapport fra oktober 1993 foretaget en skønsmæssig opgørelse af hovedstørrelserne i nationalregnskabet for perioden 1988 - 1993. Udvalget henleder opmærksomheden på, at det statistiske grundlag er spinkelt, og at tallene derfor er usikre og må tages med forbehold.

Produktionen

Bruttonationalproduktet (BNP) er et mål for den erhvervsmæssige indkomstskabelse (værditilvækst) og udregnes som værdien af produktionen i samtlige erhverv med fradrag af værdien af de rå- og hjælpestoffer samt tjenester, erhvervene har forbrugt ved produktionen.

Bruttonationalproduktet opgøres i markedspriser, hvilket vil sige, at afgifter (indirekte skatter og told) er medregnet og offentlige tilskud fratrukket.

Af tabel 5.1. fremgår udviklingen i det færøske bruttonationalprodukt i årene 1989-93.

Tabel 5.1. Færøernes bruttonationalprodukt (BNP).

	1989	1990	1991	1992	1993
BNP, mill. kr.	6.374	5.946	5.816	5.509	4.917
Vækst i BNP (%)	-5	-7	-3	-6	-11

Kilde: Udvalget vedrørende genopretning af Færøernes økonomi.

I perioden 1989-1993 var væksten i BNP negativ i samtlige år, mens der i årene 1984 - 1988 havde været en gennemsnitlig realvækst på 6,4 %.

Som et mål for de forskellige sektorer/erhvervs bidrag til samfundsøkonomien benyttes bruttofaktorindkomsten (BFI). BFI beregnes som bruttonationalproduktet (BNP) med tillæg af pristilskud, men med fradrag af told og afgifter.

Bruttofaktorindkomsten i årene 1988 - 1993 fordelt på erhverv fremgår af tabel 5.2.

Tabel 5.2. Bruttofaktorindkomsten 1988 - 1993, fordelt på erhverv.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Fiskeerhverv m.m.						
Landbrug	65	64	63			
Fiskeri	870	815	827			

Fiskeopdræt	90	116	138			
Hvalfangst	20	16	12	10	20	
Fiskeindustri	505	574	514			
Subtotal	1550	1585	1554	1692	1303	951
Industri Ekskl. fisk						
Råstofudvinding	8	7	11			
Byggeri	550	520	375			
Energi- og vandforsyning	161	195	174			
Industriproduktion i øvrigt	275	264	228			
Subtotal	994	986	788	650	585	439
Private Tjenesteerhverv						
Værfter og værksteder m.v.	230	182	144			
Handel og hoteldrift	846	785	706			
Søtransport	189	187	183			
Transport i øvrigt	159	144	105			
Post og telegraf	175	170	157			
Informationstjenester	209	203	176			
Husholdningstjenester	14	15	15			
Subtotal	1822	1686	1486	1412	1350	1242
Finansieringsvirksomhed	695	743	785	763	647	407
Offentlige tjenester	1213	1345	1409	1383	1363	1240
Boligbenyttelse	515	579	626	663	677	685
Importerende finansielle tjenester	-652	-719	-759	-754	-653	-425
BFI i alt	6137	6205	5889	5808	5272	4539

Kilde: Udvalget vedrørende genopretning af Færøernes økonomi.

Fiskerierhvervets store samfundsøkonomiske betydning fremgår af, at ca. 25 % af bruttofaktorindkomsten i perioden 1988 - 1992 hidrørte fra fiskeri, opdræt og fiskeindustri. I 1993 faldt fiskerierhvervets andel dog til knap 20 %. Den samfundsøkonomiske betydning forstærkes af, at produktionen i disse erhverv er bærende for det færøske samfunds eksportindtjening. Industrisektorens betydning falder væsentligt i perioden, fra 16 % af BFI i 1988 til knap 10 % af BFI i 1993.

Bruttonationalindkomst

Tabel 5.3. Den disponible bruttonationalindkomst, forbrug, opsparing og investeringer i 1988 - 1993.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Privat forbrug ¹⁾	3455	3097	2872	2602	2612	2429

- ekskl. boligforbrug	2760	2316	2028	1706	1698	1504
Offentligt forbrug	1617	1793	1883	1844	1817	1654
Private investeringer	1650	1110	533	410	320	115
Offentlige investeringer	1045	874	614	571	399	200
Lagerinvesteringer	110	0	0	0	0	-100
Indenlandsk efterspørgsel	7878	6874	5902	5427	5148	4297
Vareeksport	2378	2561	2606	2812	2661	2176
Vareimport	3221	2530	2084	1929	1983	1356
Tjenestebal. (+ ureg. varehandel)	-515	-531	-479	-493	-317	-200
Vare- og tjenestebalancen	-1358	-500	43	390	361	620
BNP	6520	6374	5946	5816	5509	4917
Renter, netto	-599	-827	-943	-945	-946	-795
Udbytter og lønninger m.v., netto	-440	-300	-210	-150	-130	-50
Overførsel fra den danske stat	794	855	876	903	926	944
Andel af DN's overskud	49	21	0	34	31	16
Disponibel BNI	6324	6123	5668	5658	5389	5033
Disp. BNI pr. ind., 1000 kr.	134	128	119	120	115	109

Kilde: Udvalget vedrørende genopretning af Færøernes økonomi.

I kraft af nettoindkomstoverførsler fra bl.a. den danske stat er den disponible bruttonationalindkomst på Færøerne større end det samlede produktionsresultat (opgjort som BNP). Den andel af den disponible nationalindkomst, der anvendes til forbrug (privat såvel som offentlig), udgjorde såvel i 1988 som i 1993 ca 80 % af BNI.

Det meget høje investeringsniveau i 1980'erne var bl.a. et resultat af betydelige offentlige infrastrukturinvesteringer, der blev gennemført samtidig med opbygningen af kapitalapparatet inden for skibsfart og fiskeri (herunder forarbejdningsindustrien i land). Det færøske investeringsniveau har været betydeligt højere end i de fleste andre vestlige lande (herunder Danmark). Investeringsernes andel af bruttonationalinkomsten på Færøerne har i 1980'erne oversteget 30 % og udgjorde i 1986 hele 37 % af nationalindkomsten.

Siden midten af 1988 er der sket et betydeligt fald i det færøske investeringsniveau. I 1988 udgjorde de samlede investeringer 2.695 mia. kr., men faldt i 1993 til 315 mill. kr.

Selv om Færøerne traditionelt har haft et meget højt opsparingsniveau og derigennem har været i stand til at finansiere en stor del af investeringerne ved indenlandsk opsparing, er en del af investeringerne finansieret ved låntagning i udlandet.

5.3. Udenrigsøkonomi

Færøernes handels- og valutapolitiske stilling

Færøerne deltager på grund af landets størrelse, beliggenhed og særlige erhvervsstruktur i meget høj grad i den internationale arbejdsdeling. Med begrænsede indenlandske produktionsmuligheder er Færøerne henvist til at importere hovedparten af de nødvendige forbrugsgoder og kapitalgoder. Til finansiering af denne import er øerne stort set afhængig af eksporten af fisk og fiskeprodukter.

Økonomiens relative eksportafhængighed - eller åbenhed - fremgår bl.a. af, at eksporten af varer og tjenester i 1988 udgjorde 43 % af det færøske bruttonationalprodukt.

Sagsområderne "import og eksport" samt "direkte og indirekte skatter" er overtaget som færøske særanlæggigheder. Dette medfører bl.a., at Færøerne er et selvstændigt toldområde med egne regler om told (indførselsafgifter), indførselskontrol m.v. De øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) er derfor i handelsmæssig sammenhæng at betragte som udland.

Hjemmestyreordningen indebærer, at Færøerne selv kan fastsætte regler på en række økonomiske områder, såsom erhvervspolitik og skatte- og afgiftspolitik, samt import og eksport.

De færøske myndigheder vil på disse områder være undergivet de af Danmark indgåede internationale forpligtelser, med mindre Danmark har taget territorielt forbehold vedrørende Færøerne. I henhold til hjemmestyreordningen skal internationale traktater, som Danmark har indgået, for at få gyldighed på Færøerne kundgøres der, efter forelæggelse for hjemmestyret. Når Danmark indgår traktater vedrørende områder, der er undergivet hjemmestyrets kompetence, vil Danmark derfor undertiden tage et territorielt forbehold vedrørende Færøerne, som muligvis senere kan ophæves, når de færøske myndigheder har besluttet at ville gennemføre nødvendig følgelovgivning.

Færøerne er omfattet af bl.a. Danmarks medlemskab af FN og af OECD. Siden 1954 har Færøerne desuden været omfattet af Danmarks GATT-forpligtelser (i det omfang, der ikke er taget konkrete forbehold).

I traktaten om oprettelse af EFTA blev det bestemt, at Danmarks medlemskab ikke skulle omfatte Færøerne (og Grønland), men at traktaten senere ville kunne udstrækkes hertil. Dette skete for Færøernes vedkommende i 1967. Ved Danmarks udmeldelse af EFTA ved optagelsen i EF den 1. januar 1973 fulgte alle rigets dele med, incl. Færøerne.

I henhold til tiltrædelsestraktaten omfattede Danmarks medlemskab af EF ikke Færøerne. Dog kunne Danmark i en treårig periode, det vil sige indtil udgangen af 1975, afgive en erklæring om, at Færøerne skulle være omfattet.

På baggrund af en enstemmig lagtingsbeslutning meddelte Færøernes landsstyre imidlertid i foråret 1974, at man ikke havde ønske om færøsk tilslutning til EF. Herefter blev der forhandlet et handelsarrangement, der trådte i kraft den 1. september 1974.

Handelsarrangementet var af autonom karakter. EF vedtog gradvis at reducere sine toldsatser for færøske industrivarer med 80 %, og en tilsvarende nedtrapning for et udvalg af fiskeprodukter, der var vigtige for færøsk eksport. Dog blev en sats på 0 % opretholdt i Storbritannien for produkter, der var omfattet af toldfrihed i EFTA. EF nedsatte i 1979 toldsatsen for industrivarer til 0. Handelsarrangementet omfattede ikke Danmarks import af varer fra Færøerne. Den forblev som hidtil toldfri, men således at importerede varer ikke ville være i fri omsætning i EF.

Som led i arrangementet nedsatte Færøerne autonomt de fiskale importafgifter for visse frugt- og grøntsagsprodukter fra EF med 40 %.

Med de nordiske EFTA-lande blev der indgået uformelle arrangementer til at sikre, at de under EFTA nedlagte toldmure ikke blev genoprettet.

I 1989 blev der indgået en formel frihandelsaftale med Finland og lignende aftaler er i 1993 indgået med nogle af de øvrige EFTA-lande, herunder i første omgang med Island, Norge og Sverige.

Med de mellemeuropæiske EFTA-lande Schweiz og Østrig er der indgået aftaler omkring årsskiftet 1993/94.

Færøerne har traditionelt ikke været omfattet af den danske toldlovgivning. Man kan derfor sige, at Færøerne i relation til det danske toldområde har haft status som en slags "frihavn".

Det færøske hjemmestyre har for at finansiere sin virksomhed også indført skatter, incl. indirekte skatter. Disse var hovedsageligt udformet som fiskale ikke-diskriminerende importafgifter, men i tidens løb kom de til at virke som en beskyttelsestold for de lokale færøske fremstillingsvirksomheder.

I 1988 tog EF-Kommissionen initiativ til en genforhandling af Færøernes toldmæssige relationer til EF. Om resultatet af disse forhandlinger henvises der til nedenstående afsnit.

I forbindelse med disse genforhandlinger blev de danske og de færøske myndigheder enige om, at tiden var moden til at bringe Færøerne ind i de almindeligt gældende regelsæt for international handel og i den europæiske integrationsproces.

Som led heri besluttede man sig til at indføre en færøsk toldlovgivning inden for rammerne af Danmarks GATT-forpligtelser. På basis heraf fandt man, at det ville være lettere at indgå bilaterale aftaler om gensidig toldfrihed ud fra rent handelspolitiske præmisser. Et vigtigt led i denne tilpasningsproces ville være at erstatte de hidtidige fiskale importafgifter med ikke-diskriminatoriske omsætningsskatter.

Den nye færøske toldlovgivning blev vedtaget af Lagtinget i december 1991 og ikraftsat den 1. februar 1992. Det næste led i reformen, de fiskale importafgifters bortfald og erstatning med en merværdiafgift, trådte i kraft den 1. januar 1993. Efter indførelsen af denne told- og afgiftsreform skulle Færøerne have samme udgangspunkt som de europæiske lande i øvrigt for at kunne indgå i et netværk af aftaler til sikring af frihandel mellem Færøerne og resten af Europa.

Under drøftelserne med EF-Kommissionen har man fra dansk/færøsk side understreget, at man anskuede aftalen med EF som et led i en bredere løsning, der omfattede Færøernes samhandel med det samlede EF og EFTA-område, og at de færøske toldkoncessioner til EF derfor forudsås udtrakt til EFTA i det omfang, dette fandtes rimeligt som led i tilsvarende aftaler med disse lande.

For at undgå forstyrrelser i den eksisterende færøske import fra EFTA-landene, navnlig de nordiske, gjorde de færøske myndigheder midlertidigt brug af den nye toldlovs suspensions-

bestemmelse til at suspendere tolden på varer, der er vigtige for Færøernes import fra EFTA-landene og for EFTA-landenes eksport til Færøerne.

Handelsaftalen mellem EF (nu EU) og Danmark/Færøerne

Den 2. december 1991 blev der i Bryssel undertegnet en aftale (jf. bilag 5.2.) mellem på den ene side Danmarks regering og Færøernes landsstyre og på den anden side EF om en nyordning af handelsrelationerne mellem Færøerne og EF (incl. Danmark). Enighed om aftaleteksten var blevet opnået under et møde i Tórshavn den 21. juni 1991 - efter mere end et helt års forhandlinger, der efterfulgte et års opklarende drøftelser.

Baggrunden for drøftelserne om en nyordning af handelsrelationerne mellem Færøerne, Danmark og EF, var, at EF-Kommissionen i efteråret 1988 over for den danske regering udtrykte utilfredshed med visse aspekter af det autonome toldregime for færøske varers toldbehandling i EF, der havde været i kraft siden 1974, jf. i afsnittet ovenfor.

Kommissionen erklærede sig utilfreds med den forskellige toldbehandling af færøske fiskeprodukter i forskellige dele af EF, og navnlig med den særlige toldfrihed i Danmark.

Den danske regering og det færøske hjemmestyre erklærede sig villige til at diskutere en nyordning med henblik på en ensartet toldbehandling af færøske varer i hele EF, incl. Danmark, men fandt at den måtte tage udgangspunkt i den eksisterende toldfrihed i Danmark, samt tage hensyn til Færøernes stærke afhængighed af fiskeri og fiskeeksport.

Aftalen betegnes helt neutralt blot som "aftale". Dens indhold er imidlertid modelleret efter de frihandelsaftaler, som EF indgik med EFTA-landene i første halvdel af 70'erne, og den er af EF og af Danmark blive anmeldt til GATT som en frihandelsaftale.

EF på den ene side og Færøerne på den anden side har i henhold til aftalen afskaffe al told- og afgiftsmæssig diskrimination af hinandens varer, dog med visse undtagelser. Baggrunden for at Færøerne er gået ind i en aftale om gensidige toldkoncessioner er en omfattende reform af det færøske afgiftssystem, som var baseret på fiskale importafgifter, der på visse områder havde en beskyttelsesvirkning for færøsk produktion.

Færøerne indførte pr. 1. februar 1992 en toldlov, svarende i hovedtræk til den gældende danske, med toldsatser overfor omverdenen, der respekterer Danmarks GATT - forpligtelser (der i kraft af Danmarks GATT - medlemskab er identiske med EF's). Pr. 1. januar 1993

er de nuværende fiskale importafgifter af løst af merværdiafgift (MVG), samt punktafgifter, der skal påhvile færøske produkter på samme vis som varer, der importeres.

I henhold til aftalen med EF får EF toldfrihed for alle varer med undtagelse af et meget snævert varesortiment, nemlig mælkeprodukter og fårekød. EF giver som hidtil toldfrihed for færøske industrivarer. Derimod har Færøerne ikke fået ønsket om fuld og ubegrænset toldfrihed i EU for alle fiskeprodukter opfyldt. I bilaget er der opført en liste over de fiskeprodukter af færøsk oprindelse, der opnåede toldfrihed i EF fra begyndelsen af 1992. Det drejer sig om produkter, hvor Færøerne har kunnet påvise hidtil at have haft en eksport. For adskillige af varerne er der imidlertid sat begrænsninger for toldfriheden i form af kvoter og referencelofter, hovedsageligt beregnet på basis af de kvanta, EF har importeret fra Færøerne i en referenceperiode (1985 - 1988). Dog er der i visse tilfælde taget højde for en igangværende eller forventet færøsk eksportstigning. De kvotebelagte varer vil blive belagt med tredielandstold, når kvoten nås. I begyndelsen af 1995 opnåedes der enighed med EU om en ændring af handelsaftalen, således at kvoten (på 2.000 t.) på "Andre fiskevarer, tilberedt og konserveret" blev ophævet med virkning fra 1. januar 1995, hvilket især får betydning for den færøske produktion af panerede fiskeprodukter.

De varer, hvor der er fastsat referenceloft, kan belægges med tredielandstold, når loftet er nået. Endvidere er visse blandede varekategorier undergivet statistisk overvågning, således at Kommissionen vil kunne anmode om konsultationer, såfremt importen fra Færøerne tager et uforudset opsving. Desuden er det en betingelse for toldfriheden, at de færøske eksportører overholder EF's referencepriser. En oversigt over de konkrete toldfri kvoter og lofter for færøske fiskeprodukter fremgår af bilag 5.2.

For nogle af de fiskeribaserede varer, der i toldtariffen rubriceres som landbrugsvarer, er der også toldfrihed, således for fiskemel, samt toldfri kontingenter for dyremad og fiskefoder. Bortset fra et lille kontingent fårekød har Færøerne ikke fået toldfrihed i EF for landbrugsvarer, idet Færøerne ikke har interesse i at eksportere disse varer.

Aftalen indeholder alle de for frihandelsaftaler sædvanlige bestemmelser om oprindelsesregler, sikkerhedsklausuler og konkurrenceregler, ligesom der oprettes en blandet komité til at overvåge aftalens anvendelse.

EF's sædvanlige krav om fiskerikoncessioner som modydelse for toldfrihed for fiskeprodukter har EF i dette tilfælde afstået fra under hensyntagen til Færøernes specielle forhold. I

præambelen henvises der dog til parternes hensigt om at opretholde den gældende aftale om gensidigt fiskeri på et tilfredsstillende niveau, hvilket ikke mindst er i Færøernes interesse på grund af den fortsatte afhængighed af fiskemuligheder uden for Færøernes egen fiskerizone.

Aftaleteksten rummer en generel udviklingsklausul, en specifik udviklingsklausul vedrørende færøske fiskeprodukters toldfri adgang til EF, samt en gensidig EFTA-klausul. Hvis en af parterne giver EFTA fordele, der er mere gunstige, vil man positivt overveje at udstrække dem til modparten. Aftalen, der ikke er tidsbegrænset, trådte i kraft den 1. februar 1992, og de gensidigt aftalte toldpræferencer var umiddelbart fuldt ud gældende fra dette tidspunkt.

Handelsbalancen

Færøernes vareeksport består som nævnt i helt overvejende grad af fisk og fiskeprodukter. Eksportens sammensætning på nogle hovedgrupper fremgår af tabel 5.4.

Tabel 5.4. Værdien af Færøernes eksport fordelt på hovedgrupper 1991 - 1994¹⁾.

	1991	1992	1993	1994
	- mill. kr. -			
Frosset/iset hel fisk (bortset fra laks og ørred)	278,0	227,5	265,2	207,8
Frosset/iset fiskefilet	998,8	877,1	673,2	718,2
Saltfisk	404,8	348,4	172,2	226,4
Rejer og skaldyr	312,3	222,1	270,3	290,6
Laks og ørred	548,0	581,7	473,8	362,9
Forarbejdet fisk	20,0	30,2	71,5	87,8
Fiskevarer til industri	67,4	106,3	114,4	110,9
Andre varer	5,4	6,2	11,6	21,6
Frimærker ²⁾	28,0	28,0	27,0	27,0
I alt (excl. skibe)	2.662,7	2.427,5	2.079,2	2.053,2
Skibe	149,9	240,4	80,1	50,3
Eksport i alt	2.812,6	2.667,9	2.159,3	2.103,5

¹⁾ Tabellen afløser tilsvarende tabeller i Rigsombudets tidligere beretninger. Hagstova Føroya har indført en ny opdeling af de forskellige varergrupper, ligesom talmaterialet er afstemt med de endelige regnskabstal, hvorfor tabellen ikke umiddelbart er sammenlignelige med tidligere tabeller. Tallene for 1994 er foreløbige.

Kilde: Hagtiðindi og Hagstova Føroya.

For yderligere specifikation af tabel 5.4. henvises til bilag 5.3.

Størrelsen og sammensætningen af Færøernes eksport (bortset fra skibe) afhænger grundlæggende af de samlede fangstmuligheder i egne og fremmede farvande. Den samlede eksportværdi og sammensætningen af eksporten (f.eks. fordelingen mellem filét- og saltfisk) er herudover påvirket af udviklingen i de absolutte og relative priser på verdensmarkedet for fisk og fiskeprodukter.

Eksportværdien af frosset/iset fiskefileter og saltfisk er faldet væsentligt i perioden 1991 til 1993, mens der for perioden 1993 - 1994 er tale om en stigning for frosne fiskefileter på ca. 7 % og en stigning på ca. 31 % for saltfisk. Eksportværdien af rejer og skaldyr har efter et fald fra 1991 til 1992 udvist stigende tendens, især fra 1992 til 1993, hvor stigningen var på 22 %. I tiden frem til 1992 udviste eksportværdien af laks markante stigninger, hvorimod der siden 1992 har været tale om et væsentligt fald, således ca. 19 % fra 1992 til 1993 og ca. 23 % i perioden fra 1993 til 1994. Eksportværdien af forarbejdet fisk og andre varer udviser i hele perioden 1991 til 1994 markante stigninger, hvorimod der for gruppen af fiskevarer til industri efter stigning frem til 1993 er tale om et svagt fald. Den samlede eksportværdi har i perioden 1991 - 1994 udvist et fald, således på ca. 8 % fra 1991 til 1992, ca. 14 % fra 1992 til 1993 og ca. 1 % fra 1993 til 1994. Udviklingen i den samlede eksportværdi dækker over betydelige forskelle i mængdemæssige ændringer og ændringer i enhedspriserne for de enkelte varer kategorier.

84 % af den færøske eksport er i 1994 gået til EU-området herunder Danmark. Danmark er fortsat det vigtigste marked for færøske fiskeprodukter efterfulgt af Storbritannien, Tyskland og Frankrig. Uden for EU har det amerikanske marked hidtil været af stor betydning for Færøerne, men USA's import af fiskeprodukter er faldet væsentlig i de senere år. Den faldende dollarkurs har været medvirkende til at orientere de færøske eksportørers indsats mod EU.

Eksportens procentvise fordeling på forbrugslande i årene 1991 - 1994 fremgår af nedenstående tabel 5.5.

Tabel 5.5. Færøernes eksport i % fordelt på forbrugslande i årene 1991 - 1994¹⁾

Forbrugsland	1991	1992	1993	1994
EU-lande				
Danmark	18	18	26	27
Storbritannien	12	17	20	20
Tyskland	18	15	14	11
Frankrig	9	9	11	11
Spanien	7	6	5	5
Italien	8	6	5	6
Nederlandene	2	3	3	2
Belgien/Luxenburg	2	2	1	1
Øvrige EU-lande	2	3	1	1
I alt EU-lande	78	79	86	84
Lande uden for EU				
Norge	1	4	2	3
Island	1	4	0	0,2
Sverige	3	2	2	3
Finland	2	1	0,5	1
Rusland	0	1	0,5	0,1
USA	7	5	2	3
Japan	4	2	3	3
Øvrige lande	4	2	4	2,7
I alt lande udenfor EU	22	21	14	16
I alt	100	100	100	100

¹⁾ Tallene for 1994 er foreløbige.

Kilde: Hagstovan.

Import

Tabel 5.6. viser værdien af vareimporten i årene 1991 - 1994, fordelt på hovedgrupper.

Tabel 5.6. Værdien af Færøernes import 1991 - 1994¹⁾, fordelt på hovedgrupper.

	1991	1992	1993	1994
	- mill. kr. -			
Foder	143	139	94	108
Andet til landbr.	17	15	14	15
Bygge- og anlægsvirksomhed	174	188	106	81
Produktion i øvrigt	366	371	295	344
Brændsel m.v.	248	251	219	182
Maskiner og udstyr	107	147	74	125
Biler	35	38	10	17
Direkte forbrug	502	549	508	532
Øvrige varegrupper	192	76	30	41
Import excl. skibe og fisk	1.785	1.774	1.348	1.445
Skibe o. lign.	52	65	0	0
Salt	6	6	4	8
Fersk fisk	30	51	20	16
Frosne hele fisk	55	97	30	48
Industrifisk	7	15	18	23
Fisk m.v. i alt	99	169	72	95
Samlet import	1.936	2.009	1.420	1.540

1) Tallene for 1994 er foreløbige.

Kilde: Hagtúðindi og Hagstova Føroya.

I perioden 1991 - 1993 er den samlede importværdi faldet med ca 27 %. Faldet er især sket i grupperne bygge- og anlægsvirksomhed, produktion i øvrigt, maskiner og udstyr, biler og øvrige varer. I perioden 1993 - 1994 er den samlede importværdi steget med godt 8 %. Der er således tale om stigning inden for alle varegrupper, bortset fra grupperne bygge- og anlægsvirksomhed, brændsel og fersk fisk.

Tabel 5.7. viser Færøernes import i årene 1991 - 1994 fordelt på lande.

Tabel 5.7. Færøernes import i % fordelt på lande i årene 1991 - 1994

	1991	1992	1993	1994
Danmark	45,6	35,6	36,9	35,4
Norge	18,1	19,3	19,2	17,4
Island	4,8	1,8	1,5	2,0
Sverige	4,7	5,6	5,2	4,7
Storbritannien	4,6	5,9	7,3	10,8
Tyskland	4,7	7,6	7,1	6,6
Japan	2,3	2,5	1,6	2,0
USA	3,9	3,9	3,0	1,4
Andre lande	11,3	17,8	18,2	19,7
Import i alt	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Hagatjóindi og Hagatova Føroya.

Danmarks andel af Færøernes import er i perioden 1991 - 1994 faldet med godt 22 %. I 1994 aftog Danmark 27 % af Færøernes eksport. Også importen fra Norge har i de enkelte år haft relativ stor betydning på grund af skibsimporten. Storbritanniens importandel er igen stigende, således med knap 48 % fra 1993 til 1994.

Tabel 5.8. viser Færøernes handelsbalance i perioden 1991 - 1994.

Tabel 5.8. Færøernes handelsbalance i årene 1991 - 1994¹⁾.

	1991	1992 ²⁾	1993	1994
			- mill. kr. -	
Eksport				
Skibe	150	238	80	50
Excl. skibe	2.635 ³⁾	2.395	2.052 ³⁾	2.026
Samlet eksport	2.785	2.633	2.132	2.076
Import				
Skibe	51	65	0	0
Excl. skibe	1.877	1.944	1.420	1.540
Samlet import	1.928	2.009	1.420	1.540
Handelsbalancen				
Skibe	99	73	80	50
Excl. skibe	758	451	632	486
Handelsbalance i alt	857	624	712	536

¹⁾ Tallene for 1994 er foreløbige.

- 2) Pr. 1. februar 1992 blev en ny opgørelsesmetode taget i brug. Tallene for 1992 er derfor ikke umiddelbart sammenlignelige med tallene fra de foregående år.
- 3) Tallene for 1991 og 1993 er afstemt med Hagtiðindi nr. 4 dec.94/jan.95, og der forekommer mindre afvigelser i forhold til tilsvarende tabeller i Rigsombudets tidligere beretninger.

Kilde: Hagtiðindi nr. 4 dec.94/jan.95, Hagstova Føroya og Rigsombudet.

Den færøske handelsbalance blev i perioden 1989 - 1991 kraftigt forbedret i forhold til de foregående år. Forbedringen skyldes bl.a. et kraftigt fald i importen af skibe, men også forbedringer i eksporten.

I 1992 og i 1993 var der fortsat et overskud på handelsbalancen på henholdsvis godt 600 mill. kr. og 700 mill. kr. De foreløbige tal for 1994 viser et overskud på over 500 mill. kr.

Betalingsbalancen

Den færøske betalingsbalance omfatter foruden handelsbalancen bl.a. tjenesteydelser (søtransport, rejser m.v.), lønninger, renter samt overførsler fra den danske stat og Danmarks Nationalbank. En udførlig beskrivelse af opgørelsesformen i den færøske betalingsbalance findes i "Beretningen om den økonomiske udvikling på Færøerne, oktober 1994" fra Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne. En oversigt over den færøske betalingsbalances løbende poster i årene 1991 - 1994 er vist i tabel 5.9.

Tabel 5.9. Færøernes betalingsbalance (løbende poster) 1991 - 1994^{1) 2)}

	1991	1992	1993	1994
			- mill. kr. -	
Handelsbalancen				
(incl. skibe)	747	455	632	536
Frimærker	28	28	27	27
Handelsbalancen	874	658	739	563
Den danske stat (netto)	951	974	1.046	1.127
Nationalbanken (netto)	34	31	44	0 ³⁾
Forsikring (netto)	-69	-34	-66	-70
Registrerede nettoindtægter på de løbende poster i alt	1.790	1.629	1.763	1.633
Nettoindtægten på de ikke registrerede løbende poster	-1.378	-1.664	-1.044	*

Betalingsbalancen	412	-35	719	*
--------------------------	------------	------------	------------	----------

- 1) Tallene for 1994 er foreløbige.
- 2) Talmaterialet er afstemt med Hagtúðindi nr. 4 dec.94/jan.95, og der forekommer mindre afvigelser i forhold til tilsvarende tabeller i Rigsombudets tidligere beretninger.
- 3) Nationalbanken havde ikke overskud i 1994.
- * Ikke opgjort

Kilde: Hagtúðindi, Hagstova Føroya og Rigsombudet.

Underskudet på betalingsbalancens løbende poster toppede i 1988 med knap 1,6 mia. kr., efter at overførslerne fra Danmark på knap 900 mill. kr. årligt var indregnet.

Fra 1989 til 1991 blev underskuddet på betalingsbalancen på godt 0,6 mia. kr. vendt til overkud på ca. 403 mill. kr. Efter et underskud i 1992 på 35 mill. kr. var der igen i 1993 et overskud på betalingsbalancen på godt 719 mill. kr. Betalingsbalancen for 1994 er ikke endeligt beregnet. Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne har i en oversigt over færøsk økonomi fra april 1995 forsigtigt skønnet, at der i 1994 har været balance eller måske et lille overkud på betalingsbalancen.

Udlandsgælden

Gælden er beregnet som forskellen mellem Færøernes samlede aktiver og passiver i udlandet (herunder Danmark).

Finansieringen af gælden udgør et af hovedproblemerne i den færøske samfundsøkonomi. På trods af importfald (jf. tabel 5.8) og en begyndende tilbagebetaling i den private sektor var den samlede gæld pr. indbygger i 1992 ifølge Finansministeriets "Budgetredegørelse 94" ca. 167.000 kr. eller 3 gange så stor som den danske udlandsgæld pr. indbygger.

Med aftalen af 28. maj 1993 mellem landsstyret og den danske regering gav den danske regering under visse nærmere angivne betingelser tilsagn om løbende at ville refinansiere udlandsgælden. En sådan refinansiering vil betyde, at den danske stat efterhånden vil stå som kreditor for størstedelen af udlandsgælden.

Tabel 5.10. viser Færøernes samlede bruttogæld, aktiver og nettogæld til udlandet pr. 31. 12. i årene 1988 - 1993.

Tabel 5.10. Færøernes bruttogæld, aktiver og nettogæld til udlandet pr. 31.12. i årene 1988 - 1993.

- mill. kr. -

	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Bruttogæld	10.977	11.482	11.806	11.674	11.201	11.245
Aktiver	3.222	3.218	3.312	3.500	3.431	4.716
Nettogæld	7.755	8.264	8.494	8.174	7.770	6.529

Kilde: Hagtiðindi.

Udvalget vedrørende genopretning af Færøernes økonomi har beregnet, at udlandsgælden på 8,5 mia. kr. i 1990 var svarende til 143 % af BNP og i 1992 svarende til 141 % af BNP.

Mens langt hovedparten af gælden tidligere skulle henregnes til den private sektor, er billedet vendt, således at udlandsgælden nu er offentlig, og den private sektor (incl. pengeinstitutterne) havde pr. ultimo 1993 et nettotilgodehavende i udlandet på godt 900 mill. kr. for sektoren under ét. Dette skyldes, at landsstyret (gennem Finansieringsfonden af 1992) har måttet indskyde ejerkapital i den nu fusionerede bank, hvorved landsstyrets gæld er steget betydeligt. Hvis man ser bort fra bankerne, har bevægelserne i den private sektors gældsforhold været mindre markant, og nettogælden over for udlandet var ca. 1,5 mia. kr. pr. ultimo 1993.

Tabel 5.11. viser fordelingen mellem offentlig og privat nettoudlandsgæld pr. 31.12. i årene 1988 - 1993.

Tabel 5.11. Fordelingen mellem offentlig og privat nettoudlandsgæld i årene 1988 - 1993.

- mill. kr. -

	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Offentlig	2.626	3.136	3.818	4.244	5.298	7.453
Privat	5.129	5.128	4.676	3.930	2.472	-924
I alt	7.755	8.264	8.494	8.174	7.770	6.529

Kilde: Hagtiðindi.

6. OFFENTLIGE FINANSER

6.1 Indledning

De offentlige finanser på Færøerne vedrører staten, hjemmestyret, kommunerne samt en række offentlige institutioner og fonde.

Fra hjemmestyreordningens indførelse i 1948 og til i dag har det færøske hjemmestyre overtaget ansvaret for en stadig større del af de offentlige opgaver på Færøerne. I de tilfælde, hvor overtagelsen af et sagsområde er sket som særanliggende, har hjemmestyret samtidig overtaget det fulde økonomiske ansvar for områdets finansiering. Hvor hjemmestyret derimod alene har overtaget administrationen af et fællesanliggende, finansieres området fortsat delvist af tilskud fra den danske stat. Fra 1. juli 1993 blev en række specificerede bloktilskud samt refusionsudbetalingerne på det sociale område omlagt til ét samlet generelt bloktilskud.

Den eksisterende opgavefordeling mellem hjemmestyret og kommunerne må ses i lyset af den færøske kommunestruktur med mange og små kommuner. Visse dele af landsadministrationen har oprettet regionale afdelinger af bl.a. socialforvaltningen og af skatte- og toldforvaltningen, men generelt er kommunernes opgaver begrænsede i forhold til f.eks. de danske kommuners, jf. i øvrigt afsnit 2.7.

6.2. Statens Udgifter m.v. på Færøerne

Tilskudsreformen pr. 1. januar 1988

Frem til udgangen af 1987 blev de statslige tilskud til fællesanliggender på Færøerne udbetalt i form af refusioner til landskassen af statens andel af udgifterne på de respektive områder.

Refusionssystemet havde den svaghed, at der i en række tilfælde ikke var sammenfald mellem den disponerende og den økonomisk ansvarlige myndighed. Samtidig var systemet administrativt besværligt på grund af det store antal tilskudsprincipper, som i vidt omfang

afveg fra hinanden, og dermed indebar en risiko for utilsigtet og u hensigtsmæssig substitution mellem beslægtede udgiftsområder. Fra færøsk side fandt man desuden, at systemet ikke sikrede hjemmestyret en tilstrækkelig dispositionsfrihed på så væsentlige områder som sundhedsvæsenet, undervisningsvæsenet og det sociale område.

På den baggrund indgik regeringen og Færøernes landsstyre i 1987 en aftale om en tilskudsreform, som medførte, at størstedelen af de statslige tilskud i form af refusioner til Færøerne pr. 1. januar 1988 blev omlagt til generelle tilskud (bloktilskud). Dette gjaldt udgifterne på sundhedsområdet og på undervisningsområdet (bortset fra udgifterne til pensionerede folkeskolelærere). På det sociale område omfattede omlægningen til bloktilskud især udgifterne til driften af sociale institutioner på Færøerne (alderdoms- og plejehjem, samt særforplejning m.v.). Refusionssystemet blev alene bibeholdt for en række sociale bistandsydelse (kontanthjælp m.v.) samt for pensions- og sikringsydelse (sociale pensioner samt dagpenge ved sygdom og fødsel).

Den 1. juli 1993 blev også refusionerne på det sociale område omlagt til bloktilskud. Refusionssystemet er herefter alene bibeholdt for udgifterne til pensionerede folkeskolelærere. For 1994 udgjorde bloktilskuddet 826,1 mill. kr. I forbindelse med forhandlingerne mellem den danske regering og Færøernes landsstyre den 17. november 1994 (jf bilag 4.5.) blev bloktilskuddet for 1995 aftalt til samme niveau som for 1994 og udgør herefter i 1995-prisniveau 843,4 mill. kr. Endvidere blev det aftalt, at der skal optages forhandlinger om en ny aftale om bloktilskudet, der skal gælde fra 1996.

Statens drifts- og anlægsudgifter

De statslige udgifter på Færøerne omfatter bloktilskud, refusion af visse pensionsudgifter, og fra 1993 krigspensioner samt udgifter til driften af statslige institutioner på Færøerne, herunder anlægsudgifter.

De samlede statslige udgifter på Færøerne er i årene 1991 - 1994 steget fra 1.030,4 mill. kr. til 1.218,9 mill. kr. eller godt 18 %. Stigningen fra 1992 og fremover skyldes udbetalingen af krigspensionerne samt stigning i forsvarets udgifter. Det bemærkes dog, at forsvarets opgørelsesmetode for udgifter vedrørende forsvarets opgaver på Færøerne er tilrettelagt efter nye principper, der indeholder alle omkostningsrelaterede udgifter og derfor medfører et større totalbeløb end efter tidligere opgørelser.

Tabel 6.1. viser statens drifts og anlægsudgifter (netto) vedrørende Færøerne i årene 1991 - 1995. For yderligere specifikation af tabel 6.1., se bilag 6.1.

Tabel 6.1. Statens drifts- og anlægsudgifter (netto) på Færøerne 1991 - 1995¹⁾.

	1991	1992	1993	1994	1995
	- mill. kr. -				
Tilskud					
Bloktilskud	538,8	551,9	681,1	826,1	843,4
Socialvæsen	230,8	240,1	118,3 ²⁾	-	-
Krigspensioner	-	-	35,3	100,5	91,7
Lærerpensioner	8,6	8,9	8,9	9,1	9,0
Andre pensioner	6,6	7,7	8,6	8,6	8,6
I alt tilskud, pensioner m.v.	784,8	808,6	858,2	944,3	952,7
Drift statslige institutioner	245,6	256,7	267,7	274,6	266,2
Total	1.030,4	1.065,3	1.125,9	1.218,9	1.218,9

¹⁾ For 1995 er der tale om budgettal og skøn.

²⁾ Med ændringen af bloktilskudsordningen pr. 1. juli 1993 bortfaldt refusionerne på det sociale område. Der udbetaltes således i alt kr. 805,4 mill. kr. i refusioner og bloktilskud i 1993.

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutionerne samt finanslove.

De samlede statslige udgifter på Færøerne er i 1995 budgetteret til 1.218,9 mill. kr., hvoraf bloktilskudet udgør 843,4 mill. kr.

Opgørelsen i tabel 6.1. omfatter alene de direkte udgifter, som staten enten yder som driftstilskud eller udgifter til driften af de statslige institutioner på Færøerne. Indirekte udgifter - f.eks. i forbindelse med færingers uddannelse ved uddannelsesinstitutionerne i Danmark og den bistand, som en række danske myndigheder til stadighed yder hjemmestyrrets institutioner - indgår således ikke i opgørelsen.

Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier

Udover statens direkte drifts- og anlægsudgifter yder en række offentlige institutioner lån og garantier til forskellige formål på Færøerne. Institutionernes nyudlån i årene 1991 - 1994 og den samlede lånerestgæld pr. 31. december 1991 - 1994 er vist i tabel 6.2. Restgælden er faldet fra godt 993 mia. kr. ultimo 1991 til godt 645 mill. kr. ultimo 1994.

Långivningen fra Kreditforeningen af kommuner i Danmark sker med garanti fra staten og landsstyret. Fiskeribankens, Skibskreditfondens og Færøernes Realkreditinstituts långivning er nærmere beskrevet i kapitel 4.

Tabel 6.2. Offentlige danske institutioners nye udlån 1991 - 1994 og udlånsrestgæld ultimo 1991 - 1994.

	Nye lån				Udlånsrestgæld pr. ultimo			
	1991	1992	1993	1994	1991	1992	1993	1994
	- mill. kr. -							
Fiskeribanken	8,3	3,7	0,3	5,7 ¹⁾	121,7	99,4	61,4	43,3
Færøernes Realkreditinstitut ²⁾	90,5 ³⁾	165,1	98,7	68,3	248,1	276,6	283,7	215,3
Skibskreditfonden	46,2	10,5	0,0	0,0	375,8	336,2	296,5	192,8
Kommunekreditforeningen	0,0	0,0	0,0	0,0	247,6	229,9	211,5	194,0
I alt	145,0	179,3	99,0	74,0	993,2	942,1	853,1	645,4

1) Heraf 5,0 mill. kr. konverteret industrilån.

2) Færøernes Realkreditinstitut er taget med, da staten garanterer for de af instituttet optagne obligationslån, og Nationalbanken opkøber de udstedte obligationer til parikurs. Talmaterialet er i øvrigt korrigeret i forhold til Rigsombudets tidligere beregninger.

3) Seneste regnskabsår 1. april - 31. marts.

Kilde: Regnskaber og oplysninger fra institutionerne.

Den statslige garantigivning til Færøerne omfattede i 1994 garantien for obligationslån optaget af Færøernes Realkreditinstitut. Herudover garanterer staten - sammen med landskassen - for tilbagebetalingen af lån fra Kommunekreditforeningen. Den samlede lånerestgæld for disse kommunelån udgjorde pr. 31. december 1994 ca. 194 mill. kr. Der henvises i øvrigt til afsnit 6.5. om kommunerne økonomi.

For at dække landskassens løbende underskud, indskuddene i bankerne (via Finansieringsfonden af 1992) samt de forfaldne afdrag på landskassens udlandsgæld, har regeringen og landsstyret i 1993 indgået aftaler om danske statslån til landsstyret i form af 6-årige stående lån. Vedrørende de indgåede aftaler henvises til bilagene 4.1. - 4.5.

Frem til og med marts 1995 har statens efter disse aftaler ydet landsstyret statslån på i alt ca. 4,2 mia. kr. Lånene er brugt til

- finansiering landsstyrets indskud i Finansieringsfonden af 1992 på i alt 2,5 mia. kr.,
- refinansiering af landsstyrets udlandsgæld, i alt ca. 1 mia. kr. og
- finansiering af en del af landskassens løbende underskud, i alt ca. 0,7 mia. kr.

6.3. Landskassens Økonomi

Indledning

De budgetmæssige rammer for hjemmestyrets økonomi fastlægges ved lagtingsfinanslov, og de faktiske indtægter og udgifter i et finansår registreres i landskassens regnskab. Tilskuddene fra den danske stat er optaget som indtægt på lagtingsfinansloven, mens udgifterne på de forskellige udgiftsområder udvises brutto.

Et af punkterne i aftalen af 12. oktober 1993 mellem den danske regering og det færøske landsstyre, jf. bilag 4.4., var, at landsstyret gennemførte budgetforbedringer på finansloven for 1994 på mindst 250 mill. kr. i forhold til det dengang fremsatte forslag. Budgetforbedringerne blev udmøntet dels som besparelser på drift og anlæg, dels ved indførelse af nye afgifter. Det underskud, der herefter eksisterer, skal ifølge aftalen finansieres ved låntagning på Færøerne eller på det danske kapitalmarked. Landsstyret har fra ultimo 1994 emitteret obligationslån på godt 200 mill. kr. til dækning af budgetunderskuddet.

Ifølge fælleserklæringen fra mødet mellem regeringen og landsstyret den 17. november 1994, (jf. bilag 4.5.) blev det aftalt, at der med henblik på at opnå ligevægt på landskassens budget i 1998 skal udvises en år til år reduktion i budgetunderskuddet med udgangspunkt i finansloven for 1994. Drifts- og anlægsunderskuddet må således for 1995 ikke overstige 220 mill. kr.

De overvejelser, der må foretages, med henblik på at tilvejebringe en balance mellem landskassens indtægter og udgifter er bl.a. nærmere beskrevet i det memorandum om den færøske økonomi, som IMF fremlagde i foråret 1993, (jf. bilag 5.1.). Det var IMF's opfattelse, at finanspolitikken må afveje hensynet til et mere overkommeligt gælds niveau over for hensynet til at fremme den strukturelle omlægning. De faldende skatteindtægter gør det samtidig sværere at opretholde det sociale sikkerhedsnet, som der med den stigende arbejdsløshed er voksende behov for.

Det samlede landskasebudget (Drifts- og anlægsbudget)

I tabel 6.3. gives en oversigt over landskassens samlede indtægter og udgifter i årene 1989 - 1994.

Tabel 6.3. Landskassens indtægter og udgifter 1989 - 1994¹⁾.

	1989	1990	1991	1992	1993 ²⁾	1994
			- mill.	kr. -		
Driftsindtægter	2.917	2.496	2.563	2.519	2.468	2.568
Drifts- og anlægsudgifter	3.356	3.017	3.130	3.428	5.000 ³⁾	2.729
Over/underskud	-439	-521	-567	-909	-2.532	-161

1) Foreløbige regnskabstal.

2) Incl. effektive kautioner

3) Heraf er 2,2 mia. kr. indsat som grundkapital i Finansieringsfonden af 1992.

Kilde: Føroya Gjaldstova.

Indtil 1988 var der overskud på landskassens budget, mens landskaseunderskuddet i 1989 var på 439 mill. kr. Årsagen hertil var dels et mindre fald i landskassens indtægter, dels en betydelig stigning i landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter og udlæg på garantier. Landskassens indtægter faldt væsentligt i 1990, og selv om udgifterne blev reduceret med godt 300 mill. kr., steg underskuddet til 521 mill. kr. I 1991 steg underskuddet til 567 mill. kr., og i 1992 steg underskuddet som følge af stigende udgifter til 909 mill. kr. I 1993 blev underskuddet godt 2,5 mia. kr., idet det dog skal bemærkes, at 2,2 mia. kr. heraf er indskud i Finansieringsfonden af 1992. Underskudet i 1994 er foreløbig beregnet til 161 mill. kr. Faldet i underskuddet fra 1993 til 1994 skyldes især samlet stigende afgiftsniveau, herunder især større provenu vedrørende afgiften på finansielle aktiver, der i 1994 var på ca. 113 mill. kr. og andre afgifter, der tegner sig for knap 40 mill. kr.. På udgiftssiden var der i 1994 tale om et fald i anlægsinvesteringerne på ca. 21 mill. kr., hvorimod de samlede driftsudgifter steg med knap 50 mill. kr.

Landskassens indtægter

Landskassens indtægter i årene 1991 - 1994 fremgår af tabel 6.4.

Tabel 6.4. Landskassens indtægter 1991 - 1994¹⁾.

	1991 ²⁾	1992 ²⁾	1993 ²⁾	1994 ³⁾	Ændring i % årene		
	- mill. kr. -				91- 92	92- 93	93- 94
Indkomstskatter ⁴⁾	988	916	858	786	-7	-6	-9
Told, fremstillings- og forbrugsafgifter m.v.	770	751	752	965	-2	0	28
Statstilskud	771	796	814	817	3	2	0
Andel af Nationalbankens overskud	34	31	44	0	-9	42	-100
Indtægter i alt	2.563	2.494	2.468	2.568	-3	-1	4

1) Excl. renteindtægter og - udgifter, jf. tabel 6.5., og excl. landsvirksomhederne (Telefonvæsenet, Postvæsenet og Tjaldurs Apotek), hvis overskud/underskud iflg. finanslovens likviditetsbudget forbliver i virksomhederne.

2) Regnskabstal.

3) Foreløbige tal.

4) Incl. sømandsskat og renteskat.

Kilde: Føroya Gjaldstova og Rigsombudet.

Landskassens indtægter fra landsskat samt told- og afgifter udviste i midten af 80'erne en betydelig stigning som følge af det høje aktivitets- og importniveau i økonomien i de pågældende år. Fra 1990 til 1993 faldt de samlede landskasseindtægter med godt 240 mill. kr. eller 10 %, hvorimod landskasseindtægterne fra 1993 til 1994 er steget med 100 mill. kr. eller ca. 4 %.

Det faldende indtægtsniveau i begyndelsen af 90'erne skyldes først og fremmest et lavere samfundsøkonomisk aktivitetsniveau, idet skattetrykket i samme periode har været stigende. Som nævnt har især indførelsen af afgift på finansielle aktiver og andre afgifter øget landskassens indtægter i perioden 1993 - 1994.

Landskassens drifts- og anlægsudgifter

Tabel 6.5. Landskassens drifts-, anlægs- og udlægsudgifter 1991 - 1994 fordelt på driftsområder.

	1991 ¹⁾	1992 ¹⁾	1993 ¹⁾	1994 ¹⁾	Ændring i % i årene		
	- mill. kr. -				91- 92	92- 93	93- 94
Renteudgifter, netto ³⁾	130	224	275	350	72	23	27

Administration	185	169	150	158	-9	-11	5
Sundhedsvæsen	361	393	357	379	9	-9	6
Kommunikation	386	399	206	159	-3	-48	-23
Uddannelse og forskning	386	392	366	368	2	-7	1
Kultur	59	55	51	47	-7	-7	-8
Fiskeri og søfart	538	315	156	148	-41	-50	-5
Heraf:							
Mindsteløn til fiskere og anden fiskeristøtte ⁴⁾	(350)	(251)	(181)	(152)	-28	-28	-16
Landbrug	36	36	29	24	0	-19	-17
Erhvervsliv og arbejdsmarked i øvrigt	47	426	43	107	806	-90	148
Socialvæsen	800	796	844	896	-1	6	6
Andre udgifter ⁵⁾	38	12	31	12	-68	158	-61
Tab på garantier	167	192	202	66	15	5	-67
Ekstraordinære udgifter ⁶⁾	-	-	2.290	15	-	-	-99
Ialt drifts-, anlægs- og udlægsudgifter	3.133	3.429	5.000	2.729	9	46	-45

1) Regnskabstal.

2) Foreløbige tal. For de udgiftsposter, hvor der endnu ikke foreligger regnskabstal, er benyttet budgettal eller udgiftsskøn.

3) Fra 1992 er renteindtægterne budgetteret som en selvstændig post på finansloven. Dvs. at regnskabsposten for 1992 er det totale rentebeløb.

4) Bevillingen til mindsteløn er flyttet fra fiskeri og søfart til "socialvæsen".

5) Omfatter pensioner til tjenestemænd, tilskud til politisk oplysningsarbejde, rådighedsbeløb for landsstyret m.v.

6) Stigningen 1992 - 1993 skyldes ekstraordinære udgifter på 300 mill. kr. i forbindelse med ny egenkapital og ansvarlig kapital i P/F Sjóvinnubankin. I 1993 affholdtes 2,2 mia. kr. til samme formål under regnskabsposten ekstraordinære udgifter.

Kilde: Føroya Gjaldstova.

I løbet af 1980'erne, særligt siden 1985 steg landskassens drifts- og anlægsudgifter markant. Udgiftsstigningerne var navnlig betydelige på de områder, som blev berørt af tilskudsreformen pr. 1. januar 1988 (undervisningsområdet, sundhedsområdet og socialvæsen), men også landskassens udgifter på kommunikations(samfærdsels)området og på fiskeriområdet steg betydeligt.

I 1993 er udgifterne tilbage på 1990-niveau, når der ses bort fra landskassens inskud i Finansieringsfonden af 1992 på 2,2 mia.kr. Særligt udgifterne til kommunikation, fiskeri og søfart og fra 1993 til 1994 tillige tab på garantier er faldet betydeligt, mens renteudgifterne vejer stadig tungere i det færøske landskassbudget. De betydelige udsving på nogle af posterne skyldes, at nogle udgifter, f.eks. til mindsteløn til fiskere, er flyttet fra et ressortområde til et andet.

Landskassens udlån og garantier

Landskassens långivning i slutningen af 80'erne omfattede især forskellige former for subsidieret långivning til fiskerierhvervet. Omfanget af denne långivning steg i perioden 1987 - 1989 fra 36 mill. kr. til 117 mill. kr. Siden 1990 er långivningen til fiskefartøjer formindsket og udgjorde i 1994 7,9 mill. kr., jf. tabel 4.6. i kapitel 4.

Landskassens garantiforpligtelser på lån optaget af offentlige institutioner (f. eks. el-selskabet SEV, kommunerne og de offentlige udlånsfonde) samt private erhvervs-virksomheder var markant stigende i 1980'erne. I 1989 udgjorde de samlede landskas-segarantier således 2.323 mill. kr. Ved udgangen af 1994 udgjorde de samlede lands-kassegarantier 1.169 mill. kr.

Kommunernes vanskelige økonomiske situation sammen med den generelle økonomiske afmatning indebærer risiko for, at en del af landskassens garantier kan blive effektive i den kommende periode.

I tabel 6.6. er opstillet en oversigt over landskassens udestående garantier pr. 31.12. i årene 1992, 1993 og 1994.

Tabel 6.6. Landskasses udestående garantier pr. 31.12. 1992, 1993 og 1994.

Låntager	1992	1993	1994
Landsinstitutioner	701.472.076	617.686.527	655.188.534
Kommuner	238.907.420	226.019.750	208.330.651
Kommunale selskaber	125.979.808	74.309.673	67.145.676
Landsbanken (obligationer)	-	-	48.531.236
Arbejdsløshedsforsikringsordningen	-	-	51.702.515
Offentlige låntagere i alt	1.066.359.304	918.015.950	1.030.898.612
Fiskeri	235.647.563	122.467.523	80.585.144
Opdræt	1.717.108	559.602	613.187
Fiskeindustri	72.609.841	33.739.112	32.756.849
Anden industri	2.147.047	199.382	0
Transporterhverv	13.368.686	30.288.213	24.144.616
Private låntagere i alt	325.490.245	138.253.832	138.099.796
Offentlige og private i alt	1.391.849.550	1.105.269.782	1.168.998.408

Kilde: Føroya Gjaldstova

En betydelig del af landskassegarantierne er i de senere år blevet effektive - især inden for fiskerierhvervet - og har påført landskassen betydelige udgifter til udlæg på garantier. I 1994 udgjorde tabet på garantier 66 mill. kr., og der er budgetteret med udgifter til effektive garantier i 1995 på 30 mill. kr.

I tabel 6.7. gives en oversigt over landskassens effektive garantier i årene 1980 - 1994.

Tabel 6.7. Oversigt landskassens effektive garantier i årene 1980-1994.

År	(mill. kr.)
1980-86	212
1987	130
1988	234
1989	288
1990	170
1991	167
1992	192
1993	202
1994	66
I alt	1.661

Kilde: Føroya Gjaldstova

6.4. De Færøske Udlånsfonde

De tre offentlige udlånsfonde på Færøerne - Industriens Udviklingsfond, Industrifonden og Boliglånefonden - havde fra 1986 til 1988 en betydelig vækst i deres långivning og toppede i 1988 med udlån på i alt 217 mill.kr. For Industriens Udviklingsfond og Industrifonden faldt udlånene herefter, og i 1992 blev der ikke ydet lån fra de to fonde, hvilket utvivlsomt skyldes konjunkturafmatningen. I perioden 1992 - 1994 har Industrifonden ydet lån på i alt 4,7 mill. kr. Boliglånefondens udlån er fra 1991 faldet, og der er i 1994 ikke ydet lån fra fonden. Dette skal ses i sammenhæng med den generelle økonomiske afmatning og det deraf afledede ophør af nybyggeri på det private boligmarked.

Industriens Udviklingsfond og Boliglånefonden modtager tilskud fra landskassen, men finansierer (ligesom Industrifonden) størstedelen af sine aktiviteter ved optagelse af lån i ind- og udland. Det oprindelig budgetterede tilskud på lagtingsfinansloven for 1995 til Boliglånefonden bortfaldt og blev konverteret til et lån på 50 mill. kr.

Fondenes virksomhed er nærmere beskrevet i kapitel 4.

I tabel 6.8. gives en oversigt over fondenes udlånsaktivitet i årene 1989 - 1994.

Tabel 6.8. Långivning fra Industriens Udviklingsfond, Industrifonden og Boliglånefonden 1989 - 1994.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994
			- mill. kr. -			
Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnurin)	58,5	23,2	2,0	0,0	0,0	0,0
Industrifonden (Ídnaðargrunnurin)	39,9	11,1	8,9	0,0	1,8	2,9
Boliglånefonden (Húsalánsgrunnurin)	97,4	97,5	131,0	118,8	19,3	0,0
Lån fra fonde i alt	195,7	131,8	141,9	118,8	21,3	2,9

Kilde: Oplysninger fra fondene.

6.5. Kommunernes Økonomi

Kommunernes økonomi har været dårligt belyst i de offentlige tilgængelige statistikker. Årsagen hertil er bl.a., at der endnu ikke er etableret generelle retningslinier i form af en fælles kontoplan for opstillingen af kommunale budgetter og regnskaber. Kommunerne følger vidt forskellige principper for opstillingen af budgetter og regnskaber, hvilket vanskeliggør såvel mulighederne for tværgående analyser som en styring af den kommunale sektors økonomi. Ændringer med hensyn til opstillingen af kommunernes regnskaber er dog på vej, således at der bliver mulighed for tværgående sammenligninger m.m..

Mange kommuner havde i 80'erne omfattende udbygnings- og investeringsprogrammer for havneanlæg, veje, institutionsbyggeri og har udvidet de kommunale virksomheders kapacitet og servicetilbud. Kommunerne var derfor i stigende omfang tvunget til at optage lån til finansiering af investeringerne.

Udviklingen i kommunernes økonomi viser betydelige lighedspunkter med udviklingen i landskassens økonomi, idet den voldsomme stigning i landskassens udgifter i 1988 dog ikke kan genfindes hos kommunerne. Siden 1989 er der fundet en betydelig forringelse sted i

kommunernes økonomi, da indtægterne har været stærkt faldende, mens udgifterne er steget ganske betydeligt.

Tabel 6.9. Kommunernes økonomi 1990 - 1994¹⁾.

	1990	1991	1992	1993	1994
Skatteindtægter	653,5	622,6	563,5	582,1	608,6
Driftsudgifter	425,9	418,4	371,9	345,1	338,9
Resultat inden renter og afdrag	227,6	204,2	191,6	237,0	269,7
Renter netto	164,6	174,0	174,7	180,2	156,9
Resultat efter renter	63,0	30,2	16,9	56,8	112,8
Afdrag	114,8	120,0	116,7	116,7	105,9
Resultat efter afdrag	-51,8	-89,8	-99,8	-59,9	6,9

¹⁾ Fremskrevne tal

Kilde: Færøernes landsstyre

Skatteprovenuet faldt fra 1990 til 1991 fra 654 mill. kr. til 622 mill. kr. og fra 1991 til 1992 til 563 mill. kr. I 1993 steg provenuet til 582 mill. kr., og det skønnes at være steget til 608,6 mill. kr. i 1994.

Som det fremgår af tabel 6.9. udgør renteudgifterne et stigende problem for kommunerne, idet der dog er tale om et lille fald fra 1993 til 1994. I 1994 forventes renteudgifterne at beslaglægge 26 % af skatteindtægterne mod 31 % i 1993, og renter og afdrag vil i 1994 beslaglægge i alt 43 % af skatteindtægterne mod 51 % i 1993. Når driftsudgifterne lægges til renter og afdrag, bliver resultatet for årene i perioden 1990 - 1993 negativt. I 1994 forventes resultatet at blive positivt. Den gennemsnitlige kommunale nettogæld pr. indbygger var i 1993 kr. 38.800.

Flere kommuner havde i 1993 alvorlige problemer med at afholde de mest nødvendige driftsudgifter. Således kunne f.eks. Klaksvík kommune i en længere periode ikke udbetale løn til kommunens ansatte, og Argir kommune indgav i 1993 konkursbegæring, men sagen blev afvist af Østre Landsret. Kommunen måtte i en periode lukke daginstitutionerne, fordi personalet ikke ville arbejde uden løn. Argir kommune har indtil næste kommunalvalg

indgået en samarbejdsaftale med Tórshavn kommune, der reelt betyder en sammenlægning af de to kommuner. Trods stadig meget store økonomiske problemer, har der dog ikke i 1994 været tilsvarende problemer som de her beskrevne.

I 1995 er den gennemsnitlige kommunale skatteprocent 21,12 % med 16 % som den laveste og 23 % som den højeste. I 1993 var den gennemsnitlige skatteprocent 16,7 %, med 10 % som den laveste og 25,5 % som den højeste. Rammerne for fastsættelse af de kommunale skatteprocenter blev i 1993 fastlagt ved lagtingslov. Loven indebærer endvidere, at de kommunale budgetter i 1994 skulle balancere, dvs. der er ikke adgang til at lånefinansiere. Endelig skal alle kommuner indbetale 1 % af skattegrundlaget til en kommunal krisefond. Fonden kan foretage udlån til de kommuner, der ikke inden for de fastsatte rammer kan klare rente- og afdragsbyrden. Indbetalingerne til fonden i 1994 er efter en foreløbig opgørelse ca. 30,5 mill. kr. Beløbet forventes at blive på samme niveau i 1995.

Kommunernes samlede gæld udgjorde i 1993 i alt godt 1,7 mia. kr. Hertil kommer lån til bl.a. el-selskabet SEV, det inter-kommunale renovationsselskab IRF og Tórshavn Havn.

Kommunernes långivere kan opdeles i tre grupper:

- 1) De færøske pengeinstitutter og det færøske forsikringsselskab (900 mill. kr. i restgæld medio 1993).
- 2) De danske pengeinstitutter, danske kreditforeninger og kommunekredit (godt 600 mill. kr. i restgæld medio 1993).
- 3) Udenlandske banker (140 mill. kr. i restgæld medio 1993).

Kommunerne har på baggrund af den vanskelige gældssituation anmodet Føroya Banki om på kommunernes vegne at forhandle med de øvrige kommunale kreditorer at omlægge kommunernes gæld til lån med længere løbetid og en lavere rente. Forhandlinger er endnu ikke afsluttet (maj 1995), men en endelig aftale forventes at foreligge i nærmeste fremtid.

En del af de færøske kommuners låneoptagelse er, som ovenfor nævnt, sket gennem Kommunekredit i Danmark. Siden 1955 har de færøske kommuner kunnet optage lån i Kommunekredit til finansiering af samfundsmæssigt påkrævede investeringer med statsgaranti for 75% af hovedstolen mod, at det færøske landsstyre indestår statskassen for ethvert tab som følge af garantien.

I slutningen af 80'erne udnyttede de færøske kommuner denne adgang i stigende omfang. Ultimo 1987 udgjorde den samlede restgæld 178,7 mill. kr., og i 1988 var gælden steget til

247,2 mill. kr. Den danske regering besluttede i 1989 at fastsætte et loft på 300 mill. kr. for de statsgaranterede lån. Garantirammen blev udfyldt i løbet af 1989. Garantirammen nedsættes fremover med beløb svarende til nedbringelsen af restgælden for de nye lån. Udlånsrestgælden var ultimo 1994 knap 194 mill. kr., jf. tabel 6.2.

6.6. Den Samlede Offentlige Økonomi

Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret

Byrdefordelingen, der udtrykker fordelingen mellem landskassens og statens samlede drifts- og anlægsudgifter, varierer først og fremmest i takt med landskassens udgiftsniveau. Et stigende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter vil medføre, at statens andel, der alene reguleres som det øvrige statsbudget, falder, mens et faldende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter bevirker, at den statslige andel stiger.

I midten af 1970'erne udgjorde statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter ca. 40 %, men faldt i 1991 til 25 %. Faldende landskassensudgifter fra og med 1993, samt bl.a. statens udbetaling af krigspensioner medførte, at statens andel steg til 28 % i 1993 og 31 % i 1994.

Tabel 6.10. Statens- og landskassens drifts- og anlægsudgifter 1991 - 1994.

	1991	1992	1993	1994
			- mill. kr. -	
Landskassen	3.133,0	3.429,0	5.000,0 ¹⁾	2.729,0
Staten	1.030,4	1.065,3	1.125,9	1.218,9
Ialt	4.163,4	4.494,3	6.125,9	3.947,9
Statens andel i %	25	24	29 ²⁾	31

¹⁾ Heraf 2,2 mia. kr. i indskud til Finansieringsfonden af 1992.

²⁾ Statens andel er beregnet af et samlet udgiftsbeløb på 3.925,9 mill. kr., nemlig de samlede udgifter på 6.125,9 mill. kr. minus de 2.200 mill. kr., der er indskudt i Finansieringsfonden af 1992.

Kilde: Tabel 6.1. og 6.5.

7. SKATTER OG AFGIFTER

7.1. Indledning

Sagsområdet skatter og afgifter er overtaget som færøsk særanliggende. Dette indebærer, at skatte- og afgiftsbestemmelser fastsættes og administreres af færøske myndigheder. Områdets status som særanliggende medfører samtidig, at de øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) sidestilles med det øvrige udland i skatte- og afgiftsmæssig henseende.

Landskassen opkræver indkomstskat, rente- og udbytteskat, meromsætningsafgift (MVG), afgift på finansielle aktiver, lønsumsafgift, vejskat (vægtafgift), told- og fremstillingsafgifter, registreringsafgifter og en række andre afgifter. Kommunernes indtægter stammer derimod næsten udelukkende fra indkomstskatter.

7.2. Direkte Skatter

De direkte skatter omfatter på Færøerne indkomstbeskatning af personer og selskaber, samt rente- og udbytteskat. Der er hverken formueskat eller beskatning af fast ejendom.

Personbeskatning

Grundlaget for indkomstbeskatningen af personer er den skattepligtige indkomst i kalenderåret. For personer med fuld skattepligt omfatter den skattepligtige indkomst al indkomst, uanset om den er oppebåret på Færøerne eller i udlandet (globalindkomsten). Som indkomst betragtes endvidere visse former for naturalydelser (fri bolig og bil m.v.), mens lejeværdi af egen bolig ikke beskattes.

Renteindtægter og aktieudbytte indgår kun i den skattepligtige indkomst, såfremt de hidrører fra kilder uden for Færøerne (d.v.s. fra udenlandske pengeinstitutter, udenlandske obligationer og fra ikke-færøsk registrerede selskaber).

Ved beregningen af den skattepligtige indkomst foretages fradrag i bruttoindkomsten for nødvendige udgifter til erhvervelse og vedligeholdelse af indkomsten - herunder afskrivninger af erhvervsbygninger og driftsmidler samt renter af erhvervsmæssig gæld.

Herudover har lønmodtagere mulighed for fradrag i bruttoindkomsten for udgifter ved dobbelt husførelse.

Fra 1994 og gældende til og med 1995 er der indført fradrag for lønudgifter og halvdelen af materialeudgifterne, dog højst 20.000 kr., til vedligeholdelse, ombygning og færdiggørelse af egen bolig

Underholdsbidrag til fraskilt eller frasepareret ægtefælle og ikke-hjemmевærende børn samt bidrag til pensionsordninger med løbende udbetalinger kan ligeledes fradrages i indkomsten.

Med virkning fra 1992 blev der indført et bidrag på 0,5 % af den skattepligtige indkomst til en nydannet arbejdsmarkedspensionsordning. Til arbejdsløshedsforsikringsordningen blev der samtidig indført (tvungne) bidrag på 2 % af bruttoindtægten (dog maksimalt ca. 3.700 kr.) for alle. I april 1993 blev bidraget forhøjet til 2,75 % uden et maksimumsloft. Begge disse bidrag giver ret til fradrag i den skattepligtige indkomst.

Indkomstkatten til landskassen beregnes på grundlag af en progressiv skala - d.v.s. med en med indkomsten stigende procentsats. Er den skattepligtige indkomst mindre end 22.500 kr., betales 0 %. For indkomster på 22.500 kr. og derover beregnes landsskatten i 1995 efter følgende skala:

Er den skattepligtige indkomst højere end kr.	men lavere end kr.	betales kr.	af kr.	og af resten %
22.500	60.000	0	22.500	15,0
60.000	140.000	5.625	60.000	31,0
140.000	220.000	30.425	140.000	36,5
220.000	300.000	59.625	220.000	40,0
300.000		91.625	300.000	44,0

Indkomstkatten til kommunerne beregnes af samme indkomst som anvendes ved beregningen af landsskatten, idet der gives et nedslag på 12.000 kr., før kommuneskatten beregnes. Skatten udskrives med samme procent for alle skatteyderne i kommunen (proportionalbeskatning). De kommunale skatteprocenter varierede i 1993 mellem 7 % og 25,5

%. Ved lagtingslov blev der i 1994 fastsat rammer for de kommunale skatteprocenter, således at disse nu varierer mellem 16 %, som den laveste og 23 %, som den højeste. Kirkeskat opkræves i 24 kommuner. I 1995 varierer kirkeskatteprocenten mellem 0,05 % og 0,90 %. Personer under begrænset skattepligt betaler 42 % af A-indkomsten i skat og 0,5 % til arbejdsmarkedspensionsordningen.

For personer, der er fuldt skattepligtige til Færøerne, foretages der i forbindelse med den endelige skatteberegning en række fradrag i den beregnede bruttoskat.

Fra 1993 gennemførtes der en række ændringer i skattesystemet med henblik på at nærme sig et system med bruttoskat.

Personfradraget, der i 1992 var på 4.500 kr., bortfaldt i 1993 for alle skatteydere bortset for pensionister. Lønmodtagerfradraget bortfaldt ligeledes. I stedet blev der fastsat et bundfradrag i landsskatten og kommuneskatten på henholdsvis kr. 22.500 og kr. 12.000. Rentefradraget blev nedsat til 40 % som fradrag i den beregnede skat. Folkepensionen blev skattepligtig, men med et særligt pensionsfradrag, der i 1995 er 10.600 kr. for enlige og 7.400 kr. for gifte. Befordringsfradraget, der også bortfaldt i 1993, er fra og med 1995 genindført.

I den beregnede landsskat fradrages der i 1995 et beløb på 2.400 kr. for hvert barn under 16 år. Herudover gives der i den beregnede kommuneskat et fradrag, der størrelsesmæssigt varierer fra kommune til kommune, ligeledes for hvert barn under 16 år. I Tórshavn kommune er fradraget i 1995 kr. på 2.800 pr. barn.

Renter af privat gæld kan fradrages i den beregnede kommuneskat med 13 % af renteudgifterne og i den beregnede landsskat med 27 %. Den samlede skattemæssige værdi af rentefradraget udgør således 40 %. Det er overladt til ægtefæller selv at foretage en fordeling af renteudgifterne. Med virkning fra 1991 kan renteudgifter kun fradrages, såfremt lånet er optaget til køb, opførelse, istandsættelse eller ombygning af egen bolig, til uddannelsesformål eller til betaling af en afgiven kaution efter lagtingslov om kommuneskat og landsskat § 33, nr. 2, hvis kautionen er aftalt før 3. december 1994 - eller såfremt lånet er optaget inden 18. januar 1991. Samtidig er retten til rentefradrag begrænset til 60.000 kr. pr. person.

Samlevende ægtefæller er i princippet underlagt sambeskatning, idet manden beskattes af hele sin og hustruens indkomst. Gifte kvinder sættes dog selvstændigt i skat af indkomst ved selvstændig erhvervsvirksomhed og af indkomst ved arbejde uden for mandens erhverv.

Skatteloftet, der indtil 1993 var på 50 %, er i 1995 fastsat til 55 %. Hertil kommer opkrævningen af de tvungne bidrag til arbejdsløshedsforsikringsordningen og arbejdsmarkeds-pensionsordningen, der reelt betyder, at skatteloftet nærmer sig 60 %.

Opkrævningen af indkomstskat er siden 1984 foregået som kildeskat. Kildeskatten beregnes efter et kumulativt princip (d.v.s. for hver enkelt lønudbetaling), hvilket medvirker til at reducere størrelsen af de beregnede restskatter/overskydende skatter ved den endelige ligning. Til gengæld kan skattebetalingen variere betydeligt fra måned til måned.

Til brug for den endelige ligning indsender skatteyderen i marts måned en selvangivelse for det forløbne år. Eventuelle restskatter forfalder til betaling i månederne maj, juni og juli i slutligningsåret. Udbetaling af overskydende skat finder sted i samme periode.

Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster

Tabel 7.1. viser det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af de skattepligtige indkomster i 1993 samt de enkelte indkomstgrupperes andel af den samlede skattepligtige indkomst.

Tabel 7.1. Det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af den skattepligtige indkomst i 1993.

Skatteplg. indkomst i 1.000 kr.	Antal per- soner	i %	Samlet skatteplg. indkomst	i %	I alt skat	i %
Mindre end 0	452	1,16	(93.723)	(2,37)	(556)	(0,04)
0	2.319	5,93	0	0,00	(1.648)	(0,13)
0 - 100	20.076	51,31	877.439	22,14	150.598	11,54
100 - 200	10.351	26,46	1.535.464	38,75	495.244	37,94
200 - 300	4.547	11,62	1.078.739	27,22	394.105	30,19
300 - 400	911	2,33	308.121	7,78	135.797	10,40
400 - 500	288	0,74	127.645	3,22	63.656	4,88
500 - 600	98	0,25	53.120	1,34	27.437	2,10
600 - 700	32	0,08	20.713	0,52	10.978	0,84
700 - 800	15	0,04	11.016	0,28	5.842	0,45
800 - 900	8	0,02	6.787	0,17	3.671	0,28
900 - 1000	7	0,02	6.753	0,17	3.663	0,28

> 1.000	22	0,06	30.293	0,76	16.513	1,27
I alt	39.126	100	3.962.366	100	1.305.299	100

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Knap 60 % af de personlige skatteydere havde i 1993 en skattepligtig indkomst på 100.000 kr. og derunder. Disse skatteydere tjente tilsammen godt 22 % af de samlede skattepligtige indkomster. Hovedparten af skatteyderne befinder sig i gruppen 0 - 200.000 kr., nemlig ca. 85 %. Denne gruppe tegner sig for 58,5 % af de skattepligtige indkomster.

Ved sammenligninger med indkomstfordelingen i Danmark må der tages hensyn til forskelle i beregningsgrundlaget for den skattepligtige indkomst i de to skattesystemer - og herunder især til, at renteudgifter i Danmark fratrækkes i den skattepligtige indkomst, mens rentefradraget på Færøerne ydes som et fradrag i den beregnede skat.

Selskabsbeskatningen

Aktieselskaber m.v. og filialer af udenlandske aktieselskaber, som er registreret på Færøerne, betragtes som hjemmehørende, og er derved skattepligtige til Færøerne af deres globalindkomst.

For ikke-hjemmehørende selskaber og virksomheder med begrænset skattepligt gælder indkomstskattepligten kun for visse former for indkomst.

Grundlaget for skatteansættelsen af selskaber for et givet skatteår er selskabets indkomst i den regnskabsperiode, der udløber i eller falder sammen med det foregående kalenderår.

Som skattepligtig indkomst betragtes globalindkomsten (d.v.s. al indkomst uanset oprindelsesland) med fradrag af udgifter, som er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten. Fradragene omfatter således bl.a. løbende driftsudgifter (herunder renter af investerings- og driftsgæld), afskrivninger samt tab og henlæggelser til drifts- og investeringsfond.

Selskabsskatten udgør 49% af den skattepligtige indkomst for selskaber med aktiekapital på under kr. 300.000 og 22 % for selskaber med aktiekapital over kr. 300.000. Provenuet fordeles med 62% til landskassen og 38% til kommunerne.

Antallet af skattepligtige selskaber udgjorde i regnskabsåret 1993 2.334. Heraf havde knap 82 % af selskaberne en skattepligtig indkomst på under 25.000 kr., og disse selskaber havde

samtidig en andel på kun 1,9 % af den samlede selskabsindkomst. 1,2 % af selskaberne havde en skattepligtig indkomst på over 1.000.000 kr., men denne gruppe af selskaber tegnede sig for knap 60 % af den samlede skattepligtige selskabsindkomst.

Tabel 7.2 viser antal skattepligtige selskaber, fordelt efter størrelsen af skattepligtig indkomst i 1993.

Tabel 7.2. Skattepligtige selskaber, fordelt efter størrelsen af skattepligtig indkomst i 1993.

Skatteplg. samlede indkomst skatter i 1000 kr.	Antal sel- skaber	%	Samlet indtægt	%
0 - 0	1.592	68,20	0	0,00
0 - 25	317	13,58	3.166	1,89
25 - 50	123	5,26	5.681	3,40
50 - 75	38	1,62	2.380	1,42
75 - 100	89	3,81	8.680	5,19
100 - 150	34	1,45	4.377	2,61
150 - 200	22	0,94	3.980	2,38
200 - 250	16	0,68	3.605	2,15
250 - 300	18	0,77	5.000	2,99
300 - 350	5	0,21	1.631	0,97
350 - 400	11	0,47	4.152	2,48
400 - 450	4	0,17	1.732	1,03
450 - 500	7	0,29	3.365	2,01
500 - 550	3	0,12	1.570	0,93
550 - 600	4	0,17	2.346	1,40
600 - 650	4	0,17	2.484	1,48
650 - 700	5	0,21	3.360	2,01
700 - 750	2	0,08	1.447	0,86
750 - 800	4	0,17	3.126	1,87
800 - 850	5	0,21	4.104	2,45
850 - 900	2	0,08	1.759	1,05
900 - 950	0	0,00	0	0,00
950-1000	0	0,00	0	0,00
> 1000	29	1,24	99.115	59,32
I alt	2.334	99,99	167.059	99,99

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Rente- og udbyttebeskatning

Aktieudbytte fra de på Færøerne indregistrerede selskaber beskattes ved, at det udloddende selskab tilbageholder en afgift på 35 %, som indbetales til landskassen.

Beskatningen af renteindtægter af indestående i færøske pengeinstitutter skete indtil 1992 ved en definitiv beskatning på 0,5 procent-point af det samlede indestående. Fra 1992 ændredes denne ordning, således at renteskatten på 9 % herefter skulle beregnes direkte af renterne. I 1993 hævedes renteskatten til 22 % og fra 1. januar 1995 til 35 %. Renteskatten indbetales af pengeinstituttet, og renteindtægten indgår ikke i den samlede indtægtsopgørelse.

Renter af indestående i udenlandske pengeinstitutter, obligationsrenter samt udbytte fra udenlandske registrerede selskaber indgår i den skattepligtige indkomst for færøske skatteydere og beskattes således på linje med andre former for indkomst.

Af indestående i færøske pengeinstitutter og postgiro, pensionsordninger i færøske pengeinstitutter, og af livsforsikringer og pensionsopsparinger i færøsk forsikringsselskab betales der ud over renteskatten afgift på finansielle aktiver, ligesom formueafkast af formue i udenlandske pengeinstitutter er belagt med renteafgift, jf. nedenfor.

De særlige regler for den skattemæssige behandling af renteindtægter og renteudgifter førte tidligere til en vis "skattetænkning", idet det kunne give fordele at optage lån og indsætte provenuet heraf i færøske pengeinstitutter.

For at imødegå en sådan spekulation i rentebeskatningsreglerne foretog Lagtinget med virkning fra 1991 visse ændringer af skattereglerne. Herefter skal renteindtægter for aktieselskaber modregnes i renteudgifterne, idet dog et beløb, der svarer til forrentningen af egenkapitalen, ikke skal modregnes. For private skal der i renteudgifter over 60.000 kr. fradrages eventuelle renteindtægter, der overstiger 35.000 kr. Endelig kan alene renter på lån optaget i forbindelse med bolig, kautionsforpligtelser og uddannelse fradrages samt renter på lån optaget før 18. januar 1991, jf. ovenfor. Forhøjelsen af renteskatten til 35 % har yderligere begrænset mulighederne for skattetænkning.

Dobbeltbeskatning

Personer og selskaber med fuld skattepligt til Færøerne er - som ovenfor anført - skattepligtig af alle indkomster, uden hensyn til, om disse stammer fra Færøerne eller fra udlandet (herunder Danmark og Grønland).

I visse tilfælde opfylder den skattepligtige samtidig betingelserne for fuld eller begrænset skattepligt til en anden stat eller en anden del af riget. Disse dobbeltbeskatningssituationer er bl. a. reguleret gennem dobbeltbeskatningsoverenskomster.

Den seneste dobbeltbeskatningsoverenskomst mellem Danmark og Færøerne er indgået i 1986 og har virkning fra og med den 1. januar 1987. Herudover er dobbeltbeskatningsoverenskomster mellem Danmark og andre stater i visse tilfælde ved noteveksling udvidet til også at omfatte Færøerne. Dette gælder bl.a. for den dansk-britiske dobbeltbeskatningsoverenskomst.

Endelig er der direkte mellem Færøerne og Island indgået en dobbeltbeskatningsoverenskomst.

Udskrevne skatter

De samlede udskrevne indkomstskatter i årene 1988-1993 er vist i tabel 7.3.

Tabel 7.3. Udskrevne indkomstsskatter i indkomstårene 1988 - 1993.

	Landsskat		Kirke- og kommuneskat		Ialt	
	Personlige	Selskaber	Personlige	Selskaber	Personl.	Selsk.
	- mill. kr. -					
1988	1.083	98	618	50	1.701	148
1989	1.121	64	638	39	1.759	103
1990	1.018	51	595	31	1.613	82
1991	951	39	556	22	1.507	61
1992	874	25	516	16	1.390	43
1993	756	28	549	17	1.305	45

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Fra 1989 til 1993 er de samlede udskrevne personskatter faldet med ca. 26 % fra 1.759 mill. kr. til 1.305 mill. kr. De udskrevne selskabsskatter har fra 1989 til 1993 udvist et fald på 33 %.

De samlede indkomstskatterestancer til såvel landskassen som kommunerne udgjorde pr. 31. december 1994 ca. 346,3 mill. kr.

7.3. Indirekte Skatter

De indirekte skatter er kendetegnet ved, at den skatteudløsende begivenhed er produktion eller omsætning af varer eller tjenester. På Færøerne omfatter de indirekte skatter, meromsætningsafgift (MVG), told, fremstillingsafgifter, afgift på finansielle aktiver (tidsbegrænset fra 2. halvår af 1993 til og med 1995), lønsumsafgift (fra 1994), vægtafgift (vejskat), registreringsafgift på motorkøretøjer, rejseafgift, olieafgift, arveafgift samt andre former for punktafgifter.

I forbindelse med at landsstyret indgik ny handelsaftale med EU i 1991, skulle det færøske told- og afgiftssystem omlægges. Den 1. februar 1992 blev der indført en ny toldlov med en (international) toldtarif, der stort set svarede til den gældende danske, og som holdt sig indenfor rammerne af Danmarks GATT-forpligtelser. Denne nye toldlov var kun gældende indtil den 1. januar 1993, idet Færøerne ifølge aftalen med EU forpligtede sig til fra denne dag at ophæve alle indførselsafgifter og lade dem erstatte af ikke-diskriminatoriske omsætningsafgifter (MVG).

Opkrævede afgifter

Det samlede afgiftsprovener i årene 1991-1994 fordelt på hovedafgiftstyper fremgår af tabel 7.4.

Tabel 7.4 Samlet skatte- og afgiftsprovener fordelt på hovedafgiftstyper i årene 1991 - 1994.

	1991	1992	1993	1994
	- mill. kr. -			
Indkomskatter				
Landsskat	951	874	756	725
Kommuneskat	557	515	549	600
Selskabsskat	60	41	46	50
Renteskat	31	44	79	41
Udbytteskat	6	6	4	4
Pensionsafgift (35 %)	4	4	3	5
Forsikringselskabet	7	7	3	4
I alt	1.616	1.491	1.440	1.429
Afgifter				
Salg MVG	0	0	188	108

Import MVG	0	0	357	408
Told	576	575	179	175
Fremstillingsafgift	32	27	16	13
Olieafgift	78	68	73	70
Vejskat	30	30	29	28
Afgifter på finansielle aktiver	0	0	65	113
Lønsumsafgift ¹⁾	0	0	0	9
Rejseafgift	11	11	12	9
Registreringsafgift	34	32	9	7
Arveafgift	3	4	2	2
Bøder	18	18	18	16
Diverse afgifter ²⁾	1	0	15	12
I alt	783	765	936	970
Total	2.399	2.256	2.376	2.399

1) Opkrævedes første gang i 1994.

2) Posten er flyttet fra indkomstskatter til afgiftsområdet, da der hovedsagelig er tale overkud fra landets spiritusmonopol.

Kilde: Føroya Toll- og Skattastova.

Landskassens indtægter fra told og diverse afgifter steg meget kraftigt i perioden 1985 til 1988. Det større provenu afspejlede dels det høje aktivitets- og importniveau i økonomien i disse år - og dels fra 1987 effekten af den i efteråret 1986 vedtagne afgiftspakke. Siden da er provenuet af de indirekte skatter faldet meget betydeligt. Fra 1988 til 1991 er der således tale om et fald på ca. 34 %, hvilket i høj grad må tilskrives den krisepakke, der blev vedtaget medio 1989, og den stærke samfundsøkonomiske opbremsning i øvrigt, som er sket siden da. Fra 1992 til 1993 har der været tale om øget provenu af kommuneskatterne, og provenuet af renteskatten er ligeledes øget. Det forøgede afgiftsprovenu i perioden skyldes især indførelse af MVG fra 1. januar 1993 samt indførelse af afgift på finansielle aktiver. Til gengæld kan der konstateres kraftigt fald i to afgiftstyper, der knytter sig tæt til det samfundsøkonomiske aktivitetsniveau, nemlig registreringsafgiften på motorkøretøjer og fremstillingsafgiften på lokal produktion.

Merværdiafgift (MVG)

Pr. 1. januar 1993 trådte MVG-loven (moms) i kraft. Alle varer og arbejds- og tjenesteydelser pålægges nu en afgift på 25%. De eneste undtagelser fra afgiften er bøger og overnatningsudgifter. Indførelse af MVG har for visse varegrupper betydet prisstigninger, idet varerne tidligere var belagt med en særlig lav importafgift, mens andre

varer er faldet i udsalgspris, fordi disse varegrupper havde været belagt med særligt høje indførselsafgifter.

I 1994 udgjorde MVG-provenuet 516 mill. kr. Heraf udgjorde MVG på import 408 mill. kr. De samlede momsrestancer udgjorde pr. 31. december 1994 34,3 mill. kr.

Fremstillingsafgifter

Der er fastsat produktionsafgifter på øl, sodavand, chokolade og sukkervarer. Produktion af berusende drikke var indtil 1980 forbudt på Færøerne. I 1980 blev forbudet lempet, således at de færøske bryggerier fik tilladelse til at fremstille øl, som indeholder indtil 4,6 vægtprocent alkohol. Der er fastsat en produktionsafgift for sådant øl, omtrent svarende til indførselsafgiften.

Provenuet er faldet fra 33 mill. kr. i 1990 til 13 mill. kr. 1994.

Afgifter på finansielle aktiver, renteaftgift og lønsumsafgift

Udover rentebeskatningen, jf. ovenfor, indførtes der - med baggrund i ønsket om at øge landskassens indtægtsgrundlag - fra 2. halvår af 1993 en afgift på finansielle aktiver på 1,9 % af rentebærende indeståender i de færøske pengeinstitutter. Ordningen, der - efter forlængelsen i slutningen af 1993 - kun skulle have virkning til og med 1994, blev med virkning fra 1. februar 1995 forlænget til og med 1995, idet afgiften dog er ændret til 0,65 % og omfatter nu også pensionsordninger i færøske pengeinstitutter, og livsforsikringer og pensionsopsparinger i færøsk forsikringsselskab.

Af afkast på formue, som er indestående i pengeinstitutter i udlandet, betales ud over renteskatten 15 % i renteaftgift.

Provenuet af afgiften på finansielle aktiver var i 1993 65 mill. kr., i 1994 er det efter de foreløbige beregninger 113 mill. kr., og afgiften forventes at indbringe ca. 27,6 mill. kr. i 1995.

Lønsumsafgiften opkrævedes første gang i 1994. Afgiften opkræves fra følgende virksomhedstyper :

- 1) lægevirksomhed, tandlæge- og anden dentalvirksomhed, kiropraktik, fysioterapi og anden egentlig sundhedspleje,
- 2) forsikringsvirksomheder samt

3) bank-, sparekasse- og finansieringsvirksomhed.

Afgiftsgrundlaget for de under 1) nævnte virksomheder er lønsummen med tillæg af overskud eller fradrag af underskud af selvstændig virksomhed, mens det for 2) og 3) er virksomhedens lønsum i afgiftsperioden. Afgiften er 2,5 % af afgiftsgrundlaget for virksomheder nævnt under 1), og 5 % for virksomheder under 2) og 3). Provenuet i 1994 er efter de foreløbige beregninger på 9 mill. kr. og forventes at blive 11 mill. kr. i 1995.

Vejskat (vægtafgift)

Med hjemmel i en lagtingslov fra 1982 om vægtafgift af motorkøretøjer m.v. opkræves en årlig afgift af motorkøretøjer indregistreret på Færøerne. Afgiftssatsen varierer - ud over med motorkøretøjets vægt - for de forskellige typer af køretøjer (personbiler, byrevogne, busser, vare- og lastvogne m.v.). Af afgiftspligtige køretøjer, der er indrettet til at benytte anden drivkraft end benzin, svares tillige en udligningsafgift.

Registreringsafgift (motorkøretøjer)

Registreringsafgiften på motorkøretøjer blev indført i efteråret 1986 til afløsning af den tidligere indførselsafgift på motorkøretøjer. Lagtingsloven om registreringsafgift blev ændret i februar 1995. Med ønske om at fremme bilsalget og dermed landskassens indtægter ændredes beregningsgrundlaget for afgiften, ligesom afgiften nu er en ren værdiafgift. Provenuet af registreringsafgiften var i 1987 på 165 mill. kr., i 1993 på 9 mill. kr., og var i 1994 på kun 7 mill. kr.

Arveafgift

Afgiftsgrundlaget er fastlagt i en ældre lovgivning og beregnes efter mere lempelige regler end den danske arveafgift. Afgiften opkræves af skifteretten (Sorenskriveren). Landsstyret fremsatte på ny i efteråret 1994 et forslag om forhøjelse af arveafgifterne, men forslaget mødte så stor modstand i Lagtinget at vedtagelsen heraf er usikker.

Olieafgift og rejseafgift

Som et led i den samlede afgiftspakke i oktober 1986 blev der indført en særlig afgift på brændselolie m.v. Indtægterne fra olieafgiften skulle tilfalde en særlig landskasseseffond - olieffonden - der havde til formål at yde lån til offentlige institutioner og fonde med henblik på at reducere behovet for låneoptagelser i udlandet. Fonden blev nedlagt i 1991. Provenuet ved afgiften tilfalder nu landskassen direkte.

Afgift på udlandsrejser fra Færøerne blev indført med virkning fra juni 1987. Afgiften blev i 1994 nedsat fra kr. 300 til kr. 120.

7.4. Skatte- og Afgiftstrykket

Som følge af den økonomiske krise har både landsstyret og kommunerne gennemført skattestigninger, og allerede indførte afgifter er sat i vejret. Endvidere er der indført helt nye afgiftstyper, afgift på finansielle aktiver (fra 2. halvår 1993 til og med 1995) og en lønsumsafgift, der opkræves fra 1994.

Det færøske skattetryk, der er steget væsentligt fra 1992 til 1993, er ikke begrundet i en aktivitetsudvidelse i den offentlige sektor, men i at stor udvandring og stor arbejdsløshed betyder, at der bliver dels færre og dels lavere lønnede skatteydere at indkræve skatter og afgifter fra. Landskassens udgifter til f.eks. renter og afdrag på udlandsgælden samt udgifter i forbindelse med effektive garantier må således finansieres af færre skatteydere. Den aktivitetsnedgang, der har været i den offentlige sektor, opvejer kun i et vist omfang de færre indtægter ved skatter og afgifter.

Flere opgørelser, der sammenligner det færøske og det danske skattetryk, viser, at forskellen mellem det færøske og danske skatteniveau nu er ganske minimal. Hvorvidt skattetrykket beregnes til at være højest på Færøerne eller i Danmark beror i vid udstrækning på den helt konkrete beregningsmetode og beregningsgrundlaget. Således når den færøske Told- og Skattestyrelse frem til, at skattetrykket (udtrykt i % af BNI) i 1993 er 52,6 % på Færøerne og 52,3 % i Danmark, mens Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne i sine beregninger opererer med et skattetryk på Færøerne i 1994 på mellem 48 og 50 % af den forventede BNI for 1994, og et dansk skattetryk i 1994, der er lidt højere. I følge den færøske Told- og Skattestyrelse seneste beregninger (maj 1995) er skattetrykket på Færøerne i 1994 53,3 %.

8. SAMFÆRDSEL OG KOMMUNIKATION M.V.

8.1. Indledning

Færøerne har i de sidste 20-30 år investeret meget betydelige ressourcer i en ambitiøs udbygning og modernisering af trafikforholdene på øerne og af kommunikationsforbindelserne til omverdenen. De forbedrede transport- og kommunikationsforhold har stærkt bidraget til at reducere den isolation som tidligere prægede Færøerne og de enkelte ø- og bygdesamfund.

Den omfattende udbygning på disse områder er samtidig gennemført med det formål for øje at skabe de bedst mulige forudsætninger for en fortsat erhvervsmæssig og befolkningsmæssig udvikling af lokalsamfundene på øerne.

Anlæg af veje, tunneller og havne på Færøerne er på grund af de vanskelige topografiske forhold særdeles omkostningskrævende, hvilket i sammenhæng med den politiske prioritering af serviceniveauet har medført, at hovedparten af opgaverne på transport- og kommunikationsområdet i dag varetages i offentligt regi - d.v.s. af landets institutioner og af kommunerne.

På luftfartsområdet forestår Statens Luftfartsvæsen driften af Vágar lufthavn.

8.2. Veje og vejtransport

Vejnettet

Landet (v. Landsingeniøren) anlægger og vedligeholder landsvejnettet, mens bygdevejene anlægges og vedligeholdes af kommunerne. Landskassens udgifter til veje og tunneller finansieres ved bevillinger på de årlige lagtingsfinanslove samt ved låntagning..

Tabel 8.1. viser de seneste års udgifter til landsvejnettet og landskassens tilskud til kommunale veje.

Tabel 8.1. Landskassens udgifter til veje og tunneller 1989-1994

	1989	1990	1991	1992	1993	1994
	- mill. kr. -					
Nyanlæg af veje og tunneller	142,8	99,6	97,5	76,9	54,0	34,2
Stenbrud og asfaltværk	4,0	9,9	12,7	8,6	0,8	4,5
Vedligeholdelse og forbedringer	56,4	67,2	67,6	53,8	58,1	44,5
Værksteder, maskiner m.v.	-0,3	-14,2	-23,5	-12,4	-11,6	-6,1
Færgelejer	1,5	0,9	1,3	1,6	1,1	2,5
Tilskud til kommunale veje m.v.	9,3	7,8	6,1	5,0	4,4	3,1
I alt	214,3	171,2	161,7	133,5	106,8	82,7

Kilde: Landsingeniøren.

I bestræbelserne på at dæmpe den overophedede færøske økonomi besluttede landsstyret i sommeren 1989, at gennemføre en kraftig reduktion af de offentlige investeringer som i 1988 lå helt oppe på ca. 1 mia. kr. Virkningerne af denne og senere lignende beslutninger om besparelser på området ses tydeligt i ovenstående tal.

Det samlede vejnet (incl. tunneller) på Færøerne er på ca. 456 km, hvoraf de 98% er asfalterede veje. Godt 64% af vejnettet er anlagt som tosporede, asfalterede veje. Vejnettet er udbygget og moderniseret over hele landet, og er generelt af en høj standard.

Det eneste igangværende tunnelbyggeri foregår på Suðuroy (Sumbatunnelen). Arbejdet med Kollafjørðurtunnelen (Kaldbaksbotn-Kollafjørðurtunnelen), blev afsluttet i november 1992. Et i 1988 påbegyndt projekt til anlæg af en undersøisk tunnel under Vestmannasund mellem øerne Streymoy og Vágar, blev sat i bero som følge af den kraftige reduktion af den offentlige investeringsaktivitet.

Antallet af motorkøretøjer

Den økonomiske udvikling og udbygningen af det færøske vejnet i 1970erne og 1980erne muliggjorde en nærmest eksplosiv vækst i antallet af motorkøretøjer. Antallet af indregistrerede personvogne blev således mere end 6-doblet i perioden fra 1970-1990, jf. tabel 8.2. I de seneste 5 år er væksten blevet afløst af en markant tilbagegang.

Tabel 8.2. Antallet af registrerede motorkøretøjer på Færøerne 1975, 1985 og 1990-1994.

	Last-/ varevogne	Busser	Hyre- vogne	Person- vogne	Motor- cykler	Påhængs- vogne	Ialt
ult.							
1975	1.024	79	302	5.854	171	-	7.430
1985	2.750	94	249	12.075	108	456	15.732
1990	3.321	119	209	13.480	103	803	18.035
1991	3.219	108	178	13.080	105	807	17.497
1992	3.103	111	171	12.711	118	830	17.044
1993	2.830	99	145	11.844	130	846	15.894
1994	2.701	105	123	11.216	122	878	15.145

Kilde: Landfogeden på Færøerne.

Ved udgangen af 1994 var der endvidere registreret 1110 knallerter.

I året 1994 blev der registreret i alt 172 nye motorkøretøjer på Færøerne (mod 2508 i 1988, 531 i 1990 og 151 i 1993).

Den kollektive persontransport på Færøerne varetages af det offentlige busselskab "Bygdaleiðir", der betjener ca. 25-30 busruter, samt af et antal private busselskaber.

Godstransporten til lands varetages hovedsagligt af private vognmandsfirmaer, men også det landsejede rederi "Strandfaraskip Landsins" har godstransportopgaver mellem byggerne.

8.3. Havne og skibsfart

Havneudbygningen

Havne og landingspladser på Færøerne bygges og drives som hovedregel af kommunerne, mens landskassen (og tidligere også statskassen) yder tilskud til sådanne anlæg. Rammerne for udbygningen af de større havne på Færøerne fastlægges i havneplaner, som vedtages ved lov af Lagtinget.

Lagtinget vedtog i 1978 en 6-årig havneplan for perioden 1978 til 1984. Landskassens andel af udgifterne blev fastlagt til 65% af udgifterne (inden for fastsatte beløbsgrænser).

Ud over bevillingerne i 6-års havneplanen bevilgede Lagtinget i en række tilfælde særlig støtte til visse større havne på ialt godt 165 mill. kr. Landskassens samlede bevillinger til havneplanen kan for perioden 1978-1988 opgøres til ca. 485 mill. kr., hvoraf stort set alt nu er kommet til udbetaling.

Siden 1978 har landskassens endvidere bevilget tilskud på mellem 50 og 75% af de samlede udgifter - på ca. 93 mill. kr. pr. ultimo 1989 - til regulering og byggemodning af havneområder.

Færøernes Lagting vedtog i 1988 en ny 8-årig havneplan for perioden 1988-1995. Landskassens tilskud udgør uændret 65% af anlægsudgifterne (for Tórshavn kommune dog kun 55%) - dog højst 65% af 422 mill. kr. Der ydes ikke statstilskud til den nye havneplan.

I 1991 vedtog Lagtinget en lov om regulering af tilskudet til Sands kommune med 65% af 10 mill. kr. udbetalt i 1991 og 1992.

Til mindre havne og landingspladser har landskassen hidtil ydet tilskud på 75% (og i visse tilfælde 85, 95 og 100%) af kommunernes udgifter til havneudbygningen. Hertil kommer særlige landskassetilskud til udbedring af blandt andet stormskader.

Sammen med den 8-årige plan for udbygningen af de større havne vedtog Lagtinget i 1988 ligeledes en 8-årsplan for udbygningen af de mindre havne. Planen fastlægger landskassens andel af anlægsudgifterne til 70% - dog maksimalt 70% af 86 mill. kr.

I 1993 blev den nye færgehavn ved Gomlurætt (mellem Velbastað og Kirkjubø) taget i brug. Den udgør en del af ruteforbindelsen mellem Streymoy og Sandoy, og sejltiden er herved reduceret til ca. ½ time. Denne færgehavn ejes og drives af landsstyret. De samlede anlægsudgifter androg 131 mill. kr.

Tabel 8.3. Samlede investeringer i havne og landingspladser 1989-1994.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994
			- mill. kr. -			
Større havne incl. byggemodning	137,4	117,7	113,5	61,1	16,3	12,0
Mindre havne og landingspladser	29,5	24,5	15,1	12,9	13,3	5,6
I alt	166,9	142,2	128,6	74,0	29,6	17,6

Kilde: Landsingeniøren.

De 4 største havne er Tórshavn, Runavík, Fuglafjørður og Klaksvík.

Skibsflåden

Størstedelen af den færøske skibsflåde udgøres af den store flåde af fiskefartøjer, der i 1994 var på 199. Størrelsen og sammensætningen af denne del af flåden er beskrevet nærmere i afsnit 4.3. om fiskerierhvervet.

Tabel 8.4. indeholder en oversigt over den samlede skibsflåde i 1991-94.

I tiden op til 1988 var der tale om en vækst i antallet (og tonnagen) af flåden af fiskefartøjer (i 1988 ialt 267 fiskefartøjer med en tonnage på 69.400 BRT). I 1989-1990 afløstes dette af et tydeligt fald. Tilbagegangen er fortsat i årene 1991-94.

Tabel 8.4. Skibsflåden i 1991-1994.

	1991		1992		1993		1994	
	Antal	BRT i 1.000	Antal	BRT i 1.000	Antal	BRT. i 1.000	Antal	BRT. i 1.000
Fiskeskibe	225	61,3	214	58,7	203	54,2	199	53,2
Fragtskibe	19	13,4	19	13,4	17	10,3	16	10,0
Passagerskibe	12	15,6	12	15,6	12	15,6	12	15,6
Sandbåde	11	2,8	10	2,5	10	2,5	9	2,1
Tankskibe	2	1,0	2	1,0	2	1,0	2	1,0
Olieskibe	1	0,1	1	0,1	1	0,1	1	0,1
Havundersøgelses- skibe	1	0,5	1	0,5	1	0,5	1	0,5
Vagt- og Bjærg- ningsskibe	2	1,2	2	1,2	2	1,2	2	1,2
Lystfartøjer	7	0,5	7	0,5	6	0,4	7	0,6
Andre	9	2,2	8	1,0	6	0,5	6	1,7
I alt	289	98,6	276	94,5	260	86,3	255	86,0

Kilde: Hagstovan.

Søtransport

Færgeforbindelsen mellem øerne varetages næsten udelukkende af det offentlige, gennem det landsejede rederi "Strandfaraskip Landsins" (Strandferðslan). Strandferðslan betjener 11 ruter ved hjælp af 8-10 større og mindre færges. Behovet for besparelser har i de seneste år gjort det nødvendigt for Strandferðslan, at reducere rutesejladsen mellem øerne mærkbart.

Frugt- og passagertrafikken til og fra Færøerne varetages af private danske, islandske og færøske rederier. I sommermånederne er der ugentlig passagertrafik mellem Esbjerg og Tórshavn - Island (Smyril Line). Ligeledes har der i de seneste år været sejlet mellem Tórshavn og Skotland (Strandferðslan). D.F.D.S., som i mere end 100 år udførte passagertrafik mellem Færøerne og Danmark i sommermånederne, standsede i 1992 sin sejlads på Færøerne.

8.4. Luftfart

Luftfartsområdet er et fællesanliggende og staten (ved Statens Luftfartsvæsen) afholder alle udgifter i forbindelse med lufthavnen på Vágar. Der blev i årene 1985-1987 gennemført en omfattende udvidelse og modernisering af terminalbygningen på Vágar.

Flyveruten mellem Færøerne (Vágar) og København er igennem mange år blevet betjent af DANAIR (Maersk) og siden marts 1988 har det færøsk ejede selskab ATLANTIC AIRWAYS ligeledes befløjet denne rute. Begge selskaber på ruten Vágar-København foretager mindst en gang om ugen mellemlanding i Billund lufthavn.

Antallet af flypassagerer til og fra Færøerne var stærkt stigende i 1980'erne, men udviklingen ændrede sig tydeligt i 1989, hvor afmatningen af den hidtidige høje (økonomiske) aktivitet betød, at der for første gang i en lang årrække var et fald i passagertallet. Det samlede udbud af flysæder på ruten mellem Færøerne og København har i de seneste år markant oversteget behovet. De to flyselskaber på ruten har i de seneste år aftalt en vis reduktion i det samlede årlige antal flyvninger mellem København og Færøerne. Der henvises i øvrigt til tabel 8.5., hvoraf bl.a. fremgår, at der i 1994 igen var stigning i passagertallet.

Ruten mellem Færøerne og Island beflyves af det islandske ICELANDAIR.

Vágar Lufthavn er den eneste lufthavn på Færøerne. Men der er anlagt 12 helikopterlandingspladser blandt andet på de mest afsidesbeliggende øer og bygder. Landingspladserne beflyves regelmæssigt af landets helikoptertjeneste, der råder over 1 helikopter.

Tabel 8.5. Antallet af flypassagerer til og fra Færøerne 1985, 1990 og 1992-1994.

	1985	1990	1992	1993	1994
Ankommet fra:					
Danmark	29.549	40.673	40.679	37.476	40.138
Norge	845	826	986	878	900
Island	2.359	2.315	2.891	3.009	2.484
Storbritannien	-	191	520	687	673
Andre lande	1.319	229	204	211	35
I alt ankommet	30.676	44.234	45.280	42.261	44.230
Afrejst til:					
Danmark	29.364	41.652	42.274	38.487	41.657
Norge	1.100	232	169	730	177
Island	2.404	2.368	2.964	3.192	2.495
Storbritannien	-	299	790	786	766
Andre lande ¹⁾	1.303	191	142	267	11
I alt afrejst	34.171	44.742	46.339	43.462	45.106
Passagerer i alt	68.243	88.976	91.619	85.723	89.336

¹⁾ Incl. Charterrejser, taxaflyvninger m.v.

Kilde: Statens Luftfartsvæsen.

8.5. El-forsyning

El-selskabet SEV, som er et fælleskommunalt selskab, forestår produktion og salg af elektricitet på Færøerne.

I 1994 produceredes ca. 175 mill. kwh (mod 199 mill. kwh i 1992 og 180 i 1993). Knap 76 mill. kwh. (eller godt 43%) af den samlede el-produktion er - blandt andet af hensyn til forsyningssikkerheden - baseret på vandkraft, mens den øvrige produktion sker på dieseldrevne værker.

På grund af de meget betydelige faste udgifter til etablering af kraftværker og ledningsnettet er elektricitetsprisen væsentlig højere på Færøerne end i Danmark.

El-produktion ved hjælp af vindkraft eksisterer stort set endnu ikke på Færøerne. Baggrunden herfor er dels, at de meget hårde vindforhold stiller særlige krav til vindmøllerne, dels at en sådan alternativ produktion hidtil er skønnet så vanskelig at

indpasse i den allerede eksisterende produktionsstruktur, at den vil være urentabel. En forsøgsvis opstilling af enkelte vindmøller er dog ved at blive gennemført.

Salget af elektricitet fordelte sig i 1994 med knapt 41% til boliger, ca. 23% til industri, landbrug og fiskeri (mod knapt 21% i 1993) knapt 12% til offentlige institutioner og resten til øvrige brugere, incl. gadebelysning, handel m.v.

8.6. Telekommunikation

Teleforhold

Det interne telefon- og telegrafvæsen på Færøerne varetages af Telefonverk Føroya Løgtings (TFL), der er en virksomhed under Færøernes landsstyre.

I 1988 aftaltes det mellem landsstyret og P&T,

- at anlæg, drift og vedligeholdelse af visse anlægsdele - jordstationen på Húsareyn ved Tórshavn og søkabeludstyret på Telestationen i Tórshavn - varetages af TFL på vegne af P&T,
- at anlæg, drift og vedligeholdelse af kystradioudstyret samt betjeningen af kystradiotjenesten varetages af TFL på vegne af P&T,
- at ansvaret for udlandstjenesterne ligger hos P&T, der som sådan afholder alle udgifter og modtager alle indtægter, idet TFL mod betaling stiller sit telenet til rådighed for afviklingen af disse teletjenester,
- at alle øvrige opgaver på telekommunikationsområdet på Færøerne varetages af TFL, samt
- at der optages drøftelser mellem P&T og TFL på vegne af landsstyret om klarlæggelse af de økonomiske og lovgivningsmæssige forhold i forbindelse med en færøsk overtagelse af alle teletjenester og dertil hørende anlægsdele, herunder om muligt også telefonforbindelserne til og fra Færøerne. (De nævnte drøftelser er tæt på at være afsluttet).

Indenlandsk telekommunikation

TFL blev oprettet i 1906 med henblik på udnyttelse af en koncession på telefontjenesten på Færøerne, som samme år var udstedt til Færøernes Amt. Siden 1948 har TFL principielt forestået alle former for telekommunikation i henhold til landsstyrets eneret til telekommunikation på Færøerne.

Af praktiske årsager er overdragelsen af ansvaret fra P&T dog sket i en takt, der har været tilpasset de færøske ønsker og muligheder for at overtage området.

Indtil begyndelsen af 1950'erne var telefonsystemet på Færøerne baseret på manuelle centraler. Overgangen til automatcentraler blev især gennemført i 1970'erne, og siden begyndelsen af 1980'erne har alle centraler på Færøerne været automatiske.

Den fortsatte tekniske udbygning af telefonsystemet omfatter blandt andet overgang til den nye digitalteknik samt tilslutning til Nordisk Mobiltelefon (fra begyndelsen af 1989).

Antallet af telefonabonnementer er steget fra ca. 14.600 i 1981/82 til 23.256 i 1993 og 22.637 i 1994 (ultimo).

I lighed med de øvrige landsvirksomheder er TFL's driftsbudget og resultat optaget på lagtingsfinansloven og i landskassens regnskab, men TFL's virksomhed finansieres ikke af årlige bevillinger på lagtingsfinansloven, idet samtlige drifts- og anlægsudgifter dækkes af brugerbetaling samt ved låneoptagelse. I en årrække har TFL kunnet fremvise relativt store overskud, jf. tabel 8.6.

Tabel 8.6. Telefonverkets driftsresultater 1990-1993.

	1990	1991	1992	1993
			- mill. kr. -	
Driftsindtægter	139,9	137,3	140,1	127,6
Driftsudgifter (excl. renter m.v.)	53,4	62,8	70,9	55,3
Resultat (excl. renter m.v.)	86,5	74,5	69,2	72,2
Renter og kurstab	32,7	17,3	24,6	23,9
Afskrivninger	27,9	57,2	31,1	36,0
Driftsoverskud	25,8	26,0	12,3	10,0

Kilde: Telefonverk Føroya Løgtirgs. (1994-regnskabet foreligger endnu ikke)

Telekommunikation med udlandet

Telekommunikationen mellem Færøerne og udlandet sker via søkabel og satellit. De tekniske anlæg hertil er etableret og ejes af Tele Danmark.

Søkablet mellem Tórshavn og Lerwick på Shetlandsøerne benævnt SHEFA blev etableret i 1971. Forbindelserne i kablet er for største delens vedkommende forbundet med det

danske telenet via lejede forbindelser i Storbritanien og søkabler mellem Storbritanien og Danmark.

Satellitforbindelserne er etableret i 1987 via den europæiske satellitorganisations satellitsystem benævnt EUTELSAT. Fra jordstationen på Húsareyn ved Tórshavn, er der forbindelse til jordstationen i Herstedvester ved København. Denne jordstation indgår i det danske telenet.

Siden 1988 udføres som nævnt alle anlægs-, drifts- og vedligeholdelsesopgaver på Færøerne i forbindelse med udlandsforbindelserne af Telefonverk Føroya Løgtings i entreprise for Tele Danmark.

Telefonforbindelserne mellem Færøerne og omverdenen er ligeligt fordelt på søkabel- og satellitforbindelsen, hvorved den størst mulige sikkerhed ved afbrydelser opnås. Søkabelet og satellitforbindelsen har hver en kapacitet på 480 ledninger, der dog ikke er fuldt udnyttet.

Via forbindelserne mellem Færøerne og udlandet er de færøske telenet forbundet med de verdensomspændende net for telegram-, telefon-, mobiltelefon-, telex- og datatjenesterne, ligesom der er etableret lukkede net/forbindelser for særlige brugere.

I forbindelse med nedlæggelsen af et lys-ledersøkabel (kapacitet på 90.000 telefonsamtaler) mellem Canada og Europa er der ilandført et tilslutningskabel på Færøerne til dette nye søkabel. Tilslutningen, der kraftigt vil øge kommunikationskapaciteten mellem Færøerne og udlandet, forventes etableret i 1996.

Kystradiotjenesten

Kystradiotjenesten på Færøerne drives af Tele Danmark via Torshavn Radio, der har til huse på telestationen i Tórshavn. Alle anlægs-, drifts- og vedligeholdelsesarbejder samt ekspeditionsarbejder udføres af Telefonverk Føroya Løgtings i entreprise for Tele Danmark.

Kystradiotjenesten omfatter dels trafikekspedition (telegrammer og telefonsamtaler) til og fra skibe, dels en række nød- og sikkerhedstjenester. Disse tjenester er fuldt integreret såvel betjeningsmæssigt som anlægsmæssigt, idet personalet udfører alle funktionerne, ligesom det tekniske udstyr er det samme for alle tjenesterne.

For trafikafviklingen og nød- og sikkerhedstjenesterne rådes over et antal radiosendere/-modtagere i MB- og VHF-båndene. I henhold til en særlig ordning afvikles HF-

radiosamtaler mellem Færøerne og skibe via Lyngby radios HF-tjeneste til afgifter, der er fastsat, som om tjenesten blev afviklet via Torshavn Radio.

Trafiktjenesterne og ikke mindst nød- og sikkerhedstjenesterne drives som et led i internationale forpligtelser, der blandt andet er fastlagt i internationale traktater.

8.7. Postvæsen

Det færøske postvæsen (Postverk Føroya) var indtil april 1976 en del af det danske postvæsen (P&T), men blev fra denne dato overtaget af hjemmestyret. Postverk Føroya's driftsresultat er optaget på lagtingsfinansloven under paragraffen for landsvirksomheder.

Postverk Føroya havde i 1994 et driftsunderskud incl. afskrivninger på ca. 3,0 mill. kr. (mod ca. 3,8 mill. kr. i 1993), som afholdes af landskassen. I 1992 var underskudet på ca. 8 mill. kr. I alt var der i 1993 ansat 326 personer (svarende til 259 heltidsstillinger) i postvæsenet.

Posttakster fastsættes af landsstyret i samråd med Lagtingets finansudvalg.

Postverk Føroya ekspederede i 1994 ca. 6,8 mill. breve, 1,2 mill. girokort og postanvisninger samt 5,3 mill. aviser, blade og adresseløse forsendelser.

Det færøske postvæsen udgiver frimærker, der er efterspurgt blandt filatelister i det meste af verden.

9. SOCIALE FORHOLD

9.1. Indledning

Sociale forhold omfatter almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, børnetilskud, særfor-sorg, sygeforsikring, folke- og invalidepension, enkepension, lovpligtig ulykkesforsikring og dagpenge samt andre områder i nær tilknytning til disse. Området "indkomstsikring for fiskere" er på finansloven for 1993 overført fra fiskeri- til socialområdet.

Socialområdet er fællesanliggende, bortset fra lovpligtig ulykkesforsikring, der er sær-anliggende. For så vidt angår gældende regler på det sociale område henvises der til Lovregister for Færøerne.

Statens tilskud efter den sociale lovgivning blev indtil 1988 udbetalt i form af refusioner. Omlægningen i 1988 til bloktilskud omfattede især udgifterne til driften af de sociale institutioner (alderdoms- og plejehjem, særfor-sorg m.v.). Derimod blev refusionssystemet indtil 1. juli 1993 opretholdt på en række sociale bistandsydelser (kontantydelse m.v.) og for pensions- og sikringsydelser (sociale pensioner og dagpenge ved sygdom og fødsel). Udgifterne til de sociale pensioner (folke-, invalide- og enkepensioner) fordeltes således indtil 1. juli 1993 fortsat ligeligt mellem staten og landskassen, og på områderne omsorgsarbejde for pensionister, personlige tillæg til sociale pensioner, kontanthjælp efter forsorgsloven, daginstitutioner, børneforsorg, dagpenge ved sygdom og fødsel samt revalidering og hjælpemidler refunderede staten 25% af udgifterne.

Den 1. juli 1993 indførtes - efter aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre - på ny en (foreløbig) omlægning af finansieringen, hvorefter alle statsrefusioner bortfaldt, og samtlige tilskud på det sociale område ydes nu som bloktilskud. Årsagen hertil var bl.a., at rigsmyndighederne - på baggrund af forhold nævnt i den færøske Landsrevisions beretning for 1991 vedrørende det sociale område - fandt, at administrative og lovgivnings-mæssige forskelle mellem Danmark og Færøerne gav en for stor usikkerhed med hensyn til refusionsgrundlaget.

Den nugældende tidsbegrænsede bloktilskudslov vil blive afløst af en permanent bloktilskudsordning. Ved forhandlinger i efteråret 1994 blev afgørelsen om en permanent bloktilskudsordning udskudt til efteråret 1995.

Som et led i den ovennævnte aftale er der fra 1. juni 1995 indført en **rammelov for socialvæsenet på Færøerne**. Hensigten med rammeloven er bl.a. at give hjemmestyret øget mulighed for selv at tilrettelægge og tilpasse den færøske sociallovgivning til de færøske forhold. Rammeloven opstiller ti områder, som hjemmestyret skal udfylde med lovgivning. Det drejer sig bl.a. om kontanthjælp, pensioner, hjemmehjælp og børnebidrag til enlige forsørgere. Rammeloven er udstedt i medfør af § 9 i hjemmestyreloven, og sagsområdet er således fortsat fællesanliggende. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre.

Forvaltningen af det sociale område varetages af Almannastovan (Færøernes Socialforvaltning). Almannastovans administration omfatter den direkte forvaltning med kontakt til klienterne samt afgørelser og beregninger vedrørende de fleste sociale ydelser (på samme måde som kommunerne i Danmark). Herudover medvirker Almannastovan ved forvaltningen af institutioner på landsstyrets vegne og udfører forberedende arbejde i forbindelse med landsstyrets regelfastsættelse. Almannastovan har afdelinger, der er bemandet med socialrådgivere, i Klaksvík, Tvøroyri og Runavík.

Sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen er pr. 1. januar 1993 overflyttet fra sundhedssektoren og henlagt under Almannastovan. Den 3. marts 1995 har landsstyret vedtaget at påbegynde den strukturelle sammenlægning af hjemmehjælpen og sundheds- og hjemmesygeplejen i en ny hjemmeplejeordning under Almannastovans administration.

Hjælpemiddelcentralen er pr. 1. januar 1994 ligeledes overflyttet fra sundhedssektoren og henlagt under Almannastovans administration.

Almannastovans afgørelser i personsager vedrørende almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, særforsorg, folke- og invalidepension, enkepension, tillægsydelse til enker, dagpenge ved sygdom eller fødsel, og vederlag for pleje af ældre og hjælpeløse personer hjemme kan indankes for det færøske sociale ankenævn, der har den endelige administrative afgørelse.

I visse tilfælde er forvaltningen på det sociale område henlagt til andre organer. Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri kommuner administrerer således selv reglerne i forsorgsloven om

varig hjælp, og Tórshavn kommune administrerer desuden reglerne om (forbigående) hjælp til personer, der er arbejdsløse. Afgørelser truffet af kommunerne i disse sager kan ankes til *Almannastovan*, hvis afgørelse kan ankes til det færøske sociale ankenævn.

Afgørelser om **tilkendelse af invalidepension** er henlagt til Færøernes Ulykkesforsikringsråd. Rådet træffer endvidere afgørelser i henhold til ulykkesforsikringsanordningen, der forvaltes af det gensidige forsikringsselskab *Føroya Vanlukkutrygging*. Rådet behandlede i 1994 på 28 møder 2.191 sager, heraf 864 sager vedrørende invalidepensionslovgivningen, 1.285 ulykkesforsikringssager og 42 sager om andre generelle spørgsmål.

Administrationen af reglerne i **børneforsorgsloven** er henlagt til de børneværnsudvalg, der er oprettet i hver enkelt kommune. Udvalgenes afgørelser kan i visse tilfælde indankes for Færøernes nævn for børneforsorg og i andre tilfælde for *Almannastovan*.

9.2. De enkelte ydelser

Betingelserne for at opnå kontantydelse i henhold til folkepensionsloven, invalidepensionsloven og forsorgsloven (der også indeholder regler om revalidering) svarer nogenlunde til de danske regler før ændringen af reglerne vedrørende førtidspension. For så vidt angår ydelsernes størrelse, henvises der til lovene.

Dagpenge ved sygdom, fødsel og ulykkestilfælde

Dagpengeordningen omfatter sygdom, fødsel og ulykkestilfælde. Dagpenge ydes til lønmodtagere, der ikke har ret til løn under sygdom, barsel og i forbindelse med ulykkestilfælde.

Dagpengene udgør i henhold til §§ 8 og 10, stk. 1 og stk. 3 i lov for Færøerne om dagpenge ved **sygdom eller fødsel**, jf. lovbekendtgørelse nr. 102 af 2. marts 1988, pr. uge 80% af lønmodtagerens gennemsnitlige ugentlige arbejdsindtægt de sidste 5 uger før sygdommens indtræden.

Den ugentlige dagpengesats kan dog ikke overstige 80% af den aktuelle ugeløn for ufaglærte arbejdere. *Almannastovan* offentliggør hver 3. måned dagpengenes højeste beløb, eller når der sker overenskomstændringer på arbejdsmarkedet.

Der er 2 karensdage ved sygdom og dagpenge ydes højst i 20 uger. Ved sygdom udover 20 uger ydes hjælp efter forsorgsloven.

Fra 1. oktober 1987 til 30. juni 1990 havde **ikke-lønmodtagende kvinder** i forbindelse med barsel ret til dagpenge beregnet efter reglerne i lovens § 10, stk. 3, i 24 uger efter fødslen. Fra 1. juli 1990 til 30. juni 1992 havde de ret til halvdelen af dette beløb. Samtidig havde **lønmodtagende kvinder** ret til et dagpengesupplement, der udgjorde forskellen mellem den pågældende kvindes dagpenge, beregnet efter reglerne i lovbekendtgørelse 102/1988, og højeste dagpengesats efter lovens § 10, stk. 3; fra 1. juli 1990 halvdelen af dette beløb. Mænd havde ret til dagpenge i 2 uger med samme beløb som kvinder, dog således at disse 2 uger blev fratrukket kvindens dagpengeperiode. Som led i de almindelige sparebestræbelser er disse regler ophævet, således at ikke-lønmodtagende kvinder ikke har haft ret til dagpenge siden 1. juli 1992. Siden 1. januar 1993 har lønmodtagende kvinder kun ret til dagpenge beregnet efter reglerne i lovbekendtgørelse 102/1988; samtidig er mænds ret til dagpenge ophævet.

Ovennævnte regler gjaldt tidligere også ægtepar, der adopterede, men disses ret til dagpenge bortfaldt 1. januar 1993. Lagtinget har imidlertid i foråret 1994 vedtaget en lov om **dagpenge på grund af adoption**, hvorefter ægtepar, der adopterer, ligestilles med øvrige forældre i relation til dagpengeret. Loven har virkning fra 1. januar 1994.

Reglerne i **ulykkesforsikringsanordningen** svarer i princippet til de danske, således som disse var inden ændringen til arbejdsskadeforsikring. Dagpenge efter ulykkesforsikringsanordningen ydes i op til 3 år i fortsættelse af en eventuel dagpengeret, eller når vedkommende ikke er berettiget til dagpenge efter dagpengeloven. Invaliditetserstatning omfatter både mén og tabt erhvervsevne. Ydelser til efterladte er éngangsydelser. Ydelserne er - uden hensyn til indtægten - mindst halvdelen af den maksimale ydelse. Forsikringen omfatter også ulykkestilfælde, der rammer den forsikrede på vej direkte til eller fra arbejdsstedet.

Hjælp efter forsorgsloven

Hjælp efter forsorgsloven er opdelt i forbigående hjælp - dog uden fast varighedsbegrænsning - og varig hjælp. **Forbigående hjælp** udløst af svigtende arbejdsmuligheder udmåles - efter indførelsen af arbejdsløshedsforsikringsordningen i 1992 - på et lavere niveau end hjælp forårsaget af andre sociale begivenheder (f.eks sygdom eller skilsmisse) **Varig hjælp** ydes med et beløb af samme størrelse som folkepensionen til en pensionist,

der ikke har andre indtægter, med tillæg for hvert barn svarende til børnetillægget efter folkepensionsloven.

Hjemmehjælp ydes i henhold til forsorgsloven i kortere perioder i forbindelse med fødsel og sygdom m.v. eller varigt, såfremt der er behov for dette. Endvidere kan der ydes hjemmehjælp til personer, der i hjemmet passer et barn eller voksen med en fysisk eller psykisk lidelse.

Enker har i henhold til forsorgsloven ret til **enkepension**, såfremt de har børn under 18 år. Enkepensionen er af samme størrelse som folkepensionen. Herudover ydes der - finansieret udelukkende af landskassen - en tillægssydelse, der svarer til omtrent en tredjedel af enkepensionsydelsen, således at enkepensionen og tillægssydelsen tilsammen ligger på niveau med mellemste invalidepension.

Tidligere var der ikke nogen **offentlig arbejdsløshedsforsikring** på Færøerne, og arbejdsløse personer var henvist til at søge hjælp efter forsorgsloven.

Den markante stigning i antallet af arbejdsløse inden for de seneste år, jf. bilag 9.1., aktualiserede imidlertid i 1991 behovet for en generel offentlig arbejdsløshedsforsikringsordning. Som omtalt under afsnit 4.9. blev der i begyndelsen af 1992 indført regler om en sådan ordning.

Børnetilskud

Børnetilskuddet blev afskaffet 1. januar 1993. Dog opretholdt Tórshavn kommune i 1993 udbetalingen af et særligt kommunalt børnetilskud til børn, der ikke optog en plads i daginstitution eller offentlig dagplejeordning. Dette tilskud er fra 1. januar 1994 tillige bortfaldet.

I landsskatten kunne der i 1994 fratrækkes et beløb på 2.400 kr. for børn under 16 år. I kommuneskatten kan der årligt fratrækkes et beløb for børn under 16 år. Beløbet fastsættes af kommunen hvert år. Det laveste beløb var i 1994 500 kr. og det højeste 4.200 kr. Gennemsnitsbeløbet var 2.066 kr.

Isoleringstilskudslån m.v. til pensionister

Der kan af en særlig fond, finansieret udelukkende fra færøsk side, ydes isoleringstilskudslån til pensionister i eget hus. Lånene, der er rente- og afdragsfri, kan højst udgøre 80.000 kr.

Húsalánsgrunnurin (Boliglånefonden) ekspederer sagerne og tager herunder stilling til isoleringsforanstaltningernes kvalitet. Visse pensionister kan få et årligt brændsels- og kommunikationstilskud. Dette tilskud var for 1994 fastsat til 1.850 kr.

Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet

Finansieret udelukkende fra færøsk side kan der ydes vederlag ifølge lagtingslov til den, der i hjemmet påtager sig pasning af hjælpeløse personer, der har behov for vedvarende pleje og tilstedeværelsen af andre. Vederlaget udgør samme beløb som enkepension med tillægsydelse. I 1994 modtog 81 personer et sådant vederlag.

Adoptionstilskud

Lagtinget vedtog i foråret 1994 en lov, hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn (uden for Norden), kan få et adoptionstilskud på 15.000 kr. Tilskuddet, der ydes som et engangsbetrag for hvert barn, gives uden hensyntagen til forældrenes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af en af de tre godkendte adoptionsformidlende organisationer i Danmark. Forældrene skal endvidere have fast bopæl på Færøerne. Loven har virkning for de forældre, hvis adoptivbarn er kommet til Færøerne efter 1. januar 1994.

Sygekasser

Sygekasserne er bibeholdt på Færøerne, og reglerne svarer til de tidligere danske med den forskel, at befordring til og fra læge samt lægens befordringsudgifter er en sygekasseydelse. Sygekassernes virksomhed omfatter således hovedsagelig betaling for lægehjælp, herunder speciallægehjælp, tandlægehjælp, fysiurgisk og kiropraktisk behandling, ophold på hvilehjemmet "Naina", medicin, briller, bandager, begravelseshjælp og befordring.

Der er 11 sygekasser på Færøerne, og det samlede medlemstal var ved udgangen af 1993 33.464. Færinger under midlertidigt ophold i Danmark er omfattet af den danske sygesikring, og en modsvarende ordning gælder for danskere under midlertidigt ophold på Færøerne.

I **bilag 9.1.** er givet en oversigt over antallet af modtagere af sociale ydelser i perioden 1991 - 1994, og i **bilag 9.2.** er givet en oversigt over de samlede sociale udgifter i hovedposter for årene 1984/85 og 1992- 1994.

9.3. Institutioner

For børn under den skolepligtige alder er der 25 daginstitutioner; 6 børnehaver, 3 vuggestuer og 16 integrerede daginstitutioner (vuggestue- og børnehavepladser) med i alt 1236 pladser. Endvidere er der 1 daginstitution til børn i 7-10-års alderen med plads til 20 børn, der passes efter skoletid. Herudover er der 18 kommunale dagplejeformidlinger med 875 pladser.

Regler for daginstitutioner og dagpleje samt for betaling og friplads er fastsat af landsstyret i 1993. I øvrigt er daginstitutioner og dagplejeformidlinger under tilsyn af Almannastovan.

Der findes 1 døgninstitution for børn, Føroya Barnaheim (Færøernes Børnehjem). Hjemmet er under tilsyn af Almannastovan.

Der er i alt 8 offentlige alderdoms-, pleje- og aflastningshjem med 253 pladser. Disse er beliggende i Tórshavn, Miðvágur, Tvøroyri, Klaksvík og Sandoy. Sidstnævnte forventes at blive taget i brug i løbet af 1995/96. Herudover fungerer en plejeafdeling på Landssygehuset med 10 pladser som plejehjem.

For selvhjulpne patienter, der ikke kan klare sig alene, findes små private plejehjem med 30 pladser henholdsvis i Tórshavn - med afdeling i Runavík - og i Klaksvík.

Revalideringscentret (Endurbúgvingarstovan), der ydede råd og vejledning til personer, der på grund af handicap har behov for omskoling eller lignende eller bistand til erhvervsmæssig genoptræning, er 1. juli 1993 nedlagt, og opgaverne og personalet overtaget af Almannastovan.

Revalideringsinstitutionen ALV, der giver handelsskoleundervisning på lokaliteten við Áir nord for Tórshavn, har et beskyttet værksted i Tórshavn. Institutionen er under tilsyn af Almannastovan, og udgifterne til handelsskolen afholdes i form af elevdagsbetaling efter forsorgsloven.

I henholdsvis Tórshavn og Klaksvík findes 1 aflastnings- og fritidshjem med 5 døgnaflastningspladser og 10 pladser til dagaflastning (fritidshjem) for personer med psykisk eller fysisk handicap. Hjemmene er selvejende institutioner.

Administrationen af særfor sorgen blev overtaget af hjemmestyret pr. 1. januar 1988.

Særforsorgen kan opdeles i 12 områder:

- 1) Fællesadministrationsafdelingen, der varetager de koordinerende opgaver, den daglige personaleledelse og fællesadministrationen.
- 2) 4 afdelinger på Eirargarður (på Landssygehusets område), hvor der bor 32 personer.
- 3) Bofællesskab på Velbastaðvegur 43, hvor 7 voksne selvhjulpne personer bor.
- 4) Bofællesskab på Marknagilsvegur 92, hvor 4 voksne selvhjulpne personer bor.
- 5) Bofællesskabet i Hoyvík, hvor 8 voksne selvhjulpne personer bor.
- 6) Boinstitutionen i Runavík med plads til 5 personer med vidtgående handicap.
- 7) Bofællesskabet i Runavík med plads til 5 personer med vidtgående handicap.
- 8) Boinstitutionen i Børkugøta i Tórshavn med plads til 6 personer med vidtgående handicap.
- 9) Bofællesskabet Oman Hoydalar i Hoyvík med plads til 5 personer med vidtgående handicap.
- 10) Bofællesskabet på Grønlandsvegur i Tórshavn med plads til 5 personer med vidtgående handicap.
- 11) Værkstedet Vón i Argir, herunder et dagcenter på Berjabrekka i Tórshavn med plads til 45 personer.
- 12) Beskyttede værksteder i Klaksvík, Vágur og Runavík med hver 15 pladser.

I 1994 blev en del af beboerne på Eirargarður udflyttet i nyetablerede bofællesskaber i medfør af forsorgslovens § 32, stk.2. Udflytningen forventes fortsat i løbet af 1995/96. Særforsorgens sociale afdeling er nedlagt 1. april 1994, og opgaverne og personalet overtaget af Almannastovan.

10. SUNDHEDSVÆSEN

10.1. Indledning

Sundhedsvæsenet omfatter den primære sundhedstjeneste med kommunelægerne, skolelægerne, tandlægerne og apotekerne samt sygehusvæsenet og landslægen. Bortset fra apotekervæsenet er området fællesanliggende. Sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen er pr. 1. januar 1993 henlagt under socialvæsenet, og landsstyret har i foråret 1995 vedtaget at påbegynde den strukturelle sammenlægning af sundheds- og hjemmesygeplejen i en ny hjemmeplejeordning

Fra 1. juni 1995 er der indført en **rammelov om sundhedsvæsenet på Færøerne**. Hensigten med rammeloven er bl.a. at give hjemmestyret bedre mulighed for at indrette sundhedsvæsenet efter særlige færøske forhold. Rammeloven er udstedt i medfør af § 9 i hjemmestyreloven, og sagsområdet er således fortsat fællesanliggende. Loven opstiller syv områder, som hjemmestyret skal udfylde med den nødvendige lovgivning, nemlig sygehusvæsenet, kommunelægeordningen, sundhedsplejeordningen, hjemmesygeplejeordningen, skolelægeordningen, tandplejeordningen og sygeforsikringen. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre.

Administrationen af den primære sundhedstjeneste er med omlægningen fra statsrefusion til bloktilskud fra 1. januar 1988 overgået fra Rigsombudet til Færøernes Landsstyre. For så vidt angår gældende regler på sundhedsområdet, henvises der til Lovregister for Færøerne.

10.2. Den Primære Sundhedstjeneste

Kommunelægeordningen

Færøerne er opdelt i 11 kommunelægedistrikter, hvor der pr. 1. januar 1995 er ansat i alt 26 kommunelæger, heraf er 4 kvinder. Kommunelægerne er alment praktiserende læger, der udover faste takster fra sygekasserne og indtægter ved forebyggende undersøgelser modtager et fast honorar fra det offentlige. Kommunerne stiller fri bolig, konsultationslokaler og uden for Tórshavn tillige instrumentarium til rådighed.

I en betænkning fra 1973 blev det foreslået, at der i distrikter med flere kommunelæger etableres lægecentraler (helsecentraler), hvortil også sundhedsplejerske, skolesundhedsplejerske, hjemmesygeplejerske, jordemoder, fysioterapeut o.a. kan knyttes. På nuværende tidspunkt er der etableret 5 lægecentraler, og flere er under planlægning. Lægecentralerne finansieres i vidt omfang af landskassen gennem tilskud (50%) og lån (40%).

Grundtanken med lægecentraler har været ønsket om en bedre lægelig dækning af befolkningen. Dette er nu opfyldt dels ved at mindske arbejdspresset for den enkelte læge, der efter gennemførelsen af nyordningen vil have 1.300-2.000 patienter (gennemsnitlig 1.800), og dels ved etablering af en mere hensigtsmæssig geografisk placering. På længere sigt forventes ordningen at gavne sundhedsarbejdet i almindelighed, fordi den vil give lægerne bedre muligheder for at uddanne sig til og deltage i offentlige tillidshverv.

I 1994 har flere kommunelægestillinger i områderne udenfor de større byer - på trods af opslag - været ubesatte p.gr.a. orlov og opsigelser. Ti af kommunelægerne i ordningen er i vagtstillinger med 2-skift, og disse stillinger synes ikke at være attraktive for de yngre læger.

Skolelægeordningen

Der er pr. 1. januar 1995 normeret i alt 11 skolelægestillinger. Uden for Tórshavn bestrider kommunelægerne disse stillinger. Kommunerne stiller de fornødne lokaler til rådighed.

Tandlægeordningen

I forbindelse med tandlægebesøg dækker sygekassen 45% af udgifterne efter stort set samme ydelsesmønster, som er gældende i Danmark. Tilskuddet er fratrasket på regningen.

Pr. 1. marts 1995 var der 38 tandlæger på Færøerne.

Alle børn i den undervisningspligtige alder er omfattet af en vederlagsfri forebyggende og behandlende tandplejeordning. Der er endvidere bestræbelser i gang med at få udvidet den nuværende tandplejeordningen fra 7-14 år til 0-16 år.

Visse kommuner har faste skoletandlæger, mens børnetandplejen i andre kommuner varetages af de privatpraktiserende tandlæger. Alle driftsudgifter vedrørende skoletandplejen afholdes af kommunerne.

Apotekervæsenet

Apotekervæsenet og lægemidler er som den eneste del af sundhedsvæsenet overtaget som særanliggende. Lagtingslov nr. 104 fra den 5. december 1988 om apotekervæsenet og lægemidler regulerer området.

Apotekervæsenet har monopol på fremstilling, import, udlevering, lagerføring og handel med lægemidler.

Overskuddet af apotekernes drift tilfalder apotekerfonden, der ejer apotekervæsenets bygninger, varelager og inventar.

Ved apotekervæsenet er der foruden landsapotekeren, som fører tilsyn med, at de gældende regler vedrørende apotekervæsenet overholdes, normeret 3 apotekere til apotekerne i henholdsvis Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri. Landsstyret har udnævnelses- og ansættelseskompetencen for landsapotekeren og apotekerne.

Ved udgangen af 1994 var der i alt 55,5 fuldtidsstillinger inden for apotekervæsenet, elever medregnet (4 i 1994).

Bevægelsen i bruttoomsætningen i perioden 1990 - 1992 har været præget af stigende leverancer af lægemidler til havbrug både i værdi og procentvis andel af totalomsætningen, jf. tabel 10.1. Det markante fald i totalomsætningen til havbruget i 1993 skyldes ikke blot mindre aktivitet inden for dette erhverv, men også et mere effektivt forebyggende arbejde med nye vaccinationstyper. Stigningen i 1994 må dog ikke opfattes som en stigning af medicinforbruget inden for havbrug, men skyldes derimod, at man dette år ændrede vaccinationstaktik fra forårs- til efterårsvaccination, hvilket bevirkede, at knap to årgange smolt blev vaccineret i 1994 mod tidligere én årgang.

Tabel 10.1. Bruttoomsætningen indenfor apotekervæsenet 1990-1994.¹⁾

	1990	1991	1992	1993	1994
		- mill. kr. -			
Totalomsætning	76,5	95,1	107,8	74,0	73,1
Heraf leveret til havbruget	16,0	27,1	35,8	9,1	10,2
Procentvis andel til havbruget	20,9	28,5	33,9	12,3	13,9

¹⁾Tallene er ændret i forhold til tidligere beretninger, der var baseret på budgettal, idet der nu foreligger reviderede regnskabstal.

Kilde: Landsapotekeren.

I 1994 blev det første apotekudsalg på Færøerne oprettet. Det er beliggende i Runavík og drives fra Tjaldurs Apotek i Tórshavn.

Apotekerne forsyner 25 autoriserede håndkøbsudsalg med apotekervarer og håndkøbslægemidler. Udsalgene havde i 1990 5,9%, i 1991 6,9%, i 1992 4,6%, i 1993 4,5 % og i 1994 3,8 % af totalomsætningen med fradrag af omsætningen til havbrug. Udsalgenes omsætning varierer stærkt fra bygd til bygd.

10.3. Sygehusvæsenet

Indledning

Sygehusvæsenet er fællesanliggende, men drives som institution under landsstyret i henhold til loven fra 1976 med senere ændringer om Færøernes sygehusvæsen.

Der er tre sygehuse på Færøerne. Landssygehuset i Tórshavn, sygehuset i Klaksvík og Suðuroy sygehus.

Landssygehuset har 232 sengepladser. Sygehuset har en kirurgisk afdeling (almen kirurgi, ortopædisk kirurgi), en medicinsk afdeling, en fødeafdeling, en børneafdeling, en røntgenafdeling, en afdeling for intensiv terapi, en øre-, næse- og halsafdeling, en øjenklinik, en patologisk afdeling, en plejefdeling og en psykiatrisk afdeling samt en tandklinik. Følgende specialer er repræsenterede på sygehuset: Anæstesiologi, røntgenundersøgelse, fysiurgi og rehabilitering, reumatologi, kvindesygdomme og fødselshjælp, medicinske sygdomme, hjerte- og kredsløbssygdomme, medicinske mave- og tarmsygdomme, medicinske lungesygdomme, kirurgiske sygdomme, medicinske nervesygdomme, øjensygdomme, øre- næse- og halssygdomme, vævsundersøgelser, psykiatri og børnesygdomme.

I starten af 1990 blev et nyt ambulatorium under Landssygehuset taget i brug.

Fra 1960 blev Færøernes sygeplejeskole knyttet til Landssygehuset.

Klaksvík sygehus er normeret til 47 sengepladser. På grund af ombygninger er antallet af sengepladser dog for tiden reduceret til 36. Følgende specialer er repræsenteret på sygehuset: Almen kirurgi, ortopædisk kirurgi, intern medicin, reumatologi og anæstesiologi. Til specialerne er 3 af overlægerne tilknyttet kirurgi, 1 overlæge til intern medicin og 1

overlæge til anæstesiologi. Herudover er der til sygehuset normeret 3 sygehuslægestillinger, der indtil videre er besat med reservelæger.

Suðuroy sygehus er normeret til 20 sengepladser. På grund af nybygninger er antallet af sengepladser dog for tiden reduceret til 16. Sygehusets læger er specialister i almen kirurgiske sygdomme og ortopædisk kirurgi.

I forbindelse med vedtagelsen af Lagtingets finanslov for 1990 blev der indarbejdet ganske betydelige **besparelser** for det færøske sygehusvæsen. I forhold til bevillingerne for 1989 blev sygehusvæsenet pålagt at spare ca. 14,5%. Besparelserne har i første omgang medført nedlæggelser af sengepladser og afdelinger på Landssygehuset. Herudover er antallet af sygedage reduceret væsentligt fra 1989, jf. bilag 10.1.. Denne tendens er fortsat i 1994 for så vidt angår Klaksvík og Suðuroy sygehus, og tendensen forventes at fortsætte i årene fremover, idet den øgede satsning på ambulant behandling vil fortsætte. Antallet af sygedage er derimod steget i 1994 på landssygehuset. Baggrunden herfor er et øget antal sengepladser sammenholdt med en højere belægningsprocent. På længere sigt forventes yderligere besparelser gennemført ved at etablere et tættere samarbejde mellem kommunelægerne og sygehusvæsenet, således at visse indlæggelser helt undgås, ligesom samarbejdet med primærsektoren i øvrigt styrkes i et forsøg på at afkorte indlæggelserne.

De store besparelsestiltag har medført **nedsikring** af personalet på Landssygehuset, således at langt fra alle normerede stillinger er besatte. Besparelserne har endvidere medført øgede ventelister.

I oktober 1993 afgav en rådgivningsgruppe - nedsat på færøsk initiativ - bestående af danske og færøske sundhedsmyndigheder en **rapport om det færøske sundhedsvæsen**. Rapporten omhandler især spørgsmål om centralisering af sygehusvæsenet og styrkelse af styringen og ledelsen af sundhedsvæsenet. Det anbefales, at en række opgaver samles på Landssygehuset, dog med bevarelse af visse almene ikke-specialistkrævende funktioner, herunder også akutfunktioner på de to mindre sygehuse, samt at der sker en samordning af det samlede færøske sundhedsvæsen under fælles politisk og administrativ ledelse. Rapporten gav anledning til en del offentlig debat, hvorimod der fortsat ikke er taget politisk stilling til rapportens anbefalinger.

I 1976 oprettedes **Hotel Tórshavn**, en selvejende institution, som har til formål at tilbyde logi til patienter, der sendes til Danmark, og til disses pårørende. Hotellets drift er fra 1. november 1986 henlagt under det færøske sygehusvæsen.

Oplysninger om sygehusenes kapacitet og belægning, sygehusenes samlede udgifter, sygehusenes bruttoudgifter pr. sygedag og sygehusenes normerede personale fremgår af **bilag 10.1 - 10.4**.

Sygehusenes administration

Sygehusene administreres af hver sin bestyrelse på fem medlemmer, hvoraf lagtinget udpeger tre og landsstyret to. Endvidere er der i henhold til sygehusloven nedsat et planlægningsudvalg for det færøske sygehusvæsen, der skal fremsætte forslag til udbygning af det samlede sygehusvæsen. Planlægningsudvalget består af fem medlemmer - ét medlem for hvert af de tre sygehuse udpeget blandt sygehusbestyrelsesmedlemmerne og to medlemmer udpeget af landsstyret. Den daglige ledelse af sygehusene forestås af en inspektør for hvert af de tre sygehuse.

Den daglige administrative ledelse af det samlede sygehusvæsen varetages af en direktør udnævnt af landsstyret. Sygehusdirektøren er samtidig sekretær for hver af de tre sygehusbestyrelser og for planlægningsudvalget.

Færøske patienters behandling på Rigshospitalet

Indtil 1. januar 1988 kunne færøske patienter vederlagsfrit undersøges og behandles på Rigshospitalet. I forbindelse med overgangen til bloktilskud bortfaldt denne ordning, og Færøernes landsstyre og Sundhedsministeriet indgik en aftale om indlæggelse af færøske patienter på Rigshospitalet. Ifølge aftalen forpligtede Rigshospitalet sig til årligt at modtage 600 færøske patienter til indlæggelse og at afsætte 8000 sengedage til færøske patienter. Herudover var Rigshospitalet forpligtet til at modtage færøske patienter til ambulant behandling. Landsstyret betalte et samlet årligt beløb for denne kapacitet, der stod til rådighed. I 1991 var der på lagtingsfinansloven afsat et beløb på 25,0 mill. kr. hertil.

Aftalen er pr. 1. januar 1992 ændret således, at det færøske sygehusvæsen - i lighed med den ordning, der gælder for de danske amtskommuners betaling for behandling af patienter på Rigshospitalet - løbende betaler for de faktiske ydelser, som færøske patienter får på Rigshospitalet.

Der er på lagtingsfinansloven for 1995 afsat et beløb på 32,5 mill. kr. vedrørende færøsk patientbehandling på Rigshospitalet. Ved beregningen af bloktilskuddet er udgifterne til behandling af de færøske patienter på Rigshospitalet indregnet fuldt ud.

Jordemodervæsenet

I medfør af anordningen fra 1982 om svangerskabshygienje og fødselshjælp ansættes jordemødre under det færøske sygehusvæsen. Der ydes vederlagsfri forebyggende undersøgelser hos læge og jordemoder, ligesom der ikke betales vederlag i forbindelse med fødslen. Der er normeret en ledende jordemoder og 16 jordemødre i øvrigt ved sygehusvæsenet.

10.4. Landslægen

Landslægen er Lagtingets og Landsstyrets sagkyndige i lægelige, hygiejniske, miljømæssige og socialmedicinske forhold. Landslægen fører på Sundhedsstyrelsens vegne tilsyn med den virksomhed, der udøves på Færøerne af læger, sygeplejersker, tandlæger, jordemødre, farmaceuter og andre medarbejdere inden for sundhedsvæsenet. Landslægen udarbejder og udgiver årlige medicinalberetninger for Færøerne, og han yder som embedslæge bistand til rets- og politimyndighederne. Udgifterne til landslægeembedet betales af statskassen.

11. UNDERVISNINGSVÆSEN

11.1 Indledning

Hvad undervisningsvæsenet omfatter

Det færøske undervisningsvæsen omfatter:

- Folkeskolen (grundskolen, fortsættelsesskolen), gymnasiet, HF-kursus og erhvervsgymnasiale uddannelser.
- Lærlingeuddannelser inden for handels- og kontorfagene og de tekniske fag.
- Erhvervsfaglige grunduddannelser og assistentuddannelser samt skibskokkeuddannelse.
- Navigationsuddannelser, maskinmesteruddannelse og andre maskin- og elteknikeruddannelser, merkonomuddannelser, sygeplejerskeuddannelse, pædagog- og læreruddannelse samt videnskabelige specialkurser, herunder basisuddannelser, forberedende eksamensuddannelser, exam.art.-studier, B.S.-studier og hovedfagsstudier.
- Anden undervisning som højskole, husholdningsskole, efteruddannelse samt fritidsundervisning.

Særanliggender og fællesanliggender

Gymnasierne, fiskerierhvervsskolen, navigationsskolerne, Færøernes folkehøjskole, Færøernes husholdningsskole og Færøernes Universitet (Fróðskaparsetur Føroya) er overtaget som særanliggender, mens folkeskolen, Færøernes seminarium, de tekniske skoler, Færøernes handelsskole, maskinmesterskolen og fritidsundervisningen fortsat er fællesanliggender.

På de områder af undervisningsvæsenet, der fortsat er fællesanliggender, er administrationen af områderne imidlertid i medfør af hjemmestyrelovens § 9 henlagt til Færøernes landsstyre, der også inden for visse grænser - som er fastsat i de pr. 14. februar 1979 vedtagne rammelove for det færøske undervisningsvæsen - har kompetencen til at fastsætte regler for de enkelte områder.

Administrationen af undervisningsvæsenet

Administrationen af hele det færøske undervisningsvæsen er således samlet under landsstyret.

Administrationen udøves af Landsskúlaráðið (Undervisningsrådet) på 5 medlemmer, hvoraf 4 er udpeget af Lagtinget og 1 af landsstyret, og af Landsskúlafyrisitingin (Undervisningsdirektoratet) ledet af én af landsstyret ansat undervisningsdirektør.

Landsskúlaráðið har overopsynet med hele undervisningsvæsenet, men den daglige ledelse af administrationen af undervisningsvæsenet ligger i Landsskúlafyrisitingin. Det har således tilsynet med, at de gældende regler for undervisningsvæsenet overholdes, og at fastsatte beslutninger bliver fremmet. Landsskúlaráðið har overdraget en del af sin myndighed til undervisningsdirektøren, der har det daglige administrative, pædagogiske og faglige ansvar for undervisningsvæsenets virksomhed. De nærmere regler om undervisningsdirektørens myndighed og forretningsområder er fastsat i en særlig instruks herom, stadfæstet af landsstyret ved bekendtgørelse. Landsskúlaráðið godkender de af Landsskúlafyrisitingin udarbejdede forslag til generelle bestemmelser vedrørende undervisningsvæsenet. Landsskúlaráðið ansætter lærere og afgiver indstilling til landsstyret om besættelsen af stillinger som ledere og dermed ligestillede. Alle andre sager vedrørende de enkelte lærere afgøres af Landsskúlafyrisitingin.

Landsskúlaráðið godkender det årlige forslag til finanslov for undervisningsvæsenet, inden det afgives til landsstyret, mens Landsskúlafyrisitingin over for landsstyret har ansvaret for, at bevillingerne til undervisningsvæsenet anvendes i overensstemmelse med finansloven. De samlede driftsudgifter for det færøske undervisningsvæsen i 1994 (inkl. bloktilskud) udgjorde ca. 381,3 mill. kr., (kommunernes driftsudgifter er vurderet til 80 mill. kr.). En oversigt over uddannelsesudgifternes fordeling og udvikling er indeholdt i bilag 11.1.

I bilag 11.2 er der givet en oversigt over antallet af udskrevne elever i folkeskolen, højere uddannelser og erhvervsuddannelserne.

11.2. Grunduddannelser m.v.

Folkeskolen

Folkeskolens styrelse er fastlagt i en lagtingslov om folkeskolen fra 1979. Folkeskolen er en kommunal skole. Kommunen har ansvaret for, at kommunens beboere kan få den fornødne undervisning, herunder at de nødvendige økonomiske midler og de fornødne undervisningslokaler stilles til rådighed. Tilsynet med og styrelsen i øvrigt af kommunens skole udøves af skolekommissionen, der har kompetence i alle sager vedrørende kommunens

skolevæsen, der ikke udtrykkeligt er henlagt til andre myndigheder. Skolekommissionen vælges samtidig med og efter samme regler som kommunalbestyrelsen. Overopsynet med folkeskolen føres af Landsskúlaráðið, der har overført dette til Landsskúlafyrisingin.

Folkeskolen omfatter en syvårig grundskole og en treårig fortsættelsesskole. Undervisningspligten er 7 år, men de allerfleste elever fortsætter i fortsættelsesskolen.

Antallet af elever i den enkelte skole varierer fra kun én elev til knapt 450 elever. Ifølge folkeskoleloven af 1979 med senere ændringer er skolen en udelt skole, hvor eleverne dog har en vis valgfrihed i fagkombinationerne i fortsættelsesskolen. Ved afslutningen af undervisningen i 9. og 10. klasse kan eleverne indstille sig til folkeskolens afgangsprøver.

Lærernes lønnings- og ansættelsesforhold er fastsat i henhold til lov nr. 65 af 8. marts 1972 om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Ifølge nævnte lov skal en lærer have eksamen fra Færøernes seminarium eller fra et dansk seminarium med tillæg af en særlig prøve i færøsk efter nærmere af Landsskúlaráðið fastsatte regler.

Lærerne i den færøske folkeskole er bortset fra de højere stillinger fra viceinspektør og derover lønnet i samme lønklasse som lærerne i den danske folkeskole. Grundlønningerne og de nærmere regler om lønfastsættelser i øvrigt fastsættes efter aftale mellem Færøernes landsstyre og Færøernes lærerforening.

Udover de tjenestemandsansatte lærere i den færøske folkeskole underviser et vist antal timerærere og vikarer, samt et mindre antal faglærere.

Privat skole og forskole

Færøernes eneste tilbageværende privatskole (Adventistaskúlin) findes i Tórshavn. I 1985 overtog Tórshavn kommune den private skole, Sankta Fransskolen. Som den eneste skole har Sankta Fransskolen en forskoleklasse (børnehaveklasse), der dog fortsat drives som privatskole.

Specialundervisning

Specialundervisningen, herunder høre/taleundervisning og anden specialpædagogisk bistand finder sted i de almindelige skoler og i børnehaver. Hertil kommer undervisning i hjemmet eller på sygehus. Specialklasser med retarderede elever findes på 3 af de 42 kommunale skoler, der har specialundervisning.

Undervisningen af høre/talehæmmede elever varetages af høre/talelærere og omfatter børn og unge fra 0-18 år. Til Landsskúlafyrisingin er knyttet en undervisningsleder/skolepsykolog, en klinisk psykolog, en læsepsykolog, en synskonsulent og en høre/talekonsulent. I forbindelse med det skolepsykologiske arbejde har desuden 19 speciallærere i de forskellige skoledistrikter fået tildelt i alt 120 ugentlige timer til rådgivningsvirksomhed.

Alle timer til specialundervisning i skolen blev frem til skoleåret 1990/91 bevilget enkelte elever efter en skolepsykologisk vurdering.

Fra og med skoleåret 1990/91 har hver skole fået tildelt et antal timer, udregnet efter antal elever på skolen, til almindelig specialundervisning, der som regel drejer sig om ekstra hjælp til læsning, skrivning og regning. Den almindelige specialundervisning bliver administreret lokalt med rådgivning fra skolens speciallærer, og eleverne bliver ikke registreret centralt.

Handicappede elever og andre elever, der ikke kan få tilstrækkelig specialpædagogisk støtte inden for skolens timer til almindelig specialundervisning, får tildelt ekstra timer efter deres særlige behov.

De elever, der på grund af sygdom ikke kan deltage i den normale undervisning i skolen, får undervisning i hjemmet eller på sygehuset.

Endvidere gives speciel undervisning i færøsk for fremmedsprogede elever i et bestemt tidsrum.

Ved udgangen af 1994 modtog i alt 320 elever (i folkeskoler, privatskole og børnehaver) taleundervisning og/eller anden specialpædagogisk støtte ud over folkeskolens almindelige specialundervisning.

Skúlin á Trøðni (Færøernes specialskole)

Skúlin á Trøðni (Færøernes specialskole) er en specialinstitution for hele landet. Skolens opgave er at hjælpe med observation, undervisning, fysiurgisk behandling og pleje af børn og unge op til 21 år med forskellige former for handicap. Skolen har et elevhjem.

Sideløbende hermed fungerer skolen tillige som tale- og høreinstitut i tæt samarbejde med Landssygehuset og sygehusene på Suðuroy og i Klaksvík

I 1994 var der 60 interne elever på skolen. 150 småbørn var til observation og vejledning. 230 voksne fik ambulant taleundervisning. 230 fik vejledning i brug af og udlevering af høreapparat.

11.3. Ungdomsuddannelser

Almene gymnasie- og HF-uddannelser

Der findes to gymnasier på Færøerne, og begge har HF-undervisning. Føroya Studentaskúli og HF-skeið ligger i Tórshavn, og Studentaskúlin og HF-skeiðið i Eysturoy ligger i Kambsdalur. Gymnasiet på Eysturoy flyttede ved skoleårets begyndelse i 1993 ind i nye bygninger i Kambsdalur. Gymnasiet i Tórshavn har en gymnasieafdeling knyttet til sig på Suðuroy, mens gymnasiet i Kambsdalur har en HF-afdeling i Klaksvík.

Landskassen afholder alle udgifter i forbindelse med gymnasierne og HF-kurserne. Driftsudgifterne udgjorde i 1994 ca. 37,4 mill. kr. mod 39,1 mill. kr. i 1993.

Pr. 1. august 1994 blev der gennemført en gymnasiereform, der i hovedtrækkene ligner den danske gymnasieordning, men dog med nogle særtræk, der tilgodeser specielle færøske forhold. En færøsk studentereksamen ækvivalerer med en tilsvarende dansk studentereksamen.

Gymnasieuddannelsen tager 3 år, og den tilrettelægges på en sproglig og en matematisk linie. Begge linier har en fælles grundstamme af fag, foruden fagspecifikke liniefag. I 2.g skal eleverne på begge linier vælge 1 valgfag, mens de i 3.g skal vælge 3-4 valgfag.

HF-uddannelsen tager 2 år, men der er også mulighed for på HF-kurserne at tage uddannelsen som enkeltfagsstuderende eller som selvstuderende. Det første år består især af fællesfag, mens de studerende det andet år udover fællesfag også skal have et vist antal valgfag. HF-uddannelsen er identisk med den tidligere danske HF-uddannelse før reformen i 1993.

I 1994 blev der i Tórshavn i 1.g optaget 4 sproglige og 4 matematiske klasser, i Kambsdalur blev der optaget 2 sproglige og 2 matematiske klasser, mens der på Suðuroy blev optaget 1 sproglig og 1 matematisk klasse. Endvidere blev der i Tórshavn optaget 2 HF-klasser, i

Kambsdalur 1 klasse og i Klaksvík 1 klasse. På Suðuroy blev der ikke optaget nogen HF-klasse, idet gymnasieuddannelsen på Suðuroy har afløst HF-uddannelsen.

Der har fra skoleåret 1991/92 været et udvidet undervisningstilbud på Suðuroy, som fra skoleåret 1992/93 har været tilrettelagt som et selvstændigt undervisningscenter med undervisningstilbud i HF, FHS og HH samt i fiskeindustriuddannelsen med samlæsningsmuligheder inden for de respektive uddannelser.

Erhvervsskoler og erhvervsuddannelser

Erhvervsskolerne på Færøerne omfatter fiskeindustriskolen, handelsskolerne og de tekniske skoler.

Fiskeindustriskolen ligger i Vestmanna. Skolens undervisning omfatter fiskeindustriens assistentuddannelse og højere fiskeindustriuddannelse. Skolens hovedbygning ejes af landsstyret, men der gives også undervisning i lejede lokaler i området.

Færøernes Handelsskole er en selvejende institution med hovedsæde i Tórshavn og en afdeling i Kambsdalur. Skolens undervisning omfatter grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet, lærlingeuddannelser på det merkantile område, højere handelsuddannelse samt andre merkantile uddannelser.

De 2 tekniske skoler er selvejende institutioner. Den ene skole er i Tórshavn. Til den hører der et skolehjem med 88 sengepladser. Den anden skole er i Klaksvík, og til den hører der et skolehjem med 44 sengepladser. Skolernes undervisning omfatter teknisk grunduddannelse, lærlingeuddannelser på det tekniske område, højere teknisk uddannelse samt andre korte erhvervskurser.

De samlede offentlige udgifter til erhvervsskolerne udgjorde i 1994 ca. 38 mill. kr.

Grunduddannelser

Teknisk grunduddannelse - der trådte i kraft pr. 1. august 1992 - er tilrettelagt i moduler og fagområder med henblik på at opfylde optagelseskravene til fortsatte tekniske uddannelser. Modulerne 1 og 2 varer sammenlagt 1 år og har følgende tre uddannelsesretninger:

- E-linien omfatter områdefag og grundfag i bestemte uddannelsesretninger, der skal kvalificere eleverne til fortsatte lærlingeuddannelser.

- D-linien, hvor der foruden E-liniefag undervises i mindst 3 teoretiske fag på 10.-klasseniveau, der skal kvalificere eleverne til fortsat teknisk assistentuddannelse.
- C-linien, hvor der foruden E-liniefag undervises i 6 teoretiske fag på et gymnasialt c-niveau foruden andre teoretiske fag, der skal kvalificere eleverne til fortsat HT-uddannelse.

Forskellen i de 3 linier i grunduddannelsens modul 1 og 2 består således hovedsagelig i antallet af og niveauet i de teoretiske fag, medens samtlige linier har et fagligt indhold (E-liniefag), der svarer til omfanget og indholdet i undervisningens første år i en lærlingeuddannelse.

54 elever blev optaget til teknisk grunduddannelse i august 1994 på skolen i Tórshavn og 54 på skolen i Klaksvík.

Grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet er en étårig basisuddannelse for højere handelseksamen samt 1. del i lærlingeuddannelserne.

I august 1994 blev der på grunduddannelsen inden for administrations-, handels- og kontorområdet optaget i alt 225 elever.

Assistentuddannelser

Den tekniske assistentuddannelse bygger på modul 1 og 2 i den étårige tekniske grunduddannelse og varer 1 år (modul 3 og 4). Den samlede skoleuddannelse giver i hovedtræk samme adgang til videregående uddannelser som en erhvervsuddannelse. Efter endt modul 4 skal eleverne i erhvervspraktik, der i forbindelse med en fortsat teknikeruddannelse varer ½ år, og i forbindelse med maskinmesteruddannelsen varer 1 år. Uddannelsen, der gives på begge tekniske skoler, har 2 linier - en elteknisk og en maskinteknisk. Der forventes at blive etableret en byggeteknisk og en levnedsmiddelteknisk linie fra skoleåret 1995/96.

Til den tekniske assistentuddannelse blev der i august 1994 optaget 12 elever på den maskintekniske linie på skolen i Tórshavn, medens skolen i Klaksvík optog 24 elever på den maskintekniske linie og 12 på den eltekniske linie.

Fiskeindustrien assistentuddannelse gives i henhold til lagtingslov om Færøernes Erhvervsskole for fiskeindustri og akvakultur. Uddannelsen er toårig og giver eleverne erhvervskompetence, samt kompetence til en videregående teknikeruddannelse.

I august 1994 blev 24 elever optaget på basisåret i fiskeindustriuddannelsen. En del af eleverne, der blev optaget på basisåret i fiskeindustriuddannelsen, kan vælge den toårige assistentuddannelse.

Lærlingeuddannelser

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på tekniske område foregår på de to tekniske skoler. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får lærlinge deres skoleophold på tekniske skoler i Danmark.

Skolen i Tórshavn havde i 1994 - som en del af den tekniske grunduddannelse samt i skoleopholdene efter grunduddannelsen - undervisning i lærlingeuddannelser på el-, maskin-, smede-, transport-, tømrer- og frisørfagområdet. I august 1994 blev 52 elever optaget til skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på skolen i Tórshavn.

Skolen i Klaksvík havde i 1994 (kun 1. skoleophold som del af den tekniske grunduddannelse) undervisning i lærlingeuddannelser på el-, maskin- og tømrerfagområdet. I august 1994 blev 54 elever optaget på grunduddannelsen på skolen i Klaksvík.

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på det merkantile område forgår på handelsskolen, der har en hovedafdeling i Kambsdalur samt afdelinger i Klaksvík, Tvøroyri, Vágur og Sørvágur. På skolen kan eleverne tage HMX-eksamen og enkeltfagsprøver. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får lærlingene deres skoleophold på handelsskoler i Danmark.

Lærlingeuddannelserne er samlet af den étårige grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet (FHS 1. del), samt mellemliggende skoleophold i FHS 2. del, der strækker sig over 2 år.

I august 1994 blev der på FHS 1. og 2. del optaget henholdsvis 125 elever i Tórshavn, 75 elever i Kambsdalur og 15 elever på andre skoler.

Andre uddannelser

På handelsskolerne findes også datanomuuddannelsen samt uddannelser inden for bank- og sparekasseområdet og andre korte erhvervskurser. De statskontrollerede prøver omfatter både de almindelige enkeltfagsprøver og højere fagprøver. Begge er étårige, ligesom

merkonomprøverne er étårige. Prøverne kan efter 2-3 år stykkes sammen til en linieeksamen. I august 1991 blev 31 elever optaget på disse uddannelser.

Erhvervsgymnasiale uddannelser

Der er 3 erhvervsgymnasiale uddannelser på Færøerne - højere handelsuddannelse (HH), højere fiskeriuddannelse (HL) og højere teknisk uddannelse (HT). Uddannelserne er treårige med mulighed for adgang til videregående uddannelser samt til højere uddannelsesinstitutioner.

HH-uddannelsen foregår på handelsskolen i Tórshavn og på afdelingen i Kambsdalur. Uddannelsen varer 3 år med et fælles basisår (FHS 1.del). På skolen i Tórshavn blev der optaget 125 elever til HH-uddannelsen efter basisåret i august 1994, mens der blev optaget 52 elever på skolen i Kambsdalur.

HL-uddannelsen foregår på fiskeindustrikskolen i Vestmanna. Uddannelsen varer 3 år med et fælles basisår i fiskeindustriuddannelsen. 24 elever blev optaget på basisåret i 1994.

HT-uddannelsen foregår på teknisk skole i Klaksvík. Uddannelsen er toårig og bygger på c-linien i den tekniske grunduddannelse. Der blev optaget 20 elever på HT-uddannelsen i august 1994.

11.4. Videregående uddannelser

Navigationsskoler(Sjómansskúlar)

Der er to navigationsskoler på Færøerne - Færøernes navigationsskole (Føroya Sjómansskúli) i Tórshavn og sømandsskolen i Klaksvík (Klaksvíkar Sjómansskúli).

På skolen i Tórshavn uddannes kystskippere (heimaskipara), sætteskipperere (skipara) og skibsførere (skipsførara). På skolen i Klaksvík uddannes kystskippere, sætteskipperere og skibskokke, og desuden er der en søfartsskoleuddannelse (se nedenfor).

Uddannelserne til kyst-, sætteskipper og skibsfører er tilrettelagt efter et modulsystem, således at der til hver enkelt uddannelse er foreskrevet et vist antal moduler, der skal bestås eller godkendes, inden eleven kan gå videre i uddannelsessystemet.

Uddannelsen til kyst-, sætteskipper og skibsfører er normeret til henholdsvis 12, 6 og 28 måneder. For elever der påbegyndte uddannelsen i januar 1993, er uddannelsen til kyst- og sætteskipper en integreret del af skibsføreruddannelsen.

Der er indgået aftale mellem Færøernes landsstyre og Søfartsstyrelsen om ligestilling mellem den færøske skibsføreruddannelse og tilsvarende dansk uddannelse.

På skolen i Klaksvík blev der i sommeren 1991 etableret en søfartsskole (Sjóvinnuskúli). Den færøske søfartsskoleuddannelse svarer til den danske søfartsskoles modul I og II og er normeret til 5 måneder. Med undtagelse af det første semester i januar 1992, hvor der blev optaget 2 klasser, er der siden august 1991 optaget 1 klasse hvert semester. Elevtallet har ligget stabilt på ca. 16 elever pr. semester.

Endvidere udbydes der på søfartsskolen sikkerhedskurser for søfarende og personale med tilknytning til søerhvervet. Kurset er af 1 uges varighed og indeholder - udover det der foreskrives i STCW-konventionens regulativ VI/1 - en del om arbejdssikkerhed.

Begge skoler holder med mellemrum kurser til erhvervelse af duelighedsbevis i sejlads og radiotelefonikurser - VHF (ugekursus). Skolerne udbyder endvidere kurser til radiooperatør med telex og GMDSS (95 lektioner), og skibstelex og GMDSS (56 lektioner).

I 1994 var det samlede antal elever på de to skoler 318 og driftsudgifterne 9,5 mill. kr., der afholdes af landskassen.

Maskinmesterskole

På Færøernes maskinskole i Tórshavn (Maskinmeistaraskúlin) uddannes maskinister og maskinmestre.

Skolen har i en årrække holdt til i spredt beliggende, lejede lokaler. Tidligere planer om bygning af en helt ny skole blev for nogle år siden opgivet som følge af nedskæringer i de offentlige investeringsplaner. Pr. 1. juni 1995 flytter maskinskolen imidlertid til nye og velegnede lokaler, som er købt og ombygget til formålet af landsstyret.

Uddannelsen på skolen er opbygget i moduler, således at der til uddannelserne som maskinist og maskinmester er foreskrevet et vist antal moduler. Uddannelserne er normeret til henholdsvis 12 og 24 måneder.

Der er indgået aftale mellem Landsskúlafyrisingin og Søfartsstyrelsen om, at den færøske maskinist- og maskinmesteruddannelse i indhold og omfang svarer til den tilsvarende danske uddannelse.

Skolen udøver desuden en del kursusvirksomhed. I august 1994 blev der for første gang udbudt et maritimt forberedelseskursus. Desuden er der med jævne mellemrum mulighed for at tage kurser i fx. automation, dieselsimulator, elektronik, plc og edb.

I 1994 blev der på Færøernes masinskole optaget 154 elever. Driftsudgifterne lå i 1994 på ca. 6,5 mill. kr.

Færøernes sygeplejeskole

Færøernes sygeplejeskole, der blev oprettet i 1960, er godkendt af den danske sundhedsstyrelse. Skolens formål er at give en grunduddannelse, som gør sygeplejersker i stand til at fungere ansvarsfuldt og selvstændigt inden for deres arbejdsområde i sundheds- og sygepleje.

Uddannelsestiden er i alt 45 måneder, fordelt på 25 måneders teori og 20 måneders praktik. Den teoretiske uddannelse foregår på sygeplejeskolen, mens den praktiske uddannelse foregår på de tre sygehuse og i den primære sundhedstjeneste på alderdoms- og plejehjem og inden for sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen.

Skolens undervisningsplan godkendes af Sundhedsstyrelsen og af Undervisnings- og Forskningsministeriet. Til bistand for skolens ledelse er der nedsat et skoleråd.

På grund af ændringer i sygeplejerskeuddannelsen i 1990-91 blev der ikke optaget noget hold i 1990, og dermed blev ingen sygeplejerske færdiguddannet i 1994. I 1991 optog skolen to hold à 20 elever, i 1992 ét hold, i 1993 blev intet hold optaget (af økonomiske grunde) og i 1994 ét hold. Ved udgangen af 1994 havde skolen i alt 69 elever under uddannelse.

Færøernes seminarium

På Færøernes seminarium findes der læreruddannelse og pædagoguddannelse og efteruddannelse af folkeskolelærere.

Læreruddannelsen, der varer 4 år, skal uddanne lærere til folkeskolen og samtidig sigte mod, at lærerne skal kunne påtage sig undervisning i andre skoleformer. Optagelsesbetingelserne

på seminariet er bestået studentereksamen, HF eller lignende. I forbindelse med seminariet findes en kommunal øvelsesskole med godt 400 elever. Der var i skoleåret 1994/95 72 elever på uddannelsen. Af disse var 52 kvinder og 20 mænd.

Pædagoguddannelsen, der varer 3½ år, skal uddanne pædagoger til vuggestuer, børnehaver, fritidshjem og institutioner for personer med sociale vanskeligheder, fysiske eller psykiske handicap. Optagelsesbetingelserne er mindst 9 års skolegang, HF- eller studentereksamen, handelsskoleeksamen, relevant erhvervsuddannelse eller dokumenterede tilsvarende faglige kundskaber. Der bliver også lagt vægt på, at ansøgeren har arbejdet på daginstitutioner eller på andre institutioner i mindst ½ år. I skoleåret 1994/95 var der 53 elever på uddannelsen. Af disse var 46 kvinder og 7 mænd.

På seminariet er der kantine og mulighed for, at et antal studerende kan bo på skolen. Seminariets driftsudgifter var i 1994 på 11,3 mill. kr., hvoraf Tórshavn kommune afholdt 1,6 mill. kr.

Efteruddannelse af folkeskolelærere

Der blev i læseåret 1993/94 afholdt 16 efteruddannelseskurser med forskellige emner, hovedsagelig inden for de humanistiske fag. De fleste kurser havde en varighed af 14 dage.

Der blev på Færøerne optaget 11 lærere som helårskursister, mens der på Danmarks Lærerhøjskole blev optaget 4 lærere.

8 af kuserne på Færøerne var forbeholdt helårskursister, mens de resterende 8 kurser var såkaldt "åbne kurser", hvor andre lærere end årskursisterne kunne deltage. Det gennemsnitlige antal deltagere pr. kursus var 14. 12 af kurserne afholdtes med undervisere fra færøske undervisningsinstitutioner, mens 4 blev afholdt med undervisere fra Danmarks Lærerhøjskole.

11.5. Højere uddannelser

Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)

Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet) fik ny styrelseslov ved lagtingslov nr. 65 af 21. maj 1987 til afløsning af den tidligere lov fra 1965. Der er tale om en selvejende institution, hvis formål er videnskabeligt forskningsarbejde og uddannelse på højere niveau.

Administrativt står Fróðskaparsetur Føroya direkte under landsstyret, og institutionens driftsudgifter dækkes af landskassen med en bevilling på Lagtingets finanslov. Bevillingen for 1994 var på 10,3 mill. kr. For 1995 er bevillingen 9,7 mill. kr.

Institutionens ledelse forestås af rektor sammen med et universitetsråd og fakultetsråd.

Universitetet kan tilbyde følgende uddannelser, (som dog ikke alle begynder hvert år, men varierer fra år til år, med fra ét til flere års mellemrum):

Føroyamálsdeild (afdeling for færøsk sprog og litteratur):

Exam.art.-studiet i nordisk, specielt færøsk sprog og litteratur (etableret i 1976), er en 2-årig uddannelse. Den danner basis for videreuddannelse på Færøernes Universitet og i udlandet. Samtidig er den et selvstændigt bifag. I årene 1977-1994 har 78 studerende fra 8 hold afsluttet denne uddannelse. I 1994 blev der optaget et nyt hold exam.art.-studerende.

Hovedfagsstudiet i nordisk, specielt færøsk sprog og litteratur er en 2-årig overbygning på exam.art.-studiet og afsluttes med cand.phil.-eksamen. Med yderligere et bifag bliver man cand.mag. Det første hold påbegyndte hovedfagsstudiet i 1987. Til og med 1994 har 5 studerende gennemført uddannelsen.

I 1992-1994 blev der i samarbejde med historisk afdeling for anden gang gennemført undervisning til hovedfagseksamen i nordisk, denne gang **specielt færøsk litteratur, sprog og kultur**.

Søgu- og samfelagsdeild (afdeling for historie og samfundsfag):

Grunduddannelsen (exam.art.) i historie er en 2-årig uddannelse, der blev etableret i 1987. Til og med 1994 har 22 fuldført uddannelsen.

B.A.-uddannelsen i historie og kulturhistorie er en 1-årig uddannelse efter bestået exam.art. i historie. Den begyndte i 1989. Til udgangen af 1994 har 14 bestået.

Kandidatuddannelsen (cand.phil.) i historie og kulturhistorie er en 1-årig uddannelse efter bestået B.A.-uddannelse i historie og kulturhistorie. Den begyndte i 1991, og den første af studenterne dimitterede i juni 1992.

Årskursus i samfundsvidenskab er en 1-årig uddannelse, der blev påbegyndt i 1993. Til udgangen af 1994 har 8 bestået. Et nyt hold blev optaget i studieåret 1994/95.

Årskursus i økonomi, handel og sprog er en 1-årig uddannelse, der blev påbegyndt i 1993. Til udgangen af 1994 har 6 bestået. I studieåret 1994/95 er der optaget et nyt hold.

Náttúravísindadeild (afdeling for naturvidenskab og teknik):

Basisuddannelse i kemi og biologi er en 2-årig uddannelse. Den danner grundlag for videreuddannelse til B.S. i biologi eller bromatologi (levnedsmiddellære) ved Færøernes Universitet eller i udlandet. Der optages studerende hvert andet år til denne uddannelse, sidste gang i sommeren 1993.

B.S.-uddannelsen i biologi er en 3-årig uddannelse, som afsluttes med endelig eksamen, men som også danner basis for videreuddannelse i udlandet. De to første år er koordineret med basisuddannelsen i kemi og biologi. Uddannelsen svarer til Bachelor-uddannelserne i andre lande.

Basisuddannelsen i matematik og fysik er 2-årig. Den danner grundlag for videreuddannelse til B.S. på Færøernes Universitet (se nedenfor) eller i udlandet. Der optages studerende hvert andet år til denne uddannelse, sidste gang i sommeren 1994.

B.S.-uddannelsen i fysik og geofysik er normeret til 3 år. Den afsluttes med endelig eksamen, men danner også basis for videreuddannelse i udlandet.

B.S.-uddannelsen i datalogi er en 3-årig uddannelse med afgangseksamen, men danner også basis for videreuddannelse i udlandet.

B.S.-uddannelsen til elektroingeniør er en 3½-årig uddannelse med afgangseksamen på akademiingeniørniveau.

For sidstnævnte tre B.S.-uddannelser gælder, at hovedparten af undervisningen de første to år er koordineret med basisuddannelsen i matematik og fysik.

Afdelingen for naturvidenskab og teknik har i tidsrummet 1988-94 udskrevet 40 studerende med basisuddannelse, dele af basisuddannelse eller dele af B.S.-uddannelse. 7 studerende har bestået B.S.-eksamen.

Bespærelser har medført, at det i mange tilfælde ikke er muligt at iværksætte planlagte undervisningsforløb.

Gennem **samarbejdsaftaler**, herunder **aftaler om meritering** af hele eller dele af uddannelser, er der sikret de studerende gode muligheder for videreuddannelse ved en hel del højere læreanstalter uden for Færøerne, i første række Danmark.

Antallet af studerende i 1993/94 var 91 (24 på afdeling for færøsk sprog og kultur, 40 på afdeling for historie og samfundsvidenskab og 27 på afdeling for naturvidenskab og teknik). Ved udgangen af 1994 er der immatrikuleret i alt 103 studerende, heraf 8 til enkeltfagskurser (færøsk 40, historie og samfundsvidenskab 34 og naturvidenskab og teknik 29).

Universitetets stab af faste videnskabelige medarbejdere bestod ved udgangen af 1994 af 16 personer (heraf 4 deltidsbeskæftigede), samt 3 forskningsstipendiater (hvoraf 2 blev aflønnet med eksterne midler). Dertil kommer 3 eksternt aflønnede ordbogsredaktører med tilknytning til Universitetet. Til undervisningen rekruterer Universitetet også eksterne lektorer, timelærere og gæstelærere. Det teknisk/administrative personale udgjorde ved udgangen af 1994 13 personer (heraf 6 på deltid).

Den færøske afdeling forestår - foruden undervisning og forskning - flere større samlinger (ordsamling, stednavnesamling, dialektsamling og folkemindesamling).

Til de offentlige kurser i færøsk og engelsk var der i 1993/94 indskrevet 50 elever. I 1994/95 er antallet 69. Der var 13 offentlige foredragsaftener i 1994 med i alt 730 tilhørere.

11.6. Anden undervisning

Ud over de ovennævnte grunduddannelser, videregående uddannelser og erhvervsuddannelser, foregår der på Færøerne forskellige andre undervisningsaktiviteter. Blandt disse kan nævnes folkehøjskolen (i Tórshavn), husholdningsskolen (i Klaksvík), aftenskolerne og musikskolerne (Suðuroy, Vágur, Nord-Streymoy, Argir, Tórshavn, Gøta, Leirvík, Fuglafjørður og Klaksvík).

11.7. Uddannelsesstøtte

Den 1. august 1988 overtog hjemmestyret fra Statens Uddannelsesstøtte støtteordningen for studerende på Færøerne. Beløb svarende til de seneste års udbetalinger fra SU indgår fra og med 1988 i de bloktilskud, som staten årligt yder til landskassen. Fordelingen af støtten sker på grundlag af regler i lagtingslov fra september 1988. I foråret 1990 har Lagtinget ved en ændring af loven nedsat en række af satserne for uddannelsesstøtten.

I finansåret 1994 blev der i alt udbetalt 45,1 mill. kr. i uddannelsesstøtte til uddannelsessøgende elever på Færøerne. Hjemmestyrets overtagelse af støtteordningen for studerende på Færøerne har ikke ændret ved den hidtidige ordning, hvorefter færøske studerende på de videregående uddannelser i Danmark modtager støtte fra Statens Uddannelsesstøtte efter de sædvanlige (danske) regler.

Landskassen gav i 1994 en støtte på ca. 9,5 mill. kr. til færøske studerende i udlandet.

12. RETS- OG POLITIVÆSEN SAMT OVERØVRIGHEDEN

12.1. Færøernes retsvæsen

Færøernes ret har hovedtingsted i Tórshavn, hvor ordinær retsdag normalt afholdes hver tirsdag. Retten har desuden fast bitingsted i Tvøroyri, hvor der afholdes ordinære retsmøder mindst 4 gange om året. Herudover afholdes der i et vist omfang retsmøder i Klaksvík og i flere bygder.

Dommeren (Sorenskriveren) er overformynder på Færøerne og formand for Færøernes Ulykkesforsikringsråd, Færøernes Overfredningsnævn, Lejenævnet for Tórshavn kommune, Færøernes Overlandvæsenkommission, Færøernes Overudskiftningskommission, Det færøske nævn vedrørende erstatning fra staten til ofre for forbrydelser og Færøernes Nævn for børneforsorg. Endelig er dommeren medlem af Sterilisationsnævnet samt formand for Sjóvinnuráðið (Søfartsrådet).

Tabel 12.1. Oversigt over Færøernes rets virksomhed.

	1970	1980	1990	1992	1993	1994
Borgerlige sager						
Stævninger indleveret til berømmelse	1.439	2.333	6.450	3.561	3.336	2.741
Afsagte domme i alt	833	1.772	5.655	2.777	2.024	2.036
heraf udeblivelses- og erkendelsesdomme	747	1.702	5.490	2.633	1.916	1.856
Straffesager						
Indleveret til berømmelse	330	435	697	777	905	639
Afsagte domme	168	309	500	545	542	454
Fogedforretninger						
Indleverede begæringer	913	2.883	11.440	13.218	13.360	9.380
Heraf udpantningsbegæringer	32	1.845	4.582	7.424	7.183	5.290
Auktioner						
Auktionsbegæringer i alt	60	127	678	787	856	698
Heraf faste ejendomme	38	54	406	569	642	505
Heraf skibe	3	47	58	59	87	62
Afholdte auktioner						
Over faste ejendomme	5	9	51	160	183	239
Over skibe	2	18	24	41	39	24

Kilde: Sorenskriveren (dommeren).

Her ud over kan nævnes, at antallet af modtagne dokumenter i tinglysningen i 1994 var på 32.569, og at skifteretten i 1994 havde 560 anmeldte boer (mod 535 i 1993). Nævnes kan også at huslejenævnet i Tórshavn i 1994 havde 36 indkomne sager (mod 62 i 1993) og Færøernes Overfredningsnævn 57 indkomne sager (mod 53 i 1993).

Straffesager berammes til foretagelse omkring 2 måneder efter anklageskriftets indlevering til retten, mens berammelsestiden i borgerlige sager, hvori der skal domsforhandles, er ca. 3-4 måneder.

Domsforhandling i en borgerlig sag berammes kun, såfremt sagen ikke kan afgøres på det foreliggende grundlag på den ordinære retsdag omkring 6 uger efter stævningens indlevering til retten.

Den 1. maj 1995 trådte en ændring af den færøske retsplejelov i kraft, således at retten består af 2 sorenskrivere (dommere), hvoraf den ene varetager rettens administration.

Foruden de nævnte sorenskrivere (dommere) beskæftiger dommerkontoret herefter 1 retsassessor (stillingen p.t. ubesat), 4 dommerfuldmægtige, 20 kontorfunktionærer, heraf 3 deltidsansatte, samt 2 elever.

I forbindelse med den omtalte ændring i retsplejeloven er der tillige foretaget lokalemæssige ændringer og udvidelser, således at embedet nu disponerer over 2 domhuse, hver med 2 retssale og beliggende i henholdsvis C.Pløyensgøta og J.H.Schrøtersgøta, ligesom skifteretten er flyttet til lejede lokaler i undir Glaðsheyggi 7.

12.2. Færøernes politivæsen

Politiets opgaver

Færøerne er én politikreds, der ledes af landfogeden (politimesteren). Som de øvrige danske politikredse sorterer Færøerne under Rigspolitichefen og Justitsministeriet.

Landfogeden har statsadvokatkompetence og henhører i denne forbindelse direkte under rigsadvokaten. Landfogeden møder således i alle straffesager ved Færøernes ret, i ankesager i Østre Landsret, der flere gange om året har session på Færøerne, samt i nævningesager, der behandles i Færøernes ret med Sorenskriveren som retsformand.

På grund af de geografiske forhold er der udover den døgnbetjente hovedstation i Tórshavn, i alt 6 understationer af forskellig størrelse. Politiinspektøren er daglig leder af politiet på Færøerne. Hovedstationen i Tórshavn ledes af en vicepolitiinspektør, og stationerne uden for Tórshavn ledes af en Sysselmand/stationsleder.

I politikredsen udføres de samme politiopgaver som i danske politikredse. En række yderligere opgaver er imidlertid henlagt til landfogeden og politiet. For eksempel er landfogeden borgerlig vielsemyndighed. På stationerne uden for Tórshavn behandles blandt andet fogedsager, skiftesager og fredningssager.

Sysselmandene/stationslederne, deres stedfortrædere og nogle kontorfunktionærer er af dommeren meddelt fuldmagt i henhold til retsplejelovens § 17a, til at behandle fogedsager, skiftesager m.v., og der er i øvrigt et tæt samarbejde med dommerkontoret ved behandlingen af sagskategorier af mere civilretlig karakter.

De enkelte sysselmand/stationsledere er endvidere borgerlig vielsemyndighed.

Flere af de nævnte civilretlige arbejdsområder har inden for de sidste år beslaglagt mere og mere af politi- og kontorphersonalets tid. Antallet af fogedsager steg drastisk fra 1.920 i 1988 til 5.401 i 1990, svarende til en stigning på 181%. Denne stigning blev i 1991 afløst af et fald til 3.760 sager. Tendensen fortsatte i 1992 med fald til 3.424, medens der i 1993 har været en lille stigning til 3.565, hvorefter sagantallet i 1994 steg til hele 12.248. Dette skyldtes en ophobning ved fogedretten gennem flere år af udpantningssager vedrørende fjernsyns- og radiolicens. Disse sager er i 1994 sendt til tjenestestederne til behandling.

Udover disse særlige opgaver, som ikke henhører under politiet i Danmark, administrerer landfogeden områder, som varetages af centrale afdelinger i Danmark. Blandt andet har motorkontoret alle de opgaver, som administreres af Centralregisteret under rigspolitichefembedet.

Personaleforhold

Det færøske politikorps udgjorde pr. 31. december 1994 i alt 82 politifolk. Heraf var 6 under uddannelse i Danmark. Ud over den almindelige politistyrke var der ansat 11 reservebetjente.

Ved årsskiftet var der på politikontoret i Tórshavn ansat 15 kontorfunktionærer, heraf 3 i deltidsstillinger. Endvidere var der ansat 6 lærlinge. Tórshavn kommune refunderer

lønningerne til 4 heltidsstillinger. Uden for Tórshavn var der ansat i alt 12 i kontorsektoren, heraf 7 deltidstillinger. Arrestvæsenet beskæftigede 11 personer. Det juridiske personale bestod ud over landfogeden af en vicepolitimester og 2 politifuldmægtige.

Den frie kriminalforsorg

Den frie kriminalforsorg har en afdeling i Tórshavn. Til afdelingen er der knyttet to socialrådgivere.

I lighed med de danske afdelinger udarbejder man personundersøgelser og fører tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte. Desuden er der et tæt samarbejde med politiet og arresthuset i Tórshavn bl.a. ved ugentlige møder, ligesom der samarbejdes med danske fængsler, hvor fænger er indsat til afsoning.

Kriminalitet

Fra år til år er der tale om større eller mindre udsving i antallet af anmeldte straffelovsovertrædelser. Selvom antallet af anmeldelser faldt fra 1989 til 1990 var der igennem 1980'erne tale om en stigning på ca. 66%.

Denne tendens fortsatte i 1991 med en stigning på 8,9% i forhold til 1990. I 1992 indtrådte et fald, idet der alene blev anmeldt 1.471 overtrædelser af straffeloven. Imidlertid er der igen sket en stigning i de anmeldte overtrædelser af straffeloven i 1993 til 1.760. I 1994 faldt antallet af anmeldelser vedrørende straffelovsovertrædelser til 1.256, et fald i forhold til 1993 på 28%. Antallet er det laveste siden 1982.

Politiet modtog anmeldelser om 241 indbrud, mod 309 i 1993. Tyverier i øvrigt faldt fra 315 i 1993 til 250 i 1994.

Andre berigelsesforbrydelser, blandt andet underslæb og bedrageri gik endnu mere markant tilbage i 1994, idet der blev behandlet 56 forhold mod 242 året før.

Hærværk udgør fortsat cirka 1/3 af alle anmeldte straffelovsovertrædelser på Færøerne. Der blev i 1994 anmeldt 437 forhold, mod 534 i 1993.

Inden for de øvrige forbrydelsestyper var der tale om mindre udsving, dog således at der i det væsentlige var tale om et fald i kriminaliteten.

Udviklingen med hensyn til øvrige forbrydelseskategorier fremgår af bilag 12.1.

Narkotika

Politiet konstaterede heller ikke i 1994 grov narkotikakriminalitet.

Antallet af sigtelser for overtrædelse af lov om euforiserende stoffer forblev på stort set samme niveau som de tre foregående år. I 1994 blev behandlet 47 sager. Langt størstedelen af disse sager drejer sig om ulovlig indførsel/handel med hash.

I et forsøg på at holde hash m.v. ude fra Færøerne samarbejder politiet tæt med toldvæsenet, der bl.a. disponerer over en narkohund. Politiet har nu også selv tjenestehunde, der er godkendt som narkohunde. Færøernes ret er endvidere indstillet på hurtig retsforfølgning i tilfælde, hvor der er mulighed for idømmelse af frihedsstraf. I disse tilfælde er det således sjældent, at sagen ikke fremmes til dom inden løsladelse.

Færdsel

Antallet af registrerede motorkøretøjsenheder faldt i 1994 for sjette år i træk, idet der ved udgangen af året var registreret 15.145 køretøjer. Siden 1988, der havde det hidtil højeste antal registreringer (18.922), er antallet af motorkøretøjer faldet med 20%.

På trods af dette fald stilles der dog fortsat store krav til politiets overvågning af færdslen. Bl.a. ved en fast færdselspatrulje fra stationen i Tórshavn har man gennemført en målrettet kontrol med hensyn til hastighed, brug af sikkerhedsseler, mangler ved køretøjer m.v.

Antallet af sigtelser for spirituskørsel var fortsat faldende - nu for femte år i træk. I 1994 gik sagsantallet ned med 15%. Det samme var tilfældet med hensyn til færdselsuheld, der i 1994 også faldt med 15%. I forhold til antal færdselsuheld i 1989 er der tale om en halvering. I samme periode er antallet af tilskadekomne mere end halveret.

Anden særlovgivning

Antallet af overtrædelser af anden særlovgivning er faldet i forhold til 1993. Der er dog ikke tale om samme markante nedgang, som det er tilfældet i forbindelse med anmeldte overtrædelser af straffeloven.

Politiets regelgrundlag

Den danske straffelov gælder også på Færøerne med visse undtagelser. Undtagelserne består især i, at nogle af de nyere ændringer og tilføjelser, der er foretaget i straffeloven,

ikke er sat i kraft på Færøerne. I 1993 blev de seneste ændringer i voldsbestemmelserne sat i kraft for Færøerne, således at der nu kun er ganske enkelte undtagelser.

Den færøske retsplejelov består i en henvisning til den danske retsplejelov, idet der dog i en lang række bestemmelser er sket en tilpasning til de særlige færøske forhold, ligesom nogle af de nyere ændringer og tilføjelser, der er foretaget i retsplejeloven, ikke er sat i kraft på Færøerne.

På færdselsområdet gælder en særlig færøsk lagtingslov om færdsel, der dog i opbygning og indhold minder meget om den danske færdselslov. På enkelte områder er reglerne dog gjort noget strengere (f.eks. ved væsentlige fartoverskridelser, promille-/spirituskørsel).

Med hensyn til antallet af anmeldte overtrædelser af de enkelte lovbestemmelser henvises der til beretningens bilag 12.1.

I bilag 12.2 og 12.3 er givet en oversigt over politiets virksomhed i øvrigt og over behandlingsmåden for lovovertrædelser.

12.3. Færøernes overøvrighed (Rigsombudet)

Indledning

Overøvrighedsområdet, der henhører under Justitsministeriets ressortområde, og som i Danmark i første række varetages af statsamtene og Københavns overpræsidium, administreres på Færøerne af Rigsombudet og i mindre udstrækning af landfogeden, soren-skriveren samt landsstyret.

Overøvrighedssager er administrative civilretlige sager vedrørende f. eks. indgåelse og opløsning af ægteskaber, fastsættelse af bidrag, adoptioner, tilladelse til at føre nyt navn, godkendelse af mindreåriges og umyndiges retshandler, fri proces m.v.

Hjemmestyret har ikke hidtil ønsket den lovgivning, som i de senere år i Danmark har været gældende på det familieretlige område, ikraftsat på Færøerne. Landsstyret har dog i 1993 anmodet om at få langt den overvejende del af den i Danmark gældende lovgivning på det familieretlige område forelagt med henblik på stillingtagen til ikraftsættelse for Færøerne. På grund af lovgivningens omfang, har forelæggelse dog endnu ikke fundet sted.

De vigtigste typer af overøvrighedssager vil blive kortfattet omtalt i det følgende.

Indgåelse og opløsning af ægteskab

På Færøerne er loven om ægteskabs indgåelse og opløsning af 1922 med visse senere ændringer fortsat gældende.

Efter denne lov skal der inden indgåelse af ægteskab foretages lysning. Man kan ved kongelig bevilling opnå fritagelse for lysning, såfremt særlige grunde taler herfor. Man kan endvidere ved kongelig bevilling opnå tilladelse til, at vielsen sker som hjemmevielse, det vil sige udenfor de autoriserede vielsessteder (kirkerne og Landfogedens samt sysselmændenes kontorer). Der blev i 1994 på Færøerne foretaget 144 kirkelige og 60 borgerlige vielser.

Skilsmisse gives enten ved dom (Færøernes ret) eller ved kongelig bevilling (Rigsombudsmanden på Færøerne).

I 1994 blev 36 ægteskaber opløst ved skilsmisse. Af disse skilsmisser er 2 sket ved dom og 34 ved kongelig bevilling.

Grundlaget for de 34 skilsmisser, der blev givet ved bevilling, var i 25 tilfælde forudgående separation. 9 ægteskaber blev opløst på grund af utroskab. De 2 skilsmisser ved dom var begge på grundlag af utroskab.

Børnebidrag

Ifølge lov om børns retsstilling (1960) er forældrene hver for sig forpligtede til at forsørge barnet, og hvis en af forældrene ikke opfylder forsørgelsespligten, kan overøvrigheden (Rigsombudet) pålægge vedkommende at udrede bidrag til barnets underhold.

Faderen til et barn uden for ægteskab kan således pålægges at betale børnebidrag, hvis han ikke opfylder sin forsørgelsespligt. Det samme gælder, uanset om forældrene er blevet separeret eller skilt, hvis en af forældrene til et barn født i ægteskab ikke opfylder sin forsørgelsespligt.

Adoption

Ansøgning om bevilling af adoption indgives til Rigsombudet. Medmindre ansøgningen vedrører adoption af et stedbarn, forelægges sagen inden eventuel godkendelse for det færøske adoptionssamråd, hvor lægelig, juridisk og social sagkundskab er repræsenteret.

I 1994 blev der udfærdiget 9 adoptionsbevillinger. De 5 adoptioner var såkaldte stedbarnsadoptions, hvor den ene ægtefælle adopterer den anden ægtefælles barn med en anden person.

De øvrige 4 adoptionsbevillinger vedrørte børn fra udlandet. Af disse børn kom 1 fra Colombia, 1 fra Filippinerne, 1 fra Indien og 1 fra Guatemala. Adoption af udenlandske børn formidles af de godkendte institutioner Adoption Center, Danadopt og Terre des Hommes, der alle er hjemmehørende i Danmark.

Antallet af godkendelser som adoptanter til et udenlandsk barn siger umiddelbart mere om udviklingen på adoptionsområdet end antallet af udfærdigede bevillinger i det enkelte år, da der ofte forløber flere år fra en godkendelse er meddelt, og indtil adoptionen kan gennemføres endeligt med udfærdigelse af bevilling. Antallet af godkendelser var 6 i 1990, 13 i 1991, 1 i 1992, 3 i 1993 og 3 i 1994. Det markante fald i antallet af godkendte ansøgere, der har været i 1992, 1993 og 1994 (henholdsvis 1, 3 og 3 mod 13 i 1991) vil således først om nogle år afspejle sig i antallet af gennemførte adoptioner.

Tidligere var også ægtepar, der adopterede, berettigede til dagpenge efter dagpengeloven, men denne ret bortfaldt 1. januar 1993. Lagtinget har imidlertid i foråret 1994 vedtaget en lov om dagpenge ved adoption, hvorefter ægtepar, der adopterer, ligestilles med øvrige forældre i relation til dagpengeret. Loven har virkning fra 1. januar 1994.

Lagtinget har endvidere i foråret 1994 vedtaget en lov, hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn (uden for Norden), kan få et adoptionstilskud på 15.000 kr. Tilskuddet, der ydes som et engangsbetrag for hvert barn, gives uden hensyntagen til forældrenes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af en af de tre godkendte adoptionsformidlende organisationer i Danmark. Loven har virkning for de forældre, hvis adoptivbarn er kommet til Færøerne efter 1. januar 1994.

Umyndiges retshandler

En umyndig person - d.v.s. en mindreårig eller en umyndiggjort - kan som hovedregel ikke selv råde over sin formue eller forpligte sig ved retshandler. Dette tilkommer normalt den pågældendes værge.

Værgen disponerer imidlertid ikke frit over den umyndiges formue. Overøvrigheden (Rigsombudet) skal ifølge myndighedsloven og værgebekendtgørelsen medvirke ved mange af de retshandler, som værgen foretager for den umyndige, typisk i forbindelse med sager om frigivelse af midler fra Overformynderiet, køb og salg af fast ejendom m.v.

Ægtepagter

En ægtepagt er en aftale, der før eller under ægteskabet er indgået mellem ægtefæller om formueforhold. Gaver mellem ægtefæller, der ligger ud over det sædvanlige, skal gives ved ægtepagt. Aftaler mellem ægtefæller om, at fællesejeaktiver skal være særeje, eller at særejeaktiver skal være fælleseje, skal ligeledes indgås ved oprettelse af en ægtepagt.

Alle ægtepagter skal tinglyses, men visse ægtepagter skal, forinden tinglysning kan ske, være godkendt af Rigsombudet. Dette gælder således ægtepagter oprettet efter ægteskabets indgåelse, hvorved der vederlagsfrit overføres formueaktiver fra den ene ægtefælle til den anden.

Navnesager

I 1992 blev navnelovsområdet overtaget af Færøerne som særanliggende. Området reguleres af en færøsk lagtingslov om navne.

Loven giver mulighed for, at visse navneændringer kan ske ved anmeldelse til sognepræsten. Øvrige navneændringer gives ved navnebevis af landsstyret. Der er samtidig indført et gebyr for landsstyrets behandling af navnesager.

En markant nyskabelse er, at en person højst kan tillægges to fornavne, at fornavne skal være i overensstemmelse med færøsk sprogbrug og at man har udarbejdet en relativ restriktiv liste over anerkendte fornavne. Ønsker man et navn, som ikke er medtaget på navnelisten, skal sagen forelægges for et navneudvalg. For personer fra udlandet, kan landsstyret i særlige tilfælde gøre undtagelse.

En anden nyskabelse er muligheden for som efternavn at få faderens eller moderens fornavn i ejefald med tilføjelse af "-son" eller "-dóttir" i overensstemmelse med personens køn.

Hvis ægtefæller ønsker samme efternavn, skal det anmeldes til vielsemyndigheden. Den, som bærer sin ægtefælles eller tidligere ægtefælles efternavn, kan genantage sit tidligere efternavn ved anmeldelse til vielsemyndigheden.

Fri proces

For at opnå fri proces til gennemførelse af en retssag forudsættes normalt, at man har en rimelig udsigt til at vinde sagen, samt at man ikke uden at lide væsentlige afsavn kan betale de omkostninger, der er forbundet med sagen (indtægt under sygekassegrænsen).

Såvel en sagsøger som en sagsøgt kan opnå fri proces. I den samme retssag gives der dog normalt kun bevilling til én af parterne.

Fri proces meddeles af Rigsombudet, hvis sagen skal anlægges ved Færøernes ret. Er der tale om en ansøgning om fri proces til en ankesag, skal ansøgningen normalt behandles af Justitsministeriets Civilretsdirektorat.

Indfødsret (Statsborgerskab)

Man kan opnå indfødsret ved erklæring, hvis man umiddelbart opfylder bestemte betingelser, der er fastsat i indfødsretsloven. I disse situationer opnår man dansk indfødsret ved at afgive erklæring herom til Rigsombudet.

I 1994 opnåede 2 personer, bosat på Færøerne, dansk indfødsret ved erklæring.

Opfylder man ikke betingelserne for at få dansk indfødsret ved erklæring, kan dansk indfødsret kun opnås ved naturalisation gennem vedtagelse af en særlig lov herom i Folketinget. Sager om indfødsret ved naturalisation behandles af Landfogeden.

13. KIRKELIV

13.1. Folkekirken

Efter forhandlinger med hjemmestyret vedtog Folketinget i 1990 en lov, hvorefter Færøerne, der hidtil havde været en del af Københavns stift, blev udskilt som et selvstændigt stift inden for den danske folkekirke. Dette indebar bl.a., at der blev oprettet et bispeembede på Færøerne, samtidig med at stillingen som vicebiskop blev nedlagt. Havnar kirke i Tórshavn, blev herefter Færøernes domkirke. Stillingen som kirkebogsførende sognepræst ved domkirken blev samtidig omdannet til en stilling som domprovst ved Færøernes stift.

Til varetagelse af stiftsøvrighedsforretningerne er oprettet en stiftøvrighed bestående af biskoppen, rigsombudsmanden og landsstyremanden for kirkelige anliggender.

Færøerne er opdelt i 14 præstegæld med i alt 61 kirker og 6 bønhus og med 19 præsteembeder.

Administrationen af kirker og kirkegårde er henlagt til Lagtinget, der gennem Færøernes Kirkeinspektion bestyrer de bevillinger, der på de årlige finanslove afsættes til kirkernes udvendige vedligeholdelse og til opførelse af nye kirker og udvidelse af de eksisterende. Herudover ydes der tilskud til kirkegårdsgærder, til anskaffelse af orgler og til byggearbejder og fornyelse af inventar m.v., der kan karakteriseres som egentlige forbedringer og ikke som normal vedligeholdelse. På grund af de reducerede bevillinger har kirkeinspektionen i de seneste år næsten kun været i stand til at yde tilskud til udvendige vedligeholdelsesarbejder. Det løbende tilsyn med kirkerne føres af Færøernes kirkeinspektion, der består af rigsombudsmanden (formand), domprovsten og 3 medlemmer valgt af Lagtinget. Kirkeinspektionen afgiver indstilling til Lagtinget om anvendelse af de årlige bevillinger. I 1992 blev Kirkeinspektionens sekretariat flyttet fra rigsombudsmandens kontor til det nye stiftsøvrighedskontor (i Bispegården)

Tabel 13.1. Kirkernes placering og befolkningsgrundlag pr. 31. december 1994.

Præstegæld	Præster	Kirker	Kommuner	Bygder	Indbyggere pr. 31/12-94
Norðoya ø. (Viðareiði)	1	5	4	9	882
Norðoya v. (Klaksvík)	2	6 ¹⁾	4	10	4.853
Fuglafjørður	1	5 ¹⁾	4	10	3.172
Nes	1	5 ¹⁾	2	11	3.336
Sjógv	1	4	3	8	1.761
Eiði	1	4	4	8	1.247
Norðstreymoy (Kvívík,					
Vestmanna og Hvalvík)	3	9 ¹⁾	7	16	3.439
Suðurstreymoy ø. (Tórsh. ø.)	2	3	5	16	15.604
Suðurstreymoy v. (Tórshavn. v.)	2	4			
Vágar (Miðvágur)	1	6 ¹⁾	5	7	2.641
Sandoy (Sandur)	1	6	5	8	1.546
Suðuroy n. (Tvøroyri/Hvalba)	2	5 ¹⁾	3	8	2.775
Suðuroy s. (Vágur)	1	5	4	8	2.438
I alt	19	67	50	119	43.694

¹⁾ Heraf 1 bønhus

Kilde: Biskoppen og materiale i Rigsombudet.

Præsterne på Færøerne lønnes efter samme regler som præsterne i Danmark. Staten dækker således 40%, mens resten af præstelønningerne betales af Præsteembedernes Fællesfond (hvis indtægter kommer fra danske kirkeskatter).

Fællesfonden betaler også udgifter vedrørende præsteboliger m.v., og administrationen heraf foregår gennem stiftsøvrigheden. Under tilsyn af menighedsråd og kirkeinspektion har kommunerne ansvar for anlæg og drift af kirkegårde.

Udgifterne til kirkernes indvendige vedligeholdelse og kirkernes drift samt til anskaffelse af inventar afholdes af de enkelte menigheder. En stor del af kirkebetjeningen udføres ved frivillig arbejdskraft. Ved de fleste kirker er hvervet som organist, degn og klokker således ikke vederlagt.

Tabel 13.2. Oversigt over kirkelige udgifter 1993.

	Stats- kassen	Lands- ¹⁾ kassen - 1.000 kr. -	Menigheds- rådkasserne	I alt
Udv. vedligeh. af kirker	-	1.681	-	1.681
Indv. vedligeh. og drift af kirker	-	-	9.084	9.084
Andre udg. (kontor, bygninger m.v.) ²⁾	1.330	1.104	-	2.434
Præstelønninger og pensioner	6.078	-	-	6.078
Præstegårde	3.937	-	-	3.937
I alt	11.345	2.785	9.084	23.214

1) Omfatter her kirkefondens faktiske udgifter i 1993. I kapitel 6 er anført den på finansloven afsatte bevilling, landskassens tilskud i finansåret til kirkefonden.

2) Andre udgifter omfatter bl. a. forsikring af kirkerne, præsters transportudgifter samt tab på indlån i konkursramt bank.

Kilde: Statsregnskab 1993, landskasseregnskab 1993 samt materiale på Bispegården.

Ud over de nævnte udgifter til kirkelige formål har nogle kommuner i 1993 haft udgifter til kirkegårde.

I styrelsesloven fra 1924 er der hjemmel til at udskrive skatter til kirkens drift. Siden 1972 er kirkeskat udskrevet i et stigende antal kommuner (i 1994 ialt 23 kommuner med kirkeskatteprocenter, der varierer fra ca. 0,02 til 2,00).

13.2. Organisationer og foreninger tilsluttet folkekirken

K.F.U.K. og K.F.U.M.

De kristelige foreninger for unge kvinder og unge mænd, der hver har godt 200 medlemmer i Tórshavn, har begge til formål at arbejde for Guds riges udbredelse blandt unge, men arbejder iøvrigt inden for alle aldersgrupper. Bevægelserne samlede oprindeligt medlemmer og interesserede til bibelmøder og fællesbøn, og dette er fortsat grundlaget for deres virke.

Udover bibelarbejdet har foreningerne en række aktiviteter, forskelligt hobbyarbejde, forelæsninger, spil, film, udflugter og sommerlejr. Endvidere støttes et ydremissionsk arbejde. Begge foreninger afholder jævnligt medlemsmøder og andre møder - ofte ved fællesarrangementer mellem de to foreninger. Foreningerne er engageret i blad- og forlagsvirksomhed, og der er knyttet spejderafdelinger til foreningernes afdelinger.

I Klaksvík driver de to foreninger en børnehave, og på K.F.U.K.- og K.F.U.M.-hjemmene i Tórshavn er der udlejet værelser til skolesøgende unge kvinder og mænd. Færøernes ældste K.F.U.K. forening er i Vágur, hvor der også er aktiviteter for børn og unge.

Indre Mission

Indre Mission på Færøerne (Heimamissionin), der er en udløber af Indre Mission i Danmark, arbejder inden for rammerne af den evangelisk-lutherske kirke og forkynder fra omkring 30 missionshuse rundt omkring på øerne. Der er 5 fastansatte forkyndere. Disse virker over hele landet, mens det lokale arbejde først og fremmest varetages af frivillig arbejdskraft. Indtil 1. januar 1990 var forkynderne ansat og lønnet af Indre Mission i Danmark, men siden hen har alle medarbejdere været lønnet af Heimamissionen, som således nu er en selvstændig færøsk bevægelse.

Heimamissionens virke omfatter kristelige møder, sangkor, ungdomsforeninger og søndagsskoler. Missionen udgiver to blade, ligesom man har sit eget bogforlag og båndcentral.

Den færøske sømandsmission, som driver sømandshjem i Tórshavn, Runavík og Reykjavík, samt en sømandsstue i Nexø på Bornholm hører under Heimamissionen. Det økonomiske grundlag for arbejdet i Heimamissionen og sømandsmissionen er frivillige gaver, som for sømandsmissionens vedkommende hovedsagelig samles ind gennem de ca. 60 sømandskvindekredse på Færøerne.

Det kirkelige missionsforbund

Det kirkelige missionsforbund ("Kirkjuliga missiónsfelagið"), er et lægmandsfællesskab af troende, som sammen med præster på evangelisk-luthersk folkekirkeligt grundlag ønsker at vække og styrke det åndelige liv og at samle børn, unge og ældre til et helligt samfund. Missionsforbundet har nogle få ansatte forkyndere på Færøerne, og 1 missionær der virker i Etiopien. Den væsentlige del af missionsforbundets arbejde udføres af frivillige.

Af aktiviteter kan nævnes søndagsskolevirksomhed, håndarbejdsaftener og sangkor for voksne og børn. Forbundets forlag har til huse i missionshuset i Tórshavn, og dets bog- og båndcentral ligger i Klaksvík. Forbundets nyeste aktiviteter er et lejrsted i Haldarsvík, som er beregnet for børnelejre, ungdomslejre og bibelkurser.

Det økonomiske grundlag for missionsforbundet er frivillige gaver.

13.3. Kristne trossamfund uden for folkekirken

Brødremenigheden

Brødremenigheden er et trossamfund bestående af selvstændige lokalmenigheder. Den første menighed begyndte i Tórshavn i 1880.

Der findes i dag omkring 30 menigheder på Færøerne.

Menighederne har deres egen bibeloversættelse, og egen sangbog. Den forkynder evig frelse af nåde ved omvendelse og tro på Jesus Kristus med efterfølgende dåb.

Man regner med at brødremenigheden omfatter 7-10% af den færøske befolkning.

Der holdes møder en til flere gange om ugen. "Brødsbrydelsen" (nadveren) anses for den centrale møde, idet man samles søndag formiddag for at mindes Herrens død og opstandelse ved lovprisning og taksigelse. Af andre møder kan nævnes evangelisk møde, bønne- og opbyggelsesmøde og ungdomsmøde.

De fleste menigheder har søndagsskole. I en del menigheder har man hobbyaktiviteter og sangkor for voksne og børn. Foruden søndagsskolebladet udgives der i menighederne fire tidsskrifter, samt en del anden litteratur. På Vågø har menighederne et kursuscenter (Zarepta). Om sommeren er der børne- og ungdomslejr.

Alt menighedsarbejde er frivilligt og finansieres af gaver. Der er seks missionærpar tilknyttet menighederne på Færøerne; desuden arbejder der 26 missionærer fra menighederne på Færøerne i 9 forskellige lande.

Den katolske kirke

Den katolske menighed på Færøerne er en del af bispedømmet København, der omfatter Danmark, Færøerne og Grønland.

Menighedens opgave er at vidne om Guds kærlighed for det færøske folk og at arbejde for kristen kærlighed, fred og retfærdighed menneskene imellem.

Menigheden består af ca. 70 medlemmer, heraf et antal franciskanersøstre og en sognepræst. Der afholdes en daglig gudstjeneste i klostret KERIT i Tórshavn. Om søndagen og på de større helligdage fejres en højmesse i Mariukirkjan.

Søstrene er engagerede i Skt. Frans' skole i Tórshavn og driver også en børnehave.

Frelsens hær

Frelsens Hær er en international, evangelisk og social organisation, hvis mål er at kæmpe for, at alle mennesker skal "underkaste sig den Herre Jesu Kristi herredømme". Man søger at nå dette mål ved et forebyggende og opbyggende arbejde blandt børn og unge, samtidig med at man driver et udadvendt og oplysende arbejde af både praktisk og åndelig karakter.

Frelsens Hær har knapt 150 soldater. Foruden hornorkestret er der spejderarbejde, sanggrupper, søndagsskoler og forskellige andre aktiviteter for børn og unge. Frelsens Hær har afdelinger i Tórshavn og i Vágur.

Pinsemenigheden (Hvitusunnusamkoman)

Menigheden, der arbejder mest sammen med pinsemenigheden i Norge, arbejder ud fra bibelens ord om det evige liv, som er at kende den eneste sande Gud og den, som Gud har sendt, Jesus.

Menigheden har ca. 150 medlemmer, og menighedens søndagsskole samler et halvt hundrede børn. Ledelsen består af en forstander og seks "ældstebrødre". Der holdes omkring 250 møder årligt.

Syvendedags adventisterne

Syvendedags adventisterne er en verdensbevægelse med rod i den radikale reformation (16. årh.), som tog sit nuværende navn og organisationsform i den store adventvækkelse i første halvdel af det 19. århundrede i Amerika. Syvendedags adventisterne lægger i deres forkyndelse vægt på frelsen i troen på Jesus Kristus og forkynder hans snarlige genkomst, idet de fastholder de 10 buds gyldighed og at disse er en genspejling af skaberens karakter.

Adventistsamfundet begyndte sit virke på Færøerne i 1913. I dag har menigheden ca. 90 medlemmer organiseret i en menighed i Tórshavn, hvor menighedens kirke ligger. Der er også medlemmer uden for Tórshavn, herunder særligt i Kollafjørður.

I Tórshavn driver samfundet en børneskole, 1. til 7. klasse med 75 elever og 5 fuldtids-ansatte lærere. Denne skole er et led i menighedens arbejde, som også omfatter prædikevirksomhed, foruden udbredelse og salg af kristen litteratur. En gang om året indsamles der midler til samfundets internationale hjælpearbejde, hovedsagelig i

udviklingslandene. Hver lørdag formiddag samles menigheden til bibelstudium og gudstjeneste, der er åben for alle.

Jehovas Vidner

Jehovas Vidner er et internationalt, kristent samfund af forkyndere. I mere end 210 lande og områder forkynnder de, at Guds rige med Jesus Kristus som konge er oprettet i himmelen, og at dette rige vil gribe ind i jordens anliggender. De forkynnder, at den nuværende verdensordning nærmer sig sin afslutning, fordi Gud, hvis navn er Jehova, snart vil fjerne ondskaben.

På Færøerne findes der menigheder i Tórshavn, Klaksvík, Runavík og Tvøroyri. Mødestederne der bygges af Jehovas Vidner selv kaldes rigssale. Der er ca. 120 aktive vidner på Færøerne.

Filadelfia-menigheden

Filadelfia-menigheden i Tórshavn er en såkaldt pinsemenighed. Dette navn gav folk denne bevægelse, fordi den bygger på de begivenheder, der fandt sted første pinsedag, hvor Helligånden kom til jorden for at være i mennesker.

Filadelfia er en selvstændig menighed (ikke underlagt en organisation), men har et godt samarbejde med andre lignende menigheder på Færøerne og i de øvrige nordiske lande.

Menigheden tæller ca 250 medlemmer. For at blive medlem må man være genfødt og døbt på sin egen tro og bekendelse. Menigheden ledes af et ældsteråd, hvor den ældste kaldes forstander. Menigheden har også valgt et antal menighedstjenere (diakoner) til at varetage de praktiske ting. Alle sager af væsentlig betydning (økonomi m.v.) bliver forelagt menigheden til godkendelse, og det er således menigheden, der er den afgørende instans.

Menigheden drives økonomisk ved frivillige midler. Tiende bliver ikke påbudt, men flere af medlemmerne giver tiende. Der indsamles kollekt ved møderne.

13.4. Andre trossamfund

Bahá'í troen

Bahá'í troen er en selvstændig verdensreligion, som bygger på Bahá'ífláh's lære. Bahá'í'ere tror, at Bahá'ífláh er den forjættede, som Kristus, Moses og Guds andre sendebud har bebudet vil skabe verdensomspændende enighed, fred og sammenhold mellem menneskene.

Blandt Bahá'í troens hovedmål er Guds, religionens og menneskeslægtens enhed, ligestilling mellem kønnene, og en international regering og domstol. Bahá'í samfundene på Færøerne bliver som andre Bahá'í samfund rundt omkring i verden, vejledt af Retfærdighedens Verdenscenter i Haifa, Israel.

Bahá'í troen har været repræsenteret på Færøerne siden 1954. Bahá'í'ens første Lokale Åndelige Råd blev stiftet i 1973. Der afholdes møder regelmæssigt, ligesom der arrangeres bønnemøder, læsekredse og konferencer. Derudover holdes der 9 særlige helligdage.

Bahá'í samfundet på Færøerne har en bygning i Tórshavn. Alt arbejde inden for menigheden finansieres udelukkende af det, som trosfællerne frivilligt giver til sagen.

14. KULTURELLE FORHOLD

Radio

Útvarp Føroya (Ú.F.) begyndte sine udsendelser i 1957. Direktøren for Ú.F., der er tjenestemand under landsstyret, står for den daglige ledelse, og radiorådet (bestående af et 6-mandsudvalg, hvoraf 5 medlemmer vælges af Lagtinget og 1 af lytterforeningen) fastlægger hovedlinierne for programlægningen.

På mellembølge sender radioen med en 5 kilowatt sender, men en ny kraftig mellembølgesender, der særligt er rettet mod den færøske fiskerflåde og mod færinger udenlands blev taget i anvendelse i sommeren 1990. På FM-båndet sendes fra 3 hovedstationer og 8 mindre sendere. Stereoudsendelserne kan høres over hele landet.

Ú.F. har på forskellige områder etableret et samarbejde med Danmarks Radio. Útvarp Føroya producerer alle programmerne selv, og alle udsendelserne er på færøsk. Sendetiden dækker - især i vinterhalvåret - det meste af dagen.

Omkring 1/5 af radioens sendetid er nyheds- og aktualitetsudsendelser, hvoraf der sendes 10 kortere eller længere udsendelser hver dag. I næsten halvdelen af sendetiden sendes musik og musikprogrammer af forskellig art. Radioens programudbud omfatter desuden aktuelle reportager af forskellig slags, litteratur-udsendelser, hørespil, sproguudsendelser, naturudsendelser, interview, foredrag om færøsk historie og natur, gættekonkurrencer, underholdningsudsendelser og oplæsning, børne- og ungdomsudsendelser og udsendelser med erhvervsstof.

Fjernsyn

Sjónvarp Føroya (SVF) påbegyndte sine prøveudsendelser i 1984 samtidig med, at de private fjernsynsforeninger ophørte med deres sendevirksomhed.

Den daglige ledelse varetages af en direktør, der er tjenestemand under landsstyret. En bestyrelse bestående af 6 medlemmer, hvoraf 5 er valgt af Lagtinget og 1 af lytterforeningen, godkender de fjernsynsprogrammer, der forelægges af direktøren, og fører kontrol med, at der er balance i udsendelserne.

SVF har udsendelser på 6 af ugens dage. Bortset fra mandag sendes der hver aften, og lørdag og søndag desuden i eftermiddagstimerne.

På nyheds- og aktualitetsområdet har fjernsynet en række faste udsendelser (nyhedsudsendelse 4 gange om ugen, aktualitets- og debatudsendelser 1 til 2 gange ugentligt, et færøsk kulturprogram hver 14. dag). Udsendelserne for børn sendes flere gange om ugen. Nogle af disse er færøsk producerede mens andre er udenlandske, men med færøsk tekst og tale.

En væsentlig del af stoffet kommer fra Danmarks Radio, men der er også i de seneste år modtaget stof fra TV-2 og fra norsk fjernsyn. Det færøske fjernsyn køber ligeledes en del aktuelle udsendelser fra BBC og der sendes nu også jævnligt via satellit.

Tórshavn kommune åbnede i 1989 en parabolstation, som gør det muligt for befolkningen i Tórshavn-området (gratis) at modtage udsendelserne fra TV 3, BBC-Prime, Euro-sport og MTV (musikkanal).

SVF's drift finansieres næsten udelukkende over fjernsynslicensen, som i 1994 udgjorde 1.360 kr. pr. fjernsynsmotager. I de seneste år har fjernsynet haft ret til at bringe reklamer, men indtægterne herved har hidtil været ret begrænsede.

Aviser

Følgende 5 aviser udkommer på Færøerne:

Navn:	Ugentlige udgaver	Oplagstal 1992	Talerør for:
Dimmalætting	4	12.000	Sambandspartiet
Sosialurin	5	6.500	Socialdemokratiet
Dagblaðið	1	1.900	Folkeflokkun
Oyggjatiðindi	2	5.000	Ingen partitilknytning
Norðlýsið	1	1.200	Ingen partitilknytning

Antal trykte eksemplarer er oplyst af de respektive bladredaktioner. Antallet af solgte eksemplarer antages at ligge en del lavere.

Bogudgivelser

I 1994 udkom i alt 129 (104) værker på færøsk, 62 (56) originale og 67 (48) oversættelser. Af det samlede antal bøger var der 4 (10) genoptryk. (Tallene i parentes er de tilsvarende tal for 1993). Det samlede antal trykte bøger på færøsk siden den første bogs fremkomst

i 1822 er hermed på 3.180 bøger. De 129 bøger er på i alt 15.200 (11.932) sider. Af de udgivne bøger i 1994 er 46 bøger (svarende til ca. 45% (42%)) blevet trykt i udlandet.

Uden for Færøerne udkom i 1994 48 (45) bøger, som enten er skrevet af færinger eller som vedrører Færøerne. I 1994 blev 4 færøske bøger udgivet på andre sprog.

Af oversættelserne til færøsk var ca. 39% fra dansk, 22% fra svensk, 21% fra engelsk/amerikansk og ca. 5% fra tysk.

Årets bogproduktion kan opdeles i følgende kategorier: 4 (3) romaner, 4 (4) novellesamlinger, 7 (4) digtsamlinger, 40 (36) børnebøger og 35 (23) skolebøger, og 39 (34) faglitterære udgivelser.

Foruden de 129 bøger, der udkom i 1994, udkom også 87 (47) julebøger, almanakker og andre årbøger, samt 61 (56) blade og tidsskrifter.

M.A.Jacobsens pris for faglitteratur for 1994 blev tildelt Jógván Isaksen. Der blev ikke givet nogen litteraturpris i 1994. Torshavns byråds børnebogspris tildeltes Ellu Smith Clementsen og Niels Jákup Thomsen.

Biblioteksvæsen

Ved hjemmestyreordningen blev biblioteksvæsenet overtaget som færøsk særanliggende og Føroya Landsbókasavn, oprettet i 1828 som selvejende institution, blev samtidig lagt under landsstyret og fik pålagt opgaver som landsbibliotek, overcentral og bibliotekstilsyn. Biblioteket skal samle al færøsk litteratur og så vidt muligt al litteratur, der vedrører Færøerne.

Endvidere skal Landsbókasavnið som central- og forskningsbibliotek "virke for udbredelse af kundskaber og oplysning i landet". Det har tilsyn med folkebibliotekerne, fordeler Lagtingets bevillinger og sørger bl.a. for boganskaffelse og katalogisering til de biblioteker, der ikke selv har uddannet personale hertil.

Landsbókasavnið modtager og fordeler pligtafleveringen (fire eksemplarer) fra landets trykkerier og har desuden ret til yderligere frieksemplarer til sine udenlandske bytteforbindelser.

I tilknytning til bibliotekets færøske afdeling udarbejdes nationalbibliografien, en registrering af alt materiale vedrørende Færøerne - siden 1940 trykt som selvstændigt tillæg til Dansk Bogfortegnelse.

Bogbeholdningen er på ca. 123.000 (121.000) bind, heraf ca. 20.000 i forskningsafdelingen. Biblioteket har desuden tidsskrifter og mikrofilm (hovedsagelig færøske aviser).

I 1994 udlånte Landsbókasavnið ca. 13.000 bøger, hvortil kommer benyttelsen af den færøske afdeling, som indeholder bøger, håndskrifter, pjecer, grammofonplader og kassettebånd m.v. En tidligere ordning med bogbus på Streymoy og Eysturoy her af besparelsesgrunde måttet opgives.

Til sin håndskriftssamling har biblioteket tilvejebragt kopier af håndskrifter, der er arkiveret på Det kgl. Bibliotek og Dansk Folkemindesamling, derudover har biblioteket fået bøger, tidsskrifter og særtryk som gave fra enkeltpersoner, biblioteker og andre institutioner på Færøerne og i udlandet.

Næsten en fjerdedel af befolkningen bor i kommuner, hvor der ikke er noget bibliotek. Det eneste heltidsbibliotek uden for Tórshavn, der har åbent hver dag, er Klaksvik bibliotek.

De 13 øvrige folkebiblioteker, der kun har åbent få timer om ugen, er både folke- og skolebiblioteker. Tilsammen har disse små biblioteker godt 104.000 bøger.

Landsarkivet

Færøernes landsarkiv, der blev grundlagt i 1932, blev i 1952 overtaget af hjemmestyret og er således en institution, der hører direkte under landsstyret. Landsarkivets virksomhed er stadfæstet i lagtingslov af 28. april 1992.

Landsarkivet har flere hovedopgaver. En af disse er at bevare alle oplysninger, som kan forklare kommende generationer, hvorledes samfundet har ændret sig gennem tiderne. Dette materiale kan være både af offentlig og af privat oprindelse. En anden hovedopgave er at tilvejebringe det materiale, som administrationen og øvrigheden mangler i deres daglige arbejde.

Landsarkivet har pligt til at fremskaffe protokoller og andre arkivalier til forskere, ligesom arkivet kan udlåne arkivalier til institutioner. Privatpersoner har mulighed for at låne arkivalier til benyttelse på arkivets læsesal. En del af arkivets arbejde er at indsamle kilde-

materiale fra private virksomheder og enkeltpersoner for på den måde at indsamle og bevare historiske kilder af offentlig og privat oprindelse. Forskning og publikation er ligeledes en af arkivets opgaver.

Færøernes Landsarkiv omfatter i dag 4.500 hyldemeter. Her opbevares alle rigs- og landsmyndighedernes arkivalier, som er bevarede på Færøerne. Som eksempel kan nævnes sorenskriverens og Lagtingets arkiver fra 1615, kirkens fra 1669, landfogedens fra 1706, stiftamtmandens fra 1720, Færø Amts fra 1816, Færøerne lagtings fra 1852, sundhedsvæsenets fra 1812 og syslernes fra omkring 1800.

Færøernes Landsarkivs hovedmagasin og læsesal har lokaler i laboratoriebygningen, Debesartrøð, mens administration og ekspedition ligger i "Postmeistarahúsinum" i Debesartrøð. Herudover har landsarkivet fjernmagasiner i lejede lokaler i Tórshavn.

Foruden det store arkivmateriale i egne magasiner ejer Færøernes Landsarkiv en hel del arkivalier i danske arkiver. Det drejer sig om materiale, som blev sendt til Danmark ved århundrededskiftet, og som man endnu ikke har mulighed for at opbevare på Færøerne.

Som gave fra Sverige modtog Færøerne i 1990 det historisk meget værdifulde færøske middelalderhåndskrift "Kongsbogen", som bl.a. indeholder Seyðabrævið (Fårebrevet). "Kongsbogen" opbevares nu af landsarkivet.

Museum

Føroya Fornminnissavn blev grundlagt i 1898 som en selvejende institution med det formål at indsamle og udstille kulturhistoriske genstande. Ved en lagtingslov etableredes Føroya Fornminnissavn i 1952 som nationalmuseum, der sorterede direkte under landsstyret, og dets formål blev udvidet med en række administrative og videnskabelige opgaver.

Føroya Fornminnissavns opgaver omfatter forvaltning af fortidsminde- og bygningsfredningsloven, arkæologiske og etnologiske undersøgelser, indsamling og forskning samt bevaring og udstilling af oldsager og indsamlede etnologiske genstande. Desuden fører museet tilsyn med lokalmuseer, som får offentlig støtte efter lokalmuseumsloven.

Museet ledes af landsantikvaren, som desuden varetager fortidsmindeforvaltning, bygningsbevaring, lokalmuseumstilsyn og repræsenterer museet i fortidsmindenævn og overfredningsnævn. På museet er bl.a. ansat et antal videnskabelige medarbejdere og en konservator.

Museets kulturhistoriske udstilling, dets bådeudstilling og kongsbondegården "Dúvugarður" i Saksun har hvert år et stort antal besøgende, herunder af mange skoleklasser.

Nordens Hus

Nordens Hus på Færøerne er opført af Nordisk Ministerråd og Færøernes landsstyre, og husets løbende drift finansieres af ministerrådet (92%) og landskassen (8%).

Nordens Hus, som åbnede i 1983, er et mangesidigt kulturhus på 2.600 m², hvis formål er at formidle kultur (herunder forsknings- og undervisningsspørgsmål) mellem Færøerne og det øvrige Norden samt at støtte og fremme færøsk kulturliv.

Huset ledes af en bestyrelse på 9 medlemmer, hvoraf de 3 vælges af Færøernes landsstyre 5 af Nordisk Ministerråd efter forslag fra de respektive landes regeringer og en repræsentant for de ansatte. Husets daglige arbejde ledes af en direktør, der udpeges af den siddende bestyrelse. Direktør Peter Turtschaninoff (Finland) er husets nuværende leder.

Husets virksomhed bygger på et samarbejde mellem såvel nordiske sammenslutninger, foreninger og organisationer af forskellig art, som med færøske institutioner, grupper og enkeltpersoner. Det er en målsætning for husets ledelse, at så mange af arrangementerne som muligt også bliver vist udenfor Tórshavn.

Husets lokaler bliver brugt til mange formål af forskellig art. Færøernes symfoniorkester og adskillige musik- og teatergrupper bruger regelmæssigt huset til prøver og til koncerter. Foreningen Norden afholder mange af sine møder i huset, og i samarbejde med danseforeningen i Tórshavn bliver der arrangeret børnedans i vinterhalvåret og i turistsæsonen tilrettelægges et ugentligt færøsk kulturprogram med musik, viser, oplæsning m.v.

Den færøske radio og det færøske fjernsyn bruger også huset til optagelse af programmer af forskellig karakter.

Blandt husets mange aktiviteter kan i øvrigt nævnes, at der i 1994 var et stort antal kunstudstillinger, filmforevisninger og forskelligartede koncerter, herunder også korkoncerter. Den årlige jazz/blues- og folkemusikfestival i august bød på 4-6 koncerter hver dag i de dage festivalen varede. Teaterforestillinger blev opført i huset, som ligeledes var rammen om et antal kongresser, konferencer og foredrag samt nordiske og færøske møder og kurser.

Teatervirksomhed

Den eneste egentlige teaterbygning på Færøerne er Sjótleikarhúsið i Tórshavn, der ejes og drives af Havnar Sjótleikarfelag. Teaterbygningen anvendes også som biograf.

Scener med et forholdsvis udbygget teknisk udstyr findes endvidere i bygdehusene i Húsavík, Sandur, Kollafjørður og Gøta samt i Strendur og Oyrabakki.

Andre steder anvender man skoler, idrætshaller og forsamlingshuse til teateropførelser, og der findes scener i de fleste nyopførte skoler. Da disse scener imidlertid som regel er henlagt til gymnastiksale, der ofte er i brug om aftenen, kan de kun i begrænset omfang anvendes af lokale amatørgrupper.

I 1989 oprettedes som en selvejende institution Leikpallur Føroya (Den færøske Teaterscene), der som formål har at videreudvikle - og skabe interesse for professionel- og amatørteaterkunst, at støtte eksperimenterende teaterarbejde til udvikling af en særlig færøsk teaterkunst og at administrere al offentlig støtte til teater på Færøerne.

Institutionen ledes af en bestyrelse, hvis medlemmer er udpeget af Meginfelag áhugaleikara Føroya MáF, (Landsorganisationen for færøsk Amatørteater) og af Leikarafelag Føroya (Foreningen for hel- og halvprofessionelle teaterarbejdere).

Meginfelag áhugaleikara Føroya består af 14 amatørforeninger og -grupper. En af landsorganisationens opgaver er at yde konsulenttjeneste til og afholde kurser for landets mange teaterforeninger o.a.

Den store teaterinteresse på Færøerne og de mange (amatør)skuespillerforeninger giver sig udtryk i, at der hvert år opføres et stort antal - store og små forestillinger (klassiske og moderne -, færøske og udenlandske skuespil, kabaretter, musicals m.v.)

MáF er optaget i nordisk samarbejde gennem sit medlemsskab af nordisk Amatørteaterråd (NAR). Ligeledes er MáF medlem af Færøernes Kunstnerforening (LISA).

Klaksvík byråd overlod i 1985 huset "Atlantis Bio" til Klaksvík teaterforening, der selv har restaureret huset, således at det kan bruges til teater. Foreningen står for den daglige drift af huset.

Musikliv

Der er ét symfoniorkester på Færøerne, nemlig Føroya Symfoniorkestur, med ca. 45 aktive medlemmer.

Der er i alt 8 hornorkestre (brassband) og 5 harmoniorkestre på Færøerne, som i alt har ca. 250 aktive amatørmusikere, og der afholdes i alt godt 100 koncerter/offentlige fremførsler om året. Det ældste af disse orkestre er Havnar Hornorkester (1903), mens de yngste, der ofte har tilknytning til musikskolerne, er dannet i de seneste år. Disse orkestre er medlemmer af Centralforeningen af færøske Hornorkestre.

Der er 25-30 kor, herunder større kirkekor. Der skønnes at være ca. 4-500 aktive amatørkorsangere, og korene afholder hvert år et stort antal koncerter/offentlige fremførsler.

Havnar Jazzfelag har til formål at fremme interessen for musik, særligt jazz-, blues- og rockmusik. Foreningen planlægger og igangsætter hvert år en række arrangementer med udenlandske gæstemusikere og færøske grupper.

Tórshavn Jazz-, Fólka- og Blues-Festival, der er en nordisk festival for rytmisk musik, afholdes hvert år i august måned. Festivalen, der strækker sig over 3-4 dage, støttes både af færøske myndigheder og Nordens Hus og af forskellige kulturelle fonde.

Føroya Koncertfelag, der har til formål at arrangere regelmæssige koncerter med færøske og udenlandske kunstnere, står hvert år for en række musikarrangementer i Tórshavn og i en række store og små bygder. I koncerterne har dels medvirket færøske musikere og sangere og dels udenlandsk besøg fra de øvrige nordiske lande.

Kunst

Der er en betydelig interesse for billedkunst i den færøske befolkning, og der arrangeres hvert år et stort antal kunstudstillinger, hvoraf de fleste er salgsudstillinger. Både private hel- og halvvoffentlige virksomheder har tradition for at købe kunst.

Færøske billedkunstnere dannede i 1980 foreningen "Føroysk Myndalistafólk" (Færøske Billedkunstnere), der med få undtagelser omfatter de kunstnere, som fast arbejder med billedkunst, og hovedparten af de kunstnere, som regelmæssig deltager i udstillinger. Medlemstallet er 20-30. Foreningen "Føroysk Myndalistafólk" er repræsenteret i "Listafólkasamband Føroya", LISA (den færøske kunstnersammenslutning).

Enkelte billedkunstnere får årlige hædersgaver på de årlige lagtingsfinanslove, men det offentlige giver ikke almindelig støtte til billedkunstnerne.

Listafelag Føroya (Den færøske Kunstforening) har til formål at støtte færøsk kunst og at arrangere udstillinger. Listafelag har således stået for hovedparten af de store udstillinger med færøsk kunst, som har været afholdt - på Færøerne eller i udlandet - igennem de seneste 15-20 år, herunder også de traditionelle Olai-udstillinger, som har eksisteret siden 1948.

Lagtinget oprettede i 1948 en offentlig kunstsamling, Føroya Listasavn, som har til formål at indkøbe og dokumentere færøsk billedkunst. Dele af denne offentlige kunstsamling er placeret i Listaskálin, der er en udstillingsbygning, som Listafelag Føroya (Den færøske Kunstforening) opførte i 1970, og som har været organiseret som en selvejende institution, finansieret over Lagtingets finanslov.

I 1989 blev de to institutioner Føroya Listasavn og Listaskálin lagt sammen til et egentligt kunstmuseum, der bærer navnet Listasavn Føroya. Kunstmuseet er organiseret som en selvejende institution med en bestyrelse på 4 medlemmer. Medlemmerne vælges af landsstyret (formanden), Tórshavn kommune, Listafelag Føroya og Føroysk Myndlistafolk (Færøske Billedkunstnere). Billedkunstneren Bárður Jákupsson er ansat som museumsleder.

I museets udstillingsbygning, som i sommeren 1993 genåbnedes efter en omfattende udbygning vises en bred basisudstilling af færøsk billedkunst, ligesom der arrangeres skiftende udstillinger af færøsk og udenlandsk billedkunst. Museet arrangerer endvidere udstillinger af færøsk kunst i udlandet (gerne i samarbejde med Listafelag Føroya). Dele af museets samling er placeret i Lagtingets og landsstyrets bygninger og andre offentlige steder.

Der er enkelte andre udstillingssteder i Tórshavn. I en forhenstående smedie ("Smiðjan") i den gamle del af Tórshavn, har Tórshavn kommune således indrettet en udstillingsbygning, der lånes ud til kunstnere til mindre udstillinger.

I en af Føroya Sparikassi's filialer findes der også et lille lokale, som stilles til kunstnernes frie disposition.

Idræt

Ítróttarsamband Føroyar (ÍSF)

ÍSF, der blev stiftet i 1939, er landsforening for alle idrætsforeninger på Færøerne. ÍSF er højeste myndighed vedrørende idrætsvirksomhed, og foreningens formål er at fremme, samordne og tilrettelægge al idrætsvirksomhed på Færøerne, at arrangere turneringer og at godkende sådanne både på Færøerne og i udlandet, at fremme samarbejdet om idrætsspørgsmål med landsmyndigheder og andre myndigheder, samt endelig at repræsentere Færøerne i forhold til andre lande.

105 idrætsforeninger med godt 12.000 enkeltmedlemmer er medlemmer af ÍSF. ÍSF bliver finansieret gennem kontingenter fra medlemsorganisationerne, en fast bevilling på den færøske lagtingslov samt indtægter fra anden side.

ÍSF er organiseret med særforbund på samme måde som tilsvarende organisationer i nabolandene.

Det første særforbund, Fótíóltssamband Føroya, FSF (Det færøske fodboldforbund), blev stiftet i 1979, og der er nu særforbund på følgende idrætsgrene: Fodbold, håndbold, roning, bordtennis, badminton, volleyball, gymnastik, svømning, judo samt særforbundet for handicappede.

Hertil kommer en ungdoms- og udviklingsafdeling, som hører direkte under ÍSF, og som bl.a. tager sig af kursusvirksomhed. Andre idrætsgrene, som er repræsenteret i ÍSF uden at have et særforbund, er ridning, atletik, skydning og cykling.

Specialforbundene ledes af forretningsudvalg og turneringsudvalg, som vælges på specialforbundenes generalforsamlinger. Specialforbundenes formænd har sæde i ÍSF's bestyrelse ligesom formanden for de handicappedes idrætsforbund. Formanden for ÍSF er formand for forretningsudvalget, som har tre medlemmer.

Forretningsudvalget, der har den daglige ledelse, administrerer alle finansielle spørgsmål og sørger for, at generalforsamlingens vedtagelser og bestyrelsesbeslutninger bliver gennemført.

Dansk-færøsk Kulturfond

Dansk-færøsk Kulturfond, der blev stiftet i 1951, har til formål at fremme den kulturelle forbindelse mellem Færøerne og Danmark.

Fondets kapital er tilvejebragt ved tilbagebetalinger af de rentefrie lån, der af staten blev ydet til færingere, der var under uddannelse i Danmark under krigen. Formuen andrager nu ca. 5 mill. kr.

Fondets bestyrelse består af 1 repræsentant for Statsministeriet, (departementschef Ulrik Federspiel der er formand), 1 repræsentant for Kulturministeriet, (docent Anne-Karin Høgenhaven, Det kgl. danske Musikkonservatorium) rigsombudsmanden og 2 af landsstyret valgte repræsentanter, (adjunkt Dánjal Petur Højgaard og lektor Eydun Andreassen). Fondets adresse er konsulent Inger Skydsgaard, Statsministeriet, Prins Jørgens Gård 11, 1218 København K.

Forespørgsler vedrørende fondets virksomhed kan også rettes til Rigsombudsmanden på Færøerne.

Blandt de formål, som Dansk-færøsk Kulturfond har støttet i 1993, kan nævnes koncerter og teatervirksomhed, kunstudstillinger, bogudgivelser og oversættelsesvirksomhed. Fondet har også foretaget indkøb af færøsk kunst.

Bilag 0. Kronologisk oversigt over rapporter m.v. om færøske forhold afgivet fra 1993 til maj 1995.

Kulbrinteplanlægningskommissionens rapport til landsstyret
(Landsstyrets kulbrinteplanlægningskommission)
Tórshavn, juni 1993.

Redegørelse fra Strukturudvalget
(Strukturudvalget)
Tórshavn, 1. juli 1993.

Beretning om Den Økonomiske Udvikling på Færøerne i 1992
(Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne)
København, oktober 1993.

Rapport fra Udvalget vedrørende genopretning af Færøernes økonomi
(Udvalget vedrørende genopretning af Færøernes økonomi)
København, 4. oktober 1993.

Rapport om det færøske sundhedsvæsen
(Rådgivningsgruppen vedrørende sundhedsvæsenet på Færøerne)
København, oktober 1993.

Betænkning om de færøske styrelsesforhold
(Udvalg nedsat af landsstyret til at undersøge styrelsesforholdene på Færøerne)
Tórshavn, december 1993.

Rapport om strukturproblemer i den færøske økonomi
(Landsstyrets genopretningsudvalg)
Tórshavn, januar 1994.

Oversigt over den færøske økonomi
(Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne)
København, marts 1994.

Rapport om rammerne for færøsk erhvervsliv
(Færøsk arbejdsgruppe med repræsentanter for fagforeninger, erhvervsliv m.v.)
Tórshavn, maj 1994.

Rapport om færøske kapitalmarkeds- og likviditeteforhold
(Det færøsk-danske udvalg vedrørende kapitalmarkeds- og likviditetsforhold på Færøerne)
København, juli 1994.

Rapport om krisen i den færøske økonomi - herunder bankerne. Baggrund, foranstaltninger og konsekvenser - aktuelt og fremover.

(Det af landsstyret og regeringen nedsatte uafhængige udvalg af økonomiske sagkyndige (Gøtz-udvalget))

København, august 1994.

Beretning om den økonomiske udvikling på Færøerne i 1993

(Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne)

København, oktober 1994.

Betænkning om arbejdsskabende politik

(Det af Færøernes landsstyre nedsatte færøske udvalg)

Tórshavn, november 1994

Redegørelse om Landsbankens aktiver og gæld

(Færøernes Landsbank)

Tórshavn, december 1994.

Oversigt over den færøske økonomi

(Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne)

København, april 1995.

Bilag 2.1. Oversigt over formænd/borgmestre for de færøske kommuner.

	Kommune	Formand	tlf./fmd.	tlf./adm.
Nordøerne:	Fugloy	Jóannes Christiansen	51137	
	Svínoy	Jógvan Edmund á Geilini	51276	
	Viðareiði	Jógvan Nybo	51093	51083
	Hvannasund	Magnus Justesen	52074	52007
	Klaksvík	Jógvan við Keldu	55136	56388
	Kunoy	Heine O. Heinesen	56810	
	Mikladal	Herfrí Sørensen	56647	
	Húsar	Sólarn K. Isaksen	57900	
Østerø:	Elduvík	Ásmund Davidsen	44556	
	Oyndarfjørður	Hallur Ellingsgaard	44673	44545
	Fuglafjørður	Sigfríður Vørðhamar	44177	44006
	Leirvík	Sjúrður Eliassen	43123	43006
	Gøta	Franz Jacobsen	41724	41012
	Runavík	Jákup Lamhauge, Salt.	47392	47035
	Nes	Ólavur Magnussen	48476	47586
	Skála	Simin Pauli Berg	42180	41179
	Sjóvar, Strendur	Eliesar Høj	47168	47158
	Sunda	Óli í Búrstovu Larsen	22508	22113
	Eiði	Hans Jákup í Kollsbyrgi	23044	23012
	Gjógv	Olaf Friðheim	23146	23163
	Funning	Jytta Juul	23250	23222
Nordstrømø:	Haldórvík	Mikkjal Samuelson	23314	23304
	Saksun	Jógvan Magnusson Joensen	22303	
	Hvalvík	Jan á Høgargyggi	22150	22350
	Hósvík	Kim Durhuus	22558	22366
	Kollafjørður	Jóhan Joensen í Lífðini	21448	21120
	Kvívík	Jens Mikkelsen	21497	21294
	Vestmanna	Maria Hansen	24165	24103
Sydstrømø:	Tórshavn	Lisbeth L. Petersen	12707	15160
	Argir	Erland T. Jacobsen	15589	12934
	Kirkjubø	Helma Frýdal	28081	28006
	Hest	Súsanna Lenvig	28047	28042
	Nólsoy	Marnar á Skúr	27003	27038
Vågø:	Sandavág	Suni Joensen	32770	32470
	Miðvág	Marianna Simonsen á Ryggi	32382	32429
	Sørvág	Petur Kruse	32303	32004
	Bø	Pauli E. Jacobsen	32257	
Sandø:	Mykines	Jansy Hansen	10986	
	Sand	Eyðun Viderø	61126	61034
	Skopun	Gerhard Lognberg	61328	61349
	Skálavík	Linjohn Christiansen	61261	61221
	Húsavík	Eyðvør Dam	61417	61483
Suderø:	Skúvoy	Birgir Thomsen	61428	
	Hvalba	Levi Niclasen	75209	75033
	Tvøroyri	Páll Vang	71575	71085
	Fámjin	Jógvan Jensen	71361	71596
	Hov	Ásbjørn Berg	73832	73657
	Porkeri	Sigmundur Olsen	73275	73603
	Vágur	Jógvan E. Krosslá	73207	73024
	Sumba	Andrias Thomsen	70688	70344

Bilag 3.1. Befolkningsudviklingen i 1994 i de enkelte kommuner.

Kommune	Folke- tal 1/1	Indvand- rede	Udvand- rede	Tilflyt. komm.	Fraflyt. komm.	Fødte	Døde	Folketal 31/12
Fugloyar	70	1	1	0	15	1	1	55
Svínoyar	68	1	0	0	3	2	2	66
Viðareiðis	302	5	10	5	5	7	1	303
Hvannasunds	480	4	16	14	27	4	1	458
Klaksvíkar	4.736	105	273	121	126	55	28	4.590
Kunoyar	134	0	1	1	6	0	1	127
Mikladalur	87	0	5	1	1	2	2	82
Húsa	54	0	0	2	1	0	1	54
Oyndarfjørður	177	1	4	0	1	3	4	172
Elduvík	99	2	13	1	10	0	1	78
Fuglafjørður	1.510	54	143	39	22	26	6	1.458
Leirvík	763	33	59	16	14	13	3	747
Gøta	927	28	55	13	24	10	9	889
Nes	1.099	28	76	26	30	16	7	1.056
Runavík	2.400	65	212	176	178	41	6	2.280
Sjóvar	971	20	55	29	15	14	6	959
Skála	665	16	35	9	25	6	6	630
Eiðis	654	7	34	10	5	10	10	632
Sunda	475	9	32	1	16	5	1	441
Funnings	112	1	3	2	1	0	2	109
Gjáar	70	1	2	0	4	1	1	65
Haldarsvíkar	285	6	5	0	16	4	3	271
Saksunar	33	0	0	0	0	1	0	34
Hvalvíkar	331	11	27	8	16	4	3	308
Hósvíkar	226	10	32	11	7	8	1	215
Kollafjarðar	945	34	72	22	34	7	4	897
Kvívíkar	572	8	30	11	12	15	5	561
Vestmanna	1.164	25	48	25	20	14	6	1.153
Argja	1.497	59	155	177	138	21	10	1.451
Kirkjubøur	187	8	20	6	4	5	0	182
Hestur	52	0	2	0	2	1	1	48
Nólsoyar	267	9	12	6	21	0	2	247
Sandavágur	693	13	44	14	10	11	11	666
Miðvágur	988	31	55	31	24	11	10	972
Sørvágur	916	23	47	36	16	8	9	912
Bíggjar	70	6	1	0	1	1	1	73
Mykines	25	0	1	0	6	0	0	18
Sandur	568	20	31	12	14	8	3	559
Skopunar	571	17	50	24	16	9	12	554
Skálavíkar	197	2	20	8	6	0	3	178
Húsavíkar	171	6	7	0	0	4	2	172
Skúvoyar	93	1	2	0	0	2	0	93
Hvalbiar	812	8	27	13	19	12	12	787
Tvøroyrar	1.968	42	144	34	32	23	26	1.863
Fámjins	129	0	3	1	3	2	1	125
Høvi	152	0	10	2	1	1	1	143
Porkeris	410	3	13	5	6	8	7	400
Vágur	1.503	34	109	19	25	29	14	1.437
Sumbiar	479	7	15	4	15	2	3	458
Tórshavnar	14.192	554	1.260	1.738	1.680	241	98	13.676
I alt	45.349	1.318	3.271	2.673	2.673	668	347	43.694

Kilde: Landsfolkeregistret.

Bilag 4.1. Aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre af 6. oktober 1992 med senere ændringer.

STATSMINISTERIET

Den 13. oktober 1992

Aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre af 6. oktober 1992 med senere ændringer.

1. Nationalbanken rediskonterer landsstyreveksler for 300 mio. kr. udstedt til de færøske pengeinstitutter. Vekslerne har en løbetid på 6 måneder. Beløbet kan efter aftale med regeringen og Nationalbanken forhøjes med 200 mill. kr.
2. Der ydes statsgaranti for landsstyrevekslerne.
3. Landsstyret og investeringsfonden for Færøerne foretager kapitalindskud i en nyoprettet fond på 500 mio. kroner.
4. Aktiekapital i Sjóvinnubankin nedskrives til 15 mio. mod nu 98 mio.
5. Fonden indskyder ny kapital i Sjóvinnubankin. Fonden afgør fremtidig stemmefordeling og eventuelt fordeling mellem aktiekapital og ansvarlig kapital.
6. Fonden ledes af en bestyrelse på 5 medlemmer. Regeringen udpeger 3. Landsstyret udpeger 2.
7. Ved forfald af vekslerne fra Landsstyret indtræder staten som långiver.
8. Landsstyret opstiller et realistisk finanslovsforslag med balance mellem indtægter og udgifter for 1993. Endvidere følger Landsstyret et økonomisk-politisk stabiliseringsprogram. Dette program udarbejdes efter internationale standarder for genopretningsprogrammer inden 5 måneder. Det udarbejdes af uvlidige økonomer, der udlånes af IMF, og som godkendes af de færøske og danske myndigheder. Landsstyret medvirker til en modernisering af den færøske erhvervslovgivning, herunder bank-, aktieselskabs- og revisorlovgivningen.
9. Staten indtræder kun, jfr. punkt 7, såfremt de efter punkt 8 anførte foranstaltninger er gennemført.
10. Nationalbanken diskonterer vekslerne til diskonto.

11. Statslånet forrentes med diskonto. Løbetid 5 år med tilbagebetaling i lige store årlige rater.
12. Nærværende aftale er betinget af, at der er politisk tilslutning i Danmark til de nødvendige aktstykker og lovændringer.
13. Nærværende aftale er betinget af, at der er politisk tilslutning på Færøerne til at gennemføre den nødvendige lovgivning.

Bilag 4.2. Tillægsaftale af 1. februar 1993 til aftale af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre med senere ændringer.

STATSMINISTERIET

Den 1. februar 1993

Tillægsaftale til aftale af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre med senere ændringer.

1. Nationalbanken refinansierer gældsbeviser for 350 mio.kr. udstedt til de færøske pengeinstitutter. Gældsbeviserne har en løbetid til 5. maj 1993.
2. Der ydes statsgaranti for landsstyre gældsbeviserne og eventuel likviditetstilførsel fra Nationalbanken til Sjóvinnubankin.
3. Landsstyret indskyder beløbet i Finansieringsfonden af 1992.
4. B-aktiekapitalen i Sjóvinnubankin nedskrives til 35,3 mil.kr.
5. Fonden indskyder ny kapital i Sjóvinnubankin. Fonden afgrer fremtidig stemmefordeling og eventuelt fordeling mellem aktiekapital og ansvarlig kapital.
6. Ved forfald af gældsbeviserne fra Landsstyret indtræder staten som långiver.
7. Aftalen har som forudsætning en række konstateringer og tilkendegivelser fra det færøske landsstyre samt en fælleserklæring fra den danske regering og det færøske landsstyre jfr. bilag.
8. Lån i Nationalbanken forrentes til diskonto.
9. Statslånet ydes på samme betingelser som i henhold til den tidligere aftale.
10. Nærværende aftale er betinget af, at der er politisk tilslutning i Danmark til de nødvendige aktstykker og lovændringer.
11. Nærværende aftale er betinget af, at der er politisk tilslutning på Færøerne til at gennemføre den nødvendige lovgivning.

Martin Lunde

Per Nørup Rasmussen

1. februar 1993

ERKLÆRING FRA FÆRØERNES LANDSSTYRE.

Landsstyret konstaterer, at

- der på Færøerne er gennemført stop for nye fiskerilicenser og for støtte til anskaffelse af fiskefartøjer
- der er skabt sikkerhed for, at der er egenkapital tilstede ved erhvervelse af fiskefartøjer
- der er taget initiativ til en gradvis afvikling af asymmetrien i rentebeskatningen.
- der er taget initiativ til revision af indtægtssikringen for fiskere, så den ydes ud fra den samlede indtjening.

Landsstyret har overfor den danske regering tilkendegivet at følgende yderligere initiativer er taget eller vil blive taget.

- I det nye lovforslag, som er fremlagt til endelig vedtagelse, har man fastlagt en reduktion af antallet af fangstlicenser til partrawlere, stållineskibe og skovitrawlere. Landsstyret fortsætter sit arbejde med fiskerilovgivningen, som sigter mod at tilpasse fangstkapaciteten.
- Landsstyret nedsætter et strukturudvalg, der inden 1. juli 1993 skal fremkomme med forslag til en nettoreduktion af kapaciteten med henblik på at gøre fiskerierhvervet til et selv bærende erhverv hvilende bl.a. på det biologiske optimale fangstniveau i farvandet omkring Færøerne og på markedsøkonomiske vilkår. Hjemmestyret er indstillet på at revidere sin lovgivning i overensstemmelse med udvalgets rådgivning.
- Tilpasning af arbejdsløshedsforsikringsordningen, så der bliver balance mellem udgifter og indtægter.
- Budgettet tilpasses løbende med udgangspunkt i anvisningerne fra IMF.
- Skatteeftet justeres, så eventuelt stigende niveau i de kommunale skatter ikke belaster landskassen.
- Der gennemføres i 1993 et stop for landsstyrets nye anlægsinvesteringer.
- Der udstødes et obligationslån med henblik på refinansiering af landsstyrelån

på 300 mill. i 1993, idet Landsbanken bemyndiges til med de færøske sparekasser og forsikringsselskabet at aftale, at disse institutioner aftager de udstødte obligationer. Staten giver garanti for det lånebeløb, der omfattes af aftalen.

- Inden udgangen af 1993 fremlægges forslag til modernisering af den færøske lovgivning om forsikringsvirksomhed.
- Lovgivningen om et internationalt skibsregister skal vedrøre skibe med en reel tilknytning til Færøerne. Tilknytningen udformes på samme måde som i det danske DIS-register.

FÆLLESERKLÆRING FRA DEN DANSKE REGERING OG DET FÆRØSKE LANDS- STYRE

På foranledning af Finansieringsfonden af 1992 og i samarbejde med færøske pengeinstitutter og andre finansielle institutioner med interesser på Færøerne etableres der en strukturfond med det formål at bidrage til reorganisering af levedygtige virksomheder og i fornødent omfang at medvirke ved afviklingen af nedlidende erhvervsengagementer.

Vedrørende erhvervslovgivningen er parterne enige om, at følgende love ved kgl. anordning sættes i kraft på Færøerne:

1. aktieselskabsloven (AL), jf. lovens § 163.
2. anpartsselskabsloven (ApSL), jf. lovens § 133.
3. årsregnskabsloven (ÅRL), jf. lovens § 68.
4. erhvervsfondsloven (LEF), jf. lovens § 65.
5. bank- og sparekasseloven på Færøerne, jf. lovens § 55.
6. lov om visse kreditinstitutter, jf. lovens § 7.

Færøske ønsker om overgangsordninger og modifikationer skal være Industriministeriet i hænde så betids, at anordningerne kan udstedes senest den 18. april 1993.

Særlige beføjelser, der efter de nævnte love tilkommer Erhvervs- og Selskabsstyrelsen (f.eks. ApSL § 85, ÅRL § 64, LEF § 59), kan efter aftale mellem styrelsen og den færøske registreringsmyndighed i nærmere bestemt omfang overlades den færøske registreringsmyndighed.

Der indgås senest den 18. april 1993 en aftale mellem Erhvervs- og Selskabsstyrelsen og den færøske registreringsmyndighed om samarbejde og om førelse af det færøske register, for så vidt angår de under 1. til 4. nævnte love.

Landsstyret fremlægger senest den 18. april 1993 forslag til justering af den færøske revisor- og bogføringslovgivning, der i det væsentlige og i resultatet svarer til den danske lov om registrerede og statsautoriserede revisorer og den danske bogføringsbekendtgørelse fra 1990. Landsstyret er blandt andet indstillet på at oprette et af Færøerne betalt disciplinærnævn for revisorer. Det revisornævn, der er oprettet ved den danske lov om statsautoriserede revisorer, får samme beføjelser i forhold til det færøske disciplinærnævn som i forhold til de disciplinærnævn, der er oprettet ved de danske revisorlove.

Det tilstræbes at sætte fremtidige ændringer i de nævnte erhvervslove i kraft på samme tid i Danmark og på Færøerne.

Der optages forhandlinger mellem den danske regering og det færøske landsstyre om omlægning af statens tilskud og refusioner til et generelt bloktilskud til hjemmestyret.

Mandst Petersen
Poul Nørup Rasmussen

Bilag 4.3. Rammeaftale af 28. maj 1993 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om refinansiering af landskassens gæld m.v.

Rammeaftale af 28. maj 1993

Rammeaftale mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om refinansiering af landskassens gæld m.v.

På baggrund af den meget alvorlige gældssituation på Færøerne har den danske regering og Færøernes landsstyre indgået følgende rammeaftale under forudsætning af, at der er politisk tilslutning hertil på Færøerne og i Danmark:

1. Den danske regering er indstillet på at søge de bevilgende myndigheders tilslutning til i fornødent omfang at yde Færøernes landsstyre statslån til indfrielse af landsstyrets gæld til udlandet og Danmark pr. ultimo maj 1993, som er specificeret i bilag a. Statslån ydes til refinansiering af afdragene på gælden og udbetales i takt med afdragsterminerne. Omfanget af refinansieringen vil blive aftalt årligt i forbindelse med udarbejdelsen af forslag til Lagtingets finanslov og de årlige drøftelser om bloktilskud.
Endvidere er det regeringens hensigt om fornødent at yde landsstyret statslån til finansiering af tilførsel af midler til de to store færøske banker gennem Finansieringsfonden af 1992, hvis det viser sig påkrævet for at opfylde banklovgivningens krav.
2. Statslån ydes i trancher som stående lån med 6 års løbetid fra udbetalingen, jf. dog punkt 4. Forrentningen er helårlig på markedsvilkår, dvs. svarende til et gennemsnit af den effektive rente af tilsvarende statsobligationer noteret på Københavns Fondsbørs i perioden 20 børsdage forud for tranchens udbetaling.
3. Den danske regering noterer sig i forbindelse med refinansieringen, at landsstyret fortsat støtter den omstrukturering af fiskeindustrien, som Finansieringsfonden af 1992 er i gang med, og at landsstyret er indstillet på en reduktion af kapaciteten i det færøske fiskerierhverv til det biologisk og økonomisk bæredygtige samt en regulering af fiskeriet med udgangspunkt i de anbefalinger, som inden 1. juli 1993 ventes at fremkomme fra strukturudvalget.
4. Landsstyret bekræfter, at man vil føre en stabilitetsorienteret finanspolitik. Der er enighed om, at landsstyret ikke uden den danske regerings samtykke optager nye lån i udlandet eller i Danmark, forøger sin indenlandske nettogæld eller udsteder garantier for lån, så længe der udestår gæld på statens refinansieringslån.
Bloktilskud til Færøerne fastsættes efter 1994 ved lov for 1 år ad gangen. I forbindelse med de årlige forhandlinger om bloktilskuddet drøftes tilbagebetaling af statslån og landsstyrets forslag til rammer for den færøske finanslov.
5. Landsstyret vil om fornødent tilføre midler til de to store færøske banker, hvis det viser sig påkrævet for at opfylde banklovgivningens krav om likviditet og solvens. Landsstyret indskyder i givet fald midlerne gennem Finansieringsfonden af 1992. Indskud af likviditet sker på samme rentevilkår som statslånet. Likviditeten skal efter behov konverteres til egenkapital.
6. Efter forhandlingerne den 28. maj 1993 søger den danske regering de bevilgende myndigheders tilslutning til at yde landsstyret et midlertidigt statslån, der forfalder ved årsskiftet 1993/94. Dette lån skal dække landsstyrets likviditetsbehov til og med oktober 1993 samt indskud, som eventuelt måtte vise sig påkrævet for at sikre de to store færøske bankers likviditet og solvens. Det midlertidige statslån ydes inden for en ramme på 1,0 mia. kr., hvoraf 500-600 mio. kr. forudses at være i beredskab til bankerne. Der kan ikke på forhånd skønnes over, i hvilket omfang

og hvornår det bliver nødvendigt at tilføre bankerne midler. Landsstyret tiltræder, at midler til bankerne i givet fald disponeres som anført under pkt. 5. Statslånet udbetales i takt med likviditetsbehovet og forrentes med 8 pct. p.a. For så vidt forudsætningerne er opfyldt, vil det midlertidige lån kunne omfattes af den i pkt. 1 omhandlede refinansiering.

7. I september 1993 genoptages forhandlingerne mellem den danske regering og Færøernes landsstyre med henblik på, at forudsætningerne for refinansieringslån i henseende til bl.a. strukturpolitikken og Færøernes finanslov for 1994 kan være afklaret inden udgangen af oktober 1993, så regeringen kan søge de bevilgende myndigheders tilslutning til at yde refinansieringslån.

Mogens Lykketoft

Marita Petersen

Finnbogi Isakson

Marianne Jelved

Bergur Jacobsen

Landsstyrets lån i udlandet og i Danmark

Udestående gæld pr. 31/5 1993

Långiver	Oprindelig hovedstol	Rente	Løbetid	Valuta Saldo 31/5-93	DKK ¹⁾ Saldo 31/5-93
N.V. Bank, Nederland	NLG 20.000.000	10 ¼ %	1980-1995	NLG 6.000.000	20.512.800
Yamaichi securities	JPY 3.000.000.000	6,6%	1988-1994	JPY 3.000.000.000	169.983.000
Jydske Bank	DEM 1.251.700	Libor + 1,5%	1988-1993	DEM 250.340	958.276
Chase Mantantan	DEM 60.000.000	Libor + 0,25%	1988-1994	DEM 60.000.000	229.674.000
Westl. B Europa	DEM 20.000.000	Libor + 0,5%	1989-1994	DEM 8.000.000	31.006.400
Westl. B Europa	DEM 170.000.000	Libor + 0,625%	1990-1997	DEM 160.555.556	614.590.580
Chemical Bank	DEM 120.000.000	Libor + 0,65%	1991-1996	DEM 120.000.000	459.348.000
Chemical Bank	DEM 110.000.000	Libor + 0,75%	1992-1995	DEM 110.000.000	421.069.000
Chemical Bank, obl.	USD 20.000.000	Libor + 1,13%	1992-1995	USD 20.000.000	122.492.800
Nordfinanz, Zürich	CHF 10.000.000	Libor + 0,75%	1992-1997	CHF 10.000.000	42.580.000
West B Europa	NLG 140.000.000	Libor + 0,75%	1992-1995	NLG 40.959.625	140.032.768
Top Danmark	DEM 9.049.774	Libor + 0,75%	1992-1997	DEM 9.049.774	34.641.629
Den Danske Stat	DKK 850.000.000	Diskonto	1993-1998	DKK 850.000.000	850.000.000
Total i DKK					3.136.889.253

¹⁾ Ved omregning til DKK er anvendt valutakurser pr. 25/5 1993.

Bilag 4.4. Aftale af 12. oktober 1993 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om refinansiering i 1994 og kapitaltilførsel til færøske banker m.v.

Aftale af 12. oktober 1993 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om refinansiering i 1994 og kapitaltilførsel til færøske banker m.v.

Den danske regering og Færøernes landsstyre har med henvisning til rammeaftalen af 28. maj 1993 indgået følgende aftale med tilhørende protokollat under forudsætning af, at der er politisk tilslutning hertil på Færøerne og i Danmark.

1. Den danske regering vil søge de bevilgende myndigheders tilslutning til at yde Færøernes landsstyre statslån i 1994 til at finansiere afdrag på gæld til udlandet og i Danmark, dvs. afdrag på de i bilag a til rammeaftalen af 28. maj 1993 opregnede lån samt 100 mio. kr. lån i Danmarks Nationalbank og 1 mia. kr. til refinansiering af det i juni 1993 bevilgede midlertidige statslån. Statslån ydes på de i rammeaftalen af 28. maj 1993 fastsatte vilkår.
2. Den under pkt. 1 omhandlede refinansiering forudsætter, at landsstyret inden udgangen af 1993 gennemfører yderligere budgetforbedringer på mindst 250 mio. kr. i forhold til det fremsatte finanslovsforslag for 1994. Budgetforbedringerne omfatter både indtægts- og udgiftssiden. Det underskud, der herefter måtte restere, finansierer landsstyret selv ved låntagning på Færøerne eller på det danske kapitalmarked, idet dog det første års rente af det i punkt 4 nævnte nye lån på 1,3 mia. kr. søges omfattet af refinansieringen.
3. Regeringen tager til efterretning, at landsstyret agter at stille landskassegaranti for to særligt klausulerede lån til huslånefonden samt inden for en ramme på 30 mio. kr. garanti for lån til erhvervsfremme, som skal være sidestillet med pengeinstituts engagement.
4. Efter Finanstilsynets inspektion i september af de to store færøske banker er der konstateret et yderligere kapitalbehov på 1,3 mia. kr.
For at sikre bankernes solvens indskyder Færøernes landsstyre ud over de allerede aftalte beløb yderligere 1.300 mio. kr. som ansvarlig kapital i bankerne gennem Finansieringsfonden af 1992. Den danske regering søger de bevilgende myndigheders tilslutning til at finansiere dette med statslån til Færøernes landsstyre på vilkår som anført i rammeaftalen af 28. maj 1993. Færøernes landsstyre og regeringen støtter fortsat en snarlig fusion af de to banker.
5. Med henblik på at opnå lavere forrentede og/eller længere løbetid på landsstyrets eksisterende lån kan der efter konkret aftale med Finansministeriet ske omlægning. Sådanne nye lån kan blive omfattet af senere refinansiering i medfør af rammeaftalen (dvs. substituere lån opregnet i bilag a til rammeaftalen), for så vidt forudsætningerne for refinansieringslån stadig er opfyldt.
6. I 1994 optages forhandlinger om refinansiering og bloktilskud for 1995 i lyset af landsstyrets forslag til ramme for den færøske 1995-finanslov, jf. rammeaftalen af 28. maj 1993. Det forudsættes, at landsstyret i tilslutning til finanslovsforslaget for 1995 opstiller flerårige budgetter.

Mogens Lykketoft

Marita Petersen

Finnbogi Isakson

Marianne Jeived

Bergur Jacobsen

Protokollat af 12. oktober 1993 om forhandling mellem den danske regering og Færøernes landsstyre

Under forhandlingerne om aftalen af 12. oktober 1993 om refinansiering i 1994 og kapitaltilførsel til færøske banker m.v. har Færøernes landsstyre og den danske regering konstateret følgende punkter, jf. også tidligere-aftaler mellem parterne:

- a. Landsstyret har igangsat udredningsarbejder, der skal belyse mulighederne for rationalisering og besparelser samt bedre udnyttelse af de offentlige midler.

Landsstyret vil i forbindelse med finansloven for 1995 indføre flerårige budgetoverslag med faste årlige rammebesparelser inden for hovedbudgetområder.

Budgetforbedringerne vil bl.a. omfatte besparelser på anlægsinvesteringer og strukturrationaliseringer på sundheds-, uddannelses-, social- og kommunikationsområderne.

- b. I aftalen fra 1. februar 1993 konstaterede landsstyret, at:

– Der var taget initiativ til revision af indtægtssikringen for fiskere, så den ydes ud fra samlet indtjening. Dette arbejde afsluttes med lovgivning inden udgangen af 1993.

– Arbejdsløshedsforsikringsordningen tilpasses, så der er balance mellem udgifter og indtægter. Landsstyret fastholder dette i 1994.

– Inden udgangen af 1993 fremlægges der forslag til modernisering af den færøske lovgivning om forsikringsvirksomhed. I forbindelse hermed bringer landsstyret sin garantistillelse til ophør for så vidt angår nye policer.

Som opfølgning på aftalen af 1. februar 1993 har landsstyret tilsluttet sig anbefalingerne fra Strukturudvalget om fiskerierhvervet og fremsætter i overensstemmelse hermed lovforslag om omsættelige fangstkvoter med virkning fra 1. januar 1994. På længere sigt vil landsstyret overveje at opnå et provenu i forbindelse med fangstkvoter.

- c. Landsstyret tager initiativ til at stabilisere kommunernes økonomi uden at balaste landskassen og gennemføre en forenkling af kommunestrukturen. Der fremsættes inden udgangen af 1993 et lovforslag, der begrænser skatteløftets virkning fra 1994. Landskasserefusion af kommunale anlægsudgifter bringes til ophør, og der gives ikke nye tilsagn fra dags dato.

- d. Ifølge punkt 6 i »Aftale mellem regeringen og Færøernes landsstyre om råstoffer i undergrunden af 22. december 1992« vil eventuelle indtægter fra fremtidig råstofindvinding udløse forhandlinger om nedsættelse af statens tilskud til Færøerne. Det er herudover regeringens hensigt, at en del af disse indtægter skal medgå til at nedbringe eventuel udestående restgæld på statslån, som er bevilget landsstyret i forbindelse med genopretning af de færøske bankers og landskassens økonomi.

I aftalen af 22. december 1992 tilkendegiver landsstyret at være »indstillet på, til gavn for såvel færøske som danske samfunds- og erhvervsinteresser, forudsat konkurrencedygtighed at anvende sagkundskab indenfor dansk forvaltning og forskning samt i danske erhvervsvirksomheder i den færøske råstofudvikling«. Landsstyret og regeringen vil snarest i fællesskab overveje udmøntningen heraf.

- e. Der foretages en kortlægning af danske erhvervsfremmeordningers anvendelse på Færøerne.
f. Der nedsættes et færøsk-dansk udvalg til belysning af kapitalmarkeds- og likviditetsforhold på Færøerne.
g. Regeringen tilsiger som hidtil sin støtte til enhver bestræbelse på at forbedre vilkårene i den gældende handelsaftale mellem landsstyret og regeringen på den ene side og de Europæiske

Fællesskaber på den anden side med det formål, at færøske produkter kan konkurrere på lige vilkår på det europæiske marked.

Mogens Lykketoft

Marita Petersen

Finnbogi Isakson

Marianne Jelved

Bergur Jacobsen

.....

Bilag 4.5. Fælleserklæring fra møde den 17. november 1994 mellem regeringen og Færøernes landsstyre.

**Fælleserklæring fra møde den 17. november 1994
mellem regeringen og Færøernes landsstyre**

Færøerne har i de senere år været ramt af en økonomisk krise. Indtægterne er faldet med 25-30 pct. siden 1989, arbejdsløsheden er steget til omkring 20 pct. af arbejdsstyrken, og der har gennem de seneste år været en nettoudvandring på 10-15 pct. af befolkningen. Virksomhedernes vanskeligheder har medført meget store problemer for banksektoren, der har måttet tilføjes ca. 3 mia. kr. i kapitalindskud, primært fra landsstyret, for at undgå sammenbrud i den færøske økonomi.

Landsstyret har tillige haft behov for finansiering af tilbagebetalinger på lånoptagelser uden for Færøerne, hvorfor staten i årene 1992-1994 er trådt til ved at genudlåne ca. 4 mia. kr. af statens indenlandske låntagning. Landskassens samlede gæld er vokset fra 1 mia. kr. i 1989 til 6 mia. kr. i 1994. Dette har medført, at renteudgifterne på det færøske finanslovsforslag for 1995 lægger beslag på knap 20 pct. af landskassens samlede indtægter.

Gældsbyrden er en stor belastning for det færøske samfund. Landsstyret har fremsat ønske om, at staten eftergiver en del af den gæld, der kan henføres til rekapitaliseringen af den færøske banksektor, idet landsstyret har henvist til, at pengeinstitutlovgivning (herunder tilsyn) er et rigsansliggende. Det er landsstyrets opfattelse, at landskassen har båret en uforholdsmæssig stor andel af omkostningerne ved de færøske bankers krise.

Regeringen har henvist til, at rekapitaliseringen af banksektoren ligesom refinansieringen af landsstyrets gæld til Danmark og udlandet i medfør af rammeaftalen af 28. maj 1993 finansieres ved 6-årige stående statslån på samme rentevilkår, som staten kan låne til. Regeringen har således stillet kreditværdighed til rådighed men finder ikke at kunne påtage sig medansvar for den færøske bankkrise, og regeringen er derfor ikke indstillet på gældseftergivelse.

Da statens lån til landsstyret er ydet som 6-årige stående lån, skal tilbagebetaling først påbegyndes i 1999. Landsstyrets finansiering af låneindfrielsen vil afhænge af den samfundsøkonomiske udvikling i den mellemliggende tid samt udsigterne for kulbrinteudvinding.

Allerede ved indgåelsen af rammeaftalen af 28. maj 1993 mellem regeringen og landsstyret blev det forudset, at landsstyret også ud over indeværende år ville få behov for refinansiering af tilbagebetalinger på udlandslån. Der er derfor enighed om at bekræfte de hidtil indgåede aftaler, herunder rammeaftalen, aftale og protokollat af 12. oktober 1993. I det følgende anføres nærmere om udmøntningen

og om andre centrale dele af landsstyrets og regeringens politik til inødegåelse af kriseproblemerne under forudsætning af de bevilgende myndigheders tilslutning.

De hidtidige aftaler mellem regeringen og landsstyret har især koncentreret sig om banksektoren, landsstyrets økonomi og om at formulere en fiskeripolitik, der i løbet af nogle år kan sikre en genopbygning af fiskebestandene, som kan danne basis for en bæredygtig samfundsøkonomi. Krisen har imidlertid haft lammende effekt på det færøske erhvervsliv. Landsstyret og regeringen har derfor drøftet mulighederne for at få den private erhvervssektor ud af dødvandet, og man er nået frem til de tiltag, der er nærmere beskrevet i kapitel III om erhvervsfremme.

I. Den offentlige sektor

Landsstyret og regeringen anser opnåelse af ligevægt på landskassens budget inden for en overskuelig årrække som en hovedmålsætning i den økonomiske politik, således at yderligere stigning i gælden undgås. Med henblik herpå vil de færøske finanslove for 1995-1998 udvise en år til år-reduktion i budgetunderskuddet med udgangspunkt i finansloven for 1994, således at drifts- og anlægsunderskuddet for 1995 ikke overstiger 220 mill. kr. og således, at der opnås ligevægt på finansloven for 1998. Landsstyret vil sikre gennemførelsen heraf ved strukturrationaliseringer og ved den aktivitetssøgning, der forventes at fremkomme de følgende år som følge af bl.a. de i kapitel III omtalte erhvervsfremmeinitiativer.

Formålet med strukturrationaliseringerne er at opnå en bedre udnyttelse af de offentlige midler. Regeringen er indstillet på, såfremt landsstyret ønsker det og under landsstyrets ansvar, at stille ekspertbistand til rådighed for landsstyret. Landsstyret vil endvidere iværksætte udarbejdelse af en redegørelse om fiskernes indtægtssikring. Resultaterne af disse indsatser vil blive fremlagt senest den 1. august 1995.

Regeringen vil søge om tilslutning til refinansiering af afdrag i 1995 på landsstyrets gæld til udlandet og Danmark, som indeholdt i de i bilag a til Rammeaftalen af 28. maj 1993 opregnede lån, og på rammeaftalens vilkår. Ved benyttelse af aktuelle valutakurser drejer det sig et samlet beløb på ca. 970 mill. kr, hvoraf 170 mill. kr. til staten.

Det finansieringsunderskud, der herefter måtte eksistere, finansierer landsstyret selv ved låntagning på Færøerne eller på det danske kapitalmarked.

Kommunerne arbejder for at opnå løbetidsforlængelse og lempelser af rentevilkårene på den faste gæld. Som et led heri vil landsstyret og regeringen søge de bevilgende myndigheders tilslutning til at forlænge de ydede garantier på lån fra Kommunekredit på linie med resultatet af forhandlingerne med de øvrige kredi-

torer, som forudsættes ikke at belaste landskassen eller statskassen. Landsstyret vil fortsat arbejde på at gennemføre en forenkling af kommunestrukturen.

Statens bloktilskud for 1995 fastsættes på samme niveau som i 1994, nemlig 826,1 mill. kr. i 1994-prisniveau, d.v.s. 843,4 mill.kr. i 1995-niveau.

I forbindelse med iværksættelsen af en generel bloktilskudsordning pr. 1. juli 1993, er der sket et udredningsarbejde vedrørende en ny bloktilskudsafale, der skal afløse aftalen fra 1987. Der optages forhandlinger om en ny aftale om bloktilskuddet, der skal gælde fra 1996, og forhandling om refinansiering af landsstyrets tilbagebetalinger i 1996 på gæld til udlandet og Danmark i lyset af landsstyrets forslag til finanslov for 1996, jfr. rammeaftalen af 28. maj 1993. Landsstyret agter snarest muligt at fremsende et oplæg om principperne for en ny bloktilskudsafale.

I tilknytning til udredningsarbejdet om bloktilskuddet er der påbegyndt et arbejde med gennemførelse af rammelovgivning for social-, sundheds- og undervisningsområdet, som forudsættes vedtaget i Lagtinget og Folketinget inden 1. april 1995. Landsstyret fremsætter inden udgangen af 1995 forslag om udfyldende lovgivning, der gennemføres i Lagtinget til ikrafttræden senest ved udgangen af lagtingssamlingen 1995/96. Regeringen er indstillet på, såfremt landsstyret ønsker det og under landsstyrets ansvar, at stille den nødvendige ekspertbistand til rådighed for landsstyret. Gennemførelse af rammelovgivning og udfyldende lovgivning er ikke præjudicerende for forhandling om en ny aftale om bloktilskud.

II. Fiskeripolitikken

Af hensyn til de fremtidige erhvervs- og indkomstmuligheder på Færøerne indførte Lagtinget fra marts 1994 fangstkvoter i det færøske fiskeri. Ifølge lov om erhvervsfiskeri skal Lagtinget senest den 10. august 1995 vedtage fangstkvoter for kvoteåret 1. september 1995 til 31. august 1996.

Niveauet for disse fangstkvoter baseres på anbefalingerne i rapporten fra Strukturudvalget 1. juli 1993 samt den seneste biologiske rådgivning med henblik på genopbygning af bestandene. Strukturudvalget anbefalede, at man i årene 1994-1998 genopbyggede de økonomisk vigtige torske- og kullerbestande ved at fastsætte uændrede fangstkvoter, indtil bestandene havde nået en bestemt kritisk størrelse. For andre centrale bestande foresloges det at fastholde det daværende fangsttryk.

Det er landsstyrets vurdering, at de fangstkvoter, som Lagtinget vedtog den 10. august 1994, vil kunne lede til en genopbygning af de pågældende fiskebestande. Landsstyret har i en dialog med erhvervet undersøgt, om der findes reguleringssystemer, der lige så effektivt som de nugældende totale og individuelle kvoter

opfylder formålene at genopbygge bestandene og at tilpasse fiskerflåden til ressourcegrundlaget. Et sådant system er ikke påvist hidtil, men arbejdet er ikke afsluttet.

Med den valgte plan for genopbygningen af torske- og kullerbestandene kan der opstå problemer med bifangster i andre fiskerier, specielt det økonomisk vigtige sejfiskeri. Hvis torske- og kullerbestandene vokser samtidig med, at faste fangstkvoter fastholdes, kan det medføre, at f.eks. sejfiskeri må standses, før sejkvoten er opfisket, fordi trawlnes kvoter af torsk og kuller er opbrugt. Dette kan føre til udstrakt udkast af torsk og kuller, og landsstyret vil derfor inden udgangen af januar 1995 fremsætte forslag om en ændring i lov om erhvervsfiskeri, der gør det muligt at løse dette problem ved at fastsætte realistiske bifangstprocenter for torsk og kuller i fiskerier, hvor dette kan blive et problem. Med voksende bestande kan dette medføre, at totalfangstkvoten øges ud over den af Strukturudvalget foreslåede konstante kvote med det, der er nødvendigt til den voksende bifangst. Bifangstandelens størrelse vil blive baseret på den biologiske rådgivning, og en sådan bifangstordning vil, forudsat bestandsvækst er konstateret, kunne finde anvendelse første gang i næste kvoteperiode 1. september 1995 til 31. august 1996.

Samtidig vil landsstyret fremsætte forslag om en yderligere ændring af lov om erhvervsfiskeri, der øger fleksibiliteten og sikrer omsættelighed i kvotesystemet inden for hovedkategorierne krogfiskeri og trawlfiskeri fra 1. september 1995.

III. Erhvervsfremme, herunder udvikling af råstoffer og oprettelse af et erhvervsudviklingsinstitut

Udviklingen af råstoffer i den færøske undergrund

Et meget væsentligt spørgsmål i forbindelse med fastlæggelsen af færøsk råstofpolitik er selve størrelsen og afgrænsningen af den undergrund, der er undergivet færøske myndigheders lovgivning og administration. Der er ikke enighed mellem Danmark (Færøerne) og Storbritannien om sokkelgrænsen mellem Færøerne og UK, og Storbritannien og Danmark har i den forbindelse haft forhandlinger om afgrænsningen i tre omgange. Den sidste forhandlingsrunde påbegyndtes i 1990 og er stadig i gang.

Landsstyret og regeringen aftalte i marts 1993, at landsstyret leder forhandlingerne. Der er enighed mellem regeringen og landsstyret om at søge en snarlig løsning på grænsespørgsmålet, og regeringen er indstillet på at indsætte de nødvendige administrative og tekniske ressourcer.

Regeringen og landsstyret er fortsat enige om til gavn for såvel færøske som danske samfunds- og erhvervsinteresser, forudsat konkurrencedygtighed at anvende sagkundskab inden for dansk forvaltning og forskning samt i danske erhvervsvirksomheder i den færøske råstofudvikling, jfr. aftalen af 22. december 1992 mellem regeringen og landsstyret om råstoffer i undergrunden. På denne baggrund er regeringen indforstået med, at ministerier og styrelser efter aftale med landsstyret udpeger eksperter, der kan deltage i landsstyrets udredningsarbejde på kulbrinteområdet. Bistand udover det hidtidige omfang omkostningsdækkes. Regeringen opfordrer danske selskaber til at gå ind i efterforskning efter olie og gas på det færøske område på forretningsmæssig basis.

Udstrækning af danske erhvervsfremmeordninger til Færøerne

For en række danske erhvervsfremmeordninger gælder, at de pågældende love åbner muligheder for, at de kan sættes i kraft til også at gælde for Færøerne. Efter en kortlægning foretaget af Erhvervsministeriet m.fl. og en vurdering i landsstyret er regeringen indforstået med at tage skridt til at sætte følgende ordninger i kraft på Færøerne:

- Internationale licitationer
- Eksportnetværk
- Eksportstipendiater
- Iværksætterprogrammet
- FØTEK 2 - Det Fødevareteknologiske Forsknings- og udviklingsprogram
- Isbryderprojektet
- Viden og kvalitet
- MUP 2 - Det materielteknologiske udviklingsprogram

De danske myndigheder vil være behjælpelige med at afklare tekniske spørgsmål i forbindelse med ansøgningsprocedurerne m.v.

Markedsadgang

Regeringen tilsiger som hidtil sin støtte til enhver bestræbelse på at forbedre vilkårene i den gældende handelsaftale mellem på den ene side landsstyret og regeringen og på den anden side Det Europæiske Økonomiske Fællesskab med det formål, at færøske produkter kan konkurrere på lige vilkår på det europæiske marked. Denne støtte vil ikke mindst blive aktuel ved den runde om kompensationer, som EU-kommissionen har lagt op til på baggrund af den forestående optagelse af nye medlemmer.

Endvidere tilsiger regeringen ekspertbistand til udarbejdelse af en redegørelse om, under hvilke former den gunstigste markedsadgang til den Europæiske Union kan opnås.

Bistand til opstilling af erhvervsplan for Færøerne

Mulighederne for at opnå vækst i Færøernes produktion og beskæftigelse beror altovervejende på, hvordan erhvervsproduktionen, ikke mindst inden for fiskesektoren, kan bringes ud af det nuværende dødvande. Regeringen har noteret sig, at landsstyret er i gang med overvejelser omkring opstilling af en erhvervsplan for Færøerne. I den forbindelse vil regeringen - ud over de øvrige initiativer - gerne tilsige landsstyret bistand på konsulentbasis både fra embedsværkerne og på ministerniveau, både i Danmark og ved besøg på Færøerne.

Virksomhedernes kapitalbehov og oprettelse af et erhvervsudviklingsinstitut

Foreliggende oplysninger peger på, at færøske erhvervsvirksomheder, såvel eksisterende som nye, har store vanskeligheder med at få indehavere af kapital både på og uden for Færøerne til at investere aktivt i erhvervslivet. Dette beror antageligt bl.a. på, at de potentielle investorer er skræmt af de senere års voldsomme nedgangskonjunktur og derfor anser risikoen ved aktive investeringer for at være uacceptabelt høj, også selvom der er tale om projekter, der - på markedsøkonomiske vilkår - med en ganske høj grad af sandsynlighed vurderes at ville give et positivt dækningsbidrag.

Det har på Færøerne været fremhævet som eksempler på vanskelighederne, at fiskeforarbejdnings- og eksportvirksomhederne har et for begrænset kapitalgrundlag, når henses til omsætningens størrelse og de svingende vilkår i branchen.

På denne baggrund er der enighed om at søge oprettet et erhvervsudviklingsinstitut med et kapitalindskud fra statskassen på 100 mill. kr. og fra færøsk side på 100 mill. kr. Med henblik på at udnytte eksisterende ressourcer bedst muligt vil instituttet indskyde ansvarlig kapital i virksomheder og projekter, som et eller flere pengeinstitutter på basis af egne kreditvurderinger samtidigt yder lån til, eller hvor andre investorer er parate til også at indskyde ansvarlig kapital.

Det forudsættes, at de pågældende projekter kan forventes at resultere i et positivt dækningsbidrag på markedsøkonomiske vilkår. Bestyrelsen på fem medlemmer udpeges af statsministeren og lagmanden med mulighed for i hvert fald tre medlemmer med tilknytning til Færøerne.

Sigtet med instituttet er alene at virke som katalysator for en vækstproces. Institutet skal derfor afhænde investeringer, når projekterne har vist sig levedygtige og derfor sædvanligvis salgbare, typisk inden for 3-7 år, eller hvis de må opgives. Indvundne beløb kan geninvesteres.

Vedtægter for instituttet udarbejdes hurtigst muligt til godkendelse af statsministeren og lagmanden, således at instituttet snarest kan begynde sin virksomhed på en måde, der respekterer EU's statsstøtteregler, jfr. Færøernes handelsaftale med EU. Efter tre år foretager lagmanden og statsministeren i fællesskab en vurdering af, om der er grundlag for at føre instituttet videre, og om der i givet fald er behov for at tilpasse instituttets struktur. Instituttets kapacitet kan tages op til ny vurdering inden de tre år i lys af udviklingen i instituttets aktivitet.

For Færøernes landsstyre:

Edmund Jacobsen
 Jørgen Sand
 M. Jacobsen
 Linné P. Gerd

For regeringen:

Poul Nyrup Rasmussen
 Christian Johannsen
 Morten Thomsen

Bilag 4.6. Antallet af fuldtidsarbejdsledige i perioden 15. okt. 1992 - 30. dec. 1994.

	Filet fabrikker	Andre	I alt	Uden for¹⁾ ordningen
1992				
15. oktober	537	1.408	1.945	
12. november	458	1.983	2.441	
10. december	570	2.419	2.989	
1993				
14. januar	595	2.916	3.511	
11. februar	1.144	3.356	4.500	
12. marts	300	3.952	4.252	
15. april	250	3.950	4.200	
13. maj	568	4.088	4.656	
10. juni	358	3.871	4.229	
08. juli	339	3.732	4.071	
12. august	449	3.635	4.084	
09. september	352	3.581	3.933	
07. oktober	528	3.580	4.108	
04. november	457	3.797	4.254	
02. december	304	3.964	4.268	
31. december	383	4.175	4.558	575
1994				
13. januar	645	4.248	4.893	
10. februar	468	4.255	4.723	
11. marts	153 ²⁾	4.017	4.170	534
08. april	319	4.021	4.340	580
06. maj	237	3.717	3.954	491
03. juni	285	3.223	3.508	443
01. juli	380	2.897	3.277	539
12. august	201	2.547	2.748	621
09. september	487	2.198	2.685	895
07. oktober	467	2.036	2.503	964
04. november	419	2.175	2.594	1.143
02. december	401	2.393	2.794	1.213
30. december	530	2.657	3.187	913
				678

¹⁾ Det registrerede antal arbejdsledige, der ikke modtager arbejdsløshedsforsikring enten fordi de ikke længere er i arbejdsløshedsforsikringsordningen eller p.g.a. utilstrækkeligt indtægtsgrundlag. Der findes ikke statistiske oplysninger for denne gruppe arbejdsledige før december 1993.

²⁾ Svarer til 480 personer

Kilde: Hagtiðindi

Bilag 4.7. Færøernes fiskekvoter i fremmed søterritorium og fremmede landes fiskekvoter ved Færøerne, 1993 - 1995.

Færøske fiskerirettigheder i fremmed søterritorium og fremmede landes fiskerirettigheder i færøsk søterritorium. Angivet i tons.

	1993	1994	1995	1993	1994	1995
	Til Færøerne			Til Rusland		
Færøerne - Rusland						
Torsk, kuller og bifangst	14.800	20.600	18.600	-	-	-
Anden bundfisk	3.500	2.500	2.500	200	200	200
Lodde	8.000	0	0	-	-	-
Blåhvilling, fersk	-	-	-	140.000	140.000	140.000
Rejer	3.000	2.500	2.500	-	-	-
Andet	1.000	1.000	1.000	2.000	4.000	4.000
I alt	30.300	26.600	24.600	142.200	144.200	144.200
	Til Færøerne			Til Norge		
Færøerne - Norge						
Torsk	2.000	3.100	3.100	-	-	-
Anden bundfisk	3.350	2.650	2.650	5.500	5.500	5.500
Makrel	7.000	12.740	12.740	18.000	19.840	19.840
Lodde	5.000	0	0	5.000	5.000	5.000
Sild	9.000	1.100	1.100	-	-	-
Sperling, tobis m.v.	1.100	20.000	20.000	-	-	-
Blåhvilling, fersk	20.000	10.000	10.000	27.000	27.000	27.000
Andet	10.000	300	300	400	400	400
I alt	57.750	49.890	49.890	55.590	57.740	57.740
	Til Færøerne			Til Island		
Færøerne - Island						
Torsk	700	700	1)	-	-	-
Anden bundfisk	5.300	5.300		-	-	-
I alt	6.000	6.000		-	-	-

.....fortsætter

	1993	1994	1995	1993	1994	1995
	Til Færøerne			Til andre		
Rettigheder i interna. farv.						
Torsk	3.550	2.461	2.461	-	-	-
Anden bundfisk	626	696	-	-	-	-
Rejer	-	-	-	-	-	-
Andet	-	-	-	-	-	-
I alt	4.176	3.157	2.461	-	-	-
	Til Færøerne			Til Canada		
Færøerne - Canada						
Torsk	-	-	-	-	-	-
Anden bundfisk	-	-	-	-	-	-
Hellefisk	800	-	-	-	-	-
I alt	800	-	-	-	-	-
	Til Færøerne			Til EU		
Færøerne - EU						
Torsk og kuller	-	-	-	500	500	500
Anden bundfisk	3.065	3.065	3.065	14.860	14.860	14.860
Makrel	6.930	7.410	7.410	5.770	6.170	6.170
Sild	1.160	1.160	1.160	-	-	-
Lodde	10.000	10.000	10.000	-	-	-
Brisling og hestemakrel	9.000	9.000	9.000	-	-	-
Sperling, tobis m.v.	18.000	18.000	18.000	-	-	-
Blåhvilling, fersk	62.000	62.000	62.000	25.000	25.000	25.000
Rejer	1.150	1.150	1.150	-	-	-
I alt	111.305	111.785	111.785	46.130	46.530	46.530

.....fortsætter

	1993	1994	1995	1993	1994	1995
	Til Færøerne			Til Andre		
Total						
Torsk m.v.	22.300	27.961	25.061	500	500	500
Anden bundfisk	15.841	14.211	8.215	20.560	20.560	20.560
Makrel	13.930	15.150	15.150	23.700	26.010	26.010
Sild	7.060	6.660	6.010	0	0	0
Lodde	27.000	10.000	10.000	0	0	0
Brisling og hestemakrel	19.800	18.900	17.750	5.000	5.000	5.000
Sperling, tobis m.v.	38.000	38.000	38.000	0	0	0
Blåhvilling, fersk	72.000	72.000	72.000	220.000	214.700	214.500
Rejer	4.150	3.650	3.650	0	0	0
Andet	1.370	1.300	1.300	2.400	4.400	4.400
Fiskekvoter i alt	221.481	207.832	197.136	272.230	271.170	270.970
		+ 8.500	+ 7.000			
		stk. laks	stk. laks			

1) Kvoten i islandsk farvand er ikke aftalt for 1995.
 Kilde: Hagtúðindi.

Bilag 5.1. IMF's rapport af 1993 om færøsk økonomi.

Memorandum om økonomisk politik

I. Baggrund

1. Den færøske økonomi befinder sig i en dyb recession. BNP i faste priser er faldet med næsten 20 procent de sidste fire år og en yderligere kraftig nedgang forventes i 1993. I øjeblikket overstiger den registrerede arbejdsløshed 20 procent af arbejdsstyrken på trods af en vis fraflytning fra Færøerne de seneste år.

2. I løbet af 1980'erne steg forbruget og investeringerne på Færøerne kraftigt. Den offentlige sektor deltog i denne udvikling gennem en vidtgående investeringsaktivitet på infrastrukturuområdet på og mellem øerne, og gennem støtte til foregelse af kapaciteten i fiskerflåden og i fiskeindustrien. I bagspejlet er det klart, at ekspansionen i den færøske økonomi gik for hurtigt i denne periode. I stedet for at foreges i kraft af kapacitetsudvidelsen i fiskerflåden og i fangsttrykket, er fiskefangsterne faldet stærkt de senere år, da fiskebestandenes tilstand ved Færøerne er forværret, og da adgangen til andre landes fiskefarvande er begrænset. Som et resultat heraf er fiskerisektoren præget af overkapacitet og af en manglende indtjeningsævne og dermed manglende evne til at servicere sin gæld. På grund af den overvældende betydning fiskeriet har for den færøske økonomi, har problemerne i denne sektor haft umiddelbare følgevirkninger for andre sektorer.

3. Som et resultat af udviklingen i 1980'erne steg den færøske udenlandsgæld alt for hurtigt (se appendix IV). I 1989 førte bekymringer om den forværede position overfor udlandet til, at landsstyret skiftede kurs i sin økonomiske politik. Offentlige investeringer blev reduceret og landsstyret tilskyndede indenlandske finansielle institutioner til at reducere långivningen og iværksatte et program, som skulle reducere flådens størrelse gennem kondemnering af skibe. Det heraf følgende fald i efterspørgsel bidrog til den kraftige tilbagegang i økonomisk aktivitet fra 1989 til 1992. Landsstyrets forsøg på at vende overophedningen af økonomien førte til en væsentlig forbedring af de løbende poster på den færøske betalingsbalance. De løbende poster ændrede sig fra et underskud på godt 25% af BNP i 1988 og et underskud på 10% af BNP i 1989 til et overskud på 7% i 1991. I 1992 var overskuddet ca. 5% af BNP.

4. Selvom landstyret har forsøgt at reducere sine udgifter de sidste fire år, har den faldende økonomiske aktivitet medført et tilsvarende fald i landskassens indtægter. Fra 1989 til 1991 var underskuddet på landskasseregnskabet uændret på ca. 10% af BNP, hvilket man hovedsagelig finansierede ved låntagning uden for Færøerne. I 1992 var underskuddet ca. 10% af BNP. I samme periode steg den offentlige sektors gæld til udlandet fra godt 45% af BNP i 1989 til ca. 95% ved udgangen af 1992. At den samlede totale nettogæld til udlandet steg lidt mindre fra ca. 125% til 140% af BNP, indikerer at der var

en stor privat kapitaleksport i denne periode, delvis som følge af en voksende bekymring over tilstanden i den færøske økonomi.

5. Den kontraktive virkning af den finanspolitiske stramning de senere år er blevet forstærket af en kraftig nedgang i fiskefangsterne. I mængde var den totale fangst i 1992 kun to tredjedele af fangsten i midten af 1980'erne, og sammensætningen af fangsten har bevæget sig klart mod mindre værdifulde arter.

6. De økonomiske vanskeligheder på Færøerne genspejles i krisen i det finansielle system. Lavere indtægter i den kraftigt forgældede fiskerisektor, både som følge af lavere fangster og færre subsidier fra landskassen, har tvunget mange virksomheder til at gå konkurs med alvorlige følger for de to største færøske banker. I oktober 1992 var landsstyret nødsaget til at tilføre næsten 500 mill. kr. som nødhjælp til Sjóvinnubankin, den ene af de to største banker på Færøerne, da finanstillsynet krævede, at banken skulle foretage store hensættelser mod tab på dårlige lån. Denne kapitaltilførsel i oktober var ikke tilstrækkeligt til at sikre, at Sjóvinnubankin forblev solvent og det blev nødvendigt at foretage en yderligere kapitaltilførsel på 350 mill. kr. i begyndelsen af februar i år. I mellemtiden blev ejerne af den anden store bank, Føroya Banki, også tvunget til at forøge kapitalgrundlaget i november 1992, efter at den havde måttet konstatere betydelige tab.

7. Erfaringerne de senere år har understreget problemerne med at udforme og gennemføre makroøkonomisk politik i en periode med hurtige økonomiske ændringer. Det har krævet en betydelig fleksibilitet mht. revidering og tilpasning af politikken i lyset af uventede udviklinger og pludselige ændringer i de ydre omstændigheder. I denne forbindelse er det af afgørende betydning, at det statistiske grundlag for at føre makroøkonomisk politik forbedres, og landsstyret agter at lægge fornyet vægt på dette område i 1993 og 1994. Specielt vil landsstyret bl.a. forbedre statistikken vedr. pengemarkedet og betalingsbalancen.

II. Fremtidsudsigter

8. Udsigterne for den færøske økonomi på kort til mellemlangt sigt er særdeles usikre og indeholder mange risici. På grundlag af de færøske fiskebestandes tilstand og de bilaterale fiskeriaftaler med andre lande ville man kunne opretholde fangstmængderne, men det er sandsynligt, at fangsten i 1993 vil aftage med omkring 10% i forhold til 1992 p.gr.a. finansieringsproblemer i fiskerisektoren. Sammen med en forventet stigning i fiskeopdrættenes produktion - fortrinsvis laks - medfører dette, at eksporten i 1993 vil falde med ca. 2,5% i mængde i forhold 1992 niveauet.

9. Den økonomiske aktivitet vil dog ganske givet falde

yderligere som et resultat af fald i lønninger, stigende arbejdsløshed og den dårlige finansielle situation hos virksomheder og husholdninger, delvis som følge af et sammenbrud i priserne på realkapital. Real BNP forudsiges at falde med næsten 20% i 1993. Importmængderne vil sandsynligvis aftage tilsvarende. På grund af en kraftig forværring i bytteforholdet, vil handelsbalanceoverskuddet sandsynligvis falde fra ca. 650 mio. kr. i 1992 til ca. 560 mill. kr. i 1993. Med en lille forbedring af de usynlige poster, vil overskuddet på betalingsbalancens løbende poster blive ca. 300 mill. kr. 1993 som i 1992.

10. Hvad angår den økonomiske udvikling i 1993, så afhænger meget af, at vi får en rimelig smertefri løsning på de finansielle problemer i fiskerisektoren og i banksystemet. Det er vigtigt, at den nødvendige finansielle omorganisering af fiskeriet giver os mulighed for at udnytte de muligheder, vi har for at eksportere. Landsstyret vil søge at fremme denne proces gennem den politik, som beskrives nedenfor. Det er dog klart, at fiskerflåden og fiskeindustrien ikke under nogen omstændigheder vil blive i stand til at servicere mere end en brøkdel af sin gæld. Et alvorligt problem er arbejdsløshedsfonden, som er i fare for at blive insolvent i nær fremtid.

11. Udsigterne for fiskeriet og fiskeopdrættet i 1994 indikerer, at eksportmængderne sandsynligvis kun vil udvise lille vækst, da de traditionelle fiskebestande ved Færøerne næppe vil være begyndt at restituere sig, og da det kan forudses, at produktionen i fiskeopdrætssektoren vil falde. Antages det, at faldet i real BNP aftager til 2 procent, så vil importmængderne aftage med op mod 5 procent, idet vi antager en lavere import af varer til anvendelse i produktion, bl.a. i fiskeopdræt. Med en forbedring i bytteforholdet, vil handelsoverskuddet stige til ca. 660 mill. kr. og overskuddet på betalingsbalancen til ca. 460 mill. kr.

12. Selv om der er betydelige risici og usikkerheder, synes det plausibelt i 1995 at forvente en gradvis stigning i fangsterne og eksporten. Denne mulighed, sammen med støtten fra den makroøkonomiske politik og den strukturpolitik, som beskrives nedenfor, burde give mulighed for at genetablere en moderat vækst i realindkomst uden at sætte det betalingsbalanceoverskud over styr, som er nødvendigt for at kunne reducere udenlandsgælden. Med en real vækstrate, som når op på ca. 2 procent pr. år i 1996/97, og en stabilisering af betalingsbalanceoverskuddet, vil den færøske udenlandsgæld reduceres til 110 procent af BNP ved udgangen af 1997 sammenlignet med ca. 140 procent ved udgangen af 1992.

III. Økonomisk-politiske mål

13. Landsstyret har formuleret en økonomisk politik ud fra de økonomiske udsigter på mellemlangt sigt, som er beskrevet ovenfor. Hovedsigtet på mellemlangt sigt vil være at genskabe økonomisk vækst og regional balance og at reducere landskas-

sens udenlandske gæld til et niveau, som kan serviceres på det tilgængelige ressourcegrundlag.

14. Programmet for 1993 og 1994 udgør et vigtigt skridt mod disse mål. Målet i 1993 vil først og fremmest være at komme af med landskassens underskud. Dett skridt er nødvendigt, da faldet i indkomster i høj grad har reduceret landskassens skattegrundlag og dens muligheder for at sevicere sin gæld. Selv om en fjernelse af underskuddet vil fjerne behovet for optagelse af eksterne lån for at finansiere løbende udgifter og kapitaludgifter, så er det også nødvendigt at forberede sig til at betale afdragene på de lån, som forfalder fremover, for perioden 1994-1997 er der i gennemsnit tale om 700 mill. kr. Med henblik herpå agter landsstyret at opnå et overskud på sit budget på ca. 4½ af BNP. Det er dog vigtigt at bemærke, at selv med den planlagt dramatiske forbedring af den finansielle position, så vil stabiliseringsprogrammet kun være muligt at gennemføre, dersom landsstyret er i stand til at refinansiere en betydelig del af de amortiseringer af ekstern gæld, som det står over for.

15. Idet det private initiativs betydning understreges, så vil det andet vigtige sigte med den økonomiske politik i 1993 og 1994 være, at landsstyret skal medvirke til at fremme en omstrukturering af fiskeriet og fiskeindustrien, og til at genskabe et sundt finansielt system. Denne del af politikken er beskrevet i punkterne 26 til 39 nedenfor.

16. Som led i den økonomiske politik for at reducere landskassens eksterne gæld, og sammen med den finanspolitik, som er beskrevet nedenfor, så vil landsstyret ikke optage eller garantere for ny ekstern gæld (dog ekskl. refinansieringer). Dette skal dog ikke gælde låntagning fra den danske stat, Danmarks Nationalbank eller salg af landskasseobligationer til købere uden for Færøerne. Denne restriktion på ny ekstern låntagning udgør et af de kvantitative mål i det færøske stabiliseringsprogram (se appendix I for yderligere information).

IV. Finanspolitik

17. Den vigtigste bestanddel i stabiliseringspolitikken i 1993 og 1994 er landskassens budget. På grund af den stadige usikkerhed, må finanspolitikken søge at finde en vanskelig balance mellem dét at opnå et mere overkommeligt gælds niveau for landskassen og dét at fremme den strukturelle omlægning.

18. Det vil blive særlig vanskeligt for landsstyret at nå de finanspolitiske mål i 1993 og 1994. Et yderligere væsentligt fald i skatteindkomsterne er uundgåeligt i den nuværende dårlige økonomiske situation, samtidig med at budgetbelastningen af at opretholde det sociale sikkerhedsnet er voksende. Stabiliseringsmålet - så vel som behovet for en finansiell genopretning på mellemlangt sigt - implicerer dog, at der skal budgeteres med et overskud på landskasseregnskabet på 29,4 mill. kr. i 1993 og et overskud på 200 mill. kr. i 1994. Men

p.gr.a. det efterslæb man har i moms-indkrævning, vil det finanspolitiske mål i 1993 være et underskud på 43,6 mill.kr. og et overskud på 200 mill. kr. i 1994. I 1993 er det det specifikke (likviditetsmæssige) kvartalsmål, at den kumulerede finansielle position hos landskassen skal udvise et underskud på 71,5 mill. kr. pr. 31. marts 1993, 57,7 mill. kr. pr. 30. juni 1993, 91,7 mill. kr. pr. 30. sep. 1993 og et underskud på 43,6 mill. kr. pr. 31. dec. 1993 (se appendix II). Disse lofter skal være blandt de kvantitative mål i stabiliseringsprogrammet.

19. Dette finanspolitiske mål kræver store besparelser i de løbende udgifter og opnås gennem en stram kontrol med landsstyrets samlede lønudbetalinger, reduktioner af subsidier og større omkostningsreduktioner på en række områder på det offentlige budget. Ved hjælp af disse tiltag vil de løbende udgifter blive reduceret med 253 mill. kr. i 1993 i forhold til 1992. Selv om kapitalanskaffelser på mellemlangt sigt vil kræve bevillinger, så vil det ikke være muligt at afsætte mere end 175 mill. kr. til disse formål, hvilket er en reduktion fra 324 mill. kr. i 1992. De udgifter, som relaterer til den finansielle sektor, behandles nedenfor.

20. En hovedkilde til usikkerhed vedr. udgifterne de senere år beror på tab på garantier fra landsstyret, som er blevet effektive. På budgettet for 1993 er der afsat 150 mill. kr. til dette formål. Hvis det bliver nødvendigt med yderligere udgifter på dette område, vil landsstyret deponere midler i banksystemet svarende til det samlede beløb for de effektive garantier. I den forbindelse sættes der grænser for den kumulative ændring i udestående nettolångivning fra de færøske pengeinstitutter til landsstyret, regnet fra slutningen af januar 1993 skal der ske en formindskelse på 100 mill. kr. pr. 31. marts 1993, en formindskelse på 123,2 mill. kr. pr. 30. juni 1993, en formindskelse på 128,5 mill. kr. pr. 30. sep. 1993 og en formindskelse på 149,7 mill. kr. pr. 31. dec. 1993 (se appendix III). I 1994 sættes der en grænse for den årlige formindskelse på 294,4 mill. kr. Disse grænser er blandt de kvantitative mål i stabiliseringsprogrammet.

21. Når de samlede udgifter budgetteres til 2.671 mill. kr. i 1993 er det nødvendigt, at indtægterne i 1993 bliver 2.701 mill. kr., hvis man skal nå det regnskabsmæssige mål om balance på det samlede budget. For at opnå en indtægt, der er stor nok, har man for 1993 gjort følgende: (i) et nyt momssystem med en sats på 23% til erstatning af det hidtidige import- og produktionsafgiftssystem, (ii) en hårdere beskatning af renter og udbytter, (iii) en stigning i arveafgifterne, (iv) en forhøjelse af indtægter forbundet med salg af alkohol og (v) en gradvis fjernelse af assymetrien i rentebeskatningen. Samtidig reduceres selskabsskatten for at stimulere udenlandske investeringer på Færøerne.

22. I lyset af usikkerheden ved ansættelsen af indtægter og udgifter er det nødvendigt at have foranstaltninger i beredskab på adskillige områder. Disse omfatter: at reducere de løbende udgifter, at forhøje moms-satsen til 25%, introducere ekstraskat, i højere grad at bruge brugerbetaling til at dække

omkostningerne ved offentlige tjenesteydelser, undersøge muligheden for at sænke landskassens lønudbetalinger ud over det, man har opnået i den nyligt indgåede aftale med de offentligt ansatte, udsættelse eller standsning af ikke-væsentlige investeringer og at sælge landskassesejendomme.

23. Foruden at forbedre landskassens finansielle position vil man forbedre den økonomiske disciplin i kommunerne, hos fonde uden for landskassen og for landskassevirksomheder. Foranstaltninger på dette område omfatter bl.a. at begrænse kommunernes muligheder for at unddrage landskassen skatteindtægter, sammenlægning af små kommuner, og snævre grænser for at yde landskassebevillinger til fonde uden for landskassen og til landskassevirksomheder. Mulighederne for at privatisere nogle af landskassevirksomhederne vil også blive undersøgt. Under ingen omstændigheder vil underskud hos kommuner blive dækket af landskassen.

24. Et balanceret budget og tilgængelig likviditet, vil ikke give tilstrækkelige midler til, at landsstyret kan klare at betale sine fremtidige udenlandske og indenlandske gældsforpligtelser på 380 mill. kr. i 1993. Tilpasningsprogrammet for 1993 vil således kun være muligt at gennemføre i det omfang refinansiering er mulig. Landsstyret har allerede besluttet at sælge statsgaranterede obligationer for 300 mill. kr. til de færøske sparekasser og det færøske forsikringsselskab i den nærmeste fremtid for at kunne klare noget af sit refinansieringsbehov. Landsstyret agter også at diskutere refinansiering af, men ikke ændring af betingelserne for, den gæld, der kommer til forfald, med dets nuværende kreditorer og at undersøge officielle eksterne finansieringskilder.

25. De store gældsforpligtelser hos landskassen og behovet for at komme i gang med at reducere gældsniveauet gør, at det er afgørende, at landsstyret opnår et overskud på regnskabet for 1994, som kan oprettholdes de følgende år. Foruden at forbedre den finansielle position, vil man undersøge ny måder til at mobilisere den indenlandske opsparing på, så som at sælge obligationer til borgerne og til andre institutioner end bankerne. Men hvis tilpasningsprogrammet skal lykkes, er det afgørende, at man opnår en tilstrækkelig grad af refinansiering, således at man kan følge et rimeligt tilpasningsprogram på mellemlangt sigt. Den eksterne refinansiering, som er nødvendig i 1994, er ca. 580 mill. kr., 960 mill. kr. i 1995, 730 mill. kr. i 1996 og 525 mill. kr. i 1997.

V. Strukturlægninger i fiskerisektoren

26. Udsigterne for den færøske økonomi på mellemlangt og langt sigt afhænger ikke kun af makroøkonomiske tilpasninger på det finanspolitiske område, men i lige høj grad af strukturændringer og forbedret effektivitet i fiskerisektoren. Landsstyret er fast besluttet på at gøre alt, hvad det kan for at sikre en rationel udnyttelse af de færøske fiskeressourcer. Med henblik herpå har landsstyret udpeget et særligt strukturudvalg, som

skal udfærdige forslag til at forbedre fiskeripolitikken på Færøerne og specielt til at reducere overkapacitet i fiskerisektoren. De betragtninger, der skal være grundlaget for arbejdet i udvalget - som skal præsentere sine forslag senest 1. juli 1993 - er skitseret nedenfor.

27. I lyset af den nuværende tilstand og fremtidsudsigterne for de mest betydende fiskebestande er der flere strukturelle problemer, som påvirker fiskeriet. Trawlerflåden ved Færøerne er for stor i forhold til de fiskeressourcer, som findes ved Færøerne. Ligeledes er fiskerisektoren for gældstynget og har været for afhængig af subsidier fra landsstyret. Ledelsen inden for fiskeriet har været for utilstækkelig og skal forbedres. Endelig er den relative pris på arbejdskraft for høj både i fiskeriet og i industrien. Alle disse problemer må angribes samtidig og i samarbejde med landsstyret, de færøske banker, rederne og fagforeningerne. Det er afgørende, at fiskeriet igen bliver rentabelt, og at landsstyret søger at sikre, at dette sker.

28. Kreditorerne må føre an i omstruktureringen af fiskeriet ved at tage tab på sine lån, samtidig med at de fortsætter med at yde finansiering til levedygtige virksomheder. Landsstyret må på sin side sikre fiskerisektorens rentabilitet ved at føre en fiskeripolitik, som er i overensstemmelse med en effektiv udnyttelse af fiskeressourcerne. I denne forbindelse er en reduktion af fiskerflådens størrelse og en tilpasning af flådens sammensætning af stor betydning. I samarbejde med kreditorerne agter landsstyret at inddrage licenserne hos skibe, som går konkurs, eller hos de skibe, som bankerne ønsker at kondemnere i stedet for. Det forventes, at dette skridt vil reducere fiskerikapaciteten væsentligt.

29. For at tilskynde til rationalisering af fiskerikapaciteten har landsstyret indført et system med overførbare subsidier i det nuværende licenssystem. Dette system vil give et forretningsmæssigt incitament til virksomheder med flere skibe - f.eks. de store banker - til at reducere sin flåde. Selv om de ressourcer, som landsstyret kan afsætte til dette formål er særdeles begrænsede p.gr.a. de finansielle restriktioner, kan dette system alligevel under de nuværende omstændigheder med lave fangstmængder og lave priser bidrage til en reduktion af fiskerikapaciteten.

30. Da det står klart, at overdreven subsidiering af fiskepriser og for generøse investeringsgarantier til fiskeskibe har spillet en vigtig rolle for overekspansionen af fiskeflåden, binder landsstyret sig, bortset fra under ekstraordinære omstændigheder, til en aftrapning af de genrelle fiskerisubsidier over en periode på højest 5 år. I løbet af denne periode må fiskeriet tilpasse sig til at virke under rene markedsvilkår.

31. Den traditionelle måde at styre fiskeressourcerne ved Færøerne på består hovedsagelig af at udstede et fast antal fiskelicenser. Hvis man mener, at fiskeriet truer gydearealer, så kan landsstyret gribe ind med at lukke områder med store

mængder ungfisk og voksen fisk, som befinder sig i en sårbar fase så som under gydning. Landsstyret kan også regulere det antal dage, fiskeskibene har lov til at fiske ved Færøerne. Det er klart for landsstyret, at under dette fiskeristyrings-system blev for mange fiskelicenser udskrevet, hvilket førte til overfiskning af de mest værdifulde demersale arter ved Færøerne, heriblandt torsk og kuller.

32. Selvom landsstyret er overbevist om, at faren for overfiskning vil blive reduceret med en flåde med væsentlig mindre kapacitet, så erkender det, at strengere foranstaltninger end dem, et licenssystem indbærer, kan blive nødvendige, når fiskebestandene begynder at komme sig. Landsstyret er parat til at overveje forslag om indførelse af TAC'er (total allowable catch) for alle de vigtigste fiskearter ved Færøerne. Landsstyret vil basere yderligere udvikling af sin fiskeripolitik på arbejdet i det særlige strukturudvalg, nævnt under punkt 26, som bl.a. vil sammenligne et kvotasystem med det nuværende licenssystem. Under alle omstændigheder er landsstyret fast besluttet på at forhindre at overfiskning ved Færøerne gentager sig.

33. Det er klart, at omkostningsniveauet inden for fiskeriet og i fiskeindustrien er for højt til at kunne sikre et rimeligt afkast af investeringer i fiskesektoren - selv når der nok af fisk. Landsstyrets styringsmuligheder på dette område er dog begrænsede. På fiskeriområdet vil man, først og fremmest gennem moralsk påvirkning, tilskynde redere og mandskaber til at tilpasse partssystemet, for at afspejle den stadig stigende kapitalintensitet i fiskeriet. Inden for fiskeindustrien vil landsstyret fremme og støtte produktionen af højpris produkter ved at støtte forskning, udvikling og markedsføring. Dette kan dog vise sig at være utilstrækkeligt til at sikre rentabiliteten i fiskeindustrien. Det er nødvendigt at reducere omkostningsniveauet generelt i den færøske økonomi for at sikre konkurrenceevnen.

34. Ikke kun det traditionelle fiskeri står over for alvorlige vanskeligheder. Fiskeopdræt lider også under ringe rentabilitet, hovedsagelig som følge af lave priser. Omend landsstyret ikke bestrider, at disse vanskeligheder er reelle, så det overbevist om, at færøsk fiskeopdræt har en fremtid. Landsstyret har tiltro til, at bankerne vil være i stand til at støtte den finansielle reorganisering af virksomhederne i denne sektor, og landsstyret er parat til at samarbejde med dem på dette område.

35. Ovenstående punkter vedrører hovedsagelig omlægninger på mellem- og langt sigt inden for fiskerisektoren. Af lige så stor betydning er spørgsmålet om, hvordan man i den nuværende finansielle krise kan bevare en tilstrækkelig fiskeriindsats på kort sigt, således at man på Færøerne kan være i stand til at fange den fisk, som man uden risiko for fiskebestandene skal kunne fiske ved Færøerne. Den stadig ringere likviditet i banksystemet gør det yderligere svært for bankerne at finansiere driften af bare nogle få skibe.

Landsstyret er særdeles bekymret om denne situation og dens følger for arbejdsløsheden i forskellige områder af Færøerne og er villigt til at gøre hvad det kan for at råde bod på dette, så som det diskuteres nedenfor.

VI. Omlægninger i den finansielle sektor

36. Som beskrevet ovenfor, er landsstyret især bekymret om den finansielle situation hos bankerne. Vanskelighederne i fiskerisektoren har haft alvorlige følger for banksystemet og har nødvendiggjort offentlig indgriben for at tilføre yderligere kapital i Sjóvinnubankin. Landsstyret mener, at de strukturomlægninger i fiskerisektoren, som beskrives ovenfor, er absolut nødvendige for at genskabe den langsigtede rentabilitet i finanssektoren på Færøerne. Landsstyret er dog i tvivl om, hvorvidt de store private banker har tilstrækkelig likviditet for nærværende til at kunne finansiere selv en fiskeriindsats, som økonomisk set er passende. Landsstyret mener således, at yderligere foranstaltninger er nødvendige.

37. Endvidere er landsstyret bekymret for, at de faldende indkonster og ejendomspriser kan forværre problemerne hos bankerne. Det er landsstyrets opfattelse, at bankerne har behov for at forbedre kvaliteten af deres låneporteføljer, og at de har behov for at forbedre deres effektivitet ved en omkostningsreduktion. I den forbindelse agter landsstyret at samarbejde med finanstilsynet. Finansieringsfonden af 1992 har for nylig taget vigtige skridt til at styrke ledelsen og finansieringen af Sjóvinnubankin. Landsstyret agter at styrke samarbejdet med Finansieringsfonden af 1992 i denne proces.

38. Desuden har landsstyret behov for at finde metoder, hvorpå det kan yde midlertidig finansiell assistance til pengeinstitutter i vanskeligheder, for at derved at forbedre sine muligheder for at reagere på problemer i banksystemet, bl.a. for at undgå afsmitningsvirkninger. I denne forbindelse vil landsstyret undersøge mulighederne for at udstede obligationer i sit eget navn, og at indskyde provenuet i Landsbankin, som så kunne bruge disse ressourcer til at påtage sig at skaffe likviditet til de ramte pengeinstitutter, og til at sikre, at der bliver taget passende initiativer til at disse institutter får genskabt sin finansielle sundhed.

39. Det er også afgørende for udfaldet af dette program, at de lovmæssige rammer for det finansielle system styrkes. Hvad det angår vil landsstyret modernisere den færøske erhvervs- og handelslovgivning, bl. a., bank- og revisorlovgivningen. Landsstyret er i gang med at forberede lovgivning, som skal modernisere lovgivningen på Færøerne og harmonisere den med den europæiske på disse områder. Denne nye lovgivning vil blive vedtaget senest den 13. april 1993.

VII. Revision af programmet

40. Landsstyret mener, at den politik, som beskrives i dette memorandum er i overensstemmelse med opnåelse af de mål for 1993 og 1994, som opstilles i programmet. Specielt i lyset af de usikkerheder, som knytter sig til udsigterne for fiskeresoucerne og de forventede strukturændringer i den færøske økonomi, er landsstyret dog til rede at foretage yderligere indgreb, hvis det bliver nødvendigt. Landsstyret vil opretholde en tæt kontakt med den danske regering og andre kreditorer, så de kan følge med, om man nærmer sig de mål, som programmet sætter.

Restriktioner på ny låntagning i udlandet

I dette appendix gives en yderligere beskrivelse af restriktionerne på ny ekstern låntagning. Landsstyret defineres som bestående af Landsstyret selv og institutioner, som figurerer på finansloven, samt andre institutioner og virksomheder, så som postvæsenet, radioen, fjernsynet, udviklingsfonden, industrifonden, landbrugsfonden, det offentlige transportselskab. Ekstern defineres som værende udenfor Færøerne med undtagelse af den danske stat og Danmarks Nationalbank. Undtaget fra disse restriktioner er ændringer i gælden som følge af omlægninger, herunder kapitaliserede renter. Også undtaget fra disse restriktioner er salg af obligationer udgivet af landsstyret. Information om størrelsen af landsstyrets eksterne gæld vil blive rapporteret kvartalsvist til den danske regering gennem statsministeriet, sammen med en fordeling på kreditorer. Alle oplysninger vil blive fremsendt senest 30 dage efter udgangen af hvert kvartal.

Grænser for landsstyrets kumulerede finansielle stilling.

	Grænser Mill. kr.
Kumulerede ændringer efter 31. december 1992:	
Pr. 31. marts 1993	-71,5
Pr. 30. juni 1993	-57,7
Pr. 30. september 1993	-91,7
Pr. 31. december 1993	-43,6
Pr. 31. december 1994	156,4

1. Landsstyrets finansielle stilling, defineret som i appendix I, er forskellen (på likviditetsbasis) mellem totale indtægter og totale udgifter (medregnet nettoudlån) 1). I disse grænser repræsenterer et positivt tal et kumuleret overskud og et negativt tal repræsenterer et kumuleret underskud. Grænserne for landsstyrets finansielle stilling vil blive beregnet kumuleret fra ultimo december 1992. Grænserne vil blive overvåget ud fra landskasseregnskabet, suppleret med oplysninger fra den finansielle sektor. Landsstyrets finansiering defineres til at omfatte nettolåntagning fra pengeinstitutsystemet, som defineret i appendix III, anden låntagning fra indenlandske långivere og eksterne lån, som defineret i appendix I, men uanset deres løbetid. Information om landsstyrets finansielle stilling vil blive tilsendt den danske regering via statsministeriet kvartalsvist, sammen med en detaljeret specifikation af indtægter og udgifter. Alle oplysninger vil blive fremsendt senest 30 dage efter udgangen af hvert kvartal.

1) Som eksempel på beregning af den finansielle position, se vedlagte bilagstabel 1 for årene 1990-1993.

Grænser for den kumulative ændring i nettolångivning fra det indenlandske banksystem til landsstyret.

	Grænser
	Mill. kr.
Nettorestgæld pr 31. januar 1993 (estimeret)	-200,8
Kumulativ ændring fra 31. januar 1993:	
Pr. 31. marts 1993	-100,0
Pr. 30. juni 1993	-123,2
Pr. 30. september 1993	-128,5
Pr. 31. december 1993	-149,7
Pr. 31. dec. 1994	-294,4

Landsstyret er defineret i appendix I.

Nettolångivningen fra det indenlandske pengeinstitutssystem - som også inkluderer Danmarks Nationalbank og Landsbankin - til landsstyret til anvendelse til de formål, som beskrives i programmet, defineres som summen af pengeinstitutternes tilgodehavender over for alle dele i landsstyret, minus summen af landsstyrets indskud i pengeinstitutssystemet, som registreret pengeinstitutternes regnskaberne (negative tal betyder, at landsstyret tilgodehavender er større end dets forpligtelser). Tilgodehavender omfatter lån og kassekreditter til landsstyret så vel som beholdninger af landskasseobligationer, samt garantier givet af landsstyret. Pr. 31. jan. 1993 var banktilgodehavender over for landsstyret 655,3 mill. kr. (ekskl. de særlige nødlån fra Danmarks Nationalbank til kapital i Finansieringsfonden af 1992) og landsstyreindestående i banksystemet var 856,1 mill. kr. Negative tal for de kumulative ændringer angiver, at landsstyret foreger sine nettoindestående i pengeinstitutssystemet.

Grænserne for ændringen i pengeinstitutternes finansiering til landsstyret vil blive kumuleret fra udgangen af januar 1993. Grænserne vil blive overvåget via landskasseregnskabet, suppleret med oplysninger fra det finansielle system. Information om den kumulative ændring i nettolångivningen til landsstyret vil blive tilsendt den danske regering via statsministeriet kvartalsvist, inklusive specifikation af indlån og tilgodehavender over for landsstyret hos de enkelte pengeinstitutter. Alle oplysninger vil blive fremsendt senest 10 dage efter udgangen af hvert kvartal.

Færøernes nettoindtægt til udlandet1980-1992.Mill. kr.

1980	1.083
1981	1.385
1982	1.605
1983	2.250
1984	3.060
1985	3.806
1986	5.084
1987	5.964
1988	7.755
1989	8.285
1990	8.517
1991	8.192
1992	7.895

Kilde: Færøernes Statistik

Tabel 1. Den færøske landskasses finansielle position

	1990	1991	1992 (est.)	1991 Budget
Mill. kr.				
<u>Samlede indtægter og bevillinger</u>	<u>2.799</u>	<u>2.558</u>	<u>2.546</u>	<u>2.701</u>
Samlede indtægter	2.047	1.387	1.745	1.894
Løbende indtægter	2.047	1.387	1.745	1.894
Skatteindtægter	1.946	1.754	1.665	1.790
Indkomstskatter	1.112	988	900	888
Forbrugsafgifter 1)	834	762	760	888
Andet	..	4	5	14
Andre indtægter	101	133	80	104
Tilskud				
Den danske stat	752	771	802	807
<u>Samlede udgifter og afdrag på lån</u>	<u>3.319</u>	<u>3.183</u>	<u>3.126</u>	<u>2.671</u>
Samlede udgifter	3.128	3.029	2.923	2.521
Løbende udgifter	3.128	2.737	2.599	2.346
Renter	153	202	257	318
Fiskerisubsidier	580	528	311	130
Andet	2.395	2.007	2.031	1.898
Kapitaludgifter 2)	..	292	324	175
Låntagning minus afdrag	191	154	203	150
heraf tab på garantier	111	167	226	150
<u>Finansiell position</u> <u>(- = underskud)</u>	<u>-520</u>	<u>-525</u>	<u>-580</u>	<u>29</u>

Kilde: Færøernes Landsstyre.

- 1) Forbrugsafgifter i 1993 omfatter moms-indtægter på 563 mill. kr. på regnskabsbasis. På likviditetsbasis forventes moms-indkrævningen at give 490 mill. kr.
- 2) Omfatter ikke kapitaltilførselen til Finansieringsfonden af 1992, som klassificeres som statusposter.

Bilag 5.1. Bestemmelserne i handelsaftalen mellem EF og Danmark/Færøerne om toldfri adgang til EF for færøske fiskeprodukter.

Hovedregel: For fisk og fiskeprodukter, hvor der har kunnet påvises, at Færøerne har haft en nævneværdig eksport til EF i referenceperioden (1985-1988) eller senere, indføres fuld toldfrihed for færøsk eksport til hele EF.

Undertagelser: For en række produkter, som EF har anset for henholdsvis følsomme eller potentielt følsomme, begrænses toldfriheden af kvoter og referencelofter. Ændringer i disse kvoter og lofter, samt inddragelse af ikke hidtil eksporterede produkter, kan drøftes mellem parterne i den blandede komité under henvisning til en specifik udviklingsklausul.

		Tons
Kvoter		
TQ1.	Ørred, levende, fersk, frosset, incl. filet	700
TQ2.	Laks, levende, fersk, frosset, incl. filet	4.900
TQ3.	Ørred/laks, tilberedt og konserveret	2.000
TQ4.	Andre fiskevarer, tilberedt og konserveret	2.000 ¹⁾
TQ5.	Rejer, pillede	2.000
Lofter		
RC1.	Sild, fersk, frosset, incl. frosset filét	2.000
RC2.	Makrel, fersk	3.000
RC3.	Sejfilet og sejfars, frosset	25.000
RC4.	Saltede filéter af "andre arter" (end torsk)	5.000
RC5.	Røget fisk	1.000
RC6.	Rødfisk, fersk, frosset, incl. filét	12.600
RC7.	Ferske filéter, bortset fra torsk og rødfisk	3.000
RC8.	Langefileter, frosne	550
RC9.	Blåhvillingfilét og blåhvillingfars, frosset	1.800
RC10.	Saltfisk, ej filét, af andre arter end torsk	1.400
RC11.	Rejer (ej pillede)	11.000
RC12.	Sild, saltet, symet (halvfabrikata)	500

*) TQ: Toldkvote, det vil sige 3. landstold indføres, når mængden nås.

*) RC: Referenceloft, det vil sige 3. landstold kan indføres, når mængden nås.

1) Med virkning fra 1. januar 1995 blev kvoten på 2.000 t. ophævet i forbindelse med en indgået aftale om ændring af handelsaftalen. Dette får især betydning for den færøske produktion af panerede fiskeprodukter.

Bilag 5.2. Værdien af Færøernes eksport 1991 - 1994 i mill. kr.¹⁾

	1991	1992	1993	1994
Frosset/iset hel fisk (bortset fra laks og ørred)	278,0	227,5	265,2	207,8
Frosset/iset fiskefilet	998,8	877,1	673,2	718,2
heraf - sejfilet	492,7	273,2	176,8	163,9
- torskefilet	178,3	286,3	266,3	266,4
- kuller	139,7	83,2	46,0	73,5
Saltfisk	404,8	348,4	172,2	226,4
heraf -torsk	278,5	203,5	94,5	147,3
-sej	0,9	6,4	5,2	7,9
Rejer og skaldyr	321,3	222,1	270,3	290,6
heraf rejer	276,6	198,3	252,8	268,9
Laks og ørred	548,0	581,7	473,8	362,9
heraf laks	417,8	466,2	417,7	336,3
Forarbejdet fisk	20,0	30,2	71,5	87,8
heraf røget fiskefilet	12,4	20,3	23,2	42,8
Fiskevarer til industri	67,4	106,3	114,4	110,9
heraf fiskemel	42,1	61,1	66,3	75,7
Andre varer excl. skibe	5,4	6,2	11,6	21,6
Frimærker	28,0	28,0	27,0	27,0
I alt (excl. skibe)	2.662,7	2.427,5	2.079,2	2.053,2
Skibe	149,9	240,4	80,1	50,3
I alt	2.812,6	2.667,9	2.159,3	2.103,5

¹⁾ Tabellen afløser tilsvarende tabeller i Rigsombudets tidligere beretninger. Hagstova Føroya har indført en ny opdeling af varegrupperne, ligesom talmaterialet er afstemt med de endelige regnskabstal, hvorfor tabellen ikke umiddelbart er sammenlignelig med tidligere tabeller. Tallene for 1994 er foreløbige.

Kilde: Hagtiðindi og Hagstova Føroya.

Bilag 6.1. Specifikation af statens udgifter (netto) på Færøerne 1991-1994 og budgettal/skøn for 1995 (mill. kr.).

	1991	1992	1993	1994	1995
Bloktilskud	538,8	551,9	687,1 ¹⁾	826,1	843,4
Socialvæsen (refusioner)	230,8	240,1	118,3 ¹⁾	-	-
Lærerpensioner	8,6	8,9	8,9	9,1	9,0
Andre pensioner	6,6	7,7	8,6	8,6	8,6
Krigspensioner	-	-	35,3	100,5 ²⁾	91,7
I alt	784,8	808,6	858,2	944,3	952,7
Statsinstitutioner					
Rigsombudet	4,7	4,6	4,7	4,8	4,9
Landslægen	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9
Statens Luftfartsvæsen ³⁾	15,0	17,4	11,4 ⁴⁾	11,3	11,1
Forsvaret ⁵⁾	174,0	170,3	179,9	180,0	179,3
Sorenskriveren ⁶⁾	6,6	2,5	-2,0	0,1	0
Politi- og Arrestvæsen	32,8	36,3	47,9	45,4	49,9
Søfartsstyrelsen	2,4	3,1	2,5	2,8	2,1
Farvandsvæsenet	9,3	9,4	11,6 ⁷⁾	19,0 ⁸⁾	9,1
DMP ⁹⁾	2,1	2,4	2,3	3,0	1,5
DGU ¹⁰⁾	2,7	2,9	1,1	0,3	0,3
Kirkevæsen	8,3	7,0	7,4	7,0	7,1
Andre Udgifter	0,1	-	-	-	-
Statsinstitutioner i alt	245,6	256,7	267,7	274,6	266,2
Total	1.030,4	1.065,3	1.125,9	1.218,9	1.218,9

1) Med ændringen af bloktilskudsordningen pr. 1. juli 1993 bortfaldt refusionerne på det sociale område. Der udbetaltes således i alt kr. 805,4 mill. kr. i refusioner og bloktilskud i 1993.

2) I beløbet for 1995 er der taget højde for, at der i anledning af 50-året for Danmarks befrielse vil blive udbetalt et ekstraordinært hædersgavebeløb på 5.888 kt. til samtlige hædersgavemodtagere den 1. juni 1995.

3) Udgifter vedrørende Vágar lufthavn.

4) Beløbet er korrigeret i forhold til Rigsombudets beretning 1993.

5) Fiskeriinspektion, Færøernes Kommando, Flyvestation Tórshavn. Forsvarets opgørelsesmetode for udgifter vedrørende opgaver på Færøerne blev i 1994 ændret. Opgørelsen indeholder nu alle omkostningsrelaterede udgifter og medfører derfor et større totalbeløb end tidligere.

6) Færøernes ret. Beløbene vedrørende Sorenskriverembedets nettoudgifter i 1993 er fejlagtigt i Rigsombudets "Beretning 1993" angivet som udgifter. Sorenskriverembedets indtægter (der hovedsagelig stammer fra retsafgifter) overstiger fra 1993 de samlede udgifter.

7) Farvandsvæsenets udgifter vedrørende Færøerne i 1993 er fejlagtigt opgivet til 1,5 mill. kr. i Rigsombudets "Beretning 1994".

8) Incl. anlægsudgifter (fyr og Loranstationen i Eiði) på Færøerne i 1994, der beløber sig til 3,6 mill. kr. Der er budgetteret med anlægsudgifter på 1,7 mill. kr. vedrørende fyr i 1995.

9) Danmarks Meteorologiske Institut. Årsagen til faldet i udgiftsniveauet 1994 - 1995 er, at der er indkøbt til lager i 1994. Der er således ikke tale om ændret aktivitets/udgiftsniveau.

- ¹⁰⁾ Danmarks Geologiske Undersøgelser. Faldet i udgiftsniveauet i perioden 1992 - 1994 skyldes, at DGU har flyttet visse aktiviteterne fra Færøerne til Danmark. De i bilaget anførte beløb relaterer sig alene til aktiviteter udført på Færøerne. Det reelle aktivitets/udgiftsniveau er således uændret.

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutionerne samt finanslove.

Bilag 9.1. Antal modtagere af sociale ydelser i årene 1991-1994

	1991	1992	1993	1994
Folkepension				
Alm. folkepension	5.637	5.620	5.837	5.855
Folkepension før tid	148	159	185	240
I alt	5.785	5.779	6.022	6.095
Invalidepension				
Laveste invalidepension	223	253	271	284
Mellemste invalidepension	957	995	1.013	1.092
Højeste invalidepension	671	654	667	689
Invaliditetsydelser	83	79	80	79
I alt	1.934	1.981	2.031	2.144
Kontanthj. efter forsorgslov § 9 pga.				
Sygdom	430	512	482	380
Arbejdsløshed	1.331	2.423	1.521	2.189
Manglende børnepasning	91	112	90	70
Samlivsophør (skilsmisse)	85	79	75	46
Anden årsag	4	2	3	4
I alt	1.941	3.128	2.171	2.861
Hjælp efter forsorgslovens				
§ 13 varig hjælp ¹⁾	55	57	57	51
§ 15 Enkeltydelser	395	385	383	539
§ 17 Handicappet barn	192	191	206	236
§ 18 Revalidering	199	194	183	175
§ 18 Hjælpemidler	1.120	1.011	1.080	1.284
§ 27 Enkepension	40	30	25	27
I alt	2.001	1.868	1.934	2.312
Dagpenge				
Ved sygdom	2.765	2.352	1.815	1.698
Ved barsel	804	631	462	350
I alt	3.569	2.983	2.277	2.048
Andet				
Børnetilskud (enkebørn)	253	245	265	252
Forskudsvis udbet. af børnebidr.	989	965	1.058	1.008
Børneforsorg ²⁾	44	62	93	91
Bet. for pasning af plejepat. i hjem	127	111	78	81
Brændselsstøtte	3.370	3.454	3.554	3.566
I alt	4.783	4.837	5.048	4.998
Antal modtagere i alt	20.013	20.576	19.483	20.458

1) Personer, der modtager varig hjælp i Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri ikke medregnet.

2) Kun enkeltydelser. Føroya Barnaheim er ikke medregnet.

Kilde: Almanastovan.

Bilag 9.2. Samlede sociale udgifter i hovedposter i årene 1984/85 og 1992-1994.

	1984/85	1992 ¹⁾	1993	1994
	- 1.000 kr. -			
Folkepension ²⁾	195.401	250.804	253.512	259.737
Invalidepension ³⁾	73.796	106.426	114.416	123.059
Enkepension	3.270	1.439	1.639	2.100
Forskellige børnetilskud m.m. ⁴⁾	3.268	21.445	9.410	3.583
Ligningsmæssige børnefradrag ⁵⁾	29.992	59.006	57.600	57.000
Almindelig forsorg	19.227	100.769	61.893	78.494
Almindelig børneforsorg ⁶⁾	47.570	13.439	17.695	13.934
Særforsorg ⁷⁾	41.165	53.066	51.988	51.504
Ulykkesforsikring ⁸⁾	18.101	21.205	21.222	15.344
Sygedagpenge Lønudligningsfonden	4.017	6.352	6.820	6.153
Dagpenge v. sygdom og fødsel	29.499	51.553	37.599	31.487
Sygekasser ⁹⁾	35.198	65.692	65.549	61.833
Hjemmehjælp ¹⁰⁾	38.522	51.506	58.715	62.521
Vederlag for pasning af ældre	822	6.298	5.111	4.746
Alderdoms- og plejehjem m.v.	-	101.947	92.510	90.128
Daginstitutioner og dagplejeordninger	-	108.373	99.418	99.686
Forsorgsinstitutioner	-	11.605	11.416	9.577
Indkomstsikring for fiskere ¹¹⁾	-	-	97.327	88.056
Andre udgifter ¹²⁾	26.372	47.605	59.450	37.375
I alt	566.220	1.078.530	1.123.290	1.096.317

1) I Rigsombudsmandens beretning for 1993 er visse af beløbene vedr. 1992 foreløbige. Nedenstående beløb er endelige.

2) Institutioner iberegnet i 1984/1985.

3) Revalidering, hjælpemidler m.m. iberegnet i 1984/1985. Fra 1988 under forsorgsloven.

4) Inkl. almindeligt børnetilskud, tilskud til enkebørn, forskudsvis udbetaling af børnebidrag.

5) Beløbet for 1994 er anslået. I Rigsombudsmandens beretning for 1994 var beløbet for 1993 anslået. Beløbet for 1993 er nu endeligt.

6) Daginstitutioner og dagplejeordninger iberegnet i 1984/1985.

7) Specialskolens elevhjem iberegnet i 1984/1985.

8) Forsikringsydelse.

9) Hovedsagelig medlemskontingent og landskassetilskud.

10) Fra 1993 hjemmehjælp og hjemmesygeplejerske- og sundhedsplejerskeordningen (hjemmeplejen).

11) Udgifterne er flyttet fra fiskeriområdet til socialvæsenet på finansloven for 1993. Den nuværende konto omfattede tidligere: løvbundne udgifter (dagstøtte, mindsteløn m.v.), tilskud og fiskeriforsøg i færøske farvande.

12) Inkl. administrationen af Almannastovan, Færøernes Ulykkesforsikringsråd, Det sociale Ankenævn, brændsels- og kommunikationsstøtte, henlæggelse til bygninger o.a.

Kilde: Landskasseregnskabet og Almannastovan.

Bilag 10.1. Sygehusenes kapacitet og belægning i årene 1989-1994.

Antal sengepl.	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Landssygehuset ¹⁾	282	254	254	209	209	232
Klaksvík sygehus ²⁾	36	36	36	36	36	36
Suðuroy sygehus ³⁾	20	20	16	16	16	16
I alt	338	310	306	261	261	284

Antal indlæggelser

Landssygehuset ¹⁾	7.513	7.147	7.040	7.533	7.682	8.016
Klaksvík sygehus	1.429	1.524	1.541	1.592	1.593	1.321
Suðuroy sygehus	809	841	829	705	764	733
I alt	9.751	9.512	9.410	9.830	10.039	10.070

Antal sygedage

Landssygehuset ¹⁾	79.686	73.294	72.871	71.069	67.639	71.180
Klaksvík sygehus	11.017	10.887	11.358	11.768	11.108	9.803
Suðuroy sygehus	7.134	6.997	6.202	6.240	6.435	5.759
I alt	97.837	91.178	90.431	89.077	85.182	86.742

Gennemsnitligt antal sygedage pr. patient

Landssygehuset ¹⁾	10,6	10,3	10,4	9,4	8,8	8,9
Klaksvík sygehus	7,7	7,1	7,4	7,4	7,0	7,0
Suðuroy sygehus	8,8	8,3	7,5	8,9	8,4	7,8
Gennemsnit for sygehusvæsenet	10,0	9,6	9,6	9,1	8,5	7,9

Gennemsnitlig belægningsprocent

Landssygehuset ¹⁾	77,4	79,1	78,6	92,9	88,6	92,0
Klaksvík sygehus	83,8	82,9	86,4	89,3	84,5	74,6
Suðuroy sygehus	97,7	95,8	106,2	106,6	110,2	98,6
Gennemsnit for sygehusvæsenet	79,3	80,6	81,0	93,2	89,4	88,4

¹⁾ Inkl. det tidligere statshospital i Tórshavn, fra 1. januar 1977 Landssygehusets psykiatriske afdeling.

²⁾ Indtil udbygningen af det medicinske afsnit er færdig, er den faktiske normering på 47 sengepladser reduceret til 36 sengepladser.

³⁾ Antallet af sengepladser blev i 1991 midlertidigt reduceret til 16 p.g.a. ombygning af sygehuset.

Kilde: Sygehusene.

Bilag 10.2. Sygehusenes samlede udgifter (i 1.000 kr.) i årene 1989-1994.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	
Landssygehuset ¹⁾	252.354	216.971	220.646	231.033	214.684	215.101	
Klaksvík sygehus	45.790	40.974	41.199	42.015	39.044	38.250	
Suðuroy sygehus	28.856	23.489	23.752	25.721	24.705	24.487	
I alt	327.000	281.434	285.597	298.769	278.433	277.838	

- ¹⁾ Inkl. udgifterne til det tidligere statshospital i Tórshavn, fra 1. januar 1977 Landssygehusets psykiatriske afdeling.
Fra og med finansåret 1977/78 indgår endvidere udgifterne til tuberkulosestationens drift i sygehusudgifterne.

Kilde: Sygehusenes regnskaber.

Bilag 10.3. Sygehusenes bruttoudgifter pr. sygedag i årene 1989-1994.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	
Landssygehuset ¹⁾	3.166,85	2.960,28	3.027,90	3.250,83	3.173,96	3.022,05	
Klaksvík sygehus	4.156,30	3.763,57	3.627,31	3.570,28	3.514,94	3.901,87	
Suðuroy sygehus	4.044,86	3.357,01	3.829,73	4.121,96	3.839,16	4.251,96	
Gennemnit for sygehusvæsenet	3.342,29	3.086,64	3.158,11	3.354,05	3.268,68	3.725,29	

- ¹⁾ Som bilag 10.2.

Bilag 10.4. Sygehusenes normerede personale pr. 1. januar 1995.¹⁾

	Landssygehuset	Klaksvík sygehus	Suðuroy sygehus
Læger		8	4
Sygeplejersker	291,4	40,75	21
Personale med anden plejeuddannelse ³⁾	112,5	16	4
Personale med anden sundhedsfaglig udd. ⁴⁾	82,5	18	10
Administrationspersonale	23,0	4,1	3,75
Portører og driftspersonale	60,5	7,5	6
Køkken-, vaskeri-, og rengøringspers.	115,1	22,5	15,5
Andet personale	27,6	8,5	1
I alt	765,6	125,26	65,25

- 1) Som følge af fællesfunktioner på Suðuroy sygehus og Suðuroy plejehjem er visse stillinger på sygehuset fordelt mellem dette og plejehjemmet.
 Dette gælder tillige Klaksvík sygehus og Norðuroyggar plejehjem.
- 2) Heraf 76 sygeplejeelever.
- 3) Omfatter væsentligst sygehjælpere og plejere, heraf 12 plejeelever.
- 4) Laboranter, lægesekretærer, terapeuter m.v.

Kilde: Sygehusene.

Bilag 11.1. Undervisningsvæsenets driftsudgifter i 1994, samt 1990-1993.

	Lands- kassen	Kommu- nerne	I alt 1994	I alt 1990 (mill. kr.)	I alt 1991	I alt 1992	I alt 1993
Folkeskolen	155,0	80,0 ¹⁾	235,0	259,0	251,3	247,9	235,0
Privat skole	1,1	-	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
Specialskole ²⁾	12,4	-	12,4	15,8	15,4	14,2	12,6
Gymnasier/HF ²⁾	37,4	-	37,4	41,1	42,2	42,3	39,1
Handelsskole	15,2	0,1	15,3	13,7	14,2	14,1	14,1
Teknisk skole ²⁾	20,2	1,4	21,6	24,4	21,9	23,7	22,3
Udstyr til Teknisk skole/Handelsskole	0,2	-	0,2	1,0	0,8	0,8	0,4
Færøernes seminarium	9,7	1,6	11,3	12,5	10,3	12,0	11,3
Navigations skoler	9,7	-	9,7	8,5	8,6	9,0	8,8
Maskinskolen	6,0	-	6,0	7,4	7,0	6,7	6,0
Folkehøjskole	2,1	-	2,1	2,8	2,3	2,2	2,1
Husholdningsskole	1,1	-	1,1	0,8	0,8	0,9	1,2
Færøernes Universitet	10,3	-	10,3	12,3	12,5	11,2	10,5
Fritidsundervisning ^{*)}	4,4	1,9	6,3	7,2	5,8	5,3	4,4
Musikskoler	3,8	2,7	6,5	10,6	9,8	9,7	7,3
Landsskolecenter	2,6	-	2,6	3,2	2,8	2,6	2,9
Fiskivinnuskúlin	2,4	-	2,4	3,5	3,1	2,9	2,4
Sjóvinnuskúlin ³⁾	0,0	-	0,0	0,2	0,3	0,3	0,0
I alt	293,6	87,7	381,3	425,1	410,2	406,9	381,5

1) Kommunernes driftsudgifter er medtaget svarende til udgifterne i 1990, der udgjorde ca. 80 mill. kr. Der foreligger ingen nyere tal.

2) Incl. skolehjem/elevhjem.

3) Fra 1993 er søfartsuddannelsens bevilling en del af navigations skolernes bevilling.

*) Rettelse: Kommunerne betaler i gennemsnit ca. 30% af fritidsundervisningen. Tallene for kommunernes andel skal derfor sættes til 1993: 1,9; 1992: 2,3; 1991: 2,5; 1990: 3,0 og 1989: 1,9.

Kilde: Landsskúlafyrisingin.

Bilag 11.2. Antal elever udskrevet fra folkeskolen, højere uddannelser og erhvervsuddannelserne 1990-1994.

	1990	1991	1992	1993	1994
Udskrevet efter 10. kl.	475	563	605	582	505
Udskrevet efter 9. kl.	153	181	105	120	111
Udskrevet efter 8. kl.	14	9	8	14	12
Udskrevet efter 7. kl.	12	19	14	5	28
Folkeskolen i alt	654	772	732	721	656
Studentereksamen	131	148	179	192	214
HF-eksamen	98	97	120	113	109
Statskontr. fagprøve	440	320	268	161	132
Højere fagprøve	90	97	65	42	25
Bank/sparekasse	90	40	33	25	-
Merkonomprøver	378	311	291	273	272
Højere Handelseksamen	128	155	181	197	211
Datanomkursus	15	35	22	24	23
FHS - elever	179	184	151	182	171
HD - elever	31	33	29	20	38
S.I.T.	-	-	50	91	80
Svendeprøver	178	114	112	83	77
Assistenter	-	-	-	-	25
Skibsførere	16	9	15	26	37
Fiskeskippere	26	30	24	35	44
Kystskippere	20	39	37	51	57
Skibskokke	18	18	24	26	24
Søfartsskolen	-	-	42	30	30
Motorpassere	21	20	15	0	-
Maskinister	33	33	25	37	26
Maskinmestre/Udvidet maskinmestereksamen	33	-	15	15	20
El. installatør	10	10	2	0	-
Lærereksamen	-	21	18	23	23
Pædagoger	24	-	23	0	0
Sygeplejersker	17	17	29	16	0
Tekn. assistenter/tegnere	16	16	12	-	-
Byggeteknikere	10	10	12	-	-
Landmåler teknikere	21	-	-	-	-

Kilde: Landsskúlafyrisitingin.

Bilag 12.1. Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 1990-1994.

	1990	1991	1992	1993	1994
Forbrydelse mod den offentlig myndighed m.v. (kap. 14 og 15)	8	24	17	19	14
Forbrydelse i offentlig tjeneste/hverv (kap. 16 og 17)	6	13	32	15	7
Forbrydelse vedr. penge (kap.18)	0	0	0	0	0
Forbrydelse vedr. bevismidler (kap. 19)	50	18	19	10	3
Almenfarlige forbrydelser bl.a. brandstiftelse (kap.20)	9	0	6	4	3
Forbrydelse i familieforhold (kap.23)	0	0	0	3	0
Forbrydelse mod kønssædeligheden bl.a. voldtægt og blufærdighedskr. (kap.24)	15	19	37	33	30
Forbrydelse mod liv og legeme bl.a. manddrab og vold mod sagesløs (kap.25)	55	59	70	60	53
Forbrydelse mod den personlige frihed (kap.26)	0	1	2	1	3
Freds- og æreskrænkelser (kap. 27)	45	35	32	79	68
Indbrudstyverier (§ 276)	299	270	275	309	241
Tyverier i øvrigt (§ 276)	281	353	253	315	250
Andre berigelsesforbrydelser bl.a. underslæb og bedrageri (kap. 28)	24	80	67	242	56
Hærværk (§ 291)	451	486	523	534	437
Brugstyveri (§ 293)	146	154	125	128	91
Andre formuekrænkelser (kap.29)	3	4	3	8	0
Overtrædelser af straffeloven i alt	1392	1516	1471	1760	1256

Kilde: Landfogeden på Færøerne (Politimesteren).

Bilag 12.2. Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed i øvrigt i årene 1990-1994.

	1990	1991	1992	1993	1994
Ildebrande	57	69	56	49	42
Overtrædelse af våbenloven	21	20	20	17	7
Overtrædelse af toldloven, spirituslovgivn. og skatte- og afgiftslovgivn.	14	4	3	8	7
Overtrædelse af dyreværnsloven	2	9	11	10	5
Overtrædelse af lov om euforiserende stoffer samt narkotikaundersøgelser i øvrigt	93	52	58	64	61
Fremmedsager (opholds- og arb. till.)	524	332	263	292	282
Overtrædelse af udlændingeloven	32	20	26	15	11
Færdelsesuheld	1694	1614	1501	1262	1077
Heraf med personskaade	74	70	69	59	45
Dræbte ved færdelsesuheld	7	7	2	6	6
Antal sigtede for overtrædelse af færdselsloven med undtagelse af spirituskørsel og parkeringssager	1583	2359	2316	2246	1667
Antal sigtede for spiritus- og promillekørsel (færdelseslovens § 16)	312	232	222	199	170
Udrykninger	2985	2515	2848	2997	2573
Trawlersager (fiskefartøjers overtrædelse af fiskerilovgivningen)	6	9	7	1	19
Indsatte til afsoning, herunder varetægtsfængslede	234	189	197	167	172
Afsoningsdage	5273	4356	4174	4300	3585
Detentionsanbragte	503	420	643	504	294
Fogedsager	5401	3760	3424	3565	12248
Fredningssager	141	102	90	72	83
Faderskabsanerkendelse til politiprotokollen	382	417	336	351	286
Lærlingesager, godkendte lærlingekontrakter	155	157	120	59	74
Borgerlige vielser	57	91	113	61	60

Kilde: Landfogeden på Færøerne (Politimesteren).

Bilag 12.3. Behandlingsmåden for straffesager o.a. lovovertrædelser 1990-1994.

	1990	1991	1992	1993	1994
Statsadvokatsager	417	412	418	377	249
Heraf:					
a) Spirituskørsel	231	200	222	199	170
b) Groft uforsvarlig kørsel	81	68	72	20	49
Sager om spirituskørsel afgjort udenretlig	96	108	120	116	61
Politisager	428	472	488	376	409
Ankesager, antal	28	29	23	38	28
Idømte/vedtagne bøder, antal	1.898	2.902	3.0642	2.831	2.070
Idømte/vedtagne bødebeløb, kr.	1.919.250	3.686.521	2.708.917	2.242.325	1.552.827

Kilde: Landfogeden på Færøerne (Politimesteren).

